

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Samling af Meddelelser

om

Personer og Familier af Navnet Hvas.

Tredie Del.

Ormstruplinien.

af

F. Hvasf.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. H. Schultz.

1873.

Indhold.

	Side.
I. Indholdet af denne og en følgende Del	V
II. Navnet. Baabnet.....	VII
III. Drmstrup. Ligstenene med Runestrift ved Sal Kirke	IX

I. De tre Samtidige.

1. Hr. Laurits Hvas den Ældre, Ridder, og Fru Kirsten	1.
2. Jens (Johannes) Hvas	7.
3. Peder Hvas	8.

II. De tre Samtidige.

4. Hr. Laurits Hvas den Yngre, Ridder	11.
* 1. Fru Elufsdatter	11.
Hendes Fader, Hr. Eluf Elussen	13.
* 2. Fru Thore Eriksdatter Mus	15.
Hendes anden Mand, Lange Dve eller Dve Dvesen.....	17.
Hr. Laurits Hvas's Gods, Drmstrup	19.
Fru Elufsdatters Gods, Dyrnæs, Ravind m. m.....	23.
herunder Eierne af Dyrnæs fra Baldem. 4 Tid til 1444.	
Fru Thores Gods, Silkeborg m. m.	28.
herunder Silkeborgs ældste Historie.	
Hr. Laurits Hvas's personlige Stilling og Virksomhed.....	35.
5. Mathias Hvas	40.
6. Niels el. Nis Hvas (de Saling) og Fru Rostруп	42.

III. Hr. Laurits Hvas den Yngres Børn.

A. Af første Ægtefælle.

7. Jens Hvas af Pebringe og Fru Ingeborg	46.
---	-----

IV

	Side.
8. Fru Else Hvas og hendes Mænd: 1, (Mikkel?) Rud, 2, Fikke Lauritsen	51.
9. Fru Mette Hvas og Sver Suel af Døgelstrup	55.
10. Fru Margrethe Hvas	58
B. Af andet Ægtefælle.	
11. Erik Hvas af Drmstrup og Fru Kirsten	58.
12. Paa el. Paa Hvas	71.
13. Peder Hvas	72.
14. Fru Birgitte Hvas og Hans Rostrup af Sjellevsloogaard	73.
15. Fru Kirsten Hvas og Lange Anders Stel af Møgtved og Hegnet	74.
IV. Erik Hvas's Børn.	
16. Jens Hvas (Lang Jens) af Drmstrup og Fru Johanne Hansdatter	77.
17. Fru Thore Hvas og Dr. Erik Erikken Løvenball af Aunsberg	84.
V. Jens (Lang Jens) Hvas's Børn.	
18. Erik Hvas af Drmstrup	92.
19. Jomfru Anne Hvas	92.
Bilage	101.
Herunder Uddrag af Ellen Gøyes Fordebog og to Berigtigelser ang. Niels Klemensens Enke og de to Søstre Pernille og Gjertrud Eriksdatter (Løvenball).	
Tillæg	163.
Drmstrup efter Reformationen.	

I.

Indholdet af denne og en følgende Del.

Nærværende Del omhandler kun den Linie af den ældste Slægt af Naonet Hvas, der idetmindste i fem Led, fra henimod Midten af det fjortende Aarhundrede til 1516, eiede Drmstrup i Sal Sogn, Hovelberg Herred. Det er altsaa kun et Brudstykke af Familiens Historie, der her meddeles, og da det begrændsede Emne derhos kun dannes af en lidet kjendt og kun svagt til Rækken af Landets øvrige gamle Vetter knyttet Slægt, bør den Læser, der tager Vogen i Haanden, kun vente sig faa Lidt af den, som muligt. Indeholder den Noget, der har en Smule Interesse, turde det være Meddelelsen om de to Ligstene med Runeindskrift, der findes ved Sal Kirke, det Bidrag til Silkeborgs ældste Historie, der indeholdes i Meddelelserne om Hr. Laurits Hvas den Yngre, og det Tidsbillede, der i faa og simple Træk, gennem Dokumenter, der ikke bruge nogen Farve, gives os af hans Hustru Fru Thores Hengivenhed for Kirken, af hans egen Modstand mod dens Overgreb og endelig af den aldrig hvilende Udholdenhed, hvormed den forfulgte sit Maal mod hans Børn. Lidt Interesse udenfor Vogens særlige Gjenstand har det maaffee ogsaa at see Landsdommer Niels Klemensens Forhold til de tvende Eiendomme Drmstrup og Aonksberg.

Den ældste Familie Hvas, der i Slægtebøger og Stamtavler meget ofte kaldes „de gamle Hvasser“¹, er ikke udtømt med Ind-

1 Sandsynligvis har denne Benævnelse fundet Indgang for at skjelne den ældre Adelslægt fra den yngre, altsaa efter 1525, da Stamfaderen for den

holdet af dette Skrifts anden Del (første Afsnit) og nærværende tredje Del. Der er saa meget Stof tilbage, at det vil kunne fylde en fjerde Del². Skulde det lykkes at bringe denne frem, vil der endnu være et betydeligt Emne tilbage til en femte Del i den yngre Adelslægt og Viborglinien. Saa langt vove vi dog ikke endnu at see frem i Tiden, men tilføje blot, at et ikke ubetydeligt Materiale alt er samlet og lagt til Rette saavel for den fjerde Del, som for den følgende femte.

ynge Adelslægt „fil Frihed“. Benævnelsen findes f. Ex. paa Skelernes Stamtaavler i Balløby og Alrum Kirker, i Baabenbogen, der omtales Side 9 Noten, og ikke saa andre Steder, som vi ikke have noteret.

2 I Der haves i Klevenfelds Herold ikke mindre end fem Sigiller (1387—1485) med samme Skjoldmærke, som de gamle Hvasfer førte, de to Sparrer. Mellem hans Stamtaavler findes kun et løst og mangelfuldt Udlaft til Familien Hvas, der end ikke indeholder nogen af de Personer, der ere omhandlede i denne Del. Derimod findes der mellem Bilagene til disse Stamtaavler Afskrift af to Dokumenter (1493—95), der angaae en Ridder Niels Aagesen paa Bornholm med samme Baaben som Hvasfernes. Klevenfeld har i det Hele været tilbøielig til at ansee de Mænd, fra hvem disse Sigiller hidrøre, for Hvasfer, skjønt ingen af dem førte Navnet. Disse Brev maatte saavidt muligt forfølges. II Fremdeles maa omhandles den Linie, der danner Bindeledet mellem Ormstruplinien og Jens Hvas den Yngre paa Raas, med hvem vore Meddelelsers anden Del begynder, nemlig Christen Hvas til Raas, der allerede nævnes i nærværende Del, hans Son, den mærkeligste og mest bekjendte Mand af Slægten, den ulykkelige Landsdommer Jens Hvas til Raas og dennes to Sønner Just og Christen med de til dem hørende Bepersoner. III Endvidere maa omhandles den sikkert til den ældste Slægt hørende Linie, der var bosat paa Kondrupgaard i Høllum Herred, og IV den paa Hjortholm, Fodflette og Lykkesholm paa Langeland hjemmehørende Linie, og endelig V de enkelte Personer, der muligvis falde udenfor de her nævnte Grupper.

Navnet. Waabnet.

Navnet er strax et fast Familienavn, der ikke indledes ved Tilføielsen af et „dictus“ og ikke erstattes ved et paa sædvanlig Maade af et Fornavn dannet Tilnavn. Det bæres 1348 og 1355, altsaa samtidigt, af to Mænd, og det er saaledes idetmindste arvet af dem og naaer med Sikkerhed tilbage til henimod Aarthundredets Begyndelse, men kan dog gjerne være ældre¹. Man kan ikke være i Tvivl om, at Navnet er givet den Mand, der først har baaret det, af hans Samtid, som har villet betegne, at han var, hvad vi etsteds have seet betegnet med Ordene: en vir fortis et idoneus rebus gerendis².

1 Hvis det nemlig findes i Runeindskriften paa den ene af Rigestene i Sal. Særligt vidner Navnets Fasthed om, at Slægten tidlig har været i Besiddelse af arvet Anseelse, Familieforbindelser og Gods.

2 Ormskrivningen vir fortis et idoneus rebus gerendis findes i Gjesstugs Jubellærere 3 D., Side 241, paa Hvas=Stammen, med Henviisning til Langebek. Men det er ikke lykkedes os at finde Stedet hos Langebek selv. I det islandske Oldsprog betyder Ordet hvas særligt „tapper, modig, kæt“. — Vi have en enkelt Gang hørt den Formodning henkaste, at Navnet kunde komme af „Wase“, en Bei, der fører over en Mose eller et Kjør. Denne Formodning er sikkert ubegrundet. Naar undtages at Navnet i Hr. Laurits Hvas den Yngres Segl af 1406, see S. 39, er skrevet Was, i hans Segl af 1421 derimod Hwas, at der i Æ A II 291 J 152 findes en Laß Waaf, som vi have antaget at være Hr. Laurits Hvas den Yngre, og at der forekommer Nicholas Hwaas, see Side 120, findes Navnet ellers overalt paa de mangfoldige Steder, hvor det nævnes, saavel i samtidige Originaler, som i senere Afskrifter, saavel i Sigiller og Dokumenter, hidrørende fra eller omtalende Ormsstruplinien, som i Breve og Underskrifter af senere levende Mænd af Slægten, nævnt med et H foran v, w og u, og kun med et enkelt a. Men dette H kan aldrig efter den provindsielle Udtale, og allermindst efter den jydsk, hvor Navnet Hvas maaskee netop er blevet til, komme foran Ordet Wase. Hidrørte Navnet fra dette Ord, der udtales langt og paa Jydsf tillige bredt, maatte det kræve en Betegnelse af, at Udtalen var lang og bred, altsaa i Reglen forekomme med aa eller æe; desuden maatte der i Enden af Ordet høres et e, som oftaa, navnlig i den ældste Tid da Oprindelsen til Navnet endnu kunde være i Minde, hyppigt maatte forekomme i Skrift. Men Navnet skrives med de nævnte Undtagelser hverken langt

Navnet er gaaet over paa hans Søner og er tilsidst af Slægten erkjendt for et Fællesmærke. Idet det udtrykker en Retning af Karakteren, er det vistnok meget sjældent, om ikke eneftaaende, blandt de gamle Slægtnavne³.

Det Baaben, Familien paa Drmstrup førte, havde som Skjoldmærke to Sparrer eller Husepønder, den ene over den anden, hvide paa blaa Grund⁴. Farverne nævnes dog ogsaa omvendt⁵. Paa Hjelmene fandtes to Besfælgshorn, delte af blaat og hvidt, eller en flyveskærdig Fugl⁶. I det Følgende findes de Sigiller nærmere beskrevne, der endnu ere bevarede fra enkelte af Slægtens Mænd.

eller bredt eller nogenstunde med e i Enden. Som det er skrevet, viser det, at Udtalen har været haard, skarp og kort, og Udtalen pleier vel mindst at fornægte et Navns Oprindelse.

3 Det er os ikke bekjendt, at der blandt de middelalderlige danske Navne, der gik over til Slægtnavne, findes noget andet, som har Hensyn til Stamfaderens personlige Karakter.

4 Dette Baaben var de saakaldte gamle Hvasfers Baaben. De i Ud. Lex. under Hvas Nr. 1 (181) nævnte fire forvanskede Navne paa Gaarde, som den ældste Slægt har eiet: Hornstrup, Gramsgaard, Rielsøgaard og Heingegaard, skulle betegne: Drmstrup, Gjerumgaard (Benneberg Herred), Køllegaard (Mols Herred) og Hennegaard. Vi antage dog indtil videre, at den Erik Hvas, der henimod 1660 eiede Gjerumgaard og Skørtholt, og som ikke er omtalt i denne Del, hørte til den yngre Adelslægt, Ud. Lex. Hvas Nr. 4 (184). Navnet Hvas har ganske vist ogsaa været knyttet til Køllegaard, og det er i høj Grad sandsynligt, at det har været gennem et Medlem af den ældste Slægt; men vi maae opsætte at gaae nærmere ind paa dette Punkt til en følgende Del. Hennegaard tilhørte, som bekjendt, Oberst Christoffer Hvas. See 2den De af dette Skrift.

5 I Baabenbogen i Kallste Mstr.saml. (Side 9 i Teksten).

6 Besfælgshornene findes paa Fru Kirsten Hvas's Baaben paa Mette Urnes Rigsten, see Side 150—51; den flyveskærdige Fugl findes paa hendes Søster Birgittes Baaben i Laurberg Kirke, see Side 145, og nævnes ogsaa i Mstr. paa Stensballegaard, see Side 5. Ingen af disse Baabner ere dog samtidige med de Paagjældende; men Familien blomstrede iøvrigt, da de bleve huggede. Baabnet i Ud. Lex. under Hvas Nr. 2 (182) med den svævende røde Pæl,

Ormstrup. Ligsteuene med Runeskrift ved Sal Kirke.

Ormstrup, nu Frijskolt, i Sal Sogn, Hovelberg Herred, ligger omtrent lige langt fra Randers, Viborg og Silkeborg, og har oprindelig været en Torp eller Udflytterby fra Hoved- eller Adelhøjen Sal. Sit Navn har Torpen uden al Tvivl faaet efter den Mand, der først har fæstet Bo der paa Stedet.¹ Torpen, der fra Begyndelsen eller senere har talt flere Gaarde, er efterhaanden, saaledes som det blev Tilfældet med saa mange Torper, bleven samlet til eet Jordbrug.²

hvorfra nedstige to røde Tørtræer, paa Hjelmen en flyvefærdig Fugl, minder stærkt om de to Sparrer og kan, vi sige ikke bør, betragtes som en Afændring. I mange Familier havde Vaabnet, trods Alt hvad der siges, dog i de ældste Slægtled ingen Fasthed, og Man vil, selv fra Fader til Søn, finde Afændringer. Vaabnet i Ud. Lex. under Hvas Nr. 3 (183) med de to Hjortevier synes mindre at kunne betragtes paa denne Maade. Vi maae forbeholde os en anden Gang at oplede og undersøge den Per Hvas, der 1460 førte disse Hjortevier.

1 See Reg. til Trap om Stednavne, hvori Mandsnavnet Orm findes. Det her nævnte Ormstrup forekommer 1453 som Ormestorp, 1468 som Ormstorp, 1499 som Wostrop, see Bilagene, og mangfoldige Gange som Wormstrup, der er den ligefremme jydste Udtale. Naar der hos Huitfeld S. 678 og i Ud. Lex. findes Hornstrup, er dette en Forvanskning af Navnet, der ikke maa lede til en Forveksling med de Steder, der virkelig hedde saaledes. I Sal Sogn har især ligget en anden, nu forsvunden Torp, der hed Simenstorp (Vesttorp) see Side 2 Note 7.

2 Jydste Lovs Bestemmelser (III, 18, 11, 15) om at Hærmænd maatte kjøbe, det vil sige sammenlægge under een Drift saa megen Jord, de orkede, og have den fri for Stud, Inne og Leding, fordi de gjorde fuldt af den ved at vove deres Hals for Kongens og Landsens Fred, medens Havnøbønder, der kjøbte mere en fuld Plovs Værlje, skulde udrede saa meget, som der før gik af den tilkjøbte Jord, gav de „gode“ Mænd (Hærmænd, Herremænd, Hirdmænd, Kongens Mænd), der da levede, en Anvisning, som de ikke forsømte at benytte. Torperne, der i Reglen kun talte færre Gaarde og derhos som oftest laae udenfor Adelhøyens Vang eller Fællesdrift, egnede sig især til at sammenlægges, og talrige ere de Sæbegaarde, maaftoe især i det nordlige Jylland, hvis Navne endnu minde om deres Oprindelse paa denne Maade.

I denne Skikkelse var Drmstrup utvivlsomt til hundrede Aar efter Nydste Lovs Udgivelse, paa den Tid, Hr. Laurits Hvas den Elldre første Gang træder frem, i Aaret 1348. Gaarden var da ikke blot Sædegaard, for Familien Hvas, men Hovedgaard med Gods til. Det er dog sandsynligt, at den har været sammenlagt ikke saa kort før; thi de to med Runestrift forsynede Vigstene i Sal pege stærkt hen paa, at der, da de bleve lagte, har været en større Gaard i Sognet med mere end „fuld Plovs Væje“, paa hvilken den ansete og formuende Slægt har haft Sæde, der har kunnet lægge to saadanne Mindestene over sine Afdøde. Drmstrup som Sæde og Hovedgaard er saaledes efter al Sandsynlighed idetmindste samtidig med de to Vigstene, det vil sige, den har, naar Man gaaer ud fra Aaret 1275 som en gennemsnitlig Tidsangivelse for Alderen af de nævnte Vigstene, været til i Tidrummet mellem 1250 og 1300.³

Det Sal Sogn⁴, hvori Drmstrup ligger, er det vestligste Sogn i Hovelberg Herred og begrænses mod Ost af Veirsklev og Gullev Sogne, mod Syd, Vest og Nord af Gudenaæn. Fra de høitliggende Punkter i Sognet, navnlig mod Sydvest, har Man en storartet og vid Udsigt over til de hinsides Aæn i en stor Halvbue

3 Denne gennemsnitlige Tidsangivelse for de Vigstene med Runestrift, der nu kjendes fra den kristelige Tid, skyldes Prof. P. G. Thorsens velvillige mundtlige Udtalelser. Gaarden som et større samlet Jordbrug kan dog godt have været til endog før Nydste Lov, altsaa før 1241; thi de ovenfor nævnte Bestemmelse, der give Hærmændene en Ret, som nægtes Havnebønderne, maae ikke opfattes som en pludselig udtænkkt Begunstigelse for de første, uden Rod i det hidtil Bestaaende, men sikkerlig som en Indskrænkning i den Jordfammenlægning, der til Skade for Kongens og Kronens Indtægter var begyndt at blive almindelig og som derfor nu kun tillades Hærmændene.

4 Det Sal, hvori Drmstrup ligger, har i Folkemunde Udtalen Saael, medens et andet Sal, ogsaa i Hovelberg Herred, Anæx til Hanrum, altid udtales kort som Sall. Et tredie Sal i Ginding Herred udtales langt som Sahl. Det turde være et Spørgsmaal, om denne i det nuværende Folkesprog opretholdt forskellige Udtale af de tre Navne betegner en forstjellig oprindelig Betydning af Ordet. Om denne see Kap. Madsens Afhdl. i An. f. nord. Dldt. 1863, S. 316.

liggende, tildeels lynchlædte, mægtige Bakker i Grønbeek, Høibjerg, Bindum og Bjerring Sogne og ned over den store brede Dal, hvor Aaen slynger sig. Stundom er denne slynlig som en smal Stribe, men som oftest er den ubemærket, naar ikke et Seil paa een af de Pramme, der befare den, idet de synes at glide hen over Engenes Grønsvar, drager Diet hen i Retning af dens Løb. Kirker, Byer og Huse skimtes i det Fjerne; hist og her viser sig en Bei, selv Jernbanens Retning kjendes. Landsskabet, der breder sig for Vestuøren, er virkelig storartet og smukt; men Skovene, der engang i stor Udstrækning fandtes baade paa denne og hin Side af Aaen, ere forsvundne og med dem det Præg af Overflødighed og oprindelig Ynde, som Naturen med gavmild Haand havde tildelt disse Strækninger og ikke mindst de Steder, der nu kun bære en gold Ufrugtbarhed til Skue.

Drumstrup Hovedgaard, eller nu Frijskolt, ligger oppe i den høitliggende Del af Sognet, tæt Syd for Sal Kirkeby, i et Dalstrøg, ved den østlige Ende af en Sø. Stedforholdene bære ikke Vidne om, at Gaarden har ligget andetsteds, end hvor den nu ligger. Der er ingen Boldplads i Søkanen, hvilket heller ikke vilde stemme med Gaardens Oprindelse fra en nedlagt Udflytterby; det synes, at denne sidste har ligget lige paa Grændsen mellem den dengang opdrevne Jord og de dengang for Aaanden værende store Skovstrækninger, og det er heller ikke en Mennefsaalder siden, at Skoven temmelig nær bag Gaarden forsvandt. Hvad der endnu er levet hidrager til i Forbindelse med Haven, den smukke Hovedbygning og de mange Udhuse og Indhegninger, Søen og de mod denne sraanende velbyrkede Marker, at fremkalde et Billede, hvorpaa Diet hviler med Velbehag, om det end maa gjøre den Sagtagelse, at der paa denne Plet savnes Noget af den Frugtbarhed, som østligere og sydligere Egne i Jylland frembyde.

Indenfor en Mils Afstand i lige Linie fra Drumstrup laae i hin tidlige Tid, fra hvilken vore Meddelelser tage deres Udgangspunkt, i Beirsklev Sogn det adelige Sæde Klensborg, der pleier at nævnes i Forbindelse med Erik Staaes Navn, i Høibjerg Sogn, paa den anden Side af Aaen, Lange, tilhørende den gamle Slægt, der siden førte Navnet Rosenkrands, og i Hjorthede Sogn, ligeledes paa hin Side af Aaen, den anseelige og befæstede Borg Kjellinghøi, der var i Ru-

deres Gie.⁵ Indenfor samme Afstand laae i Veirsløv Sogn Kloftræt i eller ved Veirsløv By, og i Svoftrup Sogn, hinsides Naen, Alling Kloster. Lidt længere mod Syd, men dog ikke over halvanden Mil borte, laae Tvillum Kloster. Af disse Borge og Kloftræ, i hvilke Familien paa Drmstrup fandt sine nærmeste Naboer, sees nu ikke engang for alles Vedkommende Boldstederne. Kun Drmstrup er til endnu som Frijskolt; men Frijskolt har dog intet synligt Minde bevaret fra sin Fortid. Vilde vi søge Spor af den, maae vi gaae til Kirkerne i Sal og Gullev⁶, der have været nær knyttede til Gaarden og vistnok i det Væsentlige endnu staae for os i den Stikfelse, hvori de henfarne Mænd og Kvinder, vi skulle omtale, saae dem og færdedes i dem. Af disse Kirker har den i Sal bevaret to Mindestene, mærkelige ved deres Runeindskrift og mærkelige, idet de muligvis vise tilbage til endnu fjernere Slægtled, end dem, hvormed vi begynde denne Del.

Den største Sten laae tidligere som Fodtrin paa et meget mørkt Sted i Korsdøren, men er nu opstillet i det søndre Kirkegaardsbøge, et Stykke tilhøre for Indgangen.⁷ Stenen har en Længde af

5 Naar Fru Else Lauritsdatter Høns fra Drmstrup ægter en Mand af Slægten Rud, see Terten S. 51, er der Noget, som strax leder Tanken hen paa, at han kan have været fra Naboedet Kjellinghøl. Der mangler imidlertid enhver Oplysning i denne Retning, og Fru Elses andet Giftermaal og hendes Søns Egtetab pege mere hen i Retning af en Rud fra Sjælland.

6 Sal og Gullev Kirker ligne fuldstændigt hinanden og synes at være samtidige; maastee skyldes de samme Byggherre deres Tilværelse. De ere uden Taarn men med et senere paafat Klokkethus med Spir, udvendig helt belædte med huggen Granit af smukt Arbejde, begge med Korrunding og oprindeligt smaa rundbuede Vinduer fortrinligt passende til Bygningens øvrige Forhold. Det behøver neppe at tilføies, at vor Tids Krav har krævet store Fabriksvinduer indsatte, hvis fulde Dagslys har afløst de oprindelige uanseelige Vinduers dæmrende Halvlys. Der er til Sal Kirke et til nordre Side tilbygget Kapel for Familien Rosborg.

7 Daværende Degn og Skolelærer i Sal, Josef Christensen, der nu boer i Aller, Ørnøbel Sogn, blev i 1836 opmærksom paa Stenen og fik Kirkeieren, Ritmester Halling, til at flytte den til sin nuværende Plads. Josef Christensen,

45", en Brede foroven af 18" og forneden af 16 $\frac{1}{2}$ ". Den øverste bredere Trediedel af Stenen optages af et Kors, hvis Arme naae til Stenens Yderkanter. Til den fjerde Arm, der ligger i Stenens Midtlinie, slutter sig en ophøiet Kant, der forlænges indtil Stenens Fodende. Langs med Stenens tvende Sider løber en Ornamentering, der ligner en Fletning, og i de to Rum, der foroven dannes af Korsets tre Arme, findes en Skikkelse i hvert, tilsvarende en Fugl. Paa Fodenden af Stenen, paa hver Side af den omtalte Kant, findes to andre Skikkelser, der til Nød kunne antages at forestille to Mænd til Hest, som ride mod hinanden.⁸ Indskriften strækker sig paalangs ad Stenen mellem den omtalte Ornamentering og den ophøiede Kant i Midten, og danner to omtrent 28" lange Linier, een paa hver Side af Kanten. Da Ornamenteringen, Kanten og de to Linier dele Stenen i fem omtrent lige brede Længdepartier, blive Runestavnens Høide lidt over 3". De ere, ligesom Stenens øvrige Udsmykning, i ophøiet Arbejde og derfor, fra den Tid, da den laae som Fodtrin i Korsbøren, stærkt udslidte, dog ikke lige meget overalt, idet Stenens Masse er af forskjellig Haardhed.

Bortset fra den Interesse, som Stenen i Almindelighed frembyder⁹, har den endnu den særlige, at den giver Ormstrup et stærkt

der med en særegen Interesse omfatter Landets og endmere sin Egns Personalthistorie og Oldfager, har baade skriftligt og mundtligt givet Forfatteren udførlige Meddelelser om sin Læsning af Stenens Indskrift og om Grunde ne for de Mening, han troer at have udfundet.

8 Maaskee ere disse Skikkelser ikke andet end de fire Evangelisters Mærker, vaat hugne og stærkt udslidte. Saavel Englen som Øgen og Løven fremstilles jo undertiden bevingede.

9 Ikke blot som et mærkeligt Vidnesbyrd om hvor kraftig og levende endnu saa lang Tid efter Kristendommens og Latinens Indførelse Overleveringerne fra Oldtiden have kunnet gjøre sig gjældende i denne enkelte Retning, men tillige som et Vidnesbyrd, der sikkert endnu forudsætter og viser hen til en Fastholden ved det Gamle og Nedarbejde i andre Retninger. Der kjendes otte aadanne Riggene med Runeskrift, see Prof. Thorsens „de danske Runemindesmærker“ 1 D. S. 276. Jos. Chr. udtaler den Formening, at en meget gammel Riggten paa Veierslev Kirkegaard og Stenen i Sal begge hidrøre fra samme

Vidnesbyrd om Ælde og samtidigt faa at sige godtgjør, at der, da den blev lagt, paa denne Gaard har boet en anseet og formuende Famille, der holdt fast ved nedarvede Minder. Hvilken var da denne Familie, eller med andre Ord, hvilket er det Navn, der læses paa Stenen? Den Mand, der opdagede den i Kirken, har allerede for mange Aar siden læst Indskriften saaledes:¹⁰

Gunvald Hnas e (eier) ok vitn (vidua, Enke)
Stinn o thegssir yfir ual

Gaand; da der er anvendt to Forkortninger i Indskriften paa Gal Stenen, anseer han det for rimeligt, at Stenhuggeren har været en kyndig Mand i selve Klosteret.

¹⁰ Forfatteren er i Besiddelse af 3 Tegninger af Stenen. Den ene er en Kopi af en Tegning, som Josef Christensen i 1841 har sendt Prof. P. G. Thorsen; paa denne er Indskriften kun svagt antydet og Navnet Hvas ikke bestemt angivet. Den anden er en af Jos. Christensen selv i Aaret 1870 udført, Forfatteren tilskillet Tegning, der i meget bestemte Træk giver Indskriften, som ovenfor anført. Den tredie er en Kopi, som Hr. Magnus Petersen velvillig har givet Forfatteren af en for Prof. Thorsen for et Par Aar siden udført Tegning af Stenen. Medens Jos. Christensens skarpe og tydelige Tegning af 1870 giver langt mere, end der ligefrem sees paa selve Stenen, idet den nærmest fremstiller Udbyttet af hans Undersøgelser, giver Hr. M. Petersens Tegning, der er en kunstnerisk Gjengivelse af Stenen under de særlige Lys- og Skyggeforhold, der vare tilstede da han tegnede den, os sikkert mindre end der i Virkeligheden findes paa Stenen, idet den med al sin fotografiske Trofasthed mod Gjenstanden, netop paa Grund af denne Trofasthed, kun fremviser et forvirret Billede af utydelige og ubestemmelige Tegninger, der ikke engang paa Kopien kunne erkendes for Runer. Ingen af disse Tegninger egner sig saaledes til at lægges til Grund for en selvstændig Undersøgelse og Drøftelse af Indskriften i sin Helhed, der ogsaa maa erklæres at ligge udenfor dette Skrifts Opgave. Forfatteren maa blot tilføie, at han i 1870 selv har taget Stenen i Diefsyn, men under en høist uheldig Middagsbelysning med fuldt Sollys paa den lige mod Syd vendende Flade af Stenen, der selvfølgelig ved første Nielast syntes næsten blank og glat. Alligevel var det ikke vanskeligt med Bestemthed at skjelne enkelte Runer, deriblandt netop H og S i det formentlige Navn Hvas, ligesom det ogsaa saaes, at der kun var Plads for to Runestave mellem dette H og S. En selvstændig Læsning af Indskriften lod sig saaledes dengang slet ikke udføre, og den vilde, efter at Stenen iforveien har været Gjenstand for en saa omhyggelig Undersøgelse af Andre, maastee heller ikke have bragt noget Udbytte.

Vi skulle ikke dvæle ved det tilspyneladende Mangelfulde og Utilfredsstillende i denne Gjengivelse og Tydning af Indskriften; vor Interesse for den beroer navnlig kun derpaa, om den indeholder Navnet Hvas. Dette tør efter det Foreliggende ikke siges for vist; men der er dog ikke liden Formodning derfor, ikke alene fordi den Mand, der har læst Indskriften som anført, har faaet Navnet Hvas ud, inden han vidste, at det var knyttet til Ormstrup, men ogsaa og især fordi der i selve den Omstændighed, at en Familie af Navnet Hvas midt i Aarene 1300 var Eier af Gaarden, ligger en Opfordring til at søge og en Grund til at vente at maatte finde dette Navn paa Stenen. Afstanden mellem det Tidspunkt, da Stenen kan formodes at være lagt, og Hr. Laurits Hvas den Ældre, der formentlig var født henved 1300, er ikke større, end at der, selv om Indskriften slet ikke kunde læses, selv om Navnet Hvas slet ikke var blevet læst, dog i og for sig var Grund til at udtale det som rimeligt, at Stenen kunde være lagt over hans Fader eller Bedstefader.

Den mindre Sten¹¹ er indmuret i det Kirken mod Nord i 1753 tilbyggede Gravkapel for Familien Rosborg, i den uvendige vestlige Mur, tæt op til Langhuset. Den har selvfølgelig tidligere haft Plads et andet Sted, formentlig paa selve Kirkegaarden, og er derfra taget som Bygningsmateriale ved Kapellets Opførelse. Stenen er 37" lang, 15" bred over Hovedenden og 13¹/₄" over Fodenden. Paa den bredere Ende af Stenen findes i ophøiet Arbejde et Kors, hvis Arme indsnøres mod Skæringspunktet og ikke naae ud til Stenens Sider. Til Korsets fjerde Arm, der ligger i Stenens Midtlinie, slutter sig en ophøiet ned mod Fodenden, dog uden at naae denne, spidst tilløbende Kant. Den hele Figur har tilnærmelsesvis nogen Lighed med et Sværd med Korshæfte; men Fremstillingen af et saadant har ikke været tilfjeldet. Overs over Hovedenden findes med fordybet meget tydelig Skrift indhugget i Stenen det Navn

Ingarth

hvis tre første Bogstaver falde i det ene, medens de tre¹² sidste falde i

11 Opdaget i 1839, ligeledes af Josef Christensen.

12 th er kun een Rune; g er en stungen Rune.

det andet af de Rum, der dannes af Korsets tre Arme imod Stenens Ende- og Sidelinier. Navnet vender imod den Beskuer, der stiller sig ved Hovedenden af Stenen, naar denne tænkes liggende over Graven. Iøvrigt er Stenens Flade glat, uden nogensomhelst anden Prændelse. Nogle Antydninger om Navnet Ingarth ere givne Side 2 Note 5, og vi føie kun hertil, at denne mindre Sten understøtter de Slutninger, der kunne uddrages af den større, saavel i Almindelighed som særligt med Hensyn til Dornstrups Velde som Sædegaard.

I. De tre Samtidige,
Hr. Laurits Hvas, den Ældre, Jens Hvas, Peder Hvas.

1.

Hr. Laurits Hvas, den Ældre, Ridder, 1348—1371,
og
hans Hustru Fru Kirsten.

Hr. Laurits (Ras, Laurencius) Hvas nævnes første Gang 1348 i et Tingsvidne¹, der indeholder, at han af Nytt opbyggede en Gaard i Sal Sogn, Helbøl, og at der ikke var ført nogen Klage derpaa før sex Aar derefter. Tingsvidnet viser, at Hr. Laurits Hvas's Forsøg paa at oprette et nyt Jordbrug har mødt Indsigelse fra andre Gieres Side, og tillige, at Klagen er fremkommen for sent².

1 Æ A II 75 R 58. Sydvest for Sal By ligger en lille Bøl, der kaldes Helbøl, i Gudenaen. For nogle og tredive Aar siden fandtes ved at pløje et Stykke udyrket Jord i Nærheden af Bøllens Udsøb i Naen endnu Grundvolden af en Bygning, opført af de bekendte store Mørsten, rimeligvis Levninger af den omtalte Gaard. Reg. til Æ A henlægger urigtigt Helbøl til Sal (Sall) Sogn, Annex til Haurum.

2 3ydste Lov 1—47 tillod nemlig, at den, der havde bygget en Torp og derpaa opnaaet tre Vintres Hævd uden Rære, fremdeles maatte beholde samme uden Paatale af Adelhøen. Rimeligvis ere Klagerne, de jordegne Bønder i Adelhøen eller Gierne af Fæstegods i samme, traadte tilbage, da det var blevet dem klart, at deres Klage var unyttig, og Tingsvidnet er blevet opbevaret mellem Adkomstdocumenterne til Ormstrup og tilliggende Gods som et Bevis for, at Helbøl havde Ret til at blive liggende, hvor det laae.

I Aaret 1354³ mageskiftede Hr. Laurits Hvas noget Gods med Alling Kloster, saaledes at han for sin Del fik den i Sal Sogn enligt liggende Gaard Skiblund, desuden en Gaard i Sal By og maaskee mere Gods. Den 17 Mai 1355⁴, skjødte han Jon Hvid paa Kong Valdemars Begne Gods i Bjerring, Nabo-
foguet til Sal, Nord for Gudena, hvilket Gods han havde i Pant af den forhenvarende Droft Hr. Peder Vendelbo for 3 lodige Mark, og erkjendte Hr. Laurits, at han havde faaet fuldt Vederlag af Kong Valdemar for dette Pant. Den 16de August 1357⁵ overdrog Fru Inger, Svend Bondes Efterleverste, ham i Kong Valdemars Nærværelse, sit Gods i Gulleb. Den 18 Marts 1363⁶ var han med flere andre gode Mænd tilstede paa Landstinget i Viborg, og hørte og saae der, at Peder Jensen af Od samme Dag og Sted skjødte sin nævnte Hovedgaard og alt sit Gods i Winkel Sogn i Middelfom Herred til Hr. Christiern Vendelbo. 1371⁷ skjødte Palle Nielsen til Fru Kirsten, Hr. Laurits Hvas's Efter-

3 Æ A II 69 R 14.

4 Æ A I p. 92. Det originale Dof. findes i Geh. Ark. og er meddelt blandt Bilagene.

5 Æ A II 75 R. 56. Bæbneren Svend Bonde „Sveno Rusticus armiger“ levede endnu 1355, og maa, see det Følgende, have været en ret formaaende Mand. Der findes i det Sal Kirke mod Nord tilbyggede Kapel, i den udvendige vestlige Mur tæt op til Langhuset, indmuret en Ligsten med et Kors, der er forlænget ud mod Stenens smalle Ende. Ivers over den brede Ende af Stenen staar med Runebogstaver Navnet Ingarth. Man bringes uvilkaarlig til at tænke paa Fru Inger. Ved en noget vidtgaende Tankeforbindelse kan man tænke sig Svend Bonde beslægtet med den Bonde Persen, der var Bærgen for og nær Slægtning til Hr. Laurits Hvas's Hustru, Fru Kirsten, see Note 8.

6 Dof. er aftrykt bl. Bilagene.

7 Æ A II 73 R. 42. Palle Nielsen var maaskee Palle Kirte, der muligvis var Sønneson af Fru Kirstens Søster Maren, jfr. Note 28 under Hr. Laurits Hvas den Yngre. — Der laae tidligere en Torp Vest for Sal By, Bestorp kaldet. Muligt er det denne Torp, der ogsaa har hebet Simensstrup. Det er rimeligt, at der er en nær Forbindelse mellem de to Løste i Byen og de to Gaarde i Torpen.

leverske, 2 Gaarde i Simenstrup i Sal Sogn med 2 Tofte i Sal (By).

Disse Meddelelser vise hen til Drmstrup som Midtpunktet for Hr. Laurits Hvas's Erhvervelser og Virksomhed, og vi kunne med Tryghed slutte, at Drmstrup allerede dengang var til som Hovedgaard og i Slægtens Eie; maaskee havde Hr. Laurits Hvas arvet den efter sine Forældre, og rimeligvis havde den et Tilliggende af Fæstegods i Sal Sogn og nærmeste Omegn. Hvad Sal angaaer, maae vi dog gjøre opmærksom paa en Begivenhed, der forefaldt i Aaret 1355 og som let kunde bringe en Uklarhed ind i Opfattelsen af Familiens Forhold, naar vi ikke faae den i sit rette Lys. Kong Baldemar drog i det nævnte Aar om i Hylland og holdt skarp Kettingang. Han var allerede i Begyndelsen af Januar Maaned i Ribe; i Mai Maaned var han i Aarhus og tiltalte der for en Ret bestaaende af Befuldmægtigede af Landstinget bl. A. Bæbneren Svend Bonde for i flere Aar „minus juste ac illegaliter contra coronam Dacie“ at have tilegnet sig og beholdt „tenuisse et similiter occupasse“ Sognene „Gerninge, Guthelof et Salæ“. Landstingets Befuldmægtigede tilbødte i deres Dom af 9 Mai 1355⁸ Kong Baldemar disse tre Sogne, som Svend Bonde blev loblig overbevist om (coram nobis legaliter convictus exstitit) i flere Aar at have besiddet med Urette. Det er aldeles klart at denne Besiddelse „injusta detentio“ ikke omfattede de tre Sogne i deres fulde Udstrækning, men kun det i disse Sogne liggende, Kronen tilhørende Gods og i det Højeste tillige de Kronen i disse Sogne tilkommende Herligheder over det Gods, der ikke var i adelig eller geistlig Besiddelse. Ikke indbefattet under Dommen maatte altsaa være ikke blot Drmstrup, men ogsaa Skiblund, den Gaard i Sal By, Hr. Laurits Hvas mageskiftede sig til af Alling Kloster, det Gods, Fru Inger 1357 overdrog ham, og de to Gaarde og Tofte, Palle Nielsen 1371 skjødte hans Enke. Der er muligvis, vi tør sige: rimeligvis meget mere Fæstegods, hørende til Drmstrup,

⁸ Æ A I p. 90 og en Extract af Dof. bl. Bilagene.

der faldt udenfor Dommens omfattende Udtryk: *Salæ Sogn*. To Aar efter Dommen, 1357, var Svend Bonde død, og naar da hans Efterleverfke, Fru Inger, kjøbte Hr. Laurits Hvas sit Gods i Gullev, forstaae vi Betydningen af den Tilføielse, at det skete „i Kong Baldemars Nærværelse“. Kongen drev Inddragelsen af Kronens Gods meget alvorligt og det vilde være let at fremsføre Exempler paa, at han ved en saadan Heilighed tog Mere, end han havde Ret til og paa, at hans Uvenner mod ringe Erstatning maatte overdrage ham, hvad de havde kjøbt og betalt⁹. Fru Inger maatte være ligesaa varsom med at sælge Gods i Gullev, der var dømt under Kronen, som Hr. Laurits Hvas med at kjøbe, hvad Kongen muligvis kunde falde paa at paastaae var ham tilbømt. „Kong Baldemars Nærværelse“ indeholder altsaa, efter hvad der var gaaet forud, en Godkjendelse af Kjøbet. „*Salæ*“, der saaledes utvivlsomt er det *Sal Sogn*, hvori Drmstrup ligger, blev endnu engang dømt under Kronen i Aaret 1406, da Hr. Laurits Hvas's Søn af samme Navn synes at have været Eier af det i sin Helhed. Vi henviser herom til det Følgende.

Hr. Laurits Hvas var 1360 med blandt de Befuldmægtigede for den oprørste jydskke Adels, der samlede med Kong Valdemar i Kallundborg og Pintsedag den 24 Mai indgik et Forlig med ham om deres gjensidige Klagepunkter¹⁰. Indholdet af dette historiske Dokument hører naturligtvis ikke herhen. Vi bemærke blot, at det herved synes givet, paa hvilken Side Hr. Laurits og hans Slægt

⁹ Om Kong Baldemars Virksomhed i Jylland i Aaret 1355 og hans hele Forhold, særligt til Jylland og den jydskke Adels, henviser vi til Orion, hist. geogr. Maanedsskrift af E. Vester. Kbhvn. 1839, 1 D. under Slægten Limbø.

¹⁰ Forliget findes hos Hvitf. 524 og bedre hos Suhm XIII 405—11, DoL. er udstedt af Kong Valdemar, Hertug Christoffer, Hertugerne i Jylland Valdemar og Henrik, 6 Biskopper, 39 Riddere og 23 Bøvnere, der alle have hængt deres Indsegle under Brevet. Opregningen af Ridderne, blandt hvilke Hr. Laurits Hvas er den 36te i Rækken, slutter med følgende Navne: . . . Ofte Steg, Jens Agelsson, Peder Albretson Splittaff, Lauritz Hvas, Niels Thomsen, Jens Vendelbo, Peder Bind, Riddere.

stillede sig i hin urolige Tid. — Hr. Laurits Hvas var Ridder fra Aaret 1355¹¹ og førte i sit Vaaben to Sparrer. Hans Segl findes endnu hængende i Bøx under det ovennævnte Dokument af 17 Mai 1355. Det fremviser tydeligt Sparrerne i et trekantet Skjold, men Omskriften, der har bestaaet i hans Navn og maaskee et tilføiet miles, er bestrøget og omtrent udslettet. I et gammelt Manuskript¹², der omtaler hans Deltagelse i et Forlig mellem Kong Valdemar og Gulland, siges det, at han førte to hvide Sparrer i blaat Felt; men Sammenhængen gjør det ikke klart, om der paa Hjelmen fandtes to Bøsselhorn, Halvparten hvid og Halvparten blaa, eller en fort Fugl.

Da Hr. Laurits Hvas 1342 eller før var i Besiddelse baade af Midler og af Indsigt til at oprette et nyt Børdbrug, er der Rime-
lighed for, at han mindst dengang var 25—30 Aar gammel, saa at han altsaa var født i Begyndelsen af Aarene 1300 maaskee endog i Slutningen af Aarene 1200. Denne sidste Antagelse stemmer med, at han 1355 var Ridder og at han var død 1371. Selve Døds-
aaret sees ikke. Det falder mellem 1363 og 1371, da Fru Kirsten nævnes som hans Efterleverke.

Hans Hustru Fru Kirsten nævnes kun i den ene Meddelelse af 1371. Vi kunde fristes til at henkaste den Formodning, at hun hed Kirsten Mathisbatter og at hun tilhørte een af Familierne Munk. Der var nemlig i Midten af Aarhundredet to Søstre, Fru

11 I Registraturen af Ringsvidnet af 1348 og Magestiftebrevene af 12 Marts og 23 August 1354 kaldes han blot Laurits Hvas, men den 17 Mai 1355 og senere er han Ridder. Fil han maaskee Ridderlaget af Kong Valdemar under hans Nærværelse i Jylland i Foraaret 1355? Kong Valdemar var, som bemærket, i Ribe i Januar og i Aarhus den 9 Mai.

12 Msfr. findes el. fandtes paa Stensballegaard, see Bilagene, og er ret ordentligt i sine Meddelelser. Det nævnte Forlig vedkjender Historien sig dog ikke, og der maa saaledes være ment et andet, maaskee netop Forliget af 1360 i Kallundborg. I Laurberg Kirke findes Hr. Laurits Hvas den Ungres Datter, Fru Kirstens Vaaben med en flyveskædig Fugl paa Hjelmen, see under Hr. L. Sv. og Fru R.

Kirsten og Fru Maren eller Margrethe Mathisdatter, af hvilke Maren synes at have været gift med Jakob eller Sep Kirt til Næs. Efter Marens Død stjødte Fru Kirstens Børge, Bønde Perfen, sikkert en nær Slægting af Søstrene, i Aaret 1341 Jakob Kirt det Fru Kirsten, der altsaa dengang ikke var gift, efter Søsteren tilfaldne Gods i Himmershøvel, hvor Næs laae¹³. Hvis vi tør antage denne Fru Kirsten Mathisdatter for Hr. Laurits Hvas's Hustru, ville vi have et Fingerpeg om Grunden til: at der i Familien Hvas forekommer Navnet Mathias og ligesom et oplysende Bidrag til en hyderligere Forstaaelse af, at Palle Nielsen, sikkert af Familien Kirt, stjødte Fru Kirsten Gods i Aaret 1371. Maastee vi snarere tør sige, at disse af hinanden uafhængige Omstændigheder, naar de sættes i Forbindelse, vise tilbage til et vist Foreningspunkt, der maa søges i Fru Kirsten.

Harde nu Hr. Laurits og Fru Kirsten Børn? Vi antage det for afgjort, at Laurits Hvas den Yngre var deres Søn, og for nogenlunde rimeligt, at ogsaa Mathias Hvas var en Søn af dem. Men ligesaa lidt, som vi kunne sige dette med større Visshed, ligesaa lidt vide vi, om de muligvis have havt flere Børn.

13 Det er vistnok lidet lønnende at oplaste Formodninger, som have lidet at støtte sig til og aldrig kunne ventes bekræftede, fordi der aldrig vil falde noget Lys paa disse Punkter i den begyndende personale Historie. De to nævnte Søstre omtales i *Æ A II 283 J 86* i et Brev af 1341 jfr. *Roten* og i et *Lingsvidne* af 1447 p. 277 J 38. Jfr. hermed Bøvneren Niels Munks *Skjøde* af 1448 p. 273 J 16. Disse tre Dokumenter høre sammen. Var Niels Munks *Skjøde* ikke et af disse ikke sjældent forekommende Dokumenter, hvori en Mand af Slægten under Form af et *Skjøde* giver sit Samtykke til en Retshandel, der har fundet Sted for lange Tider siden, men som har havt sine Mangler og hvis Retmæssighed Slægten længe har vægret sig ved at anerkende? Meget kunde tale herfor.

Jens (Johannes) Hvas 1355.

Johannes Hvas, hvis Navn formentlig paa Danff har været Jens Hvas, pantfatte 1355 til Jens Nielsen en Gaard i Hynge (Høng i Finderup Sogn i Løve Herred i Sjælland) for fire lødige Mark. Jens Hvas havde selv erholdt denne Gaard til Pant af Ridderen Hr. Niels Hvasæ. Pantebrevet fra Jens Hvas til Jens Nielsen er udstedt d. 25 Septbr. og indeholder, at Pantet skulde gjenløses til Mortensdag s. A. Skete dette ikke, skulde Jens Nielsen være berettiget til, indtil Gjenløsningen fandt Sted, at hæve de aarlige Indtægter af Pantet, det vil sige, at tage Pantet til Brug; de nævnte Indtægter maatte dog, selvfølgelig, ikke affrives paa Hovedstolen. Naar Jens Hvas senere vilde indløse Pantet, skulde han kyndige Løsen paa det paa Løve Herredsting sidste Tingdag for St. Hansdag. Under Brevet, der endnu haves, findes Jens Hvas's velbevarede Segl, der fremviser et af sex Halvcirkelbuer omgivet trefantet Skjold, hvori Vaabenet, to Sparrer; i Randen af Seglet findes den tydelige Omstrift med ophøiede Bogstaver S. IOHANNIS HWAS¹.

Hvem var nu denne Jens Hvas? Hvor levede han? Vi vide ikke Mere om ham, end foran nævnt, og kunne blot henvise til, at han førte samme Vaaben som Hr. Laurits Hvas, der utvivlsomt var fra Ormstrup. Af denne Kjendsgjerning kan med Sikkerhed udledes den Slutning, at de begge tilhørte den samme Familie. Da de vare samtidige, er der en Mulighed for, at de vare Brødre; men hyderligere Slutninger lade sig ikke uddrage af hvad der foreligger².

¹ Brevet, meddelt efter Originalen, findes bl. Bilagene, hvor ogsaa Seglet er afbildet. Langebeks Sigilsamling (om hvilken Kilde see Fortalen til Ad. Lø.) har en Tegning af det med vedføiet Aarstal 1355, men uden Angivelse af Dol., hvorefter det er taget.

² Pantekreditor, Jens Nielsen, nævnes i et andet Brev med den Tilføielse

Peder Hvas 1375—77.

Peder Hvas levede i Slutningen af det fjortende Aarhundrede. Han var tilstede paa Danehoffet i Nyborg i Aaret 1377 og nævnes blandt de Mænd, der under eller efter Forsamlingen i Forening med Kong Oluf og Dronning Margrethe d. 2 Juli udstedte et Brev, hvori de gjensidig paa deres gode Tro og Ære forpligtede sig til ubrødelig og evindeligt at holde og bevare al Ret, Lov og Frihed, lovlig og høvisk Sædvane, som var givet til denne Dag af Baldemar Lovfører og andre Danmarks Konger. Peder Hvas's Navn findes blandt Bøvnerne og han har med alle de Øvrige hængt sit Indsegl under Dokumentet¹. I det bekendte mærkværdige Brev, som Bo Høg og flere andre gode Mænd i Salling den 2 Febr. 1375 udstedte i Nyby Kirke, og hvori de love at fremme Kirkens Tarv, nævnes en Peder Hughtaz, der neppe er nogen Anden, end den i Brevet af 1377 forekommende Peder Hvas².

„Taldet Blæsinge“ og sees at have eiet Gods i Blæsinge By, Havrebjerg Sogn, ligeledes i Løve Herred. I Langebeks Sigilsamling nævnes Johannes Niclisson dictus Blæsinge, Dipl. Siæll. 1328. Af denne Omstændighed maa man ligesaa lidt som deraf, at der skulde kyndiges Løsen paa Pantet paa Løve Herreds Ting — *forum rei sitæ* — drage nogen Slutning om, hvor Hr. Niels Hafæ og Jens Hvas boede.

1 Hvitfeldt 563, Suhm XIV 39, Molb. og Petersf. Dipt. 4. Hos Hvitfeldt staaer feilagtigt 1370 istedetfor 1377. Dokumentet, hvis hele udførlige Indhold ikke hører herhen, er udstedt af Kong Oluf og Dronning Margrethe, Erkebiskoppen i Lund, 6 Biskopper, 35 Riddere og 51 Bøvner, mellem hvilke Peder Hvas er den nittende i Rækken. Navnene nærmest Peder Hvas staae hos Molb. og Petersf. saaledes: . . . Jens Frijs, Niels Erikson aff Aventsbergh, Themma Rielfson, Per Huas, Thruels Thun (Tim), Niels Slet, Niels Matsson, Kort Moltikæ. . .

2 Hvitfeldt 624—26, Suhm XIII 746. Dette Dokument er hos Suhm trykt med den Bemærkning, at det er efter en Afskrift i Geh. Ark. med Langebeks Haand. Denne Afskrift er imidlertid ikke taget efter nogen Original. Suhm tilføjer nemlig efter Teksten: „En Kopi af en sand Kopi efter Originalen, som en af Præsterne her (sc. Aarhus) i Stigtet haver sendt til Superintendenten

Endvidere nævnes i Kalls Manuskriptsamling en Peder (Hansen) Hvas, der levede i Kong Olufs Tid og i sit Vaaben førte de to Sparrer, blaa i hvidt Feldt eller ombendt, og om hvem eller hvis Vaaben Manuskriptet gjør den Bemærkning: „det er de gamle Hvasser“³. Der kan ikke ved denne Peder Hvas være ment nogen Anden end den samme, der nævnes i Brevet af 1377.

Hvad vi vide om Peder Hvas er altsaa kun det, at han har levet paa den angivne Tid, omtrent samtidigt med, men dog i det Hele lidt senere end Hr. Laurits Hvas den Ældre, at han har ført den gamle Families Vaaben, altsaa hørt til Slægten, og, hvis vor Slutning om Brevet af 1375 er rigtig, havt Hjem i Salling.

ubi Aarhus.“ Dokumentet har oprindeligt været affattet paa Latin, derom vidner selve den danske Text baade hos Hvitfeldt og hos Suhm; og det har enten fra Begyndelsen været meget utydeligt, eller Forfatteren af den „sande“ Kopi har ikke været istand til at læse Originalens Navne, hvoraf flere findes meget forskjelligt hos Hvitfeldt og hos Suhm. Dette lader formode, at ogsaa Hvitfeldt har havt en daarlig Afskrift til sin Afbenyttelse. Peder Høgahz kaldes saaledes hos Hvitfeldt Peder Høggholt, hvilket har givet Adelslex. Anledning til at opføre Navnet Høggholt med den Tilføielse: „Familien og dens Vaaben er ellers ubekjendt.“ Deri har Ad. Lex. sikkert Ret. Der kan efter vor Mening ikke være Tvivl om at Høgahz enten er et slet Forsøg af Originalen paa at gjengive den brede stærkt beaandede jydsk Udtale af Navnet Hvas, eller en Forvansking af Originalens Skrivemaade, foretagen af en af Kopiernes Forfattere. Denne vor Opfattelse bestrækes ikke alene derved, at Høggholt og Høgahz ere to ukjendte Familienavne, men derved, at Niels Hvas et Slægtled senere har Hjem i Salling, og end yderligere ved den med Hensyn til flere af de andre Navne stedfindende Usikkerhed. Vi henvise herom til Bilagene, hvor et Stykke af Texterne hos Hvitfeldt og Suhm findes meddelt.

3 Kallste Mskr. saml. 124, Fol., Kgl. Bibl. Kataloget betegner denne Kilde saaledes: „En Bog med tegnede adelige Vaaben, meest danske, med tilfrevne Anmærkninger, saavel heraldiske som genealogiske; fra XVII Aarhundrede“. Side 40 findes et Vaaben med to blaa Sparrer i rødt Feldt. Nedenunder: „Dette Vaaben fører dj Hvasz peder Hansen i Kong Olufs thiid“. En senere Haand har tilføiet: „det er de gamle Hvasser“. En nyere Haand nedenunder igjen: „Sparrerne skall 3 hviide i blaat“. Atter derunder findes med en Knappenaal sættet en Seddel, hvorpaa 7 Ord, der sikkert maaske læses saaledes: „skal der (ef. daa) verre idun tho blaa bielker“.

Den „Nicolaus Hvas de Saling“ der omtales nedenfor, kan, saavel med Hensyn til Tiden, som til Stedet, være hans Søn.

Peder Hvas henhører altsaa ikke til Drmstruplinien i den Forstand, at vi kunne sige, at han er udgaaet fra den paa Drmstrup bosatte Gren af Familien; men han hører til selve den ældste Familie, hvoraf en Linie boede paa Drmstrup. Han maa ikke sammenblandes med Hr. Laurits Hvas den Yngres Søn Peder, der var død 1457, eller med de to Mænd af Navnet Peder Hvas, der eiede Kondrupgaard 1463 og 1517—43⁴.

II. De tre Samtidige

Laurits Hvas, den Yngre, Mathias Hvas, Niels Hvas.

4.

Hr. Laurits Hvas, den Yngre, Ridder, 1400—1430
og hans tvende Hustruer

- 1) Fru Clusfdatter, 2) Fru Chore Eriksdatter Mus 1414—1435
samt dennes anden Mand
Lange Ove Ovesen Daa 1433—60.

Der er efter Tiden, Navnet og Sammenhængen Sandsynlighed for, at Hr. Laurits Hvas den Yngre var en Søn af den ældre Ridder af samme Navn, om hvem ovenfor. Dels gjenfindes Familiieieendommen Drmstrup, som Laurits Hvas den Ældre uden al Tvivl eiede, i den yngre Laurits Hvas's Haand, dels fik Sibstnævnte Eiendomsdom paa 2 Gaarde, som den ældre Laurits Hvas's

⁴ Det er muligt, at Peder Hvas i Salling var Stamsfader til denne Linie, der bevarede Navnet Peder. Herom vide vi dog Intet. Linien paa Kondrupgaard behandle vi ikke i denne Del. Vi bemærke blot, at der endnu nævnes en Peder Hvas, Skipper, der d. 15 Januar 1523 kvitterer for Sold i Kalmar. Ekdahl, Christiern 2.s Arkiv II 339.

Hustru, Fru Kirsten, altsaa hans Moder, i sit Enkesæde havde erhvervet ved Skjøde af Palle Nielsen. Hertil kan føies, at den yngre Laurits Hvas havde en Datter, der hed Kirsten, hvilket Navn viser tilbage til den ældre Laurits Hvas's Hustru. Vi ansee det herved bragt til en Grad af Sandsynlighed, der grændser til Visshed, at Laurits Hvas den Yngre var en Son af den ældre Laurits Hvas og Fru Kirsten. Det er vist, at han var Arving til Drmstrup efter sin Fædreneslægt.

Hr. Laurits Hvas den Yngre nævnes første Gang Aar 1400, da Bugge Nielsen (Ghldenstjerne) og Jens Raagentjer lode ham og Hr. Eylers Arvinger kvit og frie for Arvegods, dennem imellem var¹. Der har altsaa været et Familiebaand mellem Hr. Laurits Hvas og Hr. Eylers Arvinger, der har ladet dem arve Gods sammen, som Bugge Nielsen og Jens Raagentjer, der selv vare lodtagne i denne Arv, have tvistet med dem om. Hvilket dette Familiebaand har været, kunne vi ikke nærmere paavise. Der kan i Samklang med vore øvrige Antagelser opstilles mere end een rimelig Forklaring af det Familieforhold, hvorpaa den nævnte Meddelelse utvivlsomt peger hen.

Første Gang var Hr. Laurits Hvas gift med en Datter af Ridderen Hr. Eluf Eluffen. Vi kjende ikke hendes Fornavn og maae saaledes nøies med at kalde hende Fru Elufsdatter. Dette Ægtefælskab fremgaaer af to Meddelelser. I den ene af disse hedder det at Eluf Jensen, Bæbner, 1418 gav Las Hvas, Ridder, og Hr.

¹ Æ A II 74 R 53. I Registeret henføres Bugge Nielsen til Familien Ghldenstjerne, dog med? jfr. Æ A I p. 22—23. At forfølge Spørgsmaalet, om Bugge Nielsen virkelig tilhørte denne Slægt, ligger ganske udenfor vor Op-gave. Hvem Jens Raagentjer var, er os ubekjendt. Det kan bemærkes, at Bugge Nielsen maaffte var Morbroder til Hr. Laurits Hvas's første Hustru, see Note 6, og at det kan være, at det er ad denne Vej, at der maatte søges en Forklaring af, hvorledes Hr. Laurits Hvas og Hr. Eylers Arvinger i en Arvetvist kom til at staa paa samme Side. Hr. Eyer er os imidlertid ganske ubekjendt og vi maae derfor lade enhver videre Undersøgelse fare.

Eluf Eluffens Arvinger Afkald for alle Sager og Breve, dem imellem var², hvoraf fremgaaer, at Hr. Las Hvas og Hr. Elufs Arvinger have haft en fælles Interesse i at komme til en Dpgjørelse med Eluf Sensen, en Beslægtet af Ridderen Hr. Eluf og lodtagen i hans Eiendomsforhold. Denne fælles Interesse maa, naar den sammenholdes med Indholdet af den anden Meddelelse, nødvendig forklares at hidrøre fra et Ægtefælskab mellem Hr. Las Hvas og en Datter af Hr. Eluf. Ved dennes ovenomtalte Arvinger tænke vi os altsaa paa dette Sted nærmest Hr. Las Hvas's Svogre og Svigerinder. I den anden Meddelelse hedder det³, at Erik Hvas af Ormstrup skjøbte Hr. Lange Dve (Daa) paa Biskop Driicks (Ulrik Stuygges) Vegne alt det Gods, som ham og hans Medarvinger tilfalden var af ret Arv efter Hr. Eluf Eluffen, Ridder, ubi Hids Herred liggende, øde og bygt. — Erik Hvas og hans Medarvinger vare Hr. Laurits Hvas's Børn; hvad de ikke havde arvet efter deres Fader, maae de nødvendig have arvet gennem deres Moder. Ordene „af ret Arv“ kunne ikke forstaaes anderledes. Rigtignok var Erik Hvas aldeles utvivlsomt en Søn af Hr. Laurits Hvas i hans andet Ægtefælskab, og det er uegentlig, at han kan siges af ret Arv at have erhvervet Noget, som er kommen i Familiens Haand gennem hans Faders Hustru i et tidligere Ægtefælskab. Men denne Indbending vil ved nærmere Betragtning vise sig uden Betydning⁴. I en vis Forbindelse med de Forhold,

2 Æ A II 74 R 55.

3 Æ A II 9 B 36. Uheldigvis er Aarstallet, der er angivet i Registraturen paa dette Skjøde, 1406, urigtigt. Der maa rimeligvis læses 1436 eller snarere 1446, see Note 35.

4 Skjønt det egentlig hører hen til et senere Sted at omhandle Skiftet efter Hr. Laurits Hvas og det Forhold, hvori Børnene af de to Ægtefælskaber stode til det ved disse Ægtefælskaber erhvervede Gods, kan det dog her bemærkes, at Skiftet, der delte Børnene af første og andet Ægtefælskab imellem (1430, see Æ A II 69 R 12) efter al Rimelighed ikke blev opgjort efter Lovens Regel, men ved en Overenskomst, der godt har kunnet bringe en Del af det Gods, Hr. Laurits Hvas havde erhvervet ved sit første Giftermaal, over paa Børnene af andet

som foranledigede Eluf Jensens Afkald af 1418, kan maaske bringes den Meddelelse, som indeholdes i et Tingsvidne af samme Aar⁵, at Torb Michelsen af Matstrup kjendte sig ingen Ret at have i Las Hvas's Gods. Man ledes til at troe, at Hr. Laurits i de nærmeste Aar efter sin første Hustrues Død har villet fuldstændiggjøre sine Adkomster til det med hende erhvervede Gods og at disse Bestræbelser have ført til de samtidige Erklæringer af Eluf Jensen og Torb Michelsen. Dette er naturligvis kun en Gissning. Hvem Torb Michelsen isvrigt var, om der menes Matstrup i Thyusting Herred, eller et andet Matstrup, vide vi ikke.

Hr. Eluf Eluffen, Ridder, Hr. Laurits Hvas's Svigerfader, var formentlig gift med en Datter af Niels Ibsen (Gylbenstjerne?) til Asdorp (Astrup) i Nærheden af Hjørring; saavidt det sees, var hun død før 1406⁶. Vi vide ikke, om Hr. Eluf hørte til

Ægtefæb, hvorom i det Følgende, at de i Registraturen nævnte „Medarvinger“ rimeligvis netop indbefatte Børnene af første Ægtefæb, der enten ikke have været saa fremtrædende, som Erik Hvas, eller have overladt det netop til ham, som Iobtagen i Godset, at føre de nødvendige Forhandlinger om Afhændelsen med Biskoppens Befuldmægtigede, Lange Dve, der var hans Stedfader, hvoraf Følgen har været den, at hans Navn har faaet en fremtrædende Plads i Dokumentet og derfor er fastholdt af dem, der registrerede det, hvortil endnu kan føies, hvad der vistnok er afgjørende, at Jens Hvas, Sønnen af første Ægtefæb, og hans to Søstre (Helsøstre) Margrethe og Else (gjennem deres Mænd) bekræfte den Afhændelse, deres Stedmoder, Faderens Hustru af andet Ægtefæb, havde iværksat af Gods, der utvivlsomt var hendes Arvegoods, *Æ A II 39 J 41*, saa at Man ser, at Børnene af begge Ægtefæber med Hensyn til det Gods, deres Fader havde eiet, have handlet som Helsøstende, uden at det har havt Betydning, om det var den første eller den anden Hustru, der havde indbragt Godset. Der er jo vistnok endnu den Mulighed, at Hr. Laurits Hvas har været gift første Gang med en Datter af den nævnte Hr. Eyer og at Fru Thore, Hr. Laurits's anden Hustru, var en Datterdatter af Hr. Eluf. Der stiller sig imidlertid, naar vi tage Hensyn til alle Vedkommendes Alder, for mange Hindringer mod en saadan Antagelse, til at vi ville forsøge den nærmere.

5 *Æ A II 87 T 25*.

6 Vi have til Oplysning om Hr. Elufs Ægtefæb to Meddelelser. 3

nogen af de Familier, der senere førte et Familienavn, saalidt som paa hvilken Gaard han havde sit Sæde. Vi tør kun sige for vist, at han var Bestefader til Hr. Laurits Hvas's Børn af første Ægteskab, at han var Ridder, altsaa en anseet og uidentivl tillige formuende Mand, at hans Virksomhed falder i Løbet af de 34 Aar fra 1374 til 1408, at det er vist, at han var død 1418, og rimeligt, at han blev en gammel Mand. Af hans Slægtninge nævnes kun Bøvneren Eluf Jensen; desuden sees det, at han var Svoger til Hr. Aage Haves Efterleverste, Fru Eline⁷.

den ene, *Æ A II 73 R 45*, hedder det, at Hr. Eluf 1374 stiftede med Niels Ibsens Børn, hvori ligger en Antydning af, at han allerede dengang var gift med en Datter af Niels Ibsen. I den anden, *Æ A I p. 22—23*, hedder det, at Hr. Eluf 1406 deltog i Afhændelsen af Åsborg til Dronning Margrethe og Kongedømmet sammen med flere Nielsønner (Gyldebjergner, kalder Reg. til *Æ A* dem) og nogle flere Slægtninge, hvori ligger, at Hr. Eluf var besvoret med denne Familie, rimeligvis gift med en Søster til disse Nielsønner. Hvem var nu Niels Ibsen? og hvem var de omtalte Nielsønners Fader? Mon ikke den samme Person? Denne Slutning ligger saare nær, og hvis Reg. til *Æ A* har Ret i at betegne Nielsønnerne som Gyldebjergner, hvilket vi ikke skulle undersøge, bliver altsaa Niels Ibsen ogsaa en Gyldebjergner. Iøvrigt skulle vi mod Reg. til *Æ A*, der ogsaa opfatter Hr. Elufs Forhold til Nielsønnerne saaledes, at han var gift med en Søster til dem, fremhæve, at denne Søster ikke var Katharine, Strange Pederjens Efterleverste (hvorfor betegne Hr. Elufs Hustru som en Andens Efterleverste? — Reg. til *Æ A* maa i alt Fald have en særegen Hjemmel for dette Ægteskab), men en anden Søster, der ikke nævnes, fordi hun alt var død 1406. *Æ A I* gengiver ikke nøiagtigt Indholdet af de paagjældende Dokumenter, der findes i omhyggelig Afskrift i Langebeks Diplom. i Geh. Ark. En Extrakt af disse Afskrifter er meddeelt blandt Bilagene.

7 Adelslexikonnet har en Eluf Eluffen i Norge 1343 og *Æ A* en Hans Eluffen (Elusuffen) i Åls 1320. — Hr. Elufs Baaben findes i Klevenseldts Herold i Geh. Ark., men Skjoldmærket er utydeligt; maaskee indeholder det dog Spor af det Kryds, der findes i Grubendalernes Baaben. See Note 2 under Jens Lauritsen Hvas. — At Hr. Eluf endnu levede 1408 sees af *Æ A I p. 11*, og at han var død 1418 sees af *Æ A 74 R 55*. Naar han var gift og Ridder 1374, tør han vel formodes dengang at have været ikke aldeles ung, og naar han først døde mellem 1408 og 1418, tør han antages at være blevet en gammel Mand. Hr. Eluf nævnes som Fru Eines Svoger i *Æ A II 15 D 11*, men vi see ikke, hvorledes Svogerskabet fandt Sted. — Foruden den Datter,

Idet vi iøvrigt savne enhver nærmere Efterretning om Fru Elufsdatters Person og Levetid, tor vi efter Begivenhedernes Sammenhæng blot henstille det som antageligt, at hun var gift med Hr. Laurits Hvas ikke saa kort før 1400, da han i dette Aar var Ridder, altsaa formentlig i en modnere Alder, og at hun var død i ethvert Fald før 1410—1412, da Hr. Laurits Hvas's andet Ægteskab maa antages at være indgaaet. Hr. Laurits Hvas havde af sit Ægteskab med hende Sønnen Jens og Døttrene Mette, Else og Margrethe.

Anden Gang var Hr. Laurits Hvas gift med Fru Thore Eriksdatter Mus. Vi erholde Oplysning om dette Ægteskab blandt Andet af den indholdsrige Meddelelse „at (Hr. Laurits Hvas's Søn) Jens Hvas og hans Medarvinger d. 18 Oktbr. 1430 oprettede et Skiftsbrev mellem dem og Fru Thores Børn paa det Gods, som de (i Forening) arvede efter deres (fælles) Fader, Las Hvas, og forpligtede Jens Hvas og hans Medarvinger sig til at frie Fru Thores Børn al Sal Sogn og Ormstrup Gaard⁸. De øvrige Meddelelser, vi have om Fru Thore, og som vi nedenfor skulle gennemgaae, stemme hermed⁹. Hun tilførte sin

der var gift med Hr. Laurits Hvas, havde Hr. Eluf uden tvivl en anden, Mette, gift med Oluf Agelsen Goye til Krenkerup, siden med Jens Oluffen af Hessel, see Uddr. af Ellen Goyes Fordeb. bl. Bil.

⁸ Æ A II 69 R.12. Fru Thore nævnes i et Dokument af 1436, Æ A II 3 A 5, som Thore Eriksdatter og alle Genealogier stemme overens i at kalde hende Mus.

⁹ 3 Æ A II 3 A 3 kaldes Fru Thore Hr. Anders Hvas's Efterleverfke. Der er ikke mindste Tvivl om, at dette er en Feil i Registraturen, hidrørende derfra, at Bedkommende, der have forfattet den, have læst Anders ifledetfor Laurits. Et L skrives ofte i gammel Skrift med en tynd Streg og et Tryk paa Ombøiningen for neden, der falder under Linien, og oversees dette L, er der i Anders netop saa mange Bogstaver, som i Laurits og tilmed saadanne, som ligne de tilsvarende i sidstnævnte Ord. Men selv om denne Grund til Feiltagelsen ikke kunde paavises og anføres som undskyldende for Bedkommende, der netop havde begyndt Registreringen (see Dokumentets Plads i Registraturen) og derfor endnu ikke vare blevne fortrolige med Familieforholdene, er Sammenhængen i samtlige Dokumenter, hvori Fru Thore og Hr. Laurits Hvas fore-

Mand og sine Børn Silkeborg, som hendes Søn Erik 1463 endelig afhændede til Bispestolen, hvorom udførligt i det Følgende.

Som Følge af, hvad vi saaledes vide om Fru Thore, tør vi altsaa sige, at hendes Fader, Hr. Laurits Hvas's Svigerfader, hed Erik Mus, og at han eller hans Hustru maa have eiet Silkeborg¹⁰ og det omliggende Gods, forinden det ved Arv gik over i Fru Thores Haand. Muserne var een af de gamle Slægter, der forekomme i den tidlige Adelshistorie, men det ligger udenfor vor Opgave, da vi ikke vide Noget om Erik Mus selv, at dvæle ved denne Familie.

Thore Mus's Ægteskab med Hr. Laurits Hvas blev rimeligvis indgaaet mindst nogle Aar før 1414, da hun i dette Aar omtales som havende Børn¹¹. Vi vide med Visshed, at Hr. Laurits Hvas med hende havde en Søn, der hed Erik, opkaldt efter hendes Fader; formentlig havde han ogsaa med hende Sønerne Laurits og Peder og utvivlsomt Døttrene Birgitte og Kirsten. Vi skulle senere omtale hver enkelt af Børnene. Efter Hr. Laurits Hvas's Død (rimeligvis 1430) sad Fru Thore Enke i nogen Tid, mindst i 3 Aar, indtil 1433; hun ægtebe derefter, i Tidsrummet mellem 1433 og 1435¹², anden Gang Dve Dvesen af Familien Daa, eller Lange Dve, som han ogsaa kaldes¹³.

komme, fuldkommen tilstrækkelig til at godtgjøre, at der ikke har levet nogen Hr. Anders Hvas 1433 og ikke en Fru Thore, gift Hvas, forstjellig fra Thore Eriksdatter Mus.

10 Vi henlede deres Opmærksomhed, som engang maatte ville skrive Silkeborgs ældste Historie, herpaa, da denne Kjendsgjerning ikke fremgaaer af en sieblikkelig Gjennemlæsning af de Dokumenter, der vedkomme Fru Thore alene.

11 Æ A II 8 B 27. Der staaer i Registraturen ikke „Arvinger“, men udførligt „hendes og hendes Børns Gods“. Ordlyden synes altsaa at tale for, at hun 1414 har havt mere end eet Barn. Jfr. under Las Hvas.

12 Fru Thore var endnu 1433 Hr. Anders 2: Laurits Hvas's Efterleverste, Æ A II 3 A 3, men 1435 Dve Dvesens Hustru, Æ A II 44 L 3.

13 Vor Hjemmel for at Hr. Dve hørte til Slægten Daa, er Registeret til Æ A, hvis Kilde vi ikke kjende.

Lange Dve eiede Hovedgaarden Verbet tæt ved Veile og optraadte ved flere Leiligheder som Befuldmægtiget for Biskoppen i Aarhus¹⁴. Udentviol var han Biskoppens Befalingsmand paa Silkeborg¹⁵. Det synes, at det er gaaet tilbage med hans Formuesomstændigheder, og vi ere tilbøielige til at troe, at han har søgt at bøde herpaa ved at ægte Hr. Laurits Hvas's Enke, der udentviol endnu har været i sine bedste Aar og i Besiddelse af en Del af sit Arvegods¹⁶. Da Ormsstrup ved Skiftet af 1430 tilfaldt Fru Thores Børn med Hr. Laurits Hvas, har hun udentviol efter hans Død beholdt Bopæl paa Gaarden og først da Hr. Dve ægtebe hende begivet sig til sin fædrene Borg Silkeborg. Denne tilhørte allerede halvt om halvt Kirken, hvorom nedenfor, og Hr. Dves Giftermaal og Ophold paa Silkeborg har da bidraget til at han traadte i Biskoppens Tjeneste, hvis han ikke stod i den forinden. Lidt efter lidt fandt nu hans og hans Hustrues Gods Veien til Bispestolens rolige Havn. Alt tidlig havde Kirken kastet sit Blik paa Fru Thore og hendes Besiddelser, og den Haand, hun 1414

14 Han indløser saaledes i 1439 3 Gaarde i Funder fra St. Johannes Kloster i Viborg til Biskop Ulrik Stygge, *Æ A II 10 B 38* jf. *8 B 26*, og modtager 1436 (?) paa Biskop Ulriks Begne Skjøde fra Erik Hvas paa hans og Søffendes Arv efter Hr. Oluf i Sids Herred. *Æ A II 9 B 36*.

15 Han nævnes 1439, jfr. ovenfor, udtrykkelig „af Silkeborg“. At Adelsmænd saaledes bestyrede Biskoppernes eller Kirkens Gods som Officialer, Lensmænd, Ombudsmand, Høvidsmænd eller Fogder, var ofte Tilfældet og netop paa Silkeborg. 1464 nævnes Erik Christiernsen „af Silkeborg“ (Adelslex. under Familien Fasti) og 1465 nævnes den samme Erik Christensen i *Æ A I 200—201* som „Høvidsmand paa Silkeborg“. Han var altsaa rimeligvis Dve Daas Eftermand som Bispens Befalingsmand. Endvidere nævnes Oluf Munk Raalstøn som Befalingsmand paa Silkeborg. See *Æ A II 19 E 36* og *47 L 32, 33* (1475—1481); jfr. Begtrup om Munkerne i geneal.-biogr. Arkiv Kbhvn. 1840—49. Denne Oluf Munk var gift med Ibe Suel, en Datter af Mette Hvas, altsaa en Steddatters Datter af Dve Daas Hustru, Fru Thore. 1536 var, som bekendt, Hans Stygge Befalingsmand paa Silkeborg.

16 *Æ A III p. 292 A 527*. Verbet ligger i Høver Sogn, Lørrild Herred, en halv Milis Wei nordvest for Veile.

havde raft Kirken, see nedenfor, slap den ikke før Silkeborg var dens fulde Eiendom; ja, vi kunne gjerne strax sige, den holdt fast paa den gennem Fru Thore erhvervede Indflydelse paa og Forbindelse med Slægten Hvas, saa længe indtil Familiens Sæde, Drmstrup, og det omliggende Gods i Løbet af 100 Aar blev dens Eiendom, saalænge altsaa, indtil Familien ikke havde Mere at afstaae. Intet Under derfor, at Lange Ove heller ikke kunde modstaae. Med eller mod sin Villie maatte han 1435 skjøde Kirken sin Hustrues Gods, Dyrnæs Hovedgaard, Ravind By og to Gaarde i Mollerup; 1436 maatte han stadfæste hendes Overdragelse til Biskoppen af Silkeborg, hvorom nedenfor, og 1438 maatte han sælge Bispestolen sin egen Gaard Verbek med Gods.¹⁶ Sidste Gang, vi træffe Ove Daa er 1460, da han udsteder en Bekjendelse om, at han har Starfjer i Gjærning Sogn, Hovelberg Herred, i Forlening. Denne Eiendom var 1419 kjøbt af Bispestolen fra 3 forskellige Eiere, der havde Andel i den, og Hr. Ove har rimeligvis haft Nytten og Brugen af den som Vederlag for sin Tjeneste hos Biskoppen; men efter lang Tids Forløb er det maaskee blevet anseet nødvendigt at slaae det fast, at han ikke havde Rettigheder, der traadte Kirkens for nær, og han har derfor udstedt den omtalte Bekjendelse.¹⁷ Da Ove Daa 1439 og 1460 nævnes som Hr. Lange Ove, tør vi, hvis Registraturen er rigtig, heraf drage den Slutning, at han har været Ridder, altsaa indtaget en fremrageude Plads blandt sine Jevnlige. Naar han døde, er os ubekjendt, og Daaerne staae ligesom Muserne for sjernt fra vor Opgave til at vi kunne forfølge ham eller hans Forbindelser videre.

Det er os ligeledes ubekjendt, naar Fru Thore døde; dog giver Aarstallet 1454 eller 1457, da der fandt et Familiefifte Sted mellem hendes Børn, os et Bink om, at hun kan være død et af

¹⁷ Æ A II p. 86—87, hvor Man vil finde Starfjærs Eiere, før den kom i Kirkens Bærg.

de nævnte Aar¹⁸; men denne Slutning er naturligvis ikke sikker. Om hendes Alder ville vi bemærke, at hvis hun har været omtrent 25 Aar, da hun ægtede Hr. Laurits Hvas, og hvis dette Ægteskab, som vi antage for rimeligt, er indgaaet omtrent 1410—12, er det tænkeligt, at hun har opnaaet en Alder af omtrent 70 Aar.

Vi ville nu kaste et Blik paa Hr. Laurits Hvas's og hans Hustruens Gods.

Vi have allerede nævnt, at Hr. Laurits Hvas havde Drmstrup fra sin Fædreneslæggt, og at der til Drmstrup hørte Gods baade i Sal og i Gullev. Vi have fire Meddelelser, der sætte os i Rundskab om Hr. Laurits Hvas's Forhold til dette Gods. Den ene¹⁹ er et Dombrev af Kong Erik af 1404, hvorved han tildømmer Hr. Laurits 2 Gaarde i Simmelstrup i Sal Sogn og 2 Tofter i Sal (By), de samme, som Palle Nielsen skjøbte Fru Kirsten 1371. Kong Eriks Dombrev er formentlig et saakaldet Dombrev for Laas eller Laasebrev, der endelig aflutter Spørgsmaalet om Eiendomsretten mellem Hr. Laurits Hvas og Palle Nielsens Slægt. Den anden²⁰ er en lignende Dom af Kong Erik af 1420 om Gods i Sal Sogn og i Gullev, en Gaard i Abtrup, en Gaard i Søby og en Mølle. Den tredie er Skiftebrevet af 1430, hvorved Hr. Laurits's Børn af første Ægteskab forpligte sig til at frie deres Halvsøskende af andet Ægteskab Drmstrup og al Sal Sogn. Denne sidste Meddelelse viser os, at Hr. Laurits Hvas maa have eiet foruden Drmstrup og Sal Sogn faa meget andet Gods; at hans Børn af første Ægteskab have kunnet faae fuld Fyldest deri, altsaa naar han havde een Søn og tre Døttre af første Ægteskab og tre Sønner og to Døttre af andet Ægteskab, efter de gjældende Arvregler idet-

18 Æ A II 69 R 9, see Bil. til Erik Hvas, jfr. 72 R 38, 70 R 17, 73 R 47. Hendes Død kan have foranlediget, at der nu blev Gods at stifte. Paa Stamtaalen over Skelerne i Hofm. Danske Adelsm. siges Fru Thore at være død 1429. Denne Feil er efter hvad der foreligger isinefaldende.

19 Æ A II 70 R 15.

20 Æ A II 70 R 16.

mindste Gods, der stod i Forhold til Bærdien af Drmstrup og Sal Sogn som 5 til 8. Vi antage, at dette Gods har været Strøgods i de omliggende Sogne, men minde om, at Børnene af første Ægte-
skab ogsaa maae have taget Arv efter deres Moder, Fru Elufs-
datter, og at det, da Skiftet af 1430 utvivlsomt var en Overens-
komst, saa at Gods, der har tilhørt Hr. Eluf ogsaa forekommer som
tilhørende Hr. Laurits' Børn af andet Ægte-
skab, i det Hele ikke
lader sig paavise, hvilket eller hvormeget Gods Hr. Laurits eiede
som Fædrenegods foruden Drmstrup, Sal (Saal) Sogn og de ud-
trykkeligt nævnte enkelte Eiendomme i Gullev, Sal (Sall) og
Søby²¹. Den fjerde Meddelelse underretter os om, at „Salæ,
som Laurits Hvas havde“, dømtes Kronen til paa Retterting i
Aarhus 1406²². Dette Salæ er det samme Sal (Saal), som paa
Skiftet efter Hr. Laurits Hvas 1430 med Drmstrup Hovedgaard
blev tillagt Fru Thores Børn²³. Den tilshneladende Mod-
sigelse, der ligger i disse to Kjendsgjerninger, forsvinder ved en

21 Stamt. over Fam. Skel i Hofm. danske Adelsm. omtaler Hr. Laurits Hvas som Eier af Hegnet i Salling. Dette er fuldkommen urigtigt. Hans Datter Kirsten blev gift med Anders Skel til Hegnet, men denne Gaard tilførtes Skel af hans første Hustru, Enke efter Per Hase af Bellumgaard.

22 Æ A I p. 24. Fr. Bilagene, hvor Registraturen af tre Domme, der i Æ A staae sammen, er meddelt. Den første, der angaaer Poul Globs Gods, findes i Diplomatariet i Gh. Ark. Et Uddrag af den, meddelt bl. Bilagene, gjør det end mere klart, at Kong Erik ved denne Leilighed dømte Gods under Kronen, som allerede Kong Baldemar havde gjort Fordring paa, altsaa uden Hensyn til den nærværende Besidder. Denne Sammenstilling viser det end klarere, at det kun er den ældre Dom af 1355 mod Svend Bonde, der sættes i Kraft, idet Salæ 1406 dømmes under Kronen. Iøvrigt faaer man forji det fulde Indtryk af Niemedet med og Udbyttet af Kong Eriks Reise i Sylland i Aaret 1406, naar Man læser samtlige Registraturer for dette Aar i Sammenhæng.

23 Reg. til Æ A forklarer Salæ som betegnende Selling i Odum Sogn, Galthen Herred, der laae omtrent fire Mil fra Drmstrup. Familien Hvas har aldrig haft Noget at gjøre med Selling. Hf. af Reg. har grebet til Navnet Selling for at slippe fra den Kjendsgjerning, at Sal 1430 blev tillagt Hr. Laurits Hvas's Børn med Fru Thore.

nærmere Betragtning af Forholdet. Det maa først erindres, at der i Dommen af 1406 ved Salæ kun kan menes Krongodset eller Kronens Herlighedsrettigheder i Sal Sogn. Dernæst maa det ikke glemmes, at der af Kong Valdemar alt i 1355 var erhvervet en Dom mod Svend Bonde angaaende det samme Gods. Det kan ikke betvivles, at denne Dom i Tidens Lob er bleven uden Betydning, ellers havde det ikke været nødvendigt at affige en ny Dom i Aaret 1406. Tiden, der i Almindelighed har en befastende Kraft, selv ligeoverfor Forhold, der i deres Oprindelse have en eller anden Mangel, maatte ikke mindst have det under en Regering som Valdemars, der var altfor urolig og altfor optaget af andre Begivenheder til at der kunde drages Omhu for, at Kronen virkelig fik og beholdt Alt, hvad der med Rette eller Urette — denne Oprindelse maa ikke glemmes — var erhvervet eller gjenerhvervet for den ved Dom. Da nu Kong Erik i 1406 reiste om i Sylland for med det Gode eller ved Dom at sætte Kronens Fordringer paa Fordegods hist og her igjennem, havde han selvfølgelig de Adkomstbreve med sig, hvorpaa han grundede sit Krav, og mellem dem ogsaa Dombrevet af 1355, lydende paa Sal Sogn, som han traf i Hr. Laurits Hvas's Besiddelse. Det var let gjort at sætte den gamle Dom i Kraft igjen ved at lade affige en ny Dom, men det var ikke saa let at staae denne nye Dom Efterlevelse. Hr. Laurits Hvas har selvfølgelig ikke saaledes villet give Slip paa Gods, som han, maastee med tvivlsom Ret, men sikkert med en eller anden Adkomst, som vi ikke kjende, havde i Haand og havende Børge og hvorpaa han eller hans Slægt havde mangeaarig Hævd. Historien vidner tilstrækkeligt om, at Meget af hvad Kong Erik foretog sig, var spildt Gjerning, og saaledes gif det ogsaa med Dommen af 1406. Hr. Laurits beholdt, hvad han havde og det er endog muligt, at Kong Erik selv længere hen i Tiden ved den tidligere nævnte Dom af 1420 har tildømt ham det omtvistede Gods i Sal; Registraturen nævner nemlig ikke hvilket Gods i Sal der var Gjenstand for sidstnævnte Dom.

Om Hr. Laurits Hvas's Retshandler, vedkommende Gods paa

forskjellige Steder, haves et Par enkelte Meddelelser. 1407 overdrog han en ham tilhørende Gaard i Veistrup (Vysdrop, Veesthorp) Sogn i Øster Hanherred i Leie til en Niels Nielsen, kaldet Fynbo. Leiemaalet var paa otte Aar uden Forpligtelse for Laurits Hvas til at hjemle Befiddelsen af Gaarden; efter Udløbet af de otte Aar var Leiemaalet paa Leietagerens Livstid, mod fordoblet Afgift, men da tillige med Forpligtelse for Laurits Hvas til at hjemle ham Befiddelsen. Tre Aar efter, 1410, folgte Hr. Laurits Hvas denne Gaard til Hr. Palle Kirt for 17 Mark Sølv.^{24a} 1410 gav han Tvillum Kloster, der laae fem Hjerdingvei fra Drmstrup, Pant i en Gaard i Abtrup i Sal (Sall) Sogn,^{24b} maaskee den samme, der omtales i Kong Eriks ovenfor nævnte Dom af 1420. Denne Gaard afhændede hans Søn Erik 1471 til Klosteret. Hr. Laurits Hvas eiede ogsaa en anden Gaard i Abtrup „liggendis østen for bunde gaarden ther vdj bhen“, som han pantsatte til en Mand ved Navn Peder Jensen; denne Gaard folgte Erik Hvas ligeledes 1471 til Tvillum Kloster.²⁵ 1415 tilbandt Hr. Laurits sig i Forening med Jes Saven at hjemle Sep Kirt²⁶ det Gods i Sønder Trandørs. Vi see ikke, hvorledes denne Forpligtelse kom til at hvile paa Hr. Laurits Hvas; der er nogen Mulighed for, at den kan hidrøre fra en Afhændelse, iværksat af hans Moder før hun blev gift.²⁷

Før at faae et Overblik over det af Hr. Laurits Hvas med Fru Elufsdatter erhvervede Gods maae vi gaae tilbage til Hr. Elufs egne Erhvervelser og Skjelne mellem Hr. Elufs Gods i Linaa Sogn — og hans Gods i Hids Herred og i Them Sogn,

24^a See de to bl. Bil. meddelte Dokumenter.

24^b Æ A II 55 O 1 og 2.

25 Æ A II 56 O 9 og 10. Vi behøve ikke at udvifte, at disse Pantsættelser vare Pant til Brug, der kunde være Gjenstand for Overdragelse til Andre. Tvillum Kloster sees af Æ A II O 1—12 at have havt 4 Gaarde i Abtrup.

26 Familien Kirts Søde var Næs, nu Lindenborg, i Hllum Herred. Efter Æ A I II III Del, vil man let kunne opstille følgende Stamtafle over Familien

Brads Herred. Hvad det førstnævnte Gods angaaer, finde vi, at Hr. Nage Hase, Ridder, 1401 pantsatte Hovedgaarden Dyrnæs ved Jul Sø og sit Gods i Ravind By, Linaa Sogn, Gjern Herred, til Hr. Eluf. Med Fru Elufsdatter gif Panteretten over til Hr. Laurits Hvas og efter hans Død til hans Enke, Fru Thore, der 1435 med hendes anden Mand Ove Daa, oplader Biskop Orick (Ulrik Stygge) al sin Met i dette Gods og to Gaarde i Mollerup, ligeledes i Linaa Sogn.²⁸ Panteretten var naturligtvis Pant til

Jakob el. Jep Kirt 1341

fom det synes, gift med Maren Mathisdatter og igjennem hendes Søster Kirsten Svoger til Hr. Laurits Hvas den Ældre.

Niels Kirt 1364—1376

g. m. Margrethe, Niels Ejsøns Søster, D. Atl. IV 78.

Han fødte sine Sønner Næs 1376.

Jep (Jakob) Kirt 1376—1415 † 1430
gav 1404 Næs Hovedgd. og fødte 1405
Næsholm til Biskop Lave. Havde der-
efter Lynderup.

g. 1. Elsebe Pedersdatter Gjødesøn
1397—1409.

2. Fru Marine, hans Efterleverste
1430.

Pali Kirt 1376—1410,

jfr. Note 24 a,

fulgte 1406 sin Broder Jep alt sit fæ-
drene og mødrene Gods i Hællum Sd.

Niels Pallesen af Ulstrup 1459.

Palle Nielsen

1486—1491.

27 See under Hr. Laurits Hvas den Ældre om Kirsten Mathisdatter og hendes Afhændelse til Jep Kirt, den ovennævnte Jep Kirts Bedstefader, af alt hendes Gods i Himmershusfel, 1341. Sønder Tranders ligger netop i Himmershusfel, Flestum Herred, en god halv Mils Bei øst for Aalborg, og Godset i Sønder Tranders kan saaledes have været indbefattet under det Gods, Fru Kirsten fulgte sin Svoger Jep Kirt den Ældre.

28 See herom *Æ A II 44 L 4* og 3. Historien om Bispestolens Erhvervelse af Dyrnæs, Dyrnæsfang, Ravind By og de to Gaarde i Mollerup findes i *Æ A I c L 1—7*, men Man maa udfylde det Manglende andetstedsfra og først da træde alle Dokumenterne frem i Sammenhæng. Det ældste Adkomstbrev er et Skøde og Gavebrev paa Dyrnæs og Dyrnæsfang af Kong Baldemar til Ridderen Palle Jensen (rimeligvis Hase, jfr. Navnet Palle Hase. Regist. henfører Palle Jensen til Familien Lange, vi vide ikke med hvilken Hjemmel). Derefter kommer et Brev af 1401, hvori Hr. Nage Hase, Ridder, der uden tvivl

Brug, og Hr. Laurits Hvas's Ret altsaa i Virkeligheden en gjenfaldelig Eiendomsret. Ved Dyrnæs menes det paa en Odde af samme Navn liggende Slot eller Fæste. Odden skyder sig ud fra den nordlige Side af Jul Sø, ligeoverfor Himmelbjerget og fremviser endnu en Voldplads, der er omtrent 200 Skridt i Omkreds med slynlige Spor af Grave, der saavel Syd som Nord for Borgen have forbundet Søbredderne. Udenfor den nordlige Grav er Spor af en Ydervold og atter udenfor denne af en Grav. Der kan neppe

nævnes alt 1385 (Arve Lange Hase af Gøtøstøtte, Arts Herred, Sjælland, *Æ A I p.* 52, 61; han havde 1385 Proces og hans Gods i Sjælland var i Kongens Børge), pantfætter Hr. Cluf Cluffen Dyrnæs og alt sit Gods i Lavind, og et Brev af 1423, hvori Palle Hase (en Slægtning af Hr. Aage Hase, efter Sidstnævntes Død) erklærer, at det har været ham tilbudt (af Hr. Laurits Hvas, der erhvervede Panteretten med sin Hustru, Fru Clufsdatter), at indløse det Gods inden Lavind og Møllerup liggendis. Dette gjorde Palle Hase ikke af den rimelige Grund, at der ikke var nogen Fordel ved at indløse Gods, der var behæftet for sin fulde Værdi. Den Panteret, Hr. Cluf havde, forblev følgelig hos Hr. Laurits Hvas og gjenfindes efter hans Død i Fru Thores Haand. 1432 giver Fru Ingeborg, rimeligvis en Datter af Aage Hase, i alt Fald sikkert hans Arving, altsaa i Besiddelse af Eiendoms- og Indløsningsretten, Biskoppen Magtebrev til at indløse hendes Gods i „Gjern Herred: Lavind, Dyrnæs, Møllerup &c.“ og Aaret efter oplader Dne Dvejen Biskoppen al den Ret og Kettighed, det vil altsaa sige, den Panteret, som han og hans Hustru Thore have udi Gaarde og Gods i Lavind og Dyrnæs i Pinaa og 2 Gaarde i Møllerup. Man skulde nu troe, at Bispestolens Adkomst til Godset, i alt Fald hvis Fru Ingeborg var Eneier af det, maatte være i Orden, efterat saavel Eiendoms- og Indløsningsretten som Panteretten (den afsløste tinglige Ret) vare bleve samlede paa een Haand. Der manglede dog endnu en Fuldstændiggjørelse af Adkomsten, som tilveiebragtes derved, at Væbneren Mads Frebjørnsen, der uden al Tvivl har været gift med Fru Ingeborg eller maaffee været hendes Søn, altsaa formentlig Dattersøn af Hr. Aage Hase, 1444 udsedte tre Breve efter hinanden, hvoraf det ene indeholdt en gjentagen Pantfættelse af Godset, en Pantfættelse, der rimeligvis maatte falde Mads Frebjørnsen ligesaa let som det faldt Palle Hase at undslaae sig for at indløse Godset; det andet var et Skjøde paa Godset, det tredie et gjentaget Skjøde, der, efter Registraturen, foruden det omhandlede Gods omfattede en Eiendom i et andet Herred og tillige udtrykkelig indeholdt, at det var hans og hans Hustrues Ret, som han bortskjøbte.

være Tvivl om, at det nuværende Lavindhøvgaaards Marker dannede det med Borgen forbundne Jordbrug, der nævnes Dyrnæsfang. Om Borgen i Hr. Laurits Hvas's Tid forblev urørt, kunne vi ikke sige; han levede jo netop under Dronning Margrethe, der havde gjort sig det til en Opgave at jevne de faste Pladse i Landet, snart Arnesteder for Trods og Selvtagt, snart Børn for kjæt og freidig Frihedsfølelse. Vi ere dog mest tilbøielige til at troe, at Hr. Aage Hases Pant, der senere fristede Bispestolen, var en god og vel vedligeholdt Bygning, som først senere er forfalden, maaskee netop af den Grund, at Bisperne fastede hele deres Omhu paa Silkeborg.²⁹

Med Hensyn til Godsset i Hids Herred og i Them Sogn i Brabs Herred, see vi, at Kong Erik i Aaret 1403 dømte Hr. Gluf og Hr. Aage imellem om deres Gods i Hids og Hovelberg Herred³⁰ og at Hr. Aage, vistnok kort efter, gav Hr. Gluf Pant i alt sit Gods over hele Hylland³¹. Maaskee fandt denne Pantsfattelse Sted før 1403. Det er ikke let at afgjøre. Efter Hr. Aages Død fandt der et Skifte Sted mellem hans Enke, Fru Eline, og hendes Svoger Hr. Gluf om alt deres Gods over hele Hylland, men vi see ikke, hvilket Gods Hr. Gluf ved denne Leilighed beholdt for sig³². Da Hr. Gluf døde, fandt der en Opgjørelse Sted mellem Hr. Laurits Hvas og Hr. Glufs andre Arvinger paa den ene Side og Bøvneren Gluf Jensen paa den anden Side om alle de Sager og

29 Jfr. Trap 1. Udg. 2. B., S. 675 og Suppl. p. 137, Illustr. Alm. for 1860 S. 68—71, hvor der findes en Beskriv. over Stedet af A. Fabricius.

30 Æ A II 15 D 14.

31 Æ A II 41 J 54. Der haves kun en Vidisse af 1445 af Aage Hases Pantebrev. Man sees altsaa ikke, naar det er udstedt.

32 Æ A II 15 D 11. Aarstallet 1340 er naturligvis urigtigt. Aage Hase levede endnu 1403, altsaa er Skiftet holdt efter den Tid. Dersom Man tænker sig, at det ved Registreringen af Dokumenterne er gaaet saaledes til, at En har læst Dokumentet igjennem og mundtlig angivet dets Indhold, medens en Anden har nedtegnet dette i saa Ord (registreret det), kan det let være skeet, at f. Ex. 1403 eller 1413 er bleven hørt som 1340. Vi kunne imidlertid ikke komme Sandheden nærmere end ved at fastholde, at Skiftet holdtes efter 1403.

Breve, der vare dem imellem, og Cluf Jensen gav ved denne Keilighed sit Modparti et Afkald, hvori han frasaaldt videre Forbringer paa Hr. Clufs Gods og kun forbeholdt sig sin Ret til Hunningdal (Valle Sogn, Hids Herred), en Gaard i Røgind (Gjern Herred) og Kraatorp (?). Derefter forblev Hr. Laurits Hvas i rolig Besiddelse af det Gods i Hids Herred og i Them Sogn, han saaledes havde faaet med sin Hustru Fru Clufsdatter, og det nævnes ikke oftere i hans Levetid. Men efter hans Død kommer det frem, hvad han havde faaet, og vi see da Godset i Hids Herred og i Them Sogn gaae samme Veie, som Familiens øvrige Eiendomme. Først pantsatte de to Svogre, hans Søn af andet Ægtekab Erik Hvas og hans Sviger søn Anders Skel, 1439 tre Gaarde i Funder til St. Johannis Kloster i Viborg; disse indløste Lange Dve af Silkeborg samme Aar fra Klosteret til Bispestolen i Aarhus.³³ Noget senere, maaskee 1446, muligvis ogsaa før, 1436, skjøbte Erik Hvas sin Stedfader Hr. Lange Dve paa Biskoppens Begne alt det Gods, som ham og hans Medarvinger tilfalden var af ret Arv efter Hr. Cluf Clussen, Ridder, i Hids Herred liggende, øde og bygt.³⁴ Vi henviser herom til det Foregaaende, hvor der ogsaa er gjort Rede for den Eiendommelighed, at det af Hr. Laurits Hvas med hans første Hustru erhvervede

33 *Æ A II 8 B 25, 26, 8 B 38.* Det seer nok ud, som om Lange Dve et Dieblit har været Eier af dette Gods; men det er klart, at han kun har handlet som Befuldmægtiget for Biskoppen og at hans Opladelse Brev til denne kun er en Følge af den Ubehjælpssomhed, at Overdragelsen fra St. Johannes Kloster er kommen til at lyde paa Lange Dves Navn istedetfor ligefrem paa Biskoppens.

34 *Æ A II 9 B 36.* Skjødet har det Aarstal 1406, der er urigtigt. Noten i *Æ A* foreslaaer at læse 1436. Dette Aarstal passer ret godt, men der kan, da Indholdet af dette Skjøde sikkert er gjentaget i Skjødet af 1446, maaskee ogsaa læses sidstnævnte Aar, i Henhold til den Forudsætning, at Kirken, i Besiddelse af et Skjøde fra Erik Hvas, der ikke gav tilstrækkelig Adkomst, ikke har døølet 10 Aar med at lade sig give et nyt Skjøde af samtlige Medarvinger og Lodtagere i Godset, men har berigtiget den formelle Mangel ved Adkomsten til Godset i samme Aar. Sammenlign ovenfor, Note 30, de tre Dokumenter, som Mads Frebjørnsen udsiedte 1444.

Gods afhændes af hans Søn af andet Ægteflab. Dette Skjøde, som Erik Hvas havde meddeelt Kirken paa egne og Medarvingers Vegne, havde imidlertid tvende Mangler; den ene var den, at Godset, eller en Del af det, ikke af Erik Hvas var lovbudt, den anden, at Skjødet kun var udstedt af Erik Hvas og ikke af samtlige Arvinger og Lodtagere. Denne Mangel maatte rettes og derfor lovbød Erik Hvas den 19 April 1446 paa Tinge de 8 Gaarde, hvorom der var Tale, nemlig 4 Gaarde i Refen, 1 i Funder og 3 i Kragelund, og da dette var skeet, udstedte han den 25 Mai s. A. i Forening med sin Broder Las Hvas af Drmstrup „og nogle flere gode Mænd“, rimeligvis deres Medarvinger, et nyt Skjøde til Biskep Ulrik paa 4 Gaarde i Gjøvdal, 1 Gaard, som kaldes Hunningdal (Valle Sogn), 3 Gaarde i Kragelund og 4 Gaarde i Funder samt alt andet deres Gods, øde og byggt, i Hids Herred og i Them Sogn i Brads Herred.³⁵ Hvor noie Forbindelsen er mellem de her nævnte Adkomstbreve sees bl. A. af den Bemærkning, at en Gjenpart af Aage Hases ovennævnte Pantebrev til Hr. Oluf paa alt hans Gods over hele Jylland tjente Kirken som ældre Adkomst til det Gods i Them Sogn, som den fik af Erik og Las Hvas ved Skjødet af 1446.³⁶ Vi skulle endnu blot tilføie, at Kirken styrkede sin Adkomst ved et Par Lavhøveder, og at det 1488

35 F A II 14 D 4 og 14 D 6.

36 Bemærkningen i 41 J 54 „Då thien thette breff etc.“, der viser, at Godset i Them Sogn hidrørte fra Arv efter Hr. Oluf og ikke var erhvervet gennem Fru Thore, hvilket Man let kunde troe, da Them Sogn ligger lige op til Silkeborg, kan som en oplysende Bemærkning være indstødt af dem, der have forfattet Silkeborg Registratur; men det er troligere, at selve Bidisfen (idet der var andre Eiendomsbefiddere, som kunde have Krav paa at beholde Aage Hases originale Pantebrev) indeholder den Bemærkning, at den er erhvervet i det Næmed at forberede og danne det formelle retlige Grundlag for Skjødet af 1446, og at Registraturen derfor har taget disse Linier af Bidisfen selv. Naar Erik og Las Hvas i Registraturen af Bidisfen (neppe i denne selv) benævnes med „Hr.“, er dette selvfølgelig en Feiltagelse. Koncipisterne af Registraturen have nok kunnet tage Feil, hvor der saa tidt er Tale om en Hr. Laurits Hvas.

faldt Iver Skel, en Søn af den nævnte Anders Skel, altsaa Hr. Laurits Hvas's Datterføn, ind at gjøre Kirken Retten til dette Gods stridig; men hans Krav blev aldeles underkjendt.³⁷

Sammenfatte vi Indholdet af det foran Meddelte, finde vi altsaa, at Hr. Laurits Hvas med sin Hustru Fru Elufsbatter har erhvervet Hovedgaarden Dyrnæs med Dyrnæsfang, uidentvøl hele Ravind By og 2 Gaarde i Mollerup, Alt beliggende i Linaa Sogn, fremdeles Hr. Eluf's Gods i det Sydvest for Linaa paa den anden Side af Søerne liggende Them Sogn, — vi see ikke Størrelsen af dette Gods —, og endelig alt Hr. Eluf's Gods i Hids Herred, som det synes 12 eller 15 Gaarde.³⁸

Fru Thore indbragte i sit Ægteskab Silkeborg, som hun havde arvet efter sine Forældre. Vi ville ikke dvæle ved en Beskrivelse af Stedet eller udtømme os i Gissninger om Størrelsen og Betydningen af denne Besiddelse, der bestod baade i et Slot eller

37 *Æ A II 13—14.* Der udstedtes 1488 et Lingsvidne af Hids Herred, hvori et Stoffenavn vidnede, at Iver Skel aldrig tidligere havde givet Last og Kære paa Hunningdal eller Kirkens Gods i Gjøvdal, Funder, Kragelund eller andetseds; 1489 gif Kong Hans's Dom ham imod og 1490 Bispens og Bygdemænds. Om Bispens og Bygdemænds Dom, see Rosenvinges Retshistorie, Kbhvn. 1832, 2. D. p. 168 Note i, hvor der af Christian d. 2dens Haandsfæstning anføres de Linier „Stem thet som Biscoppen oc Bygdemend fælde eller reise, thet skal være loghens ende, som vor skrefne logh sigher“. Hvad der bestemtes i Christian d. 2dens Haandsfæstning var altsaa rimeligvis Praxis nogle og tyve Aar før. Da vi ikke ere i Besiddelse af det udførlige Indhold af de to Domme af 1489 og 1490, kunne vi imidlertid ikke drage nogen Stutning om det indbyrdes Forhold mellem begge Domme. Om Iver Skel henvises til Meddelelsen om Skelerne under Kirken Hvas.

38 Om det var hele Ravind By og om Gaardene i Hids Herred skulle tælles som 12 eller 15, kan være noget tvivlsomt, men er ogsaa temmelig uvesentligt. Vi lære dog kun det af Hr. Laurits Hvas med hans Hustru, Fru Elufsbatter erhvervede Gods at kjende, forsaavidt det senere kom i Kirkens Haand. Han kan have erhvervet Mere, der er gaaet i Arv til hans Børn og Svigersønner, uden at vi komme til Kundskab derom. Hr. Eluf eiede isøvrigt noget mere Gods, der senere kom i Kronens eller Kirkens Bærg; men da det ikke sees at have tilhørt Familien Hvas, forbigaae vi det.

Fæste og dertil hørende Gods³⁹, men strax meddele, at Fru Thore neppe havde været gift et eller nogle Aar, førend hun stjen-

39 Det Silkeborg, det vil sige den Borg eller det Fæste, hvorom her er Tale, laa formentlig ved Udløbet af Remstrup Na i Langsøen paa en Plads i Fabrikeier Dremsens Have, hvor der endnu findes Levninger af Mursten og for en Del Aar siden fandtes Spor af Grave. See Traps Værk 1. Udg. II 670. Remstrup Na kaldes Vandløbet (Gudena) fra Bras Sø til Lang Sø. Om Oprindelsen til Navnet Silkeborg vove vi ikke at have nogen bestemt Mening, men henvise til, at det muligvis har en Paralel i „Selker“ Nor ved Slesvig. Iøvrigt gjøre vi opmærksom paa, at naar Stedet, som Silkeborg stod paa, tilhørte Ailing Kloster, see *Æ A II 4 A 9*, kan Silkeborg neppe have været nogen meget gammel Borg, hvorpaa det ogsaa tyder, at den, saavidt os bekjendt, ikke omtales tidligere. Havde den været til under Kong Valdemar Atterdag og havt nogen virkelig Betydning, vilde den vel ikke være bleven taalt af Dronning Margrethe, i alt Fald ikke forbleven uomtalt. Sammenhængen turde maastee være den, at en Mand af Slægten Mus, maastee netop Fru Thores Faber, der har besiddet meget Gods i Omegnen, men ikke har havt noget egentlig Sæde for sig og Familie, har tænkt, at det under de daværende Forhold og tiltrøds for Dronning Margrethes Forbud mod at opføre fæste Borge, dog kunde være godt at have en Bopæl, hvori ikke Enhver efter Forgødtbefindende kunde trænge ind. Da stedligt gunstige Forhold til en saadan Bopæl — en lille Holm, der kunde forbindes med det fæste Land ved en Vælebro eller Spidsen af en Landtunge, over hvilken der kunde trækkes en Grav —, tilfældigvis fandtes ved Langsøen, blev Fæstet opført paa denne Plads, enten i god Tro til, at den tilhørte Bygherren (Nørholm blev bygget paa denne Maade, see *Kinch om Ribe p. 299*) eller efter en udtrykkelig, men ikke tilstrækkelig nøiagtig Aftale med Klosteret. Biskoppen, der havde baade Penge og Indflydelse, kunde ikke finde sig i den Uregelmæssighed, at der var en anden Eier til Grunden, og fik strax Adkomst af Klosteret paa denne. — Nogle let henkastede Bemærkninger om Silkeborg findes i *Orion*, hist. geogr. Maanedsskr. af L. Becker, Kjøbenhavn 1839 1. D. p. 317, hvor Sagnet om Biskoppens Silkehue gjentages. Det ligger nu klart for Dagen, naar og hvorledes Silkeborg kom i Biskoppens Besiddelse. Omstændighederne synes ogsaa at pege hen paa, at Borgen er bleven liggende paa den Plads, den havde, da Biskoppen fik den, saa at den, efter al Rimelighed, senere kun er udvidet og forstjønnet, men ikke flyttet. Dog er dette selvfølgelig ikke vist. Men vi tør dog fremhæve, at Underhandlingerne tydeligt nok lige fra 1414 til 1463 dreie sig om det samme Silkeborg, der blev Biskoppen overdraget af Fru Thore. Dette Silkeborg beboes strax af Biskoppens Befalingsmand Ove Daa og Fru Thore, og siden af de andre Hoveds- eller Lensmænd, jfr. Note 15. Da Bispestolen ikke havde aldeles klare Papirer paa

kede Silkeborg til St. Clemens Kirke — Domkirken — i Aarhus. Den katolske Gejstlighed, der altid var ude om sig for at samle Gods i heldige Diebliske, synes at have benyttet en svag Stund hos den rimeligvis endnu ganske unge Husfrue, f. E. hendes Faders eller Moders Død, et af hendes Børns Fødsel, hendes egen eller hendes Mandes Sygdom eller deslige, for at fraløkke hende et Løfte eller et Samthkke til denne Overdragelse; thi Kirkens første Adkomstbrev var ingenlunde et ordentligt Skjøde eller Gavebrev, men kun et Brev, som Provsten i Tvilum med nogle Præster, Ranniker og gode Mænd udgav, lydende „at Fru Thore havde antvordet Biskop Bo Silkeborg frit til Sti Clemend.“⁴⁰ Dette Brev er dateret d. 25 Januar 1414 og tilkjendegiver, sammenholdt med hvad der senere forefalder i Sagen, tydeligt nok, at Biskoppen vel havde været saa heldig at faa et Løfte eller Tilfagn af Fru Thore, men ikke noget Samthkke af hendes Mand eller hendes Frænder, og at Overdragelsen derfor ikke for Tiden kunde gives nogen retlig Form. Dette var imidlertid kun en Vanskelighed af forbigaende Betydning. Kirken har altid været taalmodig og udholdende og kunde vente til bedre Tider, naar det blot ret høitideligt blev gjort vist og fast, at den havde Fru Thores Ord for Gaven, og derfor maatte Provsten

Kemstrup og Kemstrup Fang før 1532, har deri ogsaa ligget et Motiv for den til ikke at fravige en Plads, der fra Begyndelsen var valgt med særligt Hensyn til dens Fæsthed, en Egenstabs, som Biskop Bo nok forstod at vurdere, og som uden al Tvivl har været en af de fornemste Grunde for ham og hans Eftermænd til med saa megen Ivrighed at attraae Besiddelsen af Stedet. Sagnet om Biskoppens Silkehue, hvori Man ellers kunde finde en Antydning af, at Borgens Bygninger, efter at den var kommen i Bispestolens Besiddelse, vare blevne henlagte paa et andet Sted, synes saaledes at savne denne eneste rimelige Begrundelse.

40 Æ A II 4 A 6. Biskop Bo Mogensen, der begyndte Erhvervelsen af Silkeborg, var Biskop i Aarhus 1395, † 23 Decbr. 1424. Han efterfulgtes af Ulrik Stygge 1424, † 8 Juni 1449, Jens Iversen Lange 1449, † 9 Mai 1482, Eiler Madsen Stygge 1483—1491 † 16 April 1501 paa Silkeborg, Niels Clausen 1491—1520, † 15 Decbr. 1531 paa Silkeborg, Ove Bilde 1520—1536 † 10 April 1555 paa Skovkloster. Molb. hift. Arb.

i Tvilum med Kanniker, Præster og gode Mænd, der vel ingenkunde havde været tilstede, da Fru Thore gjorde sin Gave, men dog havde hørt saa megen Tale om den, at det var dem bitterligt, at den havde fundet Sted, udstede et Brev med Segl under, som kunde opbevares i Bispenes Gjemme indtil Hr. Laurits Hvas engang døde og Sagen paany kunde optages. Vi ere ikke i Tvivl om, at dette er den rette Sammenhæng. Silkeborg Slot eller Fæste med tilliggende Gods var nok nogen Uleilighed værd. Hvor høit Bisperne i Aarhus vurderede Erhvervelsen, sees deraf, at de gjorde dette faste Sted til Midtpunktet for Bispestolens Besiddelser i de omliggende Herreder, satte en Lensmand paa Borgen — den første blev netop Fru Thores anden Mand, Ove Daa, — og udvidede, forstjønede og befæstede Stedet saaledes, at det baade tjente dem som et behageligt Opholdssted (Biskop Eiler Madsen Stygge og hans Eftermand Niels Clausen døde begge paa Silkeborg 1501 og 1531) og ved Reformationen var i Stand til, hvis det var kommet saa vidt, at hde Modstand mod den væbnede Magt. — Vi tale her om bekjendte Ting og vende tilbage til Erhvervelsen 1414, idet vi gjøre opmærksom paa, at Bispestolen samme Aar af Fru Thore erholdt overdraget hendes og hendes Børns Gods i Vester og Øster Keilstrup i Valle og Gjøvdal Sogne i Hids Herred.⁴¹ Brevet er dateret d. 15 Juli, altsaa et halvt Aar efter Udstedelsen af Brevet om Silkeborg, og viser os, at Fru Thore den Gang var gift og havde Børn. Vi see ikke, hvem der har udstedt det, men det er ikke urimeligt at formode, at Brødrene i Tvilum Kloster og Præsterne i Nærheden ogsaa have været behjælpelige med at skaffe Biskoppen dette „Latinsbrev“. Vester og Øster Keilstrup ligge en god Fjerdingvei Nord for Silkeborg og danne nu to Gaarde af samme Navn. Saasnart Bispestolen havde faaet det omtalte Brev af 1414 paa Silkeborg, lod den det være sig magtpaaliggende at sikkre sin nye Besiddelse en

41 EA II 8 B 27. Vi antage, at Udtrykkene „hendes og hendes Børns Gods“ sigte til Børn, der dengang vare til, jfr. Note 11 og under Las Hvas.

Fremtid, og den fik derfor 1418 et Mageflifte istand med Abbed og Konvent i Alling Kloster, der betragtede sig som Eier af Grund, hvorpaa Slottet eller Fæstet laae, — hvorved den erholdt overdraget Kemstrup og Kemstrup Fang, uidentviol Fordeiendom i Nærheden af Vorgen, skiftet til at danne dens Ladegaard, og „Stedet, som Silkeborg stander paa“.⁴² Saaledes stod nu Sagen hen, saalænge Hr. Laurits Hvas levede. Han har bestemt vægret sig ved at erkjende Retmæssigheden af Fru Thores Afhændelse, skjøndt den angif hendes Arvegods, derom kan der ikke være Tvivl. Han havde jo Lovens Ord for sig; thi J. L. I 39 siger: Husfrø, thar bondæ havær, of barn vith, maa æi givæ at sjalæ gift meræ æn bondæ givær ja vith.

At Biskoppen under disse Omstændigheder har fundet det raadeligt at vente i al Ro, indtil et beleiligere Øieblik kom, er let forklarligt.

Da Hr. Laurits Hvas var død 1430, begyndte Biskop Vos Eftermand, Ulrik Styhge, strax sine Forhandlinger med Fru Thore, der urigtigt i Registraturen kaldes Hr. Anders Hvas's Efterleverste, og tilbyttede sig først⁴³ det Gods, hun eiede i Haarup og Haldved og isøvrigt i Linæa Sogn imod Gods i Øjerne Gullev, Røddelund og Bøgestov, alle i Gullev Sogn, Nabofognet til Sal, altsaa forsaavidt bekvemt beliggende for Drmstrup, som ved Skiftet 1430 var tillagt Fru Thores Børn. Dette Mageflifte fandt Sted 1433, da Fru Thore endnu sad Enke; tre Aar efter, 1436, da hun var bleven gift med Lange Ove, mødte hun paa Tinge og befjendte, at hun tilforn i sit Enkeskæde havde solgt Biskoppen det nævnte Gods mod fuldt Bederlag bl. A. i rede Penge, og fjendte hun desligeft sig og sine Arvinger ingen Rettighed at have ubi Silkeborg eller nogen dens Tilliggelse. Hendes Husbond, Lange

⁴² Æ A II 4 A 9.

⁴³ Æ A II 3 A 3. Samtidigt med Magefliftetrevet udsiedes et Skjædebrev, l. c A 4.

Ove, var selv tilstede paa Tinget og stadfæstede Alt, hvad hans Hustru havde gjort, baade tilforn og nu.^{44a} Kirken var saaledes nærmere ved Maalet; men det var ingenlunde naaet. Dels vedblev Alling Kloster at gjøre Vanstueligheder med Hensyn til det 1418 indgaaede Magekifte om Kemstrup og Kemstrup Fang^{44b}, dels maatte Kirken, da den kun havde Adkomst fra Fru Thore og hendes anden Mand, indlade sig i vidtløftige Underhandlinger med alle Hr. Laurits Hvas's Børn af begge Ægtefæder, der holdt fast ved den Overbevisning, at Familien dog fremdeles havde et Krav paa Silkeborg, og at Fru Thore ikke havde havt Ret til at afstaae den. Disse Underhandlinger førte til, at Søstrene Kirsten og Birgitte 1463 gave Broderen Erik Fuldmagt til at sælge og skjøde Biskoppen deres Del i Silkeborg og Silkeborg Gods⁴⁵, og denne Afhændelse iværksatte Erik Hvas saa rimeligvis kort efter. Selve Skjødet favnes, men der høves⁴⁶ et — samtidigt eller sildigere — Tingsvidne om, at Erik Hvas havde alle sine Søskendes Magtebrev til at skjøde Silkeborg til Biskopdommet, og hertil slutter sig et andet Dokument⁴⁷, hvis Tilværelse kun sees af en Vidisse af 1505 og

44^a Æ A II 3 A 5.

44^b Æ A II 182 H 3. Det her nævnte Magekiftet af 1443 har en Anakronisme, enten idet Biskop Bo nævnes som den, der udfædte det (han døde 1424), eller idet Aarstallet er nævnt urigtigt. Vi antage det Sidste, da det er høist rimeligt, at der (urigtigt) er læst XLIII istedetfor XVIII, derimod mindre sandsynligt, at Registraturen skulde have læst Voetius istedetfor Øtrick.

45 } Æ A II 3 A 1 og 2.
46 }

47 Æ A II 39 J 41. Fru Else døde før Fru Margrethe og Fru Margrethe var død 1457, jfr. under disse Navne. Søs Hvas levede endnu 1461, men døde maaffte i dette Aar, Sver Sul døde 1468. Hvis Sver Sul og Fide Laurigen bekræftede Skjødet paa deres Hustruers Vegne, medens disse endnu levede, hvilket har Ordlyden for sig, er Dokumentet, hvoraf der toges en Vidisse 1505, altsaa udfædte før 1457. I modsat Fald er det dog ganske sikkert ikke yngre end 1461 eller 1463, da Erik Hvas havde alle sine Søskendes Magtebrev til at sælge Silkeborg, og da Biskoppen synes endelig at være kommen til Rette med alle Familiens Medlemmer, saavidt det lod sig gjøre.

hvis Udstedelsesaar rimeligvis falder før 1457, i alt Fald før 1463, der indeholder, at Erik Hvas, (hans Halbroder) Jens Hvas og (deres Svogre) Iver Sul og Fide Lauritzen, (disse paa deres Hustruers Mettes og Elses Vegne) bekræftede det Skjøde, som deres Moder (og Stedmoder) Fru Thore tilforn havde gjort til Aarhus Bispedom. Ordet „Skjøde“ i Registraturen er rimeligvis et omfattende Udtryk, der med eet Ord betegner alle de retlige Overdragelser vedkommende Silkeborg, der havde fundet Sted fra Fru Thores Side. Kirken havde altsaa langt om længe faaet en Anerkjendelse af sin Ret til Silkeborg fra alle de Børn af Laurits Hvas, der dengang endnu vare i Live, men Jens Iversen Langes Eftermand paa Aarhus Bispestol, Eiler Madsen Stygge, fandt det dog rigtigst til ydermere Sikkerhed at erhverve Kong Hans's Dom af 1489 paa at Silkeborg tilhørte Kirken med Rette.⁴⁸ Den hele Række af Adkomstbreve, hvortil sikkert ogsaa som Bilag høre alle de talrige Tingsvidner og andre Dokumenter, der godtgjøre, naar og hvorledes Erik Hvas's Søstre og Brødre arvede efter hinanden, hvorom senere, afflattes med et Dokument af 1532, der indeholdt „en endelig Ende og Beslutning“ mellem Abbeden af Alling Kloster og Konvent ibidem og Biskop Dve Wilde om Remstrup og Remstrup Faug med mere Gods.⁴⁹ Der behøvedes saaledes 118 Aar for Kirken til at komme i sikker Besiddelse af Silkeborg og dens Tilliggende. Fire Aar efter kom Reformationen og det Hele tabtes.

Fru Thore indbragte altsaa i sit Ægteskab Silkeborg og Gods i Haarup og Halvid og isøvrigt i Linaa Sogn, samt i Vester og Øster Keilstrup, en ikke ubetydelig Arv, der havde Betydning for Hr. Laurits Hvas, baade fordi Silkeborg var en fast Plads og

48 Æ A II 4 A 7. Kong Hans's Dom er dog uidentivt ikke en Dom mellem to tvistende Parter, men et Dombrev for Laas eller i det nuværende Retsprog en Eiendomsdom, erhvervet paa Grund af de mange tidligere delvise og til dels mangelfulde Adkomster.

49 Æ A II 4 A 10.

fordi alt det Gods, der hørte til Borgen, laae ind imellem det, Hr. Laurits havde erhvervet med sin første Hustru.

Naar vi sammenfatte, hvad der efter det Meddelte er os bekjendt om Hr. Laurits Hvas's arvede og ved Ægteftab erhvervede Gods, tør vi vel sige, at dette har været anseeligt; og dog maae vi mindes, at vi kun kjende det, der senere kom i Kirkens Haand, men ikke det, der gik over i flere af Sønnernes og i Sviger sønnernes Haand, saa at Sandsynligheden taler for, at han har været Eier af Meget, hvorom vi savne Kundskab.

Vi have allerede nævnt, at han var Ridder, og at han som saadan nævnes alt 1400,⁵⁰ hvoraf vi med Hensyn til hans Alder slutte, at han dengang ikke var aldeles ung, og med Hensyn til hans Stilling mellem sine Jevnlige, at han var i Besiddelse af Anseelse og Indflydelse. Der er lebnnet os nogle enkelte Vidnesbyrd herom, saavel i nogle Dokumenter, han har udstedt, som i de ikke saa, han har forseglet til Bitterlighed. Da det kan forudsættes, at han ved flere Leiligheder har deltaget i de forudgaaende Forhandlinger og udøvet en Indflydelse paa disse, og da det er en Kjendsgjerning, der ofte gjentager sig, at de Mænd, der som Vidner deltage i Dokumentets Udstedelse, ere nær forbundne med Udstederen eller indbyrdes ved Frændskab og Venstab, i alt Fald ved Naboforhold, vil et Kjendskab baade til Dokumenternes Indhold og de Mænd, der

50 Han nævnes i Æ A i Aarene 1400, 1404 og 1420 med et Hr. foran sit Navn og paa to Steder staaer der fuldt ud: „Las Hvas, Ridder“ nemlig 1418 og i et Ringsvidne af 1459. I Dokum. af 21 Septbr. 1405, 17 Sepbr. 1406, 24 Januar og 21 Oktbr. 1408 er han Ridder. Derimod nævnes han 1406, 10, 15, 18, 30 uden Tilføielse af noget Hr. eller Ridder og i Leieskontrakten af 29 April 1407 kaldes han blot armiger. I hans Segl af 1421 er der efter Navnet tilføiet: „Ridder“, medens denne Tilføielse ikke findes i Seglet af 1406. Efter hvad der saaledes foreligger, er der overveiende Sandsynlighed for, at det kun hidrører fra Skjædesløshed, naar Hr. efter Aaret 1400 er ubelabt; og naar han 1407 kaldes armiger er dette en ligefrem Feil. Maaafte blev han staaet til Ridder, da Kong Erik paa Rigsdagen i Kalmar blev kronet og slog 133 Riddere.

optræde i dem, kaste et Lys paa Hr. Laurits Hvas's Person og Virksomhed, og vi skulle derfor kortelig nævne de til vor Kundskab komne Tilfælde, ved hvilke han paa denne Maade har været med.

Det er en ofte og mange Steder omtalt Begivenhed, at Ridderen Jens Nielsen (Løvenbalk) af Ånsberg i Aaret 1404 slog Jens Jensen (Brof) af Klausholm ihjel, og at det omsider, paa Betingelser, der mærkeligt oplyse Tidsalderens Tænkemaade, lykkedes Hr. Jens Nielsen at „dagtinge en evig Sone“ med den Afbødes Fader, Sønner og øvrige Slægt. Det Forlig, der overensstemmende med Fogvibningen og Tidsaanden skulde bringe Drabet i Forglemelse mellem de to mægtige Etter og udslette Følgerne deraf for Drabsmanden og hans Slægt, blev indgaaet den 21 Septbr. 1405 i Helsingborg, for Dronning Margrethe, under Nærværelse og Deltagelse af en talrig og glimrende Forsamling. Paa den ene Side stod Hr. Jens Nielsen med sine Frænder og Venner, paa den anden Side den Drabtes Fader, Ridderen Hr. Jens Andersen af Esensdrup og den Drabtes tvende Sønner, Anders og Lauge Jensen med deres Frænder og Venner. Fra begge Sider stilledes Forlovere for den nøiagtige Opfyldelse af Forliget. Paa Hr. Jens Nielsens Side lovede 18 gode Mand, hvoraf de otte vare Riddere, og blandt dem Hr. Laurits Hvas, der var en af Hr. Jens Nielsens nærmeste Naboer og Venner. Vi træffe blandt Forlovene flere bekendte Navne fra det nordlige Sjælland, hvor jo begge Parter havde hjemme, men vove ikke at opholde os ved dem.⁵¹

51 Hvitfeldt S. 627—28 meddeleer det af Hr. Jens Nielsen udstedte Ordebreve. I G. Estrups Arkiv findes (vi vide dog ikke om det er Originalen) det af Kong Erik med Erkebispens af Lund og 7 Biskopper samt en talrig Forsamling af Adelsmand (efter de ved Navn nævnte, tilføies endnu: ac (coram) aliis pluribus fidedignis in multitudine copiosa) paa Latin samme Dag, som Ordebreve, udstedte Vidne om, at Drabet var afgjort ved Forlig. Det fremgaaer iøvrigt af Ordebreve, at ikke alle Forlovere, der have beseglet Brevet, have været tilstede ved Forhandlingen i Helsingborg; thi det hedder: „Item vaar det saa at nogen af fornessnde Døde, før dette Brev bleff beseglet, at mand da sætter andre Dannemænd i den stæd“.

Den 12 Juni 1406 udstedte Hr. Laurits Hvas i Forening med syv andre gode Mænd et Bidne om, at det var dem bitterligt, at Husfrue Inge Ferkes paa Høllum Herreds Ting skjødte Jens Nielsen (Munk) af Bisborg alt sit Gods i Høllum og Hindsted Herreder.⁵² Denne oplod det til Dronning Margrethe. Den 17 Septbr. f. A. forseglede han i Randers til Bitterlighed med Biskopperne af Aarhus og Viborg og sex andre ansete Mænd et Skjøde fra Ketil Mikkelsen og Medarvinger til Dronning Margrethe paa Nedre Hovgaard i Vesterbølle Sogn, ligesom han ogsaa i Forening med tilbøds de samme Mænd bekræftede det af Kong Erik samme Dag, ligeledes i Randers, om dette Skjøde udstedte Tingsvidne.⁵³ Den 24 Januar 1408 forseglede han til Bitterlighed et i Viborg af Niels Mikkelsen (Krabbe) til Dronning Margrethe og Kong Erik paa Gods i Fiskebæk udstedt Skjøde⁵⁴, og den 21 Oktober (Somfruernes Messedag) f. A. var han nærværende paa Rætterting, da Kong Erik dømte Biskop Bo af Aarhus og Ridderen Hr. Johan Poulsen af Holbæk imellem om Gods i Rougsø Herred.⁵⁵

Slutningen af Dronning Margrethes Levetid var, som bekendt, optaget af Tvist og Feide om Sønderjylland, som Grev Gerhard den 6te af Holsten 1386 havde faaet til Len. Da han var falden i Aaret 1404, havde hans Enke, Hertuginde Elisabeth, trængt af sin Svoger Grev Henrik af Osnabrück og andre Fjender, sluttet sig til Margrethe; siden fortrød hun det, forligede sig med Grev Henrik og førte derefter med større og mindre Held Feide mod Danmark, der dog oftere standsedes ved Forlig, som atter igjen

52 Diplt. i Geh. Ark. See Bil. Nr. A A I 24—25. Familien Færk, der gennem det 18de Aarh. navnlig har været talrig og formuende i Ribe, var altsaa til allerede fra Begyndelsen af det 15. Aarh. Inge Ferkes's Mand hed — saavidt erindres — Jens Ferk og hans Søn Esge Jensen Ferk var Præst.

53 Diplt. i Geh. Ark. See Bil.

54 Trykt i Molb. og Petersens Diplt. See Bil.

55 Gl. Rgl. Saml. Fol. 844 Blad 356, Rgl. Bibl. See Bil.

bleve brudte, snart fra den ene, snart fra den anden Side. Et saadant Forlig blev bl. A. indgaaet i Kolding vor Frue Dag i Fasten, den 25 Marts 1411. Der skulde være Fred mellem de stridende Parter i de følgende fem Aar. Til hyderligere Forsikkring stillede Man fra begge Sider Forlovere, der „med Billie og Vidskab“ hangte deres Segl under Fredsbrevet. Paa Kong Eriks Side lovede otte Biskopper, syv og syvgethyve Riddere og fem Bændere. Blandt Ridderne var Hr. Laurits Hvas.⁵⁶

Otte Aar efter finde vi igjen hans Navn under et Statsdokument. Kong Erik fandt det i Aaret 1419 fordelagtigt at slutte en Overenskomst med Kong Ladislaus af Polen af det Indhold, at begge Konger i visse Tilfælde skulde yde hinanden gjensidig Hjelp og Understøttelse. Det Dokument, der indeholder de nærmere Betingelser herfor, blev oprettet i Kjøbenhavn den 23 Juni det nævnte Aar og blev med Kong Erik beseglet af Erkebispens af Lund, det apostoliske Sædes Legat i Koeskilde, der var øverste Kantzler, ni Biskopper, tre Provster, Greven af Eberstein og Pückburg, og 54 af Rigets mest ansete Mænd, næsten alle Høvedsmænd, Statholdere og Landsdommere og vistnok alle, eller for største Delen, Riddere. Det er Blomsten af Rigets mægtige Vetter, vi træffe i dette Dokument, og blandt dem Hr. Laurits Hvas.⁵⁷

Endnu engang finde vi hans Navn, mellem mange andre ansete Navne, under et vigtigt historisk Dokument. Der blev, som bekjendt, i Aaret 1421 ført Vidnesbyrd i de forskjellige Landsdele af Riget om, at Gottorp laae i Sønderjylland, at Man i Sønderjylland brugte dansk Ret, at Kongerne havde udgivet alle gamle Privilegier, som Kapitlet og Guds Hus havde i Slesvig, Haderslev og Ribe, at Kjøbstadprivilegierne vare givne af Kongerne osv., med eet Ord, at Sønderjylland af Arilds Tid var dansk. Det Vidnesbyrd, der herom gaves fra Jylland, er udstedt i Ribe den 11 August

56 Regesta dipl. Nr. 3254. Hvitf. 638—41. See Bil.

57 Hvitf. 677—78. See Bil.

1421 af fem Biskopper i Nørre- og Sønderjylland, fire Kapitler sammesteds, otte Abbeder, fire Provster, femten Riddere, to og tredive Bøvner samt Borgermester og Raad i elleve Kjøbstæder i Nørre- og Sønderjylland. Blandt Ridderne er Hr. Laurits Hvas.⁵⁸

I de Dokumenter, vi have nævnt, optræder Hr. Laurits Hvas som Vidne ved retlige Forhandlinger, der middelbart eller umiddelbart foregaae for eller vedkomme Dronning Margrethe, Kong Erik eller Kronen. Det giver os Indtrykket af, at han, uden Hensyn til Dommen af 1406 angaaende Sal Sogn, stod paa en god Fod med Kong Erik, og det fremkalder Billedet for os af en Mand, der paa Grund af Anseelse eller personlige Fortrin ofte deltog i sin Tids offentlige Liv, om vi tør bruge dette Udtryk.

Hans Segl findes endnu bevaret under det ovenfor nævnte Skjøde af 17 Septbr. 1406, hvori Ketil Mikkelsen og Medarvinger afstaae Dronning Margrethe Gods. Det er de to Sparrer med Omskrift S. LAURENCII WAS.⁵⁹ Det findes formentlig endvidere i ufsadt Stand under Dokumentet af 1421 med to Sparrer i et Skjold, der er omgivet af en Cirkel, og med den Omskrift i Randen: S. H. LACCE HWAS, RIDDER. Det sees, at det er Aftryk af to forskellige Signeter.⁶⁰

Hr. Laurits Hvas døde 1430 eller muligvis før. Dersom den Regel, at Skiftet efter en Afdød holdtes kort efter hans Død, der var den almindelige i de følgende Aarhundreder, havde sin Rod i den ældre Lovgivning eller Skik og Brug, tør vi slutte, at han er død netop 1430, men før den 16 Oktober, da Skiftet efter ham synes at være holdt. Antage vi, at han i 1400, da han nævnes

⁵⁸ Hvitf. 682—83. See Bil.

⁵⁹ See Afbildn. Omskriften er nu kun svagt læselig og Pergamentsstrimlen, der holder Seglet, næsten istykket. Seglet er gjengivet i Klev. Sigilsamling. Rimeligvis var det dengang i en bedre Tilstand.

⁶⁰ See Afbildn. Seglet findes gjengivet i Langebeks Sigilsamling. Det er rimeligt, at det endnu hænger under Originalen, som vi for Tiden ikke have efterseet.

som Ridder, var i en Alder af 30—40 Aar, ville vi temmelig nær have, at han døde omtrent 70 Aar gammel. Denne Slutning er vel ikke sikker, men er dog uden tvivl ikke langt fra det Rette. Der nævnes isøvrigt i et Brev af 24 Decbr. 1430 en Lasse Hvas og hans Broder⁶¹, om hvem der kunde spørges, hvorvidt der ved dem er ment Hr. Laurits Hvas, der dengang var død, og en Broder af ham, maastee Niels Hvas de Saling, eller to af Hr. Laurits Hvas's Sønner, af hvilke een hed Lasse. Brevet af 24 Decbr. 1430 er et Skjøde paa en Gaard i Vorskloff til Dueholms Kloster, udstedt af Bøvneren Niels Boom øve, der erklærer, at han for den omtalte Gaard har opbaaret fuldt Værd efter sit Nøie af de nævnte to Brødre. En Gave til Dueholms Kloster af en Gaard vilde i Aaret 1430 nok kunne tænkes gjort af Hr. Laurits Hvas, som følte sit Endeligt nærme sig; men Mest taler dog for, at Lasse Hvas og hans Broder vare Hr. Laurits-Hvas's Sønner, see under 12, Lasse Lauritsen Hvas.

Vi forestille os, at Hr. Laurits Hvas efter gammel dansk Skik, i alt Fald med sin første Hustru, hviler i Sal Kirke, hvis han ikke har foretrukket at søge sit Leiersted i en anseeligere Kirke, f. Ex. i Dueholms Kloster. Hviler han i Sal Kirke, har Tid og Slid sikkert tilintetgjort den Sten, der har dækket hans Grav.

5.

Mathias Hvas 1426.

Mathias Hvas nævnes i et Par Stamtabler, i den ene med vedføjet Aarstal 1405¹. Han nævnes dernæst i den „navnkundige“

61 Dueholms Klosters Breve, Kbhvn. 1870—71 af Dr. D. Nielsen, Nr. 86.

1 Thottske Mstr., Wielandts lærde Tid., Mstr. paa Stensballegaard, jfr. Stam. i Hist. Musæum, hvor Mathias Hvas — uden at derfor i Sammenhængen eller andre Omstændigheder er nogen Hjemmel — nævnes som Søn af en Peder Hvas med tilføjet Aarstal 1405.

Trætte om Ridder Sandi, der fortælles saaledes², at Fru Margrethe, Oluf Stifens Krognos, til Hellerup, den Riges, tredie Hustru, for at tilvende sig Arv efter hendes Mand, havde foregivet efter hans Død at have født et Barn, som strax døde. Hendes Stedbørns Børge, Axel Pedersen Thot, Sveriges Riges Raad og Marff, lod imidlertid det foregivne Barn opgrave, og det blev da befundet at være en Pose med Sand, hvorfor Man hjemtvis kaldte det Ridder Sandi. Sagen blev kun med stor Besvær forliget. Det var i Sakristiet i Sortebrødre Kloster i Odense, i Kong Eriks, Erkebiskoppen af Lunds, fire Biskoppers og flere gode Mands Nærvarrelse, at Forliget blev indgaaet. Ved denne Leilighed lovede Mads Anderson, Erik Anderson, Thue Thuesen Hardenberg, Peder Markmand, Anud Pallefson, Mathis Hvas og Jens Stollere med en samlet Haand Hr. Axel Pedersen og hans Frænder for en af Fruens Medvidersker, en Mø ved Navn Margrethe, hvem Hr. Axel havde forvundet saaledes med Loven, at han var hendes Liv mægtig at give og at tage. Der kan ikke være Tvivl om, at denne Mathis Hvas, der her med sex andre gode Mænd indgaaer et Forlofte for en Jomfru, der sikkert ogsaa var af adelig Byrd, hører til den gamle Slægt; men Man har isvrigt ikke noget andet Bink om, til hvilket Led i denne han maa knyttes, end det, der ligger i hans Navn og hans Levetid. Begge Dele gjøre det nogenlunde rimeligt, at han er en Søn af Hr. Laurits Hvas den Ældre og Broder til Hr. Laurits Hvas den Yngre; men med Sikkerhed kunne vi kun sige, at han var Sidstnævntes Samtidige.³

Denne Mathis Hvas er neppe den samme som en Mathias Hvas, der levede eller opholdt sig i Thisted i Aaret 1422. Den Maade, hvorpaa den sidstnævnte Mathias Hvas betegnes,

2 Hvitf. 732 jfr. D. M. I 3 268 og Nye Tidender 1728 S. 290.

3 Med Hensyn til Navnet Mathias see Bemærkningerne om Hr. Laurits Hvas den Ældres Hustru.

gjør det mest sandsynligt, at han ikke var af Adel.⁴ Imidlertid maa det erindres, at smaa Adelsmænd uden Formue dengang ret godt kunde findes i en beskedent Stilling i en By; og Thisted var ikke engang nogen Kjøbstad i 1422.

6.

Niels el. Nis Hvas (Nicolaus Hvas de Saling) 1390—1427

og

hans Hustru, født Rosstrup.

Niels Hvas (Nicolaus Hvas), Bøvner, nævnes første Gang 1390, da han med Biskop Jakob af Viborg, Hr. Jens eller Hans, Præst i Grøninge (Grønning), og fire andre Bøvnere til Bitterlighed lod sit Segl hænge under et Brev, hvori Jakob Pedersen, „armiger et capitaneus provincie Salingholm“, erkjendte paa Livstid at have erholdt overdraget alt Grinderslev Klosters Gods i Seberg Sogn m. m.¹ Han nævnes derefter i Aaret 1404, idet han med flere Andre til Bitterlighed lod sit Segl hænge under tvende Breve, udstedte af Bøvneren Johan Brandsen af Ulstrup til Ridderen Hr. Jens Nielsen af Avnsberg, det ene et Gjeldsbrev, dat. den 13 Januar, det andet en Transport, dat. den 2 Mai. Han kaldes begge Steder Hvas de Salingh.² Han modtog samme Aar et Pantebrev af

⁴ D. Atl. V 417 siger: „Man finder og ofte nævnedes fornemmere Folk end Bønder at have boet i Thisted, saasom Mathias Hvas de Tiststed 1422, Jes Terkilson Byemand i Tisthed 1459 og flere, som have været brugte i en og anden offentlig Forretning.“ I et af Dueholm Klosters Breve, der maaffee er Kilden til Meddelelsen i D. Atl., nævnes dog den samme Mathias Hvas som Bidne i en saadan Forbindelse med Andre, der ikke vare af Adel, at det synes afgjort, at han ikke selv var det, altsaa ikke identiff med Mathias Hvas 1426.

¹ Brevet er af 30 Novbr. og findes i Diplomatariet i Geh. Ark. Et Uddrag er meddeelt bl. Bilagene.

² Det orig. Diplom af 13 Januar 1404 findes i Geh. Ark. med „Hvas de Salinghs“ hængende Segl under. Seglet er trykt i meget mørkt Bort og afbildet bl. Bilagene, hvor ogsaa et Uddrag af begge Breve findes.

Væbneren, Peder Hase af Bellum, det senere Kjærgaardsholm i Haasum Sogn, hvem han havde laant 40 lødige Mark i gode og gjæve Sølvpenge. Peder Hase pantsatte ham herfor sit Gods i Ramsing Sogn i Salling, nemlig Andrup, Grundvadsgaard, Træbensgaard og Blæsberg. I Pantebrevet, der er udstedt den 27 April, kaldes han Nis Hwas.³ 1406 nævnes han i et af Kong Erik paa Røtterting i Aarhus udgivet Brev, indeholdende, at Gotstalf Rostrup, hans Hustru, Hr. Jep Vegers Datter, Niels Hwas og Jep (Gotstalfsøn) Rostrup kjendte dem ingen Ret at have i Hr. Jep Vegers Gods, der blev dømt under Kronen.⁴ Det Retsforhold, hvori han stod til Peder Hase med Hensyn til Laanet af de 40 Mark Sølv eller vel snarere med Hensyn til det stillede Pant, foranledigede at Niels Hwas udstedte et Brev til Hase, hvorunder hans „Indsegl stod for“; men Brevet, som Broder Bent, Custos i et Kloster, rimeligvis i Viborg, havde skrevet, var saa uklart affattet, at det ikke forvarede Parterne deri, saaledes som de havde troet Broder Bent til. Der udviklede sig derfor af dette Brev en Meningsforskjel mellem dem, som de under et Ophold i Flensborg bragte til Afgjørelse for Hr. Johan Starpenberg, Christiern Krabbe, Pape og mange flere gode Mænd, der hos vare. „Nissæ Hwas“ belede haardelig med Hase, men det lykkedes dog deres Venner at forlige dem saaledes, at Hase svor af sin kristelige Tro, at det Brev, Nis Hwas gav ham, skulde være dødt paa Stedet for de gode Mænd og aldrig komme Hwas til Skade i hans Pant for de 40 lødige Mark. Til ydermere Vidnesbyrd og Forvarelse hængte Peder Hase sit Indsegl under et Brev, indeholdende Foranstaaende og skrevet i Flensborg — rimeligvis samme Dag umiddelbart efter at Enighed var opnaaet — St. Mortens Aften 1413.⁵ Den her omhandlede

3 Brevet er trykt i „Dueholm Klosters Breve“ af Dr. D. Nielsen, Kbhvn. 1870 eller 1871 under Nr. 119. Det meddeles her bl. Bilagene.

4 *E A I S.* 57, see Bil.

5 Dueholm Klosters Breve Nr. 121, og Diplom. Flensborgense af S. C. P. Seidelin Kbhvn. 1864 S. 227. Hr. Johan (Jens eller Henning) Star-

Pantfættelse var, som alle Pantfættelser i hin Tid, til Brug, saaledes at Nyttten og Brugen af den pantsatte Eiendom og dens Indtægter traadte istedetfor Rente af den skyldige Kapital. Pantet kunde overdrages Andre paa de samme Vilkaar, hvorpaa Kreditor havde modtaget det; heraf fulgte, at Pantfætteren eller hans Arvinger igjen kunde løse det, naar de med en vis Opsigelsesfrist betalte den retmæssige Ihandehaver det Beløb, hvorfor Godset var pantsat. Det var altsaa et Forhold, som nok kunde give Anledning til Tvist og til Overgreb fra Panthaberens Side, og det fik, naar Forholdet forfattes i lang Tid, Karakteren af Eiendom. Niels Hvas beholdt sit ovennævnte Pant i 23 Aar. 1427 overdrog han det til Ridderen Hr. Lyder Kabel mod fuldt Vederlag efter sit Nøie. Biskoppen i Viborg, Prioren i Grinderslev Kloster og Præsten i Lyby forseglede som Bitterlighedsvidner Brevet, der indeholdt Overdragelsen.⁶

Vi træffe altsaa Niels Hvas, Bæbner, allerede 1390. Da han forsegler til Bitterlighed, har han dengang sikkert været en fuldmyndig Mand, og vi kunne saaledes med Føie sætte hans

penberg, Ridder, var Søn af Gottskalk Skarpenberg og Fru Elisabeth Bugisdatter (Test. 1391), Datter af Niels Bugi til Esrup Hovgaard i Brøndum Sogn, Høllum Herred, og forekommer i *Æ A* fra 1391—1410. Han nævnes af Lund paa Mors, og skænkede 1404 Spøttrup til Kirken. Jens Pabe nævnes i *Æ A* 1388—1403. 1388 pantsatte han Hvorslevgaard (Hvorslev Sogn, Houlberg Herred) til Niels Fod og 1403 gav han Johan Skarpenberg Pant i Munstrupgaard i Grinderslev Sogn. I topogr. Saml. (Geh. Ark.), Viborg 146—198, nævnes Jens Paab med sin Frue Eline blandt dem af Aadelen, der have givet Gods til Viborg Domkirke.

6 Dueholm Klosters Breve Nr. 118, see Bil. Senere gav Hr. Lyder Kabel og hans Husfru, Fru Mette Jensdatter, Grundvadsgaard til Stubberkloster. De tre andre Eiendomme, der af L. Becker menes at være sammenfæltede i det nuværende Busstrup, gav Fru Mette efter sin Husbondes Død 1450 til sin tro Svend, Jens Poulsen, der to Aar efter paa hendes Forbøn blev adlet af Chr. I. See Dueholm Klosters Breve 115, 116, 117 og 122, jfr. Orion, hist. Kv. Skr. af L. A. Becker, Kbhvn. 1843, I S. 245, hvor Meddelelsen om Niels Hvas, Hr. Lyder Kabel og Jens Poulsen dog ikke er ganske nøiagtig.

Fødselsaar senest til mellem 1360 og 1370 og maaskee endnu længere tilbage i Tiden. Han er samtidig med Hr. Laurits Hvas den Yngre, muligvis hans nære Slægtning, maaskee hans Broder eller Fætter, hvorom vi dog ikke vide Noget. Det er antageligt, at han efter sit Hjem er bleven kaldt Hvas de Saling for at skjelne ham fra en eller flere samtidige, i Nærheden levende Mænd af Navnet Hvas. Man kan af Brevet af 1427 med nogen Føie formode, at han har været bosiddende tæt ved Grinderslev Kloster, maaskee paa en af de tre Hovedgaardene i Sognet.⁷ Brevet af 1406 lader neppe nogen Tvivl tilbage om, at han var gift med en Datter af Gotstall Koftrup, en Datterdatter af Jep Veger; men iøvrigt savne vi enhver nærmere Underretning om dette Familieforhold, saavel som om Niels Hvas havde Børn.⁸

Hans Vaaben var de to Sparrer i et trekantet opretstaaende Skjold. Det findes aftrykt i et endnu bevaret Bøxfegl under Brevet af 1406 med den noget ublidte Omskrift: S. NICOLAUI HVAC.

Niels Hvas levede efter det Foranstaaende endnu 1427, i hvilket Aar han idetmindste var omtrent 60 Aar gammel. Han var død 1442.⁹

7 Nørgaard, Åstrup og Eskjær. Det er maaskee ikke rent tilfældigt, at Prioren i Grinderslev og Præsten i Lyby medundertegnede dette Brev.

8 Naar Niels Hvas ved en Leilighed som denne stydes ind mellem Gotstall Koftrup og hans Frue paa den ene Side og Jep Gotstallson Koftrup, der utvivlsomt var en Søn af Gotstall (han bærer desuden Morfaderen Jep Vegers Fornavn) paa den anden Side, er der sikkert en til Vished grændsende Formodning for, at Niels Hvas var Svigersøn af Gotstall Koftrup. Et yderligere Vidnesbyrd om denne Forbindelse turde være at finde deri, at Erik Hvas 1465 kjendte sig at have Andel i Familien Koftrups Eiendom Sjellestovgaard. Denne Andel kan ved Niels Hvas's barnløse Død være kommen til Erik Hvas ved Arv.

9 1742 førte Fru Mette Jensdatter et Tingsvidne om Kjøbet af Andrup 2c., hvorpaa hverken Niels Hvas el. hans Arvinger havde givet Klage. See Dok. Nr. 117 i Note 6.

III. Hr. Laurits Hvas' den Ungres Børn:

A af første Ægteskab Jens, Else, Mette, Margrethe,
 B af andet Ægteskab Erik, Las, Peder, Birgitte, Kirsten.

7.

Jens Lauritsen Hvas til Pebringe 1430—1461

og

hans Hustru, Fru Ingeborg.

Jens Hvas var utvivlsomt Søn af Hr. Laurits Hvas i hans første Ægteskab med Fru Elufsdatter og født enten i Begyndelsen af Aarene 1400 eller vel snarere i Slutningen af 1300. Efter hvad der foreligger tør vi sige, at han var enefte Søn af det nævnte Ægteskab.

Jens Hvas nævnes første Gang 1430, da han og hans Søfænde skiftede efter deres Fader.¹ Det var paa dette Skifte, at han og Medarvinger forpligtede sig til at frie deres Halvføfænde, Fru Thores Børn, Drmstrup og al Sal Sogn. Vi have Grund til at undre os over denne Ordning, der udelukkede Børnene eller navnlig Sønnen af første Ægteskab fra den fædrene Eiendom; men see vi hen til Fru Thores Indflydelse og hendes naturlige Forkjærlighed for sin ældste Søn, og gaae vi ud fra den rimelige Forudsætning, at Jens Hvas var i den Alder, at han alt i længere Tid havde været i selvstændig Stilling udenfor Hjemmet, maaskee endog allerede dengang i en anden Provinds, finde vi vistnok Forklaringen af den trufulde Ordning. Søvrigt have vi ogsaa Grund til at fremhæve, hvad vi tidligere have bemærket, at det er eiendommeligt at finde Dyrnæs, Ravind og de to Gaarde i Mollerup, der vare tilførte Familien ved Fru Elufsdatter, og hvorpaa følgelig Børnene af første Ægteskab havde et særligt Krav, i Fru Thores og Dve Daas Hænder, der 1435 overlode dette Gods til Biskop Drid. Hvor

¹ Æ A II 69 R 12. See under Hr. Laurits Hvas den Ungre.

meget end Skiftet af 1430 var en Overenskomst, synes dog den Mødreneard, der tilkom Børnene af første Egtteskab, i høiere Grad, end Man var berettiget til at vente, at være kommen dels Fru Thore (Dyrnæs, Lavind og Møllerup), dels hendes Børn (Godset i Hids Herred og i Them Sogn), tilgode. Man kan ikke frigjøre sig for den Tanke, at der ved Arbedelingen efter Hr. Laurits Hvas ikke er skeet hans Børn af første Egtteskab fyldest.

Næste Gang nævnes Jens Hvas 1438, da han i Forening med sin Svoger Fide Laurentsen og Oluf Axlensen gjorde Fordring paa Gods i Lystrup i Kongsted Sogn i Sjælland. Dette Gods blev imidlertid af Kong Erik i det nævnte Aar tildømt Oluf Pedersen Godov til Skafsteløv, fri for Enhvers Tiltale. Det synes rimeligt, at Jens Hvas og hans Svoger, der optraadte sammen, maatte hidlede deres formentlige Adkomst til det omtalte Gods fra samme Kilde, formentlig fra Hr. Oluf Elussen eller hans Slægt; hvorpaa Oluf Pedersen støttede sin Adkomst videt ikke, men han var gift med Else Grubendal og det er ikke utroligt, at det var hendes Adkomst, han gjorde gjældende og at hun var i nær Slægt med Oluf Elussen.²

2 I Danske Herregaarde V, I, 1 hedder det: Lystrup var, som vore fleste ældre Gaarde, oprindelig en lille Gaard med hoesliggende By, alt tilhørende een Mand. 1403 nævnes Peder Olussen til Lystrup af den gamle Familie Godov, den samme, som ellers benævnes til Skafsteløv og Svenstrup. Hans Søn Oluf Pedersen til Skafsteløv tildømtes 1438 af Kong Erik alt det Gods i Lystrup i Kongsted Sogn fri for Enhvers Tiltale og navnlig for Oluf Axlensens (Thott), Fide Laurentsens (Fikkelsen) og Jens Hvasens. 1446 var Oluf Pedersen med blandt den Iollandste Adel, som oprettede de saakaldte Hollands Wiskaar, og 1463 benævnes han til Skjærringe, hvilket han havde faaet med sin Frue Else Grubendal, Hennings Datter." Naar Bedet her forklarende tilføjer Thott efter Oluf Axlensen, fristes Man til at spørge, om den Oluf Axlensen, der nævnes, dog ikke er Oluf Axlensen Gøye til Krenkerup, gift med Fru Mette (Olufsdatter), Møster til Jens Hvas og til Fikke Laurentsens Hustru, Fru Else. See Uldr. af Ellen Gøyes Fordebog. Der var da en fornuftig Grund til at de tre Mænd optraadte i Forening. Imidlertid synes dog Oluf Axlensen Gøye efter Indholdet af Ellen Gøyes Fordebog at være død længe før 1438, da Fru Mettes anden Mand Jens Olussen allerede før 1427 havde solgt Krenkerup til Brødrene Moltke.

Dernæst nævnes Jens Hvas, da han i Forbindelse med sine to Svogre Iver Sul og Fide Lauritsen samt sin Halvbroder Erik samtykkede det Skjøde, hans Stedmoder Fru Thore tilforn havde gjort til Aarhus Biskopdom. Destoværre høves der af dette Dokument kun en Vidnelse af 1505, og vi kunne kun slutte, at det maa være udstedt før 1457, i alt Fald før 1463.³

Fremdeles nævnes Jens Hvas i et Tingsvidne, udstedt af Slagelse Herredsting Torsdag næstfor Bartholomæi Dag 1460. Det hedder i dette Tingsvidne, at Hr. Folmer Mortensen, Ridder, i Kragerup, Morten Schinkel i Borreby, Hr. Peder i Antvortskov og Jens Hvas af Pebringe have tilkjendt Skjelskør Borgere fri Overdrev og Græsgang indtil Korsør.⁴ Pebringe laae i Gjerlev Sogn i Slagelse Herred tæt Syd for Slagelse By. Gaarden blev nedrevet 1774 og af dens Levninger dannedes det nuværende Falstenen. Der er ikke Tvivl om, at den Jens Hvas, der her nævnes til Pebringe, er Hr. Laurits Hvas's ældste Søn. Derimod sees det ikke, hvorledes han kom i Besiddelse af Gaarden, om han muligvis arvede den efter sin Morfader, Hr. Eluf, eller giftede sig den til.

Sidste Gang nævnes Jens Hvas, saavidt os bekjendt, 1461, da han i sit Testamente bebrever Maribo Kloster med en Gaard i Andrup.⁵ Denne Meddelelse gjør Krav paa Opmarksomhed, mindre fordi Gaven stete til et Kloster i Volland, hvorved dog bemærkes, at

3 Æ A II 39 J 41. See Note 47 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

4 Regesta dipl. S. 467. Frijs, Skjelskørs Beskrivelse S. 404—405, men bedre 465—466. Ifr. Script. IV S. 300 Note o „Jes Hwaass de Pebringe in Docum. Anni 1460 occurrit“.

5 Æ A III 295 A 574. I Wiel lærde Tid. hedder det: „Johannes Hvas levede 1461“. Med Hensyn til Andrup i Rolsø Sogn henvises til Uddraget af Ellen Gøyes Fordebog bl. Bil., hvoraf fremgaaer, at Jens Hvas's Søn Christen — hvis Indholdet af Ridemandsbrevet af Onsdag før Midfaste Søndag 1486 er rigtigt gjengivet — eiede Gods rundt omkring i Rolsø Sogn; dette Gods er der af Rimelighed for, at han har arvet efter sin Fader eller Moder. Det maa noie mærkes, at det kun var Tolstrup Godsset, der faldt i Arv igjennem Fru Mette til samtlige Hr. Laurits Hvas's Børn af første Ægtekab.

der skete mange Gaver til dette Kloster af Gode rundt omkring i de andre Provindsjer, men fordi det Andrup, hvori den bortskjankede Gaard laae, maaffee er det samme Andrup, hvori Nis Hvas havde en Gaard i Pant, altsaa Sønder-Andrup i Ramsing Sogn, Rødding Herred, i Salling. Er dette Tilfældet, ligger der heri en Bekræftelse af, at Nis Hvas og Jens Hvas ikke stode hinanden fjernt; Man kunde endog tænke sig, at den Gaard, Jens Hvas gav Klosteret, var den samme, som Nis Hvas havde haft og som Jens Hvas derefter havde arvet; men det er indres, at Jens Hvas let kan have eiet Gaard i det Andrup, der ligger i Rolsø Sogn, tæt op til Brinders, og at det er muligt, at det er dette Andrup, der er ment.

Jens Hvas gjorde altsaa Testamente 1461. Men naar døde han? Vi vide det ikke, men det er rimeligt, at han er død netop i det nævnte Aar, eller kort efter, altsaa rimeligvis i en Alder af 60—70 Aar.

Jens Hvas's Hustru hed sikkert Ingeborg. I Calendarium monasterii beati Petri Nestv. nævnes under 3 Februar (II Non. Febr., paa Blasii Martyris et Ansgarii Episcopi Dag) Ingeburgh hwossis de pepringhe." Meningen er uden tvivl den, at den 3 Februar er hendes Dødsdag, der er optegnet, for at der hvert Aar paa den Dag kunde læses Sjælemesse for hende. Det underforstaes selvfølgelig, at hun eller hendes Mand har gjort Klosteret en Gave for at opnaae dette Kirkes Gode.⁶ Det sees ikke hvilken

⁶ Calendarium monasterii beati Petri Nestvediensis er en særdeles smuk Pergamentsbog, der findes in orig. paa Universitetsbibliotheket. Den er trykt i Script. IV, see S. 300. Om den Afdeling af Calendariet, der i Script. er betegnet „ipsum calendarium sive necrologium dicti monasterii,“ hedder det i Indledningen i Script.: „Quoad ipsum Necrologium, in quo sollicite annotati sunt dies emortuales tam benefactorum quam Abbatum ac Monachorum, illud ad modum Calendarii Romani secundum menses et dies institutum est, relicto ad singulos dies spatio, cui a variis manibus Monachorum cujusvis ævi inscripta sunt mortuorum nomina, videlicet a prima Monasterii fundatione, quæ anno 1135 facta est, ad initium usque seculi XVI.“ Dødsaaaret er ikke optegnet for de i Calendariet nævnte Per-

Familie hun tilhørte, og det er ret eiendommeligt, at Man, skjønt Man kjender Dødsdagen, dog ikke faaer Kundskab om Dødsaaet. St. Peders Kloster ved Næstved er det senere Skovkloster (Herlufs-holm).

Zens Hvas — og Fru Ingeborg? — havde en Søn, der hed Christen. Det var ham, der gav sin Farbroder (Faders Halvbroder) Erik Hvas til Ormstrup Afsald for hans Bærgemaal 1466, der igjennem sin Fader, efter dennes Mofter eller nære Slægtning, Fru Mette paa Hessel, arvede en Andel i Tolfstrup Gods i Veilby Sogn ved Grenaa, der fremdeles eiede Gods i Kollsø Sogn, maaskee ardet efter hans Forældre, og som endelig nævnes af Raas 1483.⁷ Der kan neppe være Tvivl om, at han har tilgiftet sig Andel i sidstnævnte Eiendom⁸, hvis han ikke har erhholdt den ved Arv efter sin Moder, hvorom der dog ikke foreligger Noget.

Christen Hvas var Fader til Landsdommer Zens Hvas, altsaa Stifter af den Linie af Slægten, der havde Raas til omtrent 1630 eller henimod halvandet hundrede Aar⁹. I Haab om senere i en følgende Del at kunne behandle Christen Hvas og hans Afkom, forbi-gaae vi ham her. Om Zens Hvas havde flere Børn, end denne

soner. Dette maatte jo ogsaa for Munkene være uden Betydning, da Bogen blot var indrettet paa at have et gennem en lang Aarrække brugeligt Register, hvori Navnene paa Klosters Belgjørere og Munke, efterhaanden som de døde, kunde vedføies de Dage, da Sjælernes skulde læses. Endnu bemærkes, at Eieformen „hwossis“ udelukker Tanken om, at der sigtes til en Datter af Zens Hvas. Meningen maa udfyldes ved at tilføie et Hustru eller Esterleverste, maaskee snarest det sidste.

7 See Udtaget af Ellen Gøyes Fordebog bl. Bilagene.

8 Vi skulle for Tiden ikke indlade os videre paa Spørgsmaalet om, hvem hans Hustru var. I Stamtavlen i Hist. Museum kaldes hun — Raas Mogensdatter. Forholdet mellem de to Familier Sparrekaas og Murkaas stiller sig med Hensyn til Overgangen fra førstnævnte til sidstnævnte Slægt af Eiendommen Raas meget dunkelt. Jfr. isørigt Orion, hist. Kvartalsskrift, 1843, under Landsdommer Zens Hvas S. 248—49.

9 See 2den Del af dette Skrift.

Christen, vide vi ikke; men der forekommer senere Mænd af Navnet Hvas, som vi endnu ikke kunne henføre til noget bestemt os iforveien bekendt Led i Familien, og vi gjøre derfor kun opmærksom paa, at en Forgrening let kan tænkes saabel paa dette som paa flere andre Punkter.

8.

Fru **Else Lauritsdatter Hvas**, død 1457,
og hendes tvende Mand
Mikkel Rud og **Fikke Lauritsen**.

Fru Else Lauritsdatter Hvas var Datter af Hr. Laurits Hvas af hans første Ægteskab med Fru Elufsdatter. Vi vide med Visshed om hende, at hun var to Gange gift, at hun havde en Søn af hvert Ægteskab og at hun var død maaskee 1453, i ethvert Fald 1457¹; men hertil indskrænker sig ogsaa vor Kundskab.

Den ene af hendes Mænd var Mikkel Rud af den gamle ansete St af dette Navn. Vi have vel ikke et bestemt og ligefremt Udsagn om, at han var hendes første Mand, men Omstændighederne efterlade dog ikke nogen grundet Tvivl om, at det forholder sig saaledes². Der habes heller ikke noget Bevis for at hans Fornavn

1 Fru Elses Søn af første Ægteskab, Christen Rud, dengang gift, nævnes 1453 af „Heslæ“, som Fru Else arvede efter Fru Mette. Fru Else kan vistnok, da hun giftede sig paany, have overladt sin Søn af første Ægteskab den Eiendom eller Andel deri, der tilhørte hende ved Arv, ligesom Sønnen jo gjerne kan have skrevet sig til denne Gaard, medens Moderen endnu levede, og det er derfor ikke vist, at Fru Else var død 1453, skjønt det er rimeligt. Derimod er det afgjort, at hun var død 1457, Æ A II 74 R 50, jfr. 73 R 41 og 72 R 38.

2 Paa vedkommende Sted i Ellen Gøyes Fordebog hedder det „Forn. Fru Else, Christen Ruds Moders Arvinger var Christen Rud og Hr. Behanne Fiedesen“. Man pleier ikke at nævne Børnene af første Ægteskab sidst, eller omvendt. Hermed sammenholdes, at Fru Else i Tingsvidnet af 1461, Æ A II

var Mikkel, men der er nogen Grund til at troe, at dette Navn ikke er urigtigt³. Heller ikke kunne vi sige, hvor han levede; men det er sandsynligt, at det var et Sted i Sjælland, hvor Slægten Rud eiede meget Gods. Fru Elses Broder Jens Hvas boede jo paa Pebringe, og det er ikke usandsynligt, at der her vises os den Vei, ad hvilken Fru Else er kommen til Sjælland, hvis det ikke omvendt forholder sig saaledes, at det er Fru Else, der har draget sin Broder derover. Mikkel Rud havde med Fru Else en Søn, der hed Christen Rud, om hvem nedenfor. Om der var flere Børn

74 R 50, nævnes som Fikke Lauritsens „Hustru“. Man betegner i Almindelighed ikke en nylig afdød Kone ved hendes første Mand's Navn. Hertil kommer, at Fikke Lauritsen 1438 var Fru Elses Mand, altsaa saa langt hen i Tiden, at det alene paa Grund heraf er rimeligt, at han var hendes sidste Mand. Der er altsaa en høi Grad af Formodning for, at Christen Rud var Fru Elses første og Fikke Lauritsen hendes anden Mand.

3 Bedel Simonsen om Ruderne, Odense 1845, kjender tre Mænd af Navnet Mikkel Rud: I S. 29 Hr. Mikkel Rud, Ridder, til Skjoldnæsholm, D. R. R., Høvedsmand paa Bordingborg, † c. 1406. Hans Hustru Anna Pedersdatter Jernslag til Bognserup nævnes 1408 som hans Efterleveriske, og levede endnu 1418. Fru Else Hvas kan altsaa ikke have været hans Hustru. I S. 48 Hr. Mikkel Rud til Vedby, Ridder, nævnes 1424—1462 og var 1449 gift med Fru Elsebe, Datter af Otto Jensen og Fru Gyde. Det er altsaa heller ikke ham, der var gift med Fru Else Hvas. I 57: Mikkel Rud i Sigerslevvestre nævnes 1457, 58. Ham er det heller ikke; thi han levede jo efter Fru Elses Død. Ikke bestomindre henstille saavel Klevenfeld som Bedel Simonsen, der ikke kjende Fru Else Hvas, Christen Rud som Søn under Hr. Mikkel af Skjoldnæsholm, men Ved. Simonsen indrømmer I S. 260, at dette er fuldkommen urigtigt, og har stor Lykt til, hvis det for Tidens Skyld kunde gaae an, at gjøre ham til Søn af Hr. Mikkel Rud fra Vedby; men da Tiden ikke passer, vil han gjerne dese Hr. Mikkel til Vedby i to Personer, hvortil han dog sætner Materiale. Der er paa dette Punkt en mærkelig Mangel paa Kritik hos den hoitagede Forfatter, der kun har gjort det klart, at Christen Ruds Fader ikke er den Mikkel Rud, under hvem baade han, Klev. (og Lisbeth Brysfe?) have henstillet ham. Der bliver saaledes kun tilbage, at Christen Ruds Fader, hvis han virkelig hed Mikkel, — hvorfor vi ikke have seet noget Bevis, er forskjellig fra hver især af de nævnte tre. Vi maae lade det beroe ved dette negative Udbytte.

af Ægteflabet, vide vi ikke. Mikkel Rud var død før 1438, da Fru Elses anden Mand optræder i den nedenfor nævnte Sag.

Fru Elses anden Mand hed Fikke Lauritsen⁴, af Slægten Fikkelsen. Han nævnes maastee 1420, og hvis dette er rigtigt, levede han paa Møen⁵; han nævnes i Aaret 1438, da han i Forening med Oluf Axlson Gøye og sin Svoger Jens Hvas fremkom med Krav paa Gods i Lystrup⁶, og fremdeles endnu senere, efter 1430, uden at vi bestemtere kunne angive Aarstallet.⁷ Med ham havde Fru Else en Søn, der hed Johan Fikkelsen. Det er os ubekjendt, om der var flere Børn og ligesaa lidt vide vi, naar Fikke Lauritsen døde.

Vi skulle nu et Dieblit dvæle ved Else Hvas's to Sønner.

Christen Rud arvede efter sin Moders Møster eller i alt Fald nære Slægtning, Fru Mette, en Andel i den ved Grenaa liggende Hovedgaard Hessel med Gods.⁸ Maastee er han efterhaanden bleven Eier af hele Gaarden, til hvilken han nævnes 1453—1470.⁹ Han var gift med Fru Kirsten Hartvigsdatter

4 Æ A II 74 R 50 „frue Else, Ficke Lauritzens hustru“.

5 D. Mag. I 5 S. 297. Han kaldes her Ficke Laurensen i Spidelsby a Bapn og udfæder med nogle flere Mænd et Gjeldsbrev til Biskop Jens i Roskilde for 400 Iybske Mark, som Niels Jensen, dengang Foged paa Stege, var bleven Biskoppen skyldig. Brevet er dat. vig. pasche 1420. Spidelsby er sikkert det nuværende Speilshy i Kjeldby Sogn paa Møen. Med Hensyn til den Antagelse, at Else Hvas's Mand var den her nævnte Ficke Laurensen, henvises til, at Ridderen Hr. Johan Fikkelsen eiede Gods paa Møen, som hans Søn igjen folgte, see nedenfor. Klev's Stamtable over Familien Fikkelsen begynder med Ridderen Hr. Johan Fikkelsen, uden at det er antydet, hvem der var hans Forældre.

6 See under Jens Hvas, Note 2.

7 See det tidnævnte Tingsvidne af 1461 i Æ A II 74 R 50. Af Udtrykket „Hustru“ lader sig med nogen Grund slutte, at Fikke Lauritsen har overlevet Fru Else.

8 See Uddraget af Fru Ellen Gøyes Fordebog „Tolstrup Gods“ bl. Bilagene.

9 1453 pantfætter Christen Rud af Hessel Gods i Kragdorp (Gjerlev Sogn, Løve Herred) med sin Hustru, Fru Kirsten Hartvigsdatters Samtykke.

Brylste fra Kragerup i Løve Herred i Sjælland og var død 1479, maastee allerede 1475.¹⁰ Med hende havde han en Søn Jens Rud, der nævnes til Hessel 1475—1483, i hvilket Aar han sikkert døde, og rimeligvis to Døttre, Karen og Mette.¹¹ Fru Kirsten Hartvigsdatter skal have været gift anden Gang og af sit andet Ægtefælle have haft en Datter, Gjertrud.¹²

Hun var en Brylste, hvilket sees af Seglet under Pantebrevet. 1456 ffjoder han en Gaard i Slaptved til Em Kloster og udsteder i den Anledning to Breve. 1470 ffjoder han (i Hessel, Bæbner) med sin Frues Samtykke Gods i Klaaby i Sjælland til sin Svoger Klaus Brylste i Lovismose. — Disse Data findes hos Klev. og ere efter ham optagne hos Ved. Simonson.

10 I topograf. Saml. i Gh. Ark. findes under 23 Juli 1479 en Bisdise af et Mageskifte mellem Oluf Mortensen (Gjerfing) paa Gastrup, Landsdommer i N. S. og Fru Kirstine Hartvigsdatter i Hesse, Christen Ruds Efterleverste, hvorved hun fik Flastrup i Lyngby Sogn, Sønder Herred (6 Gaarde m. m.) og han fik af hendes Del i Kragerup og K. Fang i Drølev Sogn, Løve Herred. Nærværende Jes Rud i Fovelsang, Thomas Jensen i Raas, Erik Vesteni i Søbygaard, Jens Nielsen i Østrup, Sti Nielsen i Tapstrup og Enert Lauversen i Biborg, Bæbner. Indholdet af dette Mageskifte er senere optaget i et paa Grenaa Bysing udfærdiget Tingsvidne af 11 Juni 1481. Meddelt bl. Bilagene. Naar Sønnen Jens Rud 1475 nævnes af Hesse, see nedenfor, ligger heri maastee et Bink om, at Faderen da var død.

11 Jens Rud af Hesse nævnes 1475. Voss Reg., Løve Herred Nr. 138; d. 6te Oktbr. 1481, topogr. Saml., bortmageskifter han sin Andel i Kragerup til Søren Rud og faaer Gods i Aals igjen m. m. — 1483, topogr. Saml., giver han Søren Rud Fuldmagt til at møde for sig i Kjøbenhavn i en Sag mod Biskop Oluf Mortensen. Han var dengang syg, og af et Brev af 17 April f. A. synes at fremgaae, at han da var død. Hans Hustru var Maren Bertelsdatter.

12 See herom Klev. og Ved. Simonson. Klev. har de to Døttre, Karen og Mette, af hvilke førstnævnte efter Lisbeth Brylstes Slægt. var gift med Werner van Hagen og sidstnævnte med Christoffer van Hagen. Derimod anfører Ved. Sim. efter Lisbeth Brylste tre Døttre af Jens Rud, som Klev. ikke omtaler. — Kirsten Hartvigsdatters andet Ægtefælle nævnes at have været med en Mand, hvis Fornavn var Herman; hendes Datter Gjertrud Hermansdatter nævnes 1481 gift med Jap Jude paa Follaandsfars Landsing. Det vil sees, at denne sidste Meddelelse indeholder en Modsigelse, da Christen Rud endnu levede 1470; enten er Aarstallet 1481 urigtigt, eller Fru Kirsten har været gift med den omtalte Herman før hun ægtede Christen Rud.

Johan Fikkelsen, Fru Else Hvas's Søn af det andet Ægtefælle, blev Ridder, Høvidsmand paa Haraldsborg ved Roskilde og arvede paa sin Frue, Margrethe Andersdatters Vegne, 1473 Broholm i Fyen. Han havde to Børn, Laurits Johansen, kaldet Fikkelsen, til Broholm 1515, og Anne Fikkelsen, gift med Hr. Oluf Holgersen Ulfstand til Bønnet paa Falslev. Den nævnte Laurits Johansen var gift med Maren Gris Nielsdatter fra Nordrup i Løve Herred og folgte blandt Andet 1515 sin Svoger Hr. Oluf Holgersen Gods, som han arvede efter sin Fader og Moder paa Møen.¹³

9.

Fru Mette Lauritsdatter Hvas
og hendes Mand
Iver Juel til Dgelstrup, død 1468.

Fru Mette Hvas var Datter af Hr. Laurits Hvas den Yngre og ligesom Fru Else af første Ægtefælle. Hun kan med rimelig Grund antages at være opkaldt efter sin Møster eller nære Slægtning, Fru Mette, der først var gift med Oluf Axlens Gøye af Krenkerup og derefter med Jens Duffen af Hessel. Vi have iøvrigt ingen Kundskab om, naar Fru Else er født eller død.¹ Hun var

¹³ Det her Meddelte er taget af Klev. At Ridderen Hr. Johan Fikkelsen til Broholm er den Søn af Fru Else Hvas, der nævnes i Uddraget af Ellen Gøyes Fordebog, fremgaaer deraf, at han her kaldes „Hr.“ Jehanne Fikkelsen. Klev. Kjender ikke hans Forældre, see Note 5. Laurits Johannens Hustru Maren Nielsdatter kaldes af Klev. paa flere Steder Hvas; men det er tydeligt, at det er en Feiltagelse; paa Stamtablen over Griserne opkaster Klev. ingen Tvivl om, at Fru Maren tilhører den nævnte Slægt, der i længere Tid synes at have eiet Nordrup.

¹ Jfr. under Hr. Laurits Hvas om Børnene af de to Ægtefælle. Om Fru Mette, der formentlig var en Datter af Hr. Oluf Duffen, altsaa Søster til Hr. Laurits Hvas's første Hustru, see Uddr. af Ellen Gøyes Fordebog bl.

gift med Iver Jensen Juel, havde med ham to Sønner og to Døttre, og blev med sin Mand og hans anden Hustru jordet i Viborg Domkirke.²

Iver Jensen Juel til Døgelstrup,³ nu Ulstrup, i Hundborg

Bilagene. Fru Mette Hvas omtales slet ikke i Æ A. Hun er ikke identisk med Fru Margrethe, der ogsaa var af første Ægtefælle. See under Margrethe Hvas.

2 Ægtefællet fremgaaer af Vidisfen af 1505, see Æ A II 39 J 41 under Fru Thore Mus, jfr. Note 47 under Hr. Laurits Hvas den Yngre. Hermed sammenholdes Thottiske Mstr., Stamt. i Hist. Museum og Stamt. over Juelerne i Oluf Bangs Saml., Kbhvn 1743, 5 Stykke.

3 Meddelelsen om Iver Juels Forældre, Stilling, Børn og Dødsaar er taget af Oluf Bangs ovennævnte Samlinger, jfr. Stamt. til Hofm. D. Adelsm. Vi tør ikke indlade os paa en nærmere Undersøgelse af Rigtigheden af det Anførte, men henvise blot ad a, til D. Atl. b, Pontop. Ann. Eccl. Dan. Lib. 6 cap. 2 p. 249, jfr. Daugaard om de danske Klostre S. 339, hvoraf fremgaaer, at Klosteret paa en eiendommelig Maade har staaet under Kronen. c, Hvitt. S. 682. d, Efter Bangs Saml. 5 Stykke S. 635 lod Iver Juels Sønnens Søn, Landsdommer Palle Juel til Pallebjerg, hundrede Aar efter — saavidt Man kan forstaae Sammenhængen, der ikke er ganske tydelig — en ny Sten lægge over sin Oldfaders Grav, i eller ved hvilken han og hans Hustru Anne Lykke selv vilde have deres Leiersted. Stenen, der var stor og hvid, og hvorpaa var udhuggen en Mand og tvende Kvindes Personers halve Korpus, havde den Indskrift:

Ther mand stref 1468 Aare
 Laugdes Iffer Juells Liig paa Baare
 Og under denne Steen
 Hviler sine Been;
 Med sine tvende Hustruer kiere,
 Som med ham ligger begrafne here.
 Theres Waaben og Contrafeyer her staaer
 Saa man kand viide hvad Stamme de afføde vaar.

Rom Leich medh Salliechheid. Palli Juell.

Ther mand stref 1568 Aare
 Thug hans Frende Palli Juell sig fore
 Og lud udhugge thenne Steen
 Og agter her under at hvile sine Been;

Herred i Thy og til Åstrup i Salling, a, var Søn af D. R. R. Jens Suel og Karen Fasti, siges at have været Befalingsmand over D's Kloster (Ørholm) i Limfjorden, b, og var 1421 med at vidne, at Gottorp ligger i Sønder Jylland og haver ligget af Arilds Tid under Danmark, c. Han døde 1468, d. Hans anden Hustru var Karen Vesteni, Datter af Laurits Vesteni og Margrethe Munk, og han havde med hende fem Sønner og fire Døtre, af hvilke sidste 2 døde som Smaa. Iver Suel's og Mette Hvas's Børn vare:

1. Hartvig Suel, Biskop i Ribe 1483—1499, død 17 Marts 1500, begravet i Ribe Domkirke.⁴

2. Palle Suel til Øgelstrup, Befalingsmand paa Bøvling, død 1485, gift med Ellen Spend, Datter af Mogens Spend til Rammegaard og Karen Olufsdatter. Han havde en Datter, der hed Mette, altsaa opkaldt efter sin Bedstemoder. Gjennem Mette Hvas og Palle Suel nedstammer Niels Suel i syvende Led fra Laurits Hvas.

3. Ibe Suel, gift første Gang med Lave Jespen Saltensee af Staarupgaard, anden Gang med Oluf Munk, Malte Langes Søn. Denne Oluf Munk Maltføn blev Biskoppens Befalingsmand paa Silkeborg⁵, og gjennem ham og Ibe Suel nedstammer Fru Kirsten Munk i sjette Led fra Hr. Laurits Hvas.⁶

4. Johanne Suel, gift med Christen Stensfeld til Bekmark.

Med Frue Anne Lyfkes Datter sin Hustru kiere,
Som agter med hennem at lade sig begrafue here,
Theres Baaben og Contrafeyer her oven staaer
Saa man kand vide hvad Stamme og Slægt de afføde vaar.

⁴ Molb. hist. Arb.

⁵ See Note 15 under Hr. Laurits Hvas d. Yngre. I Oluf Bangs Saml. 2 St., findes Ibe Suel til Nabjerg mellem Fru Kirsten Munk's Aner, men urigtigt som Datter af Hartvig Suel, der var hendes Broder.

⁶ Oluf Munk's Søn var Mogens Munk til Volstrup † 1558, hans Søn Ludvig Munk til Palsgaard † 1537, hans Søn Ludvig Munk til Nørlund. See Begtrup om Munkerne.

Fru Margrethe Hvas, død før 1457.

Hun var Datter af Hr. Laurits Hvas den Yngre og var død før Begyndelsen af Aaret 1457.¹ Derom er der ikke Tvivl. Der turde ogsaa være tilstrækkelig Grund til at henføre hende til første Ægtefælle²; derimod turde det være nogen Tvivl underkastet, om hun var gift³; hun maa i ethvert Fald være død barnløs.

Erik Lauritsen Hvas, død 1483

og

hans Hustru, Fru Kirsten, død efter 1499.

Erik Lauritsen Hvas var Søn af Hr. Laurits Hvas den Yngre og Fru Thore Eriksdatter Mus. Hans Opførelse efter

1 Æ A II 73 R 41, et Brev af 1489, rimeligvis et Tingsvidne, at „Fru“ Margrethe var død førend Erik Hvas stiftede med sin Søster Birgitte; jfr. Æ A II 74 R 50, at Fru Else, Fille Lauritsens Hustru, var død førend „Fru“ Margrethe Lauritsdatter. Fru Birgitte stiftede den 22 Januar 1457, Æ A II 72 R 38, og stødte i Februar Maaned (?) s. A. Broderen Erik hvad hun arvede efter Peter Hvas, Las Hvas og sin Søster Margrethe.

2 I Ellen Gøyes Fordebog nævnes hun med de tre Børn af første Ægtefælle som Arving efter Fru Mette (Elufsdatter). Det er ikke nogen Indvending mod at henføre hende til første Ægtefælle, at hun arvedes af Halvsøsteren Birgitte. Halvsøstrende toge selvfølgelig Arv efter hverandre; men dette Arvesfald viser, at hun døde barnløs.

3 Hun nævnes i Ellen Gøyes Fordebog blot som „Margrethe, Jens Hvas's Søster“. Man maa erindre, at de i Fordebogen indstuede Oplysninger om Familieforholdene ere et Udtryk for den Kundskab og Erindring om dem, der havde, da Fordebogen blev forfattet, altsaa paa en Tid, da Margrethe Hvas's Liv forlængst var affluttet. Holde vi os alene til den, tør vi sige, at Margrethe Hvas døde ugift. Derimod staae Udtrykkene i de to Tingsvidner i Æ A af 1461 og 1489. Begge Steder kaldes hun „Fru“ Margrethe.

Morfaderen og den fremtrædende Plads, han indtog ved flere Familieforhandlinger¹, pegede hen paa, at han har været deres ældste Søn. Han er rimeligvis født senest 1410—1412, da hans Moder, Fru Thore, alt 1414 havde „Børn“ og da hans formentlig yngre Broder Las Hvas 1430 maa antages at have været over 18 Aar.

Fru Thores Børn i Sameie om Drmstrup
fra 1430 til 1454.

Skiftet efter Hr. Laurits Hvas, 1430, var en Overenskomst, der, som tidligere udviklet, delte Børnene af første og andet Ægtefælle imellem, idet det firkrede Drmstrup og Sal Sogn for Fru Thores Børn; men især gjorde det ingen Forandring i det Eiendomsfællig, hvori navnlig Fru Thores Børn, der ved Dødsfaldet neppe alle vare voksne, vedbleve at leve. Deres Moder styrede i Begyndelsen deres Anliggender og sluttede 1433² det tidligere omtalte Magestifte, hvorved hun bortbøttede sit eget Gods i Linaa Sogn til Biskoppen i Aarhus mod Gods i Gulleb, Nøddelund og Bøgestov, der laae bekvemt for Drmstrup. Det var et Magestifte af den Art, der bleve saa hyppige i det paafølgende Aarhundrede og som havde til Hensigt at samle Godset i Hovedgaardens Nærhed. Da Fru Thore havde giftet sig og Børnene vare voksne, traadte de selv frem i Forening med hinanden. 1439³ pantsatte saaledes Erik Hvas og hans Svoger Anders Skel 3 Gaarde i Funder, Hids Herred, til St. Hans Kloster i Viborg. Biskoppen i Aarhus tilforhandlede sig strax denne Panteret af Klosteret, og som det synes blev Pantet ikke senere gjenløst af Pantætterne eller deres Arvinger. 1436 eller 1446 stødte Erik Hvas af Drmstrup sin Stedfader, Hr. Lange Dve, paa Biskop Driicks Begne alt det Gods, som ham og hans Medarvinger tilfalden var af ret Arv efter Hr. Cluf Clussen,

1 See *Æ A II 3 A 1*, 9 B 36, 14 D 4 og 6, 39 J 41.

2 *Æ A II 3 A 3* og 4. See under Hr. Laurits Hvas den Yngre Note 43.

3 *Æ A II 8 B 25, 26*, 10 B 38. See under Hr. Laurits Hvas den Yngre Note 33.

Ridder, udi Hids Herred liggende, øde og bhgt, og samme Aar 1446 skjødte Erik Hvas, efter at han havde lovbudt en Del af Godset, paany i Forening med sin Broder Las Hvas af Vormstrup og „nogle flere gode Mænd“, naturligvis deres Medarvinger, Biskoppen Alt, hvad Familien havde arvet efter Hr. Eluf i Hids Herred og Them Sogn i Brads Herred, med andre Ord, den Mødrenearv, der egentlig tilkom Børnene af første Ægteskab⁴. Vi henvise herom til hvad der udførlig er meddelt under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

Opløsning af Sameiet ved Dødsfald og Skifter,
1454—1463.

Først stiftede Brødrene Erik og Peder og de to Søstre Kirsten og Birgitte med hverandre, vistnok i Aaret 1454. Vi have ikke selve Skiftetrevet, men en Dom derpaa, erhvervet ved Landstinget 1457⁵, og to Afkald, der slutte sig til Skiftet, det ene af 1454 fra Fru Kirsten, det andet af 1457 fra Fru Birgitte, begge til Broderen Erik⁶. Navnlig det første synes at vise, at Søstrene alt det nævnte Aar havde fuldført eller i alt Fald paabegyndt en Opgjørelse af deres Mellemværende. Denne Opgjørelse var fremstyndet eller maaskee rettere fremkaldt ved Broderen Las Hvas's og Søstrene Margrethe og Elses, maaskee tillige ved Fru Thores om trent paa denne Tid indtrufne Bortgang⁷, og den bestod i at fordele de ved Dødsfaldene ledig blevene Kvotadele og udløse de Af dødes mulige Arvinger udenfor Følliget, men derimod ikke i at op hæve selve Sameiet. Vi holde os overbeviste om, at dette, efter hin Tids Maade at stifte paa, blev forfat saaledes, at Enhver af de Efterlevende havde sin Kvotadel i Ormstrup Gaard og en lignende

4 Æ A II 9 B 36, 14 D 4 og 6. See under Hr. Laurits Hvas den Yngre, Note 34—36.

5 Æ A II 69 R 9.

6 Æ A II 70 R 17 og 72 R 38.

7 See under de Paagjældende,

Kvotabel i det samlede Bøndergods. Broderen Peder, der levede, da den første Skifteopgjørelse fandt Sted, døde nogen Tid efter, uden at vi dog kunne sige om det var kort eller længe, om det var i 1454 eller i Slutningen af 1456 eller i Begyndelsen af 1457, og der blev saaledes ved hans Død en ny Kvotabel at stifte. Da der nu kun var een Broder, nemlig Erik, og de to Søstre Kirsten og Birgitte tilbage, var det naturligt, at Erik søgte at blive Eneeier af Drmstrup, og dette skete ogsaa, idet Søsteren Fru Birgitte 1457 og Fru Kirsten 1463 skjøbte ham hvad de havde arvet efter deres afdøde Brødre og Søstre⁸.

Erik Hvas som Eneeier af Drmstrup.

Erik Hvas blev altsaa Eneeier af Drmstrup 1463, eller for den største Del allerede 1457. Under hans Virksomhed for at erhverve eller bevare allerede erhvervet Gods maa først nævnes, at han 1455 ved Skjøde af Svend Torbensen (af Familien Udsøn) af Rimsø i Nørre Herred erhvervede Gods, der var tilfalden ham — Svend Torbensen — efter hans Hustru og hendes to Brødre⁹. Daade Arstallet og Rævnelsen af de to Brødre og deres Søster fremkalder det Spørgsmaal, om Svend Torbensen ikke har været gift med en Søster til Erik Hvas, og om Registraturen ikke har forvansket Indholdet af Dokumentet, saa at der burde staae: „det

⁸ Birgittes Skjøde, see Æ A II 71 R 22. Kirstens Skjøde, see Æ A II 70 R 19. I Birgittes Skjøde nævnes den Del, der tilfaldt hende efter Peder og Las Hvas og Søsteren Margrethe; i Fru Kirstens Skjøde det Gods, hun arvede efter hendes to Brødre Peder og Las Hvas. Der kan altsaa spørges, om Fru Kirstens Skjøde omfatter hvad ogsaa hun rimeligvis arvede efter Fru Margrethe. Dette Spørgsmaal maa vist besvares bekræftende, da der ikke var nogen tænkelig Grund for de to Søstre til at forbeholde dem en enkelt Kvotabel i Drmstrup. Vi antage, at Registraturen er ufuldstændig.

⁹ Æ A II 74 R 52. Reg. til Æ A nævner Svend Torbensen som en Udsøn, vi vide ikke med hvilken Hjemmel.

Gods, der tilfaldt hans Hustru efter hendes tvende Brødre.“ Vi vide ikke, om det har været Fru Margrethe, der kan have været gift med Svend Torbensen, og maae i det Hele lade det staae hen ved denne Anthydning. Var Svend Torbensen gift med en Søster af Erik Hvas, var det Gods, der skjødtes Erik Hvas, naturligtviis en Andel i Ormstrup og Gods. I modsat Fald taler ikke Videt for, at det har været det Gods i Kals Len, som Erik Hvas's Enke tog Lavhævd paa 1487 og som hendes Svigerdatter, Fru Johanne, og Sønnesøn, Erik Hvas, 1511 folgte til Niels Klemensen. Dette Gods betegnes som to Dele i de nærmere angivne Eiendomme, og disse to Dele kunne ret godt være den Svend Torbensens Hustru efter hendes to Brødre tilfaldne Arv. — 1463 tog Erik Hvas Lavhævd paa Ormstrup Gods i Sal og Gullev¹⁰. Det var jo naturligt, at han efter at være bleven Eneeier berigtigede sin Adkomst til det Gods, der før havde været delt imellem saa mange Lodtagere. — 1465 førtes et Tingsvidne om at Erik Hvas kjendte sig at have Lod og Del i Sjelleb Skovgaard¹¹. Denne Gaard, der ligger i Framlev Herred og nu hedder Vedelslund, tilhørte uden Tvivl dengang Familien Rosstrup, og det er troligt, at Erik Hvas har erhvervet den Andel, der her tillægges ham, ved Arv efter Niels Hvas, sandsynligtviis hans Farbroder, gift med en Datter af Gotstall Rosstrup. — 1471 købte Erik Hvas af to Selveierbønder i Bøgestov deres Andele i to Engstykke ved Gudena, kaldede Rarte Eng og Skiden Eng; som det synes, svarede disse Andele til en Tolfting eller tolvte Del af Bymarken¹².

Under de Afhændelser og Pantfattelser, Erik Hvas foretog, maa først nævnes, at han 1458 gjorde Tvillum Kloster den bethdelige Gave af 2 Gaarde i Sorup i Sal (Sall) Sogn, af al

10 Æ A II 69 R 8.

11 Æ A II 61 O 47.

12 Æ A II 72 R 39.

hans Ret i Naarup og Naarup Mark og af Vester mølle¹³. Vi kunne ikke troe Andet, end at Klosteret til Gjengjæld har maattet yde et Vederlag f. Ex. i Form af Sjælernes for afdøde Medlemmer af Familien, Tilsagn om Veiersted i Klosterets Kirke for ham eller Nogen af hans Slægt, eller deslige. Det var jo kort efter de Dødsfald i Familien, der gjorde ham til Eneeier af Drmstrup, og uden Hensyn hertil var Erik Hvas, paavirket af sin Moders Forkjærlighed for Kirken, sikkert denne en lydige og hengiven Søn. Denne sin Hengivenhed fik han en særlig Velighed til at vise ved sin Afhændelse af Silkeborg til Biskoppen i Aaret 1463. Det sees, at han havde alle sine Søstendes Fuldmagt til Afhændelsen, og der er opbevaret Registraturen af to særlige „Magtebreve“ fra Søstrene Kirstine og Birgitte¹⁴. Afhændelsen var, som vi tidligere have bemærket, i Virkeligheden en Overdragelse af en Eiendomsret, som Erik Hvas og hans Søskende endnu vare i fuld Besiddelse af. Men Overdragelsen var ganske vist paa den anden Side forsaavidt ikke fuldkommen upaavirket, som Biskoppen jo forlængst iforveien havde et Adkomstidokument fra Fru Thore, der kun manglede en Tiltrædelse af hendes Børn. Da de Fleste af disse vare døde, lod det sig lettere gjøre for Biskoppen ved Hjælp af gode Ord eller Penge eller begge Dele tilfammen at komme overens med de Esterlevende om Udstedelsen af et formeligt og feilfrit Dokument. Det er denne Berigtigelse, der 1463 iværksattes af Erik Hvas med alle hans Søstendes Bemyndigelse. Vi henviser herom til hvad der udførligt er meddelt under Fru Thore. — Samme Aar modtog han af sin Søster Fru Kirsten et Pantebrev paa en Gaard i Anhng (Auning), hvilket Pant og Pantebrev han den 11 Novb. igjen overdrog til Pave Brok af Estrup, for hvem

13 Æ A II 54 N 47. Klosteret tog 5 Aar efter, 1463, Kong Christians Stadfæstelsesdom paa denne Gave, det vil sige, en Eiendomsdom eller et Laasebrev. Æ A II 51 N. 18.

14 Æ A II 3 A 1, 2.

Gaarden laae bekemt.¹⁵ — 1464 magesiftede han og Fru Gjertrud Svendsdatter af Brusgaard til Mariager Kloster en Gaard i Begtrup i Bistoft Sogn paa Mols og en Gaard i Dolmer, Gl. Grenaa Sogn.¹⁶ Fru Gjertrud var en Datter af Ridderen Svend Udsøn, altsaa en Beslægtet af Svend Torbensen af Rimsø. Hun var gift anden Gang med Hr. Niels Munk af Brusgaard, der døde 1460. I begge disse Forbindelser ligger den mulige Grund til Sameiet mellem hende og Erik Hvas om de to nævnte Gaarde, der dog nærmest synes at have tilhørt og at være komne fra Familien Udsøn. — 1471 skjøbte Erik Hvas Tvilum Kloster to Gaarde i Abtrup i det nævnte Sal Sogn.¹⁷ Af disse havde Klosteret faaet den ene til Pant 1410 af hans Fader, og den anden havde hans Fader i sin Tid pantsat en Bønde, af hvis Arvinger Klosteret sikkert havde erhvervet Panteretten. Erik Hvas's Skjøder af 1471 overdroge saaledes Klosteret Eiendomsretten; men da Klosteret iforveien havde Panteretten — Pantet til Brug -- ville Skjøderne ikke sige meget Andet, end at Erik Hvas opgav at indløse Gaardene, maafsee fordi de ikke vare mere værd end den Sum, hvorfor de vare pantsatte. — 1472 pantsatte han til Kirken eller Biskoppen en Gaard i Hvorslev, Houlberg Herred, som han tre

15 See Bil. Lave Brok, der eiede Estrup fra sin Faders Død 1441 til sin egen c. 1506, „var en af Slægtens voldsomste Herrer“. See om ham Beders Herregaarde og Trap under Gl. Estrup.

16 D. Mag. I 6. 88. Dolmer ligger lige op til Dibbelmark, der tilhørte Familien Udsøn og Bistoft er Nabosognet til Agri, hvor netop en Del af det Gods laae, som Svend Torbensen rimeligvis skjøbte Erik Hvas, hvorved dog bemærkes, at dette Gods var Svend Tø Hustrues Arvegods. Derfom Laurits Hvas den Eldres Hustru var Kirken Mathisdatter Munk, kan Sameiet være fremkommen ved Arv, idet Fru Gjertrud kan have solgt, hvad der var tilfalden hende efter hendes Mand Hr. Niels Munk.

17 EA II 55 O 2 jfr. 55 O 1 og 56 O 10 jfr. 56 O 9. I Registraturen følge Skjøderne umiddelbart efter de tilsvarende Pantebreve, saa at der ikke er Tvivl om, at de høre sammen.

Naar efter, 1475, gav Stjode paa.¹⁸ Ligeledes pantsatte han, vi see ikke naar, en Gaard, der hed Vestergaard, liggende i Rødvig, til Mikkel Munk; hans Søn, Lange Zens, indløste senere dette Pant.¹⁹ Fremdeles synes det, at han har pantsat Kirken eller Biskoppen en Gaard i Gullev og at hans Nabo, Erik Besteni til Søbygaard, paa hans Vegne har erholdt udbetalt den Sum, som Kirken laante ham paa dette Pant. Et Brev af 29 Septbr. 1479 bekræfter dette,²⁰ men vi see ikke naar Laanet blev gjort. Derimod sees det, at Erik Hvas netop Dagen efter Udstedelsen af dette Brev, den 30 Septbr., afhændede en Gaard i Gullev, sikkert den her omtalte, iforveien pantsatte, til Kirken.²¹ Pantsatte han en Del af sit Gods, sees det dog ogsaa, at han havde Penge mellem Hænder. 1472 laante han saaledes en anden af sine Naboer, Oluf Sommer til Ginnerup (nu Fusingo) og Kvistrup, 20 rhinske Gylben.²²

Erik Hvas sees at have været Børge for Christen Hvas, der 1461 gav ham Afkald for sit Børgemaal og Oppebørsel.²³ Denne Christen Hvas var hans Broder Zens's Søn, og der er forsaavidt intet Mærkeligt i dette Forhold. Mere Opmærksomhed fortjener den Meddelelse, at der 1466 udstedtes et Afkaldsbrev mellem Erik

18 Æ A II 81 S 35 jfr. 81 S 36.

19 Æ A II 72 R 33. Reg. til Æ A forklarer, dog med ?, at Rødvig er det nuværende Raadvie i Hansled Sogn, Dre Herred. Da Godset i hine Tider laae strøet rundt om i stor Afstand fra Cierens Bopæl, er der i denne Omstændighed ingen Grund til at betvivle Rigtigheden af at Rødvig er det rette Naan, saa meget mindre, som Mikkel Munks Søn Ebbe eiede andet Gods i Rødvig og ad den Pant. Æ A II 136 B 181. Tvivlen kunde hidledes fra at Erik Hvas's Sønnesøn 1514 pantsatte en Gaard, der hed Vestergaard i Belys — Bels — i Drum Sogn, Sønderlyng Herred, noget over et Par Mil fra Drmstrup. Der var altsaa to Vestergaarde i Familiens Eie.

20 Æ A II 73 R 40. Erik Besteni eiede, Ud. Lø., Søbygaard, noget over halvanden Mil fra Drmstrup, i Søby Sogn, der bl. A. begrundes af Naarup og Abtrup. Erik Besteni nævnes i Æ A i Tidsrummet 1456—1494. Samtidigt nævnes Eggert Besteni til Østergaard i Belleu Sogn.

21 Æ A II 75 R 59.

Hvas og Thomas Jensen²⁴ fra Damgaard paa Mors, der var eller blev gift med Gjertrud Raas, en Datter af Niels Raas til Taarupgaard og Raas, og ved hende blev Eier af Raas. Han optog Familienavnet Raas, blev Stamfader til Murkaaserne og nævnes indtil 1503.²⁵ Da Christen Hvas, der formentlig var Fader til Landsdommer Jens Hvas til Raas, kan formodes at have været gift med en Søster til Thomas Jensens Hustru, lader dette Afkaldsbrev sig nogenlunde bringe i Forbindelse med det Forhold, hvori Erik Hvas tidligere staaet til sin nære Slægtning og Myndling, der nu var optaget i en ny Familie og maaskee indtraadt i Eiendomsfællig om Raas, men kan selvfølgelig ogsaa tænkes at hidvære fra et Svogerstabsforhold mellem Erik Hvas og Thomas Jensen, uafhængigt af Forbindelsen mellem Christen Hvas og Gjertrud Raas's Søster.²⁶ Til det sidste af de to ovennævnte Afkald eller til dem begge slutter sig sikkert paa en eller anden Maade det Følge- og Opladelsesbrev, som Thomas Jensens Søn, den i Christian den Andens Historie bekjendte Mogens Thomsen Raas, senere hen i Tiden, Aar 1516, gav paa det Gods i Sal, som Erik Hvas's Sønnesøn af samme Navn stjødte Kirken.²⁷ Bragt i Forbindelse med de ovennævnte Afkald vil Følgebrevet af 1516 ikke sige Andet eller Mere, end at Kirken af Mogens Thomsen har erholdt

22 Æ A II 74 R 51.

Christen Sommer g.m. Anna Pig til Løystrup.

Dluf Sommer til Ginnerup og Løystrup, nævnes i Æ A 1461—86, død før 1492 (D. M. I 6 S. 113), g. m. Anne Rosenkrands fra Stensballe.

Christen Sommer nævnes til Ginnerup 1535 - 37, jfr. under Erik Jensen Hvas. Anna Sommer, død 1500, begr. i Laurberg Kirke, g.m. Christen Sandberg til Rvølstrup og Bøgaard.

23 Æ A II 72 R 37. Om Christen Hvas, see under Erik Hvas's Broder Jens.

24 Æ A II 74 R 54.

25 Orion, Høst. Kvartalskrift af T. A. Becker, Kbh. 1843 1 S. 249.

en skriftlig Tilstaaelse om, at der aldrig fra hans eller hans Families Side vilde blive reist noget Arvekrav paa det omhandlede Gods.

Erik Hvas deltog, som sine andre Jevnlige, hyppigt i sin Tids Forretningsliv. Et Vidnesbyrd herom have vi i de Tingsvidner, Domme og andre Dokumenter, hvorefter han har været Medudsteder, eller i hvilke han er optraadt til Bitterlighed. De vise os, at hans Hjælp og Bistand er bleven paakaldt ved forskjellige Leiligheder. Vi finde ham saaledes som Medudsteder af et den 11 Juni 1453²⁸ paa Nørre Herred Dyrø Ting efter Begjering af Hr. Niels Munk af Brusgaard, en Svigersøn af Svend Udsøn, udgivet Tingsvidne om at Døbil eller Dibbel Mark var Svend Udsøns Arvingers rette Eiendom. Udentviol har der været en særegen Grund til at Erik Hvas reiste saa langt bort fra sit Hjem for at overvære Forhandlingerne paa Nørre Herreds Ting om den nævnte Sag. Den 31 Marts 1466²⁹ deltog han paa samme Herredsting i Udstedelsen af et af Hr. Otto Nielsen Rosenkrands foranstaltet Tingsvidne om Markesfjel mellem Ørbæk, Ørum, Øystrup og Ramten Marker. Den 2 April 1467³⁰ var han Medudsteder af et Tingsvidne, der

26 Der kan i det Helt tænkes saa mange andre Grunde til et saadant Afkald, hidrørende fra Svogerstabsforhold mellem andre Medlemmer af Erik Hvas's og Thomas Jensens Familie og fra det efter vore Forhold i visse Tilfælde overflødige Dokumentsskriveri, der var en nødvendig Følge af hele den Tids Retsforhold, at vi ikke let kunne udtømme de mulige Grunde, der have fremkaldt Afkaldet, men maa lade dettes Betydning staae hen.

27 EA II 71 R 28. Exempler paa at saadanne Breve erhverves af en Kjøber ex tuto for at sikke sig mod Paatale og Efterkrav fra Slægtninge og Befvogrede, der ikke kunne tænkes at have nogenformhelt umiddelbar Interesse i Salget, men i det Højeste en Udsigt til under visse fjerne Forudsætninger engang i Fremtiden at kunne arve den Paagjældende, forekomme ofte og navnlig have ved Erik Hvas den Yngres Afhandelse af Ørnstrup to med Mogens Thomsens Følgebrev aldeles analoge Dokumenter, udstedte af Hartvig Limbøl og Hustru, samt Hans Stel. See under Erik Jensen Hvas.

28 Langeb. Diplmt. i Gh. Ark. Meddelt bl. Bil. Man maa identviol, naar Erik Hvas søger Nørre Herreds Ting i en saadan Sag, tænke sig, enten

toges ved Hovelberg Herreds Ting af Bævneren Kjeld Persen af lille Tordorp mod Eggert Besten af Østergaard angaaende Tord ved Nævdal Skov m. v. Den 6 April 1468³¹ var han med nogle flere Bitterlighedsvidne ved et Affald, som Hans Eriksen af Bistrup, en af hans nærmeste Naboer, med sin Hustru Marine Henningsdatter gav sin Svoger Laske Jonsen Pæg af Biskum og hans Hustru Karine Henningsdatter for at de rigtigt havde holdt Skifte med hinanden. Den 7 Mai 1468³² var han med mange andre gode Mænd samlet paa Viborg Landsting for at høre paa det Forsvar, Kong Christiern lod oplæse af Biskop Knud og Hr. Niels Raas i Anledning af forskjellige mod ham af de Svenske og Axelssonerne rettede Beshyldninger, vedkommende hans Styrelse af Landet. Kong Christiern lod i denne Anledning den paa Tinget tilstedeværende talrige og ansete Forsamling udtale sig, og Forsamlingen udstedte et Vidnesbyrd, der afkræftede hine Beshyldninger. Vidnesbyrdet er givet i Form af et Tingsvidne, udstedt af to Abbeder, tre Provster, to Kanniker, to Riddere, fjorten Bævnere, otte Borgemejstre og Raadmand samt syv Herredsfogder og Bønder. Blandt Bævnerne er Erik Hvas den sjette i Ordenen. — Der haves fremdeles et Par Domme af 1469 og 1471, hvori Erik Hvas deltog. Den første³³ er affagt i Randers, af Biskop Jens (Iversen Lange) i Aarhus, med fire Riddere, Axel Ravesen Brok af Klausholm, Niels Christensen af Østrup (Albet Sogn, Stovring Herred), Jens Madsen Munk af Bisborggaard, Erik Eriksen Løvenbalk af Avnsberg, 13 Bævnere og 12 Bønder. Af Bævnerne nævnes som den første „Eriick Hvas aff Wormstrupp“. Dommen afgjorde det

at han har været særlig anmodet derom, fordi han kjendte Sagen eller Personerne, eller at han selv havde en Interesse deri. Det bemærkes i denne Henseende, at han to Aar efter købte det tidligere omtalte Gods af Svend Torbensen, sikkert een af Svend Udsøns Arvinger eller Slægtninge.

29 Hist. gen. Ark., Orbelgaard 3. Uddrag bl. Bil.

30 Hist. gen. Ark., Bistrup 3. Uddrag bl. Bil.

31 Langeb. Diplmt. i Geh. Ark. Uddrag bl. Bil.

Spørgsmaal, hvorledes den skulde straffes, der beligger Kvinde eller Mø i Nogens Tjeneste. Den anden Dom, af 1471,³⁴ er affagt paa Viborg Landsting af Niels Sal (Saaell), Landstingshører i Nørrejylland, Hartvig Suel, Domprovst i Viborg, Morten Fønbo (Furbek), Kantor, Erik Erikfen Løvenbait til Åvnsberg, Ridder, Christen Eskildsen, „Erik Hvas“, Vas Damb (Dann), Bøbnere, Vas Foged og Niels Slussen, og udtalte efter givne Anledning den Retsfætning, at naar Nogen vilde vinde Lavhævd paa Gods, som anden Mand havde haft i Besiddelse i 20 Aar eller længere, eller vilde lade Sandemænd opkræve angaaende saadant Gods, skulde Godsets Besidder først have lovligt Varsel.

Erik Hvas opnaaede sikkert en Alder af omtrent 70 Aar eller derover og døde mellem 1479 og 1483, snarest i sidstnævnte Aar.³⁵ Hans Vaaben findes i det under Magestiftsbrevet af 1468 hengende Sigil. Det er de to Sparrer i et paa Skraa stillet Skjold med Omstriften S. ERICI HVVAS † SON †. Meningen har altsaa været, at der skulde staae SIGILLUM ERICI HVAS-SON.³⁶

Erik Hvas's Hustru hed Fru Kirsten. Det er ikke lykkes os at finde til hvilken Slægt hun hørte. Hun nævnes første Gang efter sin Mandes Død 1487, da hendes Svigersøn, Hr. Erik Erikfen af Åvnsberg, paa hendes Vegne paa Mols Herreds Ting gjorde Lavhævd paa og indvordede til hende Strandkjærgaard og Fabs Gaard, Esfendrup Gaard og Mølle og tre Gaarde i Rhyngsbek.³⁷ Det seer ud som om dette Gods var Fru Kirstens

32 Diplom. Christierni primi. Uddrag bl. Bil.

33 D. Mag. I 6 54.

34 Rosenv. gl. D. I 11.

35 Han levede 1479, da han folgte Gaarden i Gullev, see Æ A II 75 R 59, men var død 1483, da hans Søn Lange Tens og Hr. Erik Ottesen bleve stevnede at møde paa Retterting om det Gods, Erik Hvas og Christen Hvas havde folgt og Hr. Eskil Gøye kjendte at være sit Arvegoods. See Ellen Gøyes Fordebog (Gh. Ark.) under „Tolstrup Gods“ (under Hr. Magnus Gøyes fædrene Gods). Det vilde være altfor vidtløftigt paa dette Sted at gaae

Arvegods og der ligger en Mulighed i, naar det vidstes, hvem der tidligere havde eiet det, at komme til Kundskab om, hvem Fru Kirsten selv var. Vi vide, som sagt, Intet herom, men ville dog som en blandt flere Muligheder henstille, at hun har været en Søster til Svend Torbensens Hustru; thi det her omhandlede Gods er maaskee det, som Erik Hvas erhvervede ved Kjøb af Svend Torbensen. Imidlertid maae vi erindre, at det tidligere omtalte Afkald og Følgebrev tyde hen paa et Svogerstabsforhold til Thomas Jensen (Raas), men ved denne Antydning maae vi lade det beroe; vi formaae ikke at trænge ind til den rette Grund til Udstedelsen af hine tvende Breve, saa lidt som vi formaae at løfte det Slør, der hviler over Fru Kirstens Familienavn. Hvad der foreligger peger, som sagt, hen i Retning af Thomas Jensen og Svend Torbensen. Anden Gang nævnes Fru Kirsten 1499, da hun d. 13 Marts, formentlig i Aarhus, udstedte et Gjeldsbrev til velbyrdig Svend Kersten Jude, Slotsfoged paa Skanderborg, for en Sum af 30 Mk. Sølv samt en Tønne Smør. Til Pant satte Fru Kirsten en Gaard i Hængsbel, altsaa sikkert en af de ovenfor nævnte tre Gaarde sammesteds.³⁶ Hun kaldes i sidstnævnte Brev Erik Hvas's Efterleverfke, og i begge Brevene nævnes hun af Dm=

nærmere ind paa denne Sag, der nærmest vedkommer Christen Hvas, hvem vi ikke behandle udførligt i denne Del. Vi skulle blot bemærke, at Erik Hvas, som allerede nævnt, Note 23, var Børge for sin Halvbroder Jens's Søn Christen og i denne Egenkab havde været saa uheldig i god Tro at give sit Minde til Afhandelsen af noget Gods, som Christen Hvas betragtede som sit Arvegods, men som Hr. Eskil Søye ogsaa betragtede som sit. Følgen blev den, at Hr. Eskil søgte saavel Christen Hvas som Erik Hvas's Søn, Lange Jens, der maatte svare til sin Faders Gjerning. Sønnen Lange Jens kunde naturligvis ikke stævnes i en saadan Sag saalænge Faderen levede, men vel møde paa Faderens Begne. Naar altsaa Lange Jens 1483 stævnes i den omhandlede Sag, er det et afgjort Bevis for at Faderen dengang var død.

36 See Afbildn. bl. Bil. Maaskee staaer der con og ikke son, hvilket ikke forandrer Meningen, da c ofte bruges for s. See saaledes Hr. Laurits Hvas den Yngres Segl, hvor han kaldes Laccé istedetfor Lasse.

strup. Fru Kirsten døde efter 1499, uden at vi vide naar. Alt tyder hen paa, at hun opnaaede en høj Alder.

Erik Hvas og Fru Kirsten havde af deres Ægteskab en Søn Jens, kaldet Lang Jens, der fik Gaarden efter sin Fader, og en Datter Thore, der var gift med Naboen Hr. Erik Eriksen paa Avnsberg. Der forekommer ikke flere Børn af Erik Hvas.

12.

Las eller Lasse Lauritsen Hvas,

1430, død 1457 el. før.

Lasse Hvas nævnes i et Skjøde, som Bøvneren Niels Boorn øve den 23 Decbr. 1430 udstedte til Dueholm Kloster paa Mors paa en Gaard i Lørslev.¹ 1444 (el. 1454) var Bøvner Las Hvas med mange flere gode Mænd paa Hads Herreds Ting og deltog i Udstedelsen af et Tingsvidne, som Las Sensen af Hovedstrup æskede om den Medgift, Ridderen Hr. Laurits Thrwitsen af Ghylling havde givet hans Mormoder Fru Cecilie.² 1446 afhændede Las Hvas af Drmstrup med Erik Hvas og flere gode Mænd til Biskop Olrick alt deres Gods i Hids Herred og i Them Sogn, det er deres Faders Erhvervelse ved hans første Giftermaal.³ Øftere forekommer Las Hvas, os bekjendt, ikke.

Det kan ikke være Tvivl underkastet, at han var Søn af Hr. Laurits Hvas af hans andet Ægteskab med Fru Thore.⁴ Da det

37 Bøsf. Reg. under Mols Hb. Meddelt bl. Bil.

38 Orig. i Gh. Ark. Meddelt bl. Bil.

1 Skjødet, see Bil. Lørslev ligger en Miløvei Syd for Dueholm.

2 Tingsv., see Uddrag bl. Bil.

3 Æ A II 14 D 6, see under Erik Hvas.

4 Han nævnes ikke bl. Fru Mette (Elufsdatters) Arvinger i Ellen Søyes Fordebog, og Broderen Eriks Navn sættes foran hans, hvor de omtales sammen.

ovenfor nævnte Skjøde af 1430, der under Form af et Bederlag til Skjødets Udsteder synes at indeholde en Gave til Klosteret fra Lasse Hvas og hans Broder, udstedtes neppe to Maaneder efter at der, den 16 Oktbr., var holdt Skifte efter Hr. Laurits Hvas, da Skjødets Udstedelse rimeligst maa tænkes at have fundet Sted kort efter selve Bederlagets Erlæggelse, og da endelig Lasse Hvas ikke nævnes som Hr., er der overveiende Grund⁵ for at antage, at den Lasse Hvas, der nævnes i Skjødet, ikke er Hr. Laurits Hvas, men hans Søn. Vi skimte saaledes gennem dette Skjøde Sjælemesserne for Givernes afdøde Fader, vi see Fru Thores Forkjærlighed for Kirken nedarvet paa hendes Børn, og vi have, da Giverne vel maae have haft en Alder af 18 Aar, et Vidnesbyrd om, at Fru Thores Giftermaal mindst ligger forud for 1412. Las Hvas var død 1457 eller noget før, udentvivel, om ikke ugift, saa dog barnløs, da han arvedes af sine Søffende.⁶

13.

Peder Lauritsen Hvas,
død 1457 eller før.

Det maa ansees for givet, at Peder Hvas var Søn af Hr. Laurits Hvas den Yngre af andet Ægteskab. Det er vist, at han var død 1457 eller før, ligesom Broderen Las ugift, eller i ethvert Fald barnløs, da han som denne arvedes af sine Søffende.¹ Han

⁵ Jfr. S. 40 under Hr. Laurits Hvas.

⁶ Æ A II 70 R 19 og 71 R 22. See under Eric Hvas.

¹ See ovenfor Note 4 under Las Hvas. I Stamtablerne til Hoffm. dste Adelsm. under Anders Albertsen Skel nævnes en Fru Kirsten, om hvem det „temmelig vist sluttes, at hun tilforn har haft Peder Hvas“. Dette Hvas er en Feil for Hase. Den omtalte Fru Kirsten var en Datter af Niels Krag og Fru Eliue. Jfr. under Kirsten Hvas og see Khere B. S. Skeels Optegn. om Familien Skeel, Kbhvn. 1871, S. 31—32.

maa ikke forveyles med Peder Hvas, Hr. Laurits Hvas den Ældres Samtidige, Peder Hvas af Røndrup 1446—63, eller Peder Hvas, ligeledes af Røndrup 1517—43.

14.

Fru Birgitte Lauritsdatter Hvas 1457—63.

Hun nævnes i den Landstingsdom, der den 13 Aug. 1457 stadfæster det Afkald, som hun og hendes tre Søskende Erik, Fru Kirsten og Peder gjorde hverandre.¹ Det særlige Afkald, hun gav sin Broder Erik den 22 Januar samme Aar, er rimeligvis indbefattet under den ved Dommen givne Stadfæstelse.² Samme Aar fødte hun sin nævnte Broder den Del, der tilfaldt hende efter hendes Brødre Peder og Las og Søsteren Margrethe,³ og 1463 gav hun, ligesom Fru Kirsten, Broderen Erik Fuldmagt til at afhænde hendes Andel i Silkeborg og Gods.⁴ Hun var Datter af Hr. Laurits Hvas's andet Ægtekab, hvilket bl. A. fremgaaer af, at hun ikke nævnes mellem Fru Mette (Glufsdatters) Arvinger og iøvrigt stemmer vel med hendes Alder, idet hun og Fru Kirsten 1463 synes at have været Hr. Laurits Hvas's eneste endnu levende Døtre. Hvem hun var gift med, om hun havde Børn og naar hun døde, er os ubekjendt.

1 Æ A II 69 R 9.

2 Æ A II 72 R 38.

3 Æ A II 71 R 22, Februarii Dag (?).

4 Æ A II 3 A 2.

15.

Fru Kirsten Lauritsdatter Hvas, død 1467,
og hendes Mand,
Lange Anders Skel, død 1459.

Fru Kirsten Hvas var Datter af Hr. Laurits Hvas i hans andet Ægteskab med Fru Thore Mus og formentlig født i Nærheden af Aaret 1414.¹ 1453 oprettede hun et Skifte og Afskedsbrev med sin Broder Erik, formentlig det samme, der for hendes Vedkommende stadfæstedes ved Landstingsdommen af 1457.² 1459 tog hun, efter sin Mands Død, Paghævd paa hans Eiendom i Egtved, Serlev Herred, og samme Aar tillod hun, med Flere, at Hr. Soakim Hardenberg, Eier af Kjeldkjar, gjorde Dam og Sluse ved Bingssted Mølle.³ 1463 gav hun sin Broder Erik Pant i en Gaard i Auning og skjødte ham det Gods, hun havde arvet efter sine to Brødre, Peder og Las (samnt efter Søsteren Margrethe?). Derhos gav hun ham Fuldmagt til at afhænde hendes Andel i Silkeborg og Gods.⁴

Fru Kirsten var gift med Anders Albretsen Skel til Møgtved og Hegnet. Ægteskabet bestod allerede 1439, da Anders Skel i Forening med sin Svoger Erik Hvas pantsatte (sin Hustrues Andel i) de tre Gaarde i Tunder til St. Hans Kloster i Viborg,⁵ og Fru

1 Da Fru Kirsten var gift 1439, er det antageligt, at hun dengang mindst var 20 Aar gammel og maaskee ældre. Det erindres, at Fru Thore havde „Børn“ 1414. Alle Vidnesbyrd stemme overens i, at hun var Datter af Hr. Laurits Hvas i hans Ægteskab med Fru Thore Mus, hvilket ogsaa bekræftes derved, at hun selv havde en Datter, der hed Thore, og ved hendes Samtidighed med Fru Birgitte og Erik Hvas.

2 See under Erik Hvas.

3 Geh. Ark. topogr. Saml. og danske Saml. (?). Er anført i det Note 6 nævnte Skrift S. 34.

4 }
5 } See i det Hele under Erik Hvas.

Kirsten var Enke 1459, da hun udstedte de to ovenfor nævnte Dokumenter, der utvivlsomt angik Gods, som havde tilhørt hendes Mand. Hun kaldes i disse Dokumenter „Fru Kirsten Skels“.

Anders Skel var Søn af Albret Rytter til Møgtved og Fru Marin og nævnes af sin Samtid som Anders Albretsen, kaldet Skiel og Lange Skiel. Senere kaldes han Gamle Anders Skiel.⁶ Han var efter sin Fader Eier af Møgtved i Starup Sogn, Brust Herred, fik med sin første Hustru Hegnet i Salling, og antages i alt Fald for en Tid at have ejet Gunderstedgaard i Slet Herred og Skovsgaard, vistnok i Starup Sogn, Brust Herred. Han var første Gang gift med Peder Hases Enke, Fru Kirsten af Hegnet, Datter af Ridder Niels Krag til Søndervang og Fru Eline Andersdatter (Munk?). Peder Hase levede endnu 1407; altsaa har Anders Skel først ægtet Fru Kirsten Krag efter den Tid. Anden Gang var han gift med Fru Lucie Munk, en Datter af hans Nabo, Ridder Stig Munk til Nørgaard i Salling og Mette Brune Eriksdatter. Tredie Gang med Fru Kirsten Hvas. Med sin første Hustru havde Anders Skel Sønnen Albret til Hegnet og Jungetgaard, fra hvem de nulevende Linier af Witten Skel stamme. Med sin anden Hustru Sønnen Jep og Datteren Eline, der begge døde før Faderen, altsaa før 1459, og med Fru Kirsten Hvas Sønerne Iver, Laust, Erik og Eiler og Døttrene Anne og Thore.⁷

6 Vi henvise om Anders Skel i det Hele til de af Kbhre, Landsoverretsaassessor B. S. Steel 1871 som Manuskript udgivne „Optegnelser om Familien Steel“. Ved dette fortrinlige Skrift er Kbhv. og Hofm. m. Fleres Bildfarelser med Hensyn til Familiens ældste Led berigtigede. Et Hoveddokument til Oplysning om disse Slægtled, navnlig forsaavidt de vedkomme os her, er Albret Skels Gavebrev af 1471, trykt i Mfr. S. 356 ff og et Tingsvidne af 1482 ell. 1472, trykt S. 42.

7 I „Optegnelser om Familien Steel“ ere Laust, Erik og Eiler betegnede som Børn af Lucie Munk, skjøndt det tilføies, at det er usikkert. Hvorvel det ikke har stor Betydning, om disse Børn vare Lucie Munks eller Kirsten Hvas's, tale dog Omstændighederne, naar Man vil indlade sig paa at hense dem til det ene eller andet Ægtefæll, meget bestemt for, at de vare Kirsten Hvas's

Af disse døde Laust, Erik, Eiler og Thore, der alle bære Navne efter deres Moders Slægt, før 1471, formentlig ugifte, maaskee som Børn. Sønnen Iver Skel til Nygaard i Starup Sogn, hvorunder han formentlig henlagde den ham tilfaldne Del af Møgtved, hvilket Navn nu ophører, levede endnu 1490 og var gift med Else Limbek, Datter af Henneske Limbek til Nebbe og Hustru Thuesdatter til Harebjerg i Sverig. Hans Linie uddøde 1604 med den dygtige Ingeborg Skel, Otto Banners til Åsdal, der byggede Borggaard i Benschjæl. Datteren Anne var gift med Oluf Persen Glob af Borlev („Verloff“) i Starup Sogn, senere af Bellumgaard i Salling, Bøbner, der 1467 udstedte et Skjøde, hvori han siger med sin Hustru Ane Andersdatters Samtykke at have til Lave Brok skjødt al den Lod og Del, han paa hans Hustrues Begne kan tilfalde i den Gaard i Auning, som Lave Brok nu har i Pant af hans kjære Hustrues Moder, Fru Kirsten Skels, „Gud

Børn. Den eneste Kilde, der omtaler dem, er Albret Skels Gavebrev af 1471, hvori han bestemmer, for hvem af hans dengang afdøde Slægtninge der skal læses Sjælemesse. I det han efter en lang Opregning kommer til sine Søskende, der alle vare hans Halvsøskende, opregner han dem i følgende Orden: „min Broder Niels Haje, min Søster Birith Hajesdatter, min Broder Jøp Skjell, min Søster Eline, mine Brødre Laust Skjell, Erik Skjell og Eiler Skjell, min Søster Thore“. De to første ere hans Moders Børn af hendes første Ægteskab, de to næste hans Stedmoder, Lucie Munk's, de fire sidste hans Stedmoder Kirsten Hvas's. Ordenen er tydelig: Broder og Søster Broder og Søster, tre Brødre og Søster. Men hertil kommer, at ligesom Eline er et Fornavn, tilhørende Lucie Munk's Søster, saaledes tilhøre Fornavnene Laust, Erik, Eiler og Thore Fru Kirstens Slægt. Laust (Laurits) var efter hendes Fader, Erik efter hendes Morfader eller Broder, Eiler efter en Mand, der sikkert stod Hr. Laurits Hvas saare nær (Æ A II 74 R 53), og Thore efter Fru Kirstens Moder. — Efter Tingsvidnet af 1482 havde Lucie Munk vistnok „Børn“; men Jøp og Eline kunne jo ikke nævnes anderledes, end i Flertallet. Hvis alle de nævnte Børn vare Lucie Munk's, saa at Faderen altsaa havde arvet dem, er det rigtigt, at de vare døde før ham, altsaa mindst før 1459. Men da Laust, Erik, Eiler og Thore sikkerlig vare Kirsten Hvas's Børn, kan det om dem kun siges for vist, at de vare døde før 1471, altsaa ikke ubetinget som Eilan.

henne Sjæl have".⁸ Oluf Persen forekommer oftere og endnu 1495.

Anders Skels Ægteskab med Kirsten Hvas var formentlig et i Alder ulige Ægteskab. Han døde mellem Aarene 1454 og 1459, rimeligvis nærmest det sidste Aar⁹ og rimeligvis i en høj Alder. Hun døde efter 1463, sikkert i 1467.¹⁰ Hendes Vaaben, de to Sparrer i Skjoldet og paa Hjelmten en flybefærdig Fugl, findes i en Anerække paa et over Mads Sandberg til Vøistrup i Laurberg Kirke opfat pragtfuldt Epitafium.^{11a} Det findes endvidere paa en Ligsten i Aarhus Domkirke over Mette Urne,^{11b} men uden Hjelmtegn.

IV. Erik Lauritsen Hvas's Børn:

Jens Eriksen Hvas (Lang Jens) og Fru Thore Eriks-
datter Hvas.

16.

Jens Eriksen Hvas (Lang Jens), død 1503,
og hans Hustru,
Fru Johanne Hansdatter, død 1511—14.

Erik Lauritsen Hvas og Fru Kirsten, der endnu levede paa Drmstrup 1499, havde, som tidligere meldt, en Søn ved Navn

⁸ See Bil.

⁹ At hans Enke 1459 tager Lovhavd paa Eiendom, der har tilhørt ham, synes ligesom at tyde paa, at han var død kort før.

¹⁰ Udtrykkene i Oluf Persens Skjøde, see Note 8, „den Lod og Del ham paa hans Hustrues Begne kan tilfalde“, indeholder, at Stiftet efter Svigermoderen endnu ikke var sluttet. Enhver veed, at der i hin Tid kun hengit meget kort Tid efter et Dødsfald, inden Man tog fat paa og opgjorde Arve-
delingen.

^{11a} See Bil. om det nævnte Epitafium, hvor hendes Navn og Vaaben iøvrigt ikke have hjemme. Mads Sandberg nedstammede vel paa mødrene Side fra Anders Skel, men fra hans første Ægteskab. ^{11b} See Bil.

Zens og en Datter, der hed Thore. Sønnen blev Arving til Drmstrup og kaldtes i daglig Tale, ligesom ogsaa i Dokumenter, Lang Zens,¹ hvoraaf vi slutte, at han har havt en anseelig Bægt; vi savne Oplysning om, naar han var født.²

Han nævnes første Gang 1492 i et tidligere omtalt Brev,³ hvori det bekræftes, at han havde afbetalt sin Faders Gjæld til Mikkel Munk og saaledes indløst Vestergaard i Røddvig, der var pantsat for Gjelden. Dernæst nævnes han gjentagne Gange⁴ i en Trætte mellem Alling Kloster og Drmstrup om tre Skovskifter i Sal Skov, det ene kaldet Munkhave, de to andre betegnede som liggende ved Langevad. Disse tre Skovskifter havde „de som boede i Drmstrup“ lige siden Zens Hvas's Bedstefaders Tid tilegnet sig, medens Abbederne i Klosteret standhaftigt, lige fra 1421, havde givet Laft og Kære paa, at de tilhorte Klosteret. Enhver ny tiltrædende Abbed har rimeligvis holdt det for sin Pligt paa denne Maade at værne om Klosterets Ret og derved idetmindste holde Sagen aaben. Men Klosteret havde hidtil ikke mægtet at bringe den til nogen Ende. At Eierne af Drmstrup havde en Afkomst at

1 Saadanne Tilnavne vare ikke ualmindelige. See f. Ex. Lange Dve (Daa) under Hr. Laurits Hvas den Yngre og Lange Skel, Fru Kirsten Hvas's Mand.

2 Da vi savne Oplysning om, naar hans Fader blev gift, findes der ingen bestemt Veiledning til at udfinde hans Alder; men sluttende fra hvad der endnu er almindeligt under saadanne Forhold, navnlig i Bondestanden, kunne vi, naturligvis kun med Usikkerhed, udtale den Formodning, at Erik Hvas, der var umyndig 1430, kan have giftet sig og Sønnen Zens altsaa være født omtrent paa den Tid, da Erik Hvas's vogne Brødre døde og de Dverenskomster fandt Steb, der (1454—57) gjorde ham til Eier af den største Del af Drmstrup, altsaa gjorde ham det muligt her at føre et Familiefeld.

3 Æ A II 72 R 33, see under Erik Hvas, Note 17.

4 Zens Hvas nævnes selv kun 1493 og 1494. Gangen i hele denne Tvist om de tre Skovskifter erfares af Bilagene. Abbederne i Alling Kloster hed efter Æ A og Daugaards Klostre: Palno 1343, Thyge (?) 1406, Magnus 1425—46, Anders 1468, Peder 1486—93, Knud Hvas 1523—32 og Hans Laugeisen uden Aarstal. Om Knud Hvas, der af Daugaard urigtigt kaldes Knud Hans, maas nærmere Meddelelse opsættes til en følgende Del.

stotte sig til, erkjendtes iøvrigt af Klosteret, idet dets Paaastand efterhaanden formuleredes saaledes, at der ikke var erlagt noget Vederlag. Paa dette Punkt kom Sagen tilsidst til at staae, og da Abbed Peder 1493 havde ført et Tingsvidne ved Hids Herreds Ting, der godtgjorde, at Klosteret aldrig havde faaet Vederlag, „enthenn kaldt, dist eller anden kirckens ornamentt eller anditt aff thennom i Drmstrup for the thre stoffkiffter“, og da han 1494 havde ført et Sognevidne om det Samme, maatte Lang Zens, hvis Fader og Vedsstefader saa godt havde holdt ud, omfider boie sig og ved et Pergamentsbrev forpligte sig til at give Abbeden fuldt Vederlag med beleilig Skov paa andet Sted. Man forandrede imidlertid efter gjensidig Overenskomst denne Aftale saaledes, at Klosteret ved et Magestiftsbrev gav Drmstrup Adkomst paa de tre omtvistede Skovstifter mod som Vederlag at faae en Gaard i Bjerling. Zens Hvas og hans Hustru gav Klosteret særligt Skjode paa denne Gaard, hvis Besiddelse Klosteret med forshynlig Omhu endnu fikrede sig ved at lade Skjodet tinglase. Alle disse Retshandeler fandt Sted i Aaret 1494, og saaledes endte denne Trætte, der havde været i 73 Aar eller maaskee længere.

Lang Zens var gift med Johanne Hansdatter.⁵ Vi have ingen Meddelelse om, naar Ægteskabet blev indgaaet, men see kun, at det bestod 1494,⁶ og slutte med Rimelighed, at Zens Hvas først giftede sig, da han efter sin Faders Død blev Eier af Drmstrup, altsaa rimeligvis efter 1483, uden at vi bestemtere kunne angive Aaret. Det er ikke lykkes os at udfinde til hvilken Familie Johanne Hansdatter hørte. Hun var Søster til Mette Hansdatter, gift med Hartvig Limbek til Nebbe og Merringgaard.⁷

5 See Skjodet af 1511 bl. Bilagene og Æ A II 72 R 34.

6 Æ A II 175 E 6.

7 Æ A II 71 R 29 og 74 R 49, see Bilagene til Erik Hvas den Yngre. Hartvig Limbek døde 1518. Hans Frue, Mette Hansdatter, nævnes endnu 1534. T. A. Becker, Orion, Maanedsskrift 1 B. Kbh. 1839 S. 379 ff. antager det for muligt, at hun har tilbragt sin Mand Merringgaard. De to

Zens Hvas døde efter al Rimelighed 1503 eller kort før, i en ikke høi Alder,⁸ og overlevedes af Fru Johanne. Hans Død gav Anledning til en Arvetvist mellem hende og hendes Mand's Søster, Fru Thore Hvas paa Aonsberg, Enke efter Ridderen Hr. Erik Erikfen Løvenbalk; Fru Thore og Zens Hvas havde ikke stiftet efter deres Fader Erik Hvas, og Tvisten dreiede sig derfor nu om, hvilken Arv der tilkom Fru Thore. De to Svigerinder kunde ikke blive enige og indbragte deres Tvist for Kongen, hvis Dom, 1503, overensstemmende med Forholdets Natur henviste denne Skistefag til Afgjørelse ved Samfrænder. Den blev, som det hedder, „indsat for theris fellis venner“. Samfrænderne, hvis Navne ikke sees, aflagde deres Kjendelse to Aar efter, Torsdag før Pintsfe 1505⁹, og afgjorde ved denne Leilighed tillige de Arvkrav, der fremsattes af Hans Skel og Hr. Albret Glob. Førstnævnte var Gier af Nygaard (Møgtved) i Starup Sogn og af Binderslevholm i Binderslev Sogn, et Par Mile fra Drmstrup, og var anden Gang gift med Ellen Løvenbalk, en Datter af Fru Thores Svoger, Peder Erikfen af Binderslev-

Søstre Mette og Johanne Hansdatter eiede iøvrigt i Forening Gods i Frær i Høllum Herred, som de havde arvet fra eller gennem deres Fader eller Moder. Dette Gods afhændede Hartvig Limbel (med sin Hustrues Samtykke) og Erik Hvas og hans Søster Anne (efter deres Moders Død) til Biskoppen 1514 og 1515. See *Æ A II* 286 ff J 110, 113, 121, 122. Vidste Man hvilken Familie, der tidligere havde eiet dette Gods, vilde Man ogsaa vide, at Mette og Johanne Hansdatter maatte tilhøre denne Slægt. Men en saadan Oplysning savnes. Det er kun en Gjetning, at det kan være en Levning af Familien Kirts Gods sammesteds, eller at det kan hidrøre fra Familien Biffert, see *Æ A II* 288 J 123. — Hartvig Limbel og Mette Hansdatter havde een Søn, Klaus til Nebbe, der døde affindig 1562, og fire Døtre, hvoraf een døde ugift og de tre havde til Ægte Johan Vagge, Jakob Brun og Klaus Krummedige.

8 Arvetvisten mellem Fru Johanne og Fru Thore maa antages at være opstaaet strax eller kort efter Dødsfaldet. Efter hvad vi have antaget om den Tid, da Erik Hvas giftede sig, see Note 2, har Zens Hvas neppe opnaaet en høiere Alder end mellem 40 og 50 Aar. Det stemmer hermed, at hans Søster Fru Thores Børn synes at have været umyndige 1503.

9 *Æ A II* 72 R 34 og 35.

holm.¹⁰ Det maa ikke undre at see Hans Skel ved denne Leilighed træde frem med Arvekrav. Hans Fader, Iver, der var Søn af Lange Anders Skel i hans Ægtefælskab med Fru Kirsten Hvas, havde uden Held traktet om det Gods, som hans Fader i Forening med sine Svogre, Brødrene Hvas, afhændede til Biskoppen;¹¹ uden tvivl er det dette Krav, Hans Skel havde gjort sig fortrolig med endnu at være i Besiddelse af under Form af en Forbring paa Erstatning fra Familien Hvas's Side. Derfor fandt Man ogsaa 1516,¹² da Hvasfærnes Gods var kommen i Biskoppens Haand, det nødvendigt at lade ham udstede et Brev, hvori han bekjendte, at han ingen Tiltale havde til Lange Jensens Søn Erik eller hans Arvinger om Arv eller Søstendeskifte. — Ridderen Hr. Albret Glob til Bellumgaard, det nuværende Kjørsgaardsholm i Haasum Sogn i Salling, var Datterføn af samme Fru Kirsten Hvas, altsaa Fætter til Hans Skel og ligesom denne nærbeflægtet af Lang Jens. — Delingen medførte, at Fru Thore som Arv fik udlagt en Andel i Drmstrup Hovedgaard og det under samme hørende Gods,¹³ og saaledes forledes formindskedes hyderligere den Formue, der blev tildage for Jens Hvas's Børn.

Fru Johanne sad efter sin Mand's Død Enke med deres to Børn, Erik og Anne, der ved Faderens Bortgang ikke vare myndige; men det gik under hendes Ledelse tilbage med Familiens alle-rede ved den omtalte Arvedeling formindskede Formue. Hertil bidrog det meget, at Fru Thore paa Aunsberg, der ogsaa sad Enke med flere Børn, trykkes meget af Pengesforlegenhed og Kreditorer. Da hun var Medeier af Drmstrup, maatte hendes uheldige Forhold virke tilbage paa Familien der, og Man vil i det Hele let kunne

10 Om Hans Skels Forbindelse med Familien Hvas, see Stamtaavlen over Skelerne bl. Bilagene til Fru Kirsten Hvas.

11 See Hr. Laurits Hvas den Yngre, Note 37.

12 Æ A II 72 R 36, see Bil. til Erik Hvas den Yngre.

13 Æ A II 71 R 22, see Bil. til Fru Thore Hvas.

forestille sig, at de to Enker med deres neppre voksne Børn, hver især i Besiddelse af en Sædegaard, hvori Medeiere havde Andel, og hver især med en ved gjentagne Arvedelinger og deraf følgende vanskelige Forhold svækket Formue, havde faaet en Opgave at løse, der oversteg deres Kræfter. Fru Thores Hovedkreditor var den bekendte Penge-
mand, Landsdommer Niels Klemensen. Da hun ikke kunde betale, hvad hun efter fire Forskrivninger skyldte ham, gjorde han 1508 Indførsel i hendes Andel i Ormstrup med mere Gods. En saadan Indførsel berettigede ham til at nyde Indtagten af det Gods, hvori han havde ladet sig indføre, og til at blande sig i Bestyrelsen af det. — Fru Johanne havde saaledes paa Grund af Fru Thores uheldige Medeiendomsret til Ormstrup og som en Følge af hendes Gjeldsforhold, faaet at gjøre med en Mand, der efter Alt, hvad der vides om ham, ikke var nogen lempelig Kreditor. Vi kunne saaledes let forstaae, at Fru Johanne efterhaanden har faaet Restancer, og at ogsaa hun lidt efter lidt er kommen i et trykkende Gjelds- og Afhængighedsforhold til den rige Landsdommer. Tilfidsst ansaae hun det for rettest at rede sig ud af dette Forhold og sit Fællesskab med Fru Thore ved at overdrage ham en Del af Familiens Gods, beliggende dels i Middelfom Herred dels paa Mols. Den Del, der laae i Middelfom Herred, een til halvanden Mil fra Ormstrup, bestod af tre Gaarde og et Boel i Lee Sogn, een Gaard i Hjorthede og to Gaarde i Bjerling Sogn, i Alt 6 Gaarde og et Boel, der tilsammen skyldte 23 Orter Korn, 6 Skpr. og et „Fjerdel“ Smør, foruden andre Bede. Vi antage, at dette Gods har været gammelt i Familien Hvas's Eie og bemærke, at af Gaardene i Lee kaldtes de to Hemmestrup, hvoraf senere dannedes Sædegaarden af samme Navn, og at af Gaardene i Bjerling den ene kaldtes Serup, der endnu er til. Den Del af Godsset, der laae paa Mols, bestod i de to Dele i Strandfjærgaard, Esfendrup Gaard og Esfendrup Mølle i Agri Sogn, samt ligeledes to Dele i to Gaarde og et Boel i det tilstødende Lyngsbæk Sogn. Dette sidstnævnte Gods, hvorpaa Fru Johannes Svigermøder, Fru Kirsten af Ormstrup, 1487 ved sin Svigerføn Hr. Erik Erikssen havde er-

hvervet Lavhævd¹⁴, dannede en sammenhængende Strækning langs det nordvestlige Hjørne af Ebeltoft Vig. Esfendrup nævnes nu „de fem Møller“. Skjødet udstedtes 1511 af Fru Johanne og hendes Son Erik, der nu rimeligvis var bleven myndig, og undertegnedes til Bitterlighed af 7 gode Mænd.¹⁵

Som et Bidrag til Oplysning om Fru Johannes og Erik Hvas's Formuesforhold kan endnu nævnes, at de netop det nævnte Aar 1511 ved Udskrivningen fattes til 2 Karle.¹⁶

Efter den Tid levede Fru Johanne ikke længe. Hun døde i Tidrummet mellem 1511 og 1514,¹⁷ vistnok nærmest det sidste Aar, da Man seer hendes Børn som Giere af Drmstrup fuldbyrde de Pantfattelser og Afhændelser, der i Løbet af et Par Aar bragte Gaarden og Godset ud af Familiens Besiddelse.

Et enkelt Udtryk „Erik Hvas og hans „metarffuingis“ Gods¹⁸

14 See under Erik Lauritsen Hvas, Note 35.

15 See Skjødet bl. Bilagene. Om Hømmestrup, see N. Heises Meddelelser i Samlinger til jydsk Historie og Topografi, 1869.

16 D. M. 4 R 2, 298. En Sammenligning med de øvrige Ansættelser vil først give et Begreb om Familiens formodede Formuesskilling. Det herhen hørende Stykke vil muligvis findes aftrykt bl. Bil.

17 Hendes Børn Erik og Anne vilde ikke have kunnet afhænde Drmstrup uden hendes Deltagelse, hvis hun havde levet. Familieoverhovedets Død pleier derhos strax at tilkalde Kreditorerne. Naar vi bemærke, at Eriks første Afhændelse og Pantfattelse er af 15 Febr. 1514, og at Afhændelserne derefter følge Slag i Slag, tør vi temmelig sikkert sige, at Fru Johanne er død i Slutningen af 1513 eller Begyndelsen af 1514.

18 Æ A II 69 R 7. See Bil. under Erik Hvas. Hvis „metarffuingis“ virkelig betegner Tilstedeværelsen af flere Medarvinger og ikke er en overfladisk eller usoiagtig Betegnelse af det virkelige Forhold, sigtes dog neppe til Andele i selve Hovedgaarden Drmstrup, da Man i saa Fald vilde have Skjødet paa disse Andele til Biskoppen. Et Sameiesforhold om Dele af det Gods, der laae til Drmstrup, kan derimod vel have fundet Sted. Saaledes afhærdede Landdommer Jens Hvas 1528 tre Gaarde, maaskee kun sin Andel i de tre Gaarde, i Gullew og Naddelund til Biskoppen i Aarhus, gaaske vist Resten af Familiens Gods i disse Byer. See Orion, hist. Kvartalsfr. Kbhvn. 1843 1 B. S. 250.

kunde give Anledning til den Antagelse, at Lange Zens og Fru Johanne havde flere Børn end Erik og Anne. Dette betvivle vi dog meget, eller rettere, vi ansee det for afgjort, at de ikke havde flere, men antage, at der fra tidligere Tid har været flere Medeiere i Ormstrup Gods og at dette Sameieforhold kan have foranlediget det ovennævnte Udtryk.

17.

Fru Thore Eriksdatter Hvas, 1503—15,
og hendes Mand,

Hr. Erik Eriksen Løvenbalk, Ridder, af Avnsberg, 1447—1500.

Fru Thore Hvas, Datter af Erik Lauritsen Hvas,¹ var opkaldt efter sin Bedstemoder, Fru Thore Eriksdatter Mus. Vi savne Efterretning om, naar hun er født, men hun kan antages at være omtrent jevnaldrende med sin eneste Broder Lang Zens Hvas, og vi henviser derfor til hvad der i den Henseende er meddelt om ham. Vi see heller ikke naar hun ægtede Hr. Erik Eriksen, men det, der foreligger, giver Anledning til at antage, at det var et i Alder ulige Ægteskab. Hr. Erik var nemlig allerede Ridder 1454,² altsaa paa den Tid, da Fru Thore kan antages at være født, eller idetmindste endnu at have været meget ung. Desuden havde han været gift før.

Hr. Eriks første Hustru var Mette Lauritsdatter af den ældste

1 Æ A har i Reg. sat ? ved Navnet Hvas efter Fru Thore, Hr. Erik Løvenbalks Efterleverste. At hun bar sin Farmoders Navn og tvistede med Fru Johanne om den hende efter Erik Hvas tilkommende Andel i Ormstrup, anviser hende strax hendes Plads som hans Datter, og denne bekræftes af hele den øvrige Sammenhæng, der naturligvis ikke har kunnet være Forf. til Reg. saa klar, som den bliver, naar Man har underkastet et enkelt Navn en ganske særlig Prøvelse.

2 Han nævnes i dette Aar som „Hr.“ i Æ A II 15 E 8.

Linie af Familien Ulfeld fra Løgtved i Thyen, hvilken Linie uddøde med hende. Hun var, da Hr. Erik ægtede hende, Enke efter Hr. Kjeld Axfelsen Tott.³ Vi vide ikke med Bestemthed naar Ægtefædet blev indgaaet; men Formodningen taler i høi Grad for, at det var i Aaret 1455, da Hr. Erik Eriksen var nærværende paa Løgtved og kjøbte Barnemose Gaard paa Langeland.⁴ I de følgende Aar maatte han udholde en haard Tvist med de øvrige Axfesøner, der gjorde Fordring paa Arven efter deres Broder, hvis Ægtefæde med Fru Mette saaledes formentlig har været barnløst. Hr. Philippus Axfelsen førte Ordet paa sin Slægts Vegne og Hr. Erik paa sin Hustrues Forhandlingerne dreiede sig om Skjel mellem Fru Mettes og Hr. Kjelds Formue udenfor deres Arvegods, og Hr. Erik maatte endelig indgaae et Forlig i Odense den 28 Juli 1459, hvorved han synes at have truffet det korteste Straa.⁵ Hvorlænge nu Ægtefædet med Fru Mette bestod, sees ikke; men Man ledes let hen til den Tanke, at der her, som det idelig og idelig i hin Tid var Tilfældet, har været indgaaet en Forbindelse mellem en yngre Mand og en midaldrende, maastec endog aldrende Enke, beregnet paa Pengefordel.⁶

3 D. Atl. IV 496. Fru Mette Lauritsdatter var Hr. Hjeld Axfelsens Efterleverfke allerede 1454.

4 Skjødet paa Barnemose fra Jep Nielsen (af Familien Algoten; senere kaldet Algrevesen) og Robert Persen til Hr. Erik Eriksen i Aonsøberg er udstedt „i Løgtved“ 3 Juni 1455.

5 De herhen hørende Breve ere udstedte i Odense d. 16 Marts 1458, lille St. Knuds Dag (26 Juni?) og 28 Juli 1459. Forliget gik ud paa at Hr. Erik Eriksen „i Løgtved“ paa sin Hustrue Fru Mettes Vegne skulde udlægge Hr. Philippus 3½ Last Korn paa Langeland, Eiendom og Pantegods, — lade ham kvit og fri for Oppebørfeler, han havde havt af Hr. Eriks og Fru Mettes Gods paa Langeland — og lade de 7 Axfesøner utiltalte for Arv efter Hr. Kjeld i Pantegods og rørlig Formue. De nævnte Breve af 1455, 58 og 59 hørte tidligere til den Vilefste Dokumentfamlng i Geh. Arl., og Indholdet er mig meddelt af Hr. Arkivsekr. Plesner.

6 Om der var Børn af Ægtefædet mellem Hr. Erik og Fru Mette, see Slutningen. Det er os ubekjendt, hvor længe Løgtved forblev i Hr. Erik

Hr. Erik var Eier af Avnsberg i Sørslev Sogn, Lysgaard Herred, der var hans Slægts gamle Sæde. Det havde tilhørt hans Fader, Hr. Erik Jensen, hans Bedstefader, Hr. Jens Nielsen, og hans Oldefader, Hr. Niels Eriksen, før ham, og saavel hans Farbroder, Mogens Jensen, som hans Broder, Peder Eriksen, havde skrevet sig til denne Gaard. Bedstefaderen, Hr. Jens Nielsen, har sikret sig en ofte tilbagevendende Dmtale i Personalhistorien derved, at han 1404 slog Jens Jensen (Brof) af Klausholm ihjel. Broderen, den nævnte Peder Eriksen, blev siden Eier af Binderslevholm, og en Fætter, Las Mogensen, eiede Tjele.⁷ Hr. Erik nævnes 1447, da han — efter sin Faders Død og som Eier af Avnsberg — i Forening med sin nævnte Broder Peder skjøbte Hr. Niels Munk af Brusgaard en Gaard i Levring med mere Gods.⁸ Da det maa ansees for givet, at han dengang var myndig, tør Man altsaa sige, at han er født før 1430 og, da han allerede var Ridder 1454, rimeligvis endnu adskillige Aar tidligere. Man har mange Meddelelser om hans Formuesforhold og Virksomhed med Hensyn til sit Gods. Mest fremtrædende er hans ovennævnte Tvist om Opgjørelsen af hans første Hustrues Bo og en Tvist med Arvingerne efter hans Morbroder, Biskop Gert Gyldenstjerne, der modsatte sig Udførelsen af et Brev, hvorved Biskoppen havde pantsat ham alt sit Arvegods og skjødet ham 3 Gaarde i Flade paa Mors.⁹ Hertil kan føies en Række af Afhændelser og Pantsættelser

Eriksens Haand; men hvis han ikke har solgt den med sin Hustrues Samtykke, maa den efter hendes Død, hvis Ægteskabet var barnløst, være gaaet over til hendes Udarvinger. Havde Man tilstrækkelig Oplysning om Løgtved, vilde Man uden tvivl ogsaa vide, naar Fru Mette døde.

7 Vi driste os ikke til at indlade os paa en nærmere Undersøgelse om Familien Løvenbalk, der antages at stamme fra Christoffer den Anden. Det ligger for langt borte fra vor egentlige Opgave. Vi nøies med bl. Bilagene at hidsætte en kort Stamtafle til Vejledning.

⁸ Æ A II 215 C 35.

⁹ Bøsf. Reg. i Gh. Ark., Sjælland, Mors, Nr. 4. Vidne af Viborg Landsretting af Aar 1454, 2 Febr., at Hr. Erik Eriksen af Avnsberg lod læse et Vi-

af Dele af Avnsberg Gods, og det kan, for Familieforholdets Skyld, endnu særligt bemærkes, at han 1487 mødte paa Mols Herreds Ting og for sin Svigermoder, Fru Kirsten af Drmstrup, erhvervede Lavhævedsdom paa Strandkjærgaard med mere Gods.¹⁰

Hr. Erik levede endnu i Maret 1500 og maa dengang have været mindst 70 Aar, eller efter Sandsynlighed ældre. Han er vistnok død kort efter, og Fru Thore blev saaledes Enke omtrent paa samme Tid som hendes Broder paa Drmstrup døde.¹¹

Fru Thore, hvem vi ikke have seet træde frem saalænge hendes Mand levede, havde efter sin Fader arvet en Andel i Drmstrup og det til samme hørende Gods, hvilken Andel hun havde i Sameie med sin Broder Jens. Da han var død 1503 eller kort før, og Forholdene efter ham skulde ordnes, opstod der Tvist om Storrelsen eller Udbetalingen af denne Andel. Tvisten blev ved Kongens Dom henvist til Afgjørelse af Samfrænder og disses Kjendelse affagdes 1505. Vi henviser herom til hvad der er meddelt under Jens Hvas. Dette var imidlertid ikke den eneste Vanskelighed, Fru Thore havde at overvinde. Gjentagne Arvedelinger og Sameieforhold havde svækket den Formue, Familien Løvenbalk engang havde besiddet, og det kan neppe være Tvivl underkastet, at Hr. Erik særlig havde paadraget sig Gjæld og vanskelige Pengeforhold ved den Proces, han havde ført med Kælsønnerne i Anled-

stop Gerts Brev, hvorved ham blev pantsat alt hans Arvegods og folgt og skjodet ham tre Gaarde i Flade paa Mors. Stem siden Biskop Gert døde kærede Hr. Erik Griffen, at han ingen Ret kunde vederfares af Hr. Niels Persen og ei nyde Biskop Gerts aabne Brev (vide Doc. Aalborg Stift ang. Nr. 32).

¹⁰ See under Jens Hvas og Fru Johanne.

¹¹ Hr. Erik Griffen nævnes sidste Gang i Æ A II 245 F 95 i Maret 1493. I de Dokumenter, der vedkomme Avnsberg og Gods i Ellen Gøyes Fordebog (Geh. Ark.), nævnes han ofte i Tidsrummet fra 1494—1499 idet han pantsætter og afhænder Gods, navnlig til Niels Klemensen. Vi have fundet ham sidste Gang nævnt 1500, da han pantsætter en Gaard i Østervandet til Christiørn Jude. Sønnen Gert Griffens Afhændelser og Pantsættelser begynde 1505.

ning af Skiftet mellem hans første Hustru og hendes afdøde Mand. En Mand, der havde fortrakt ham med Penge og faaet Pant baade i enkelte Dele af Avnsberg Gods og i Hovedgaardens selv, var den formuende Niels Klemensen,¹² Kong Hans's Yndling, den-

12 Om Niels Klemensen, see Allen: Breve og Akft. til Chr. 2 og Fr. 1, I, 24 ff og A. Geise „Hemmetrup Gaard og Gods i det 16de og 17de Aarh.“ i Samling. til jndst Historie og Topografi for 1869. Niels Klemensen var borgerlig født og en Yndling af Kong Hans, der gav ham adeligt Baaben. Han blev Medlem af Rigsraadet og Landsdommer og fik Len. Ved forskjellige, som det synes, temmelig mislige Godskjøb og paa andre Maader havde han skaffet sig stor Rigdom, men ogsaa hos Adelen vakt et stort Had imod sig. Da Kong Hans var død, gav dette Had sig Luft. Med den Kjendsgjerning for Die, at Kong Hans ved at give ufrie Mænd, som Niels Klemensen og Andre, adeligt Baaben, havde omgaaet den i hans Haandfærning indførte Bestemmelse, at ingen ufri Mand maatte pante eller kjøbe frit Gods, blev der i Chr. 2dens Haandfærning indsat de nye og skærpede Bestemmelser i denne Henseende, som vi ikke her skulle gjentage. Der reistes mod Niels Klemensen selv forskjellige Bestyldninger, som havde tilfølge, at han mistede Landsdommerbesiddingen og at Chr. 2 strax efter hans Død 1518 inddrog hans Fordegods, med Undtagelse af en Del, som hans Enke Birgitte Jensdatter beholdt. Hans to Sønner Rasmus og Sorgen udsøede sig dog efterhaanden med Chr. 2 og fik en Del af det indtagne Gods tilbage. Rasmus kom endog i Kongens særlige Gunst, blev hans „Hoffinde“ og fik 1520 Blæsberg Len, som Faderen havde havt. 1523 skilte han sig alligevel strax fra Chr. 2dens Sag og sluttede sig til Oprøret i Viborg. Han kunde ikke glemme de Tab, Chr. 2. havde tilføjet hans Slægt. De oprørste Rigsraader vare naturligvis paa hans Side og tildømte ham Godset igjen med Undtagelse af Avnsberg og 7 Gaarde i Bium og Sørsløv Sogne, som N. Kl. havde kjøbt af Gert Eriksen. Fr. 1. overdrog ham dog strax sin (o: Kronens) Andel i Avnsberg og de nævnte 7 Gaarde mod en Sum Penge (Skjøde udstedt 1523, Dyre vor Fruer Dag) og stadfæstede derhos den af Rigsraadet fete Overdragelse af det øvrige Gods (Viduse af 1524 Fredag næst efter vor Herres Himmelfartsdag). Rasmus Klemensen havde saaledes faaet Avnsberg med Gods tilbage i samme Omfang, hans Fader havde havt det, det vil sige med Undtagelse af den tredie Del, hvorpaa Hr. Pædbjörn Pødebust havde Skjøde fra de to Døttre Karine og Gjertrud. Hr. Pædbjörn synes ikke at have villet indskrænke sig til denne, men at have forsøgt paa at gjøre ham de Andele fribidige, som Niels Klemensen havde kjøbt af Fru Sofie og Jomfru Pernille. Men Fr. 1. tildømte Rasmus Klemensen de nævnte Andele, „efterdi det Skjødebrev, Rasm. Klem. havde, var ældre, end det Hr. Pædbjörn havde.“

gang eller senere Medlem af Rigsraadet og Landsdommer i Jylland. Det sees ikke, at han strax efter Hr. Eriks Død foretog noget Skridt mod Familien paa Avnsberg. Ivertimod henvendte Fru Thore, der var vansteligst stillet, sig til ham om nye Laan, og dem ydede han hende, som det synes mod Sikkerhed i hendes fædrene Gods. Hun udstedte fire Forskrivninger til ham, og det er os tilladt at gjøre den Slutning, at det har været Laan paa kort Tid. Først da hun ikke kunde betale, gjorde han 1508 Indførsel i hendes Andel i Drmstrup,¹³ og derefter gif han frem mod Avnsberg, hvori han jo havde Pant af den afdøde Hr. Erik Løvenbalk. 1509 den 19 Januar gjorde han Indførsel i Sønnen Gert Eriksens tredie

Man fristes til at troe, at de gode Damer havde udstedt dobbelte Skjeder. Selve Dommen findes ikke, derimod en Vidisse af den, udstedt 1527. Rasmus Klemensen døde 1529, og derefter kjøbte Rigshofmesteren Magnus Gøye Gaard og Gods af samtlige de deri Iodtagne Arvinger. Ellen Gøyes Fordebog indeholder hans Adkomster, der ere følgende:

1. Skjøde fra Niels Jensen og hans Hustru Birgitte Jensdatter (Niels Klem. Enke) paa alt det Fordegods, de havde arvet efter bemeldte Birgitte Jensdatters Søn Rasmus Klem. Viborg Aftensdag 1529.
2. Skjøde fra Fr. 1. paa den Ret, han havde. Gottorp 22 Febr. 1529.
3. Stadsfæstelse af Fr. 1. paa Niels Jensens og Hustrues Skjøde. Gottorp 7 Marts 1529.

Begge disse Dokum. kunne efter det Forudgaaede blot være erhvervede ex tuto.

4. Niels Gris og hans Hustru Apollones (Rasm. Klem. Søster?) Skjøde paa den Arv, der kunde tilfalde hende efter Rasmus Klemensen. Skdbg., Paastefdag 1529.
5. Fru Margrethe, Rasm. Klem. Efterlev., Aftald, 17 Decbr. 1530.
6. Predbjörn Podeduff, Skjøde paa $\frac{1}{3}$ i Avindsb. mod Vederlag, 14 Novbr. 1536.

Alle disse Oplysninger om Avnsberg ere uddragne af Ellen Gøyes Fordebog, og ved disse turde A. Heises Meddelelser være udfyldte. Det sees saaledes, at det bl. A. var det Gods, der af Niels Klemensen erhvervedes fra Fru Johanne og Fru Thore, som gav Anledning til Klagepunkterne mod ham og bidrog til at foranledige Bestemmelserne i Chr. 2.s Haandfæstning. Forfaavidt Talen er om „frelst Gods“, kan der dog kun være sigtet til Avnsberg. Fru Thores Andel i Drmstrup blev N. R. ikke Eier af.

13 Æ A II 71 R 23. See Bil.

Del i Gaarden, og samme Aar den 8 Juli pantsatte Datteren Sofie Eriksdatter ham sin sjette Del for 200 Mk. Aaret efter, den 23 Juni og 8 Septbr. 1510, gave Gert og Sofie ham hver især Skjode paa de dem tilhørende nævnte Andele og den 7 Januar 1512 udstedte den anden Søster Pernille et Skjode til ham paa hendes sjette Del. Hertil slutter sig tvende Erklæringer, den ene af 21 Januar 1512 fra Fru Thore, at Niels Klemensen har gjort hende fyldest for den Arv, der kunde tilfalde hende efter „hendes Datter“ Sofie, der dengang var død, den anden af 8 Juli 1514 fra Gert Eriksen, der dels stadfæster, at N. Kl. har stillet ham tilfreds for Arven efter Sofie Eriksdatter, dels samtykker i Søsteren Pernilles Skjode og derhos udtaler, at han Intet har imod at N. Kl. kjøber eller panter Gods af hans to andre Søstre Karine og Gjertrud. Niels Klemensen var saaledes Skridt for Skridt bleven Eier af de to Trediedele i Ansborg. Den tilbagestaaende Trediedel, der tilkom de to nævnte Døttre Karine og Gjertrud, fik han derimod ikke; de solgte deres Anpart til Pædbjørn Bodebusk til Vosborg, uden at vi see Arvstallet.

Vi have, vistnok med Feie, antaget, at den Afhændelse, Fru Johanne og Erik Hvas 1511 foretog af de to Hjemstrupgaarde med mere Gods til Niels Klemensen, stete for at dække hans Krav paa Fru Thores Andel i Ormstrup. Men den Gjæld, der hvilede paa Fru Thore personlig, var større, end at den kunde afgjøres dermed. Fru Thore vidste da ikke bedre end at henvende sig til Biskoppen i Viborg, der naturligvis altid kunde raade over kontante Midler og tilmed rimeligvis tillige var en mere lempelig Kreditor end Niels Klemensen. Med Biskoppens Penge udløste Fru Thore da Niels Klemensen af hans Part i fire Gaarde i Nøddelund, som hun derefter 1512 skjødte Biskoppen. Dette Skjode samtykkede hendes Son, Gert Eriksen, 1513, og 1514 udstedte Niels Klemensen en Kvittants for det Beløb, hvorfor han havde havt de nævnte Gaarde i Pant. Hertil slutter sig endnu et Brev af 1515, hvori Fru Thore erklærede, at Biskoppen havde fuldgjort den Kontrakt, som gik imellem dem om Nøddelund, med Undtagelse af et Beløb af

300 Mk., som igjenstod.¹⁴ Fra dette Aar tabte vi Fru Thore af Sjene. Efter at hun havde mistet Aonsberg, kan hendes og hendes Børns Skjebne ikke have været meget glædelig. Vi kunne efter det Foranstaaende ikke oplyse, naar hun døde; vi kunne blot sige, at det var efter 1515.

Hr. Erik Eriksen havde, som foran nævnt, en Søn ved Navn Gert Eriksen og fire Døttre Sofie, Pernille, Karine og Gjertrud. Sønnen Gert er tydeligt nok opkaldt efter sin Faders Morbroder, Biskop Gert Gyldenstjerne i Børglum, der døde 1452, og Døttrene Sofie og Gjertrud efter deres Faders Faste af samme Navn. Gert nævnes første Gang 1505 som pantsættende Gods, der hørte under Aonsberg, og siden forekommer han ofte; sidste Gang vi have fundet ham nævnt i Ellen Gøyes Fordebog er 1517. Han nævnes altid Gert Eriksen og forekommer ligesaa lidt som sin Fader og sine Søstre med Tilnavnet Løvenbalk. — Hans senere Skjebne er os ubekjendt.

Af Døttrene var Sofie Eriksdatter gift med Peder Olsen. Hun var Enke 1509 og død 1512. Af de tre andre Døttre nævnes Pernille og Gjertrud endnu 1542. De skulle have forsøgt paa ved Proces at gjenvinde en Del af deres Arv i Aonsberg, et Forsøg, der ikke kronedes med Held og heller ikke let lader sig begrunde, naar sees hen til de foregaaede Afhændelser.¹⁵

Vi have ikke noget ligefremt Udsagn om, at Gert og hans fire Søstre vare Børn af Hr. Erik i hans andet Egtteskab. Men et Hensyn til samtlige Omstændigheder lader ikke megen Tvivl tilbage om, at Børnene vare af Egtteskabet med Fru Thore.¹⁶

¹⁴ Æ A II 71 R 25, 24, 27. See Bil.

¹⁵ Disse Proseser nævnes i Heises Afhandling om Hemmestrup Gaard og Gods, see Note 12, og henlægges til Tidsrummet 1524—47. Klev. har i Stamt. over Løvenbalkerne sat Aarstallet 1542 under de to nævnte Døttre.

¹⁶ Gert Eriksen samtykkede (Æ A II 71 R 26) 1513 det Skjøde, som „hans Moder“ gav Bispen paa Nøddefund. I Ellen Gøyes Fordebog kalder

V. Jens Griffen Hvas's Børn, Erik og Anne Hvas.

18—19.

Erik Jensen Hvas, 1511—18,
og hans Søster,

Somfru Anne Jensdatter Hvas, død 1516.

Da Fru Johanne var død, rimeligvis i Slutningen af Aaret 1513 eller Begyndelsen af 1514,¹ kom hendes tvende Børn Erik og Anne i Besiddelse af Drmstrup og det til samme hørende, stærkt formindskede Gods. Dersom vor Forudsætning, som vi antage, er rigtig, at deres Forældre først ægtede hinanden efter 1483, ville vi tilnærmelsesvis kunne anfætte deres Alder ved deres Moders Død til omtrent 25—30 Aar, hvilket stemmer med, at de begge vare umyndige 1503, medens Erik vistnok var myndig 1511 og Anne idetmindste 1514.²

Disse to Søstendes Historie er kun kort. De havde arvet den fædrene Gaard, men tillige en Gjæld, der oversteg deres Kræfter. De vare unge, uerfarne, ugifte, uden Forbindelse, uden Hjælp. Af deres Faders Søstendebarn, Christen Hvas til Raas, eller hans Søn, den senere Landsdommer Jens Hvas, kunde de efter Om-

Fru Thore i Brevet af 21 Januar 1512 Fru Sofie „sin Datter“, og erholder Fyldestgjørelse for Arv efter hende. Den sidste Omstændighed turde være temmelig afgjørende. Antage vi, at de to Døtre Pernille og Gjertrud i 1542 el. 47 ikke vare overmaade gamle, maa som en Følge deraf deres Fødsel henlægges til de sidste Aartier af 1400, altsaa til et Tidspunkt, da rimeligvis Ægteffabet med Fru Thore bestod. Hertil kan endnu føjes, at Fru Thores Bestræbelser for at bevare Aunsberg for Børnene, ved personlig at gøre Aaan hos Niels Clemensen, og at stille sit Fædrenegods til Sikkerhed, vise hen til, at det var hendes Børn. Dersom Børnene eller Noget af dem havde været af første Ægteffab, vilde de vel ogsaa have taget Arv i Løgtved.

1 Note 17 under Jens Hvas.

2 1503 deltog Børnene ikke i Tvisten paa Skiftet mellem deres afdøde Fader og Fru Thore, 1511 folgte Erik Gods i Forening med sin Moder, 1514 sælger Somfru Anne Gods uden Mellemkomst af Børgere. See Note 9 og 15 under Jens Hvas.

stændighederne ikke vente nogen Vistand.³ Den, der mindst kunde række dem nogen Haand, var deres nærmeste Slægtning, deres Fæster Fru Thore paa Avnsberg. Det var netop den Forlegenhed, hvori hun befandt sig, der væsentlig havde bidraget til at svække Familien paa Ormstrup. Muligt er det dog, at deres Møster, Fru Mette, gift med Hartvig Limbek, paa en eller anden Maade har blandet sig ind i deres Gjeldsforhold.⁴

Hovedkreditorerne vare Mester Anders Glob og Christen Sommer. Anders Glob var en Søn af Hr. Oluf Pedersen Glob af Borlev, senere af Bellunggaard, og Anne Skel, der var en Datter af Lange Skel og Fru Kirsten Hvas. Mester Anders var altsaa Næstfættendebarn af Erik Hvas. Han beklædte meget anseede Stillinger under Christian 2. og Frederik 1.⁵ og havde blandt Andet et Prælatur under Viborg Bispestol. Det kan tænkes, at Gjelden til ham hidrørte fra uberigtiget Arv efter hans Bedstemoder, Fru Kirsten Hvas; det lader sig ogsaa tænke, at dette Forhold kun har givet en fjernere Anledning til at Familien paa Ormstrup var bleven ham Penge skyldig. Christen Sommer var maaskee en Søn af Hr. Oluf Sommer til Ginnerup (Fusingø) og Løistrup, der døde henimod 1492.⁶ Som det synes, var han ikke beslagtet med Hvaserne. Erik Hvas's Bedstefader havde haft Penge tilgode hos Hr. Oluf, nu havde Bladet vendt sig. Udentvivel havde Chri-

3 Christen Hvas levede maaskee endnu, men var uden tvivl en gammel Mand. Sønnen Jens var endnu ikke traadt offentlig frem og var formentlig endnu ung. Naar der ikke er stor Formue tilføede og Slægtstabet ikke er nærmere, tilmed en personlig Forbindelse mellem begge Linier maaskee ikke vedligeholdet, var det naturligt at Linien paa Raas ikke blandede sig i Forholdet.

4 Æ A II 71 R 29 og 74 R 49, see Bil.

5 Om Slægtstabet, see under Fru Kirsten Hvas. Anders Glob havde Hjarbæk el. Borde Præbende, Ny kirkehist. Saml. 5. B. 3. S. 544 og var under Fr. 1. Rentemester og Provst i Odense, D. M. I 6 S. 7 i et Brev af 1525.

6 Om Christen Sommer, see Note 22 under Erik Lauritsen Hvas.

sten Sommer gjort Fru Johanne Raan; thi da hun var død, var han den første, der gjorde Indførsel i Drmstrup.

Under det Tryk, der saaledes strax kom til at hvile paa de to Søstende, søgte hver af dem at ordne sit Forhold paa den Maade, der bedst stemmede med deres Lærv. For Erik gjaldt det om at beholde Gaarden, hvis han kunde, for Anne blot om at faae sin Gjæld betalt og iøvrigt at beholde Gods, der gav aarlig Indtægt, hvoraf hun kunde leve. Begge henvendte dem til Biskop Erik Raas i Viborg om Penge og Hjælp; men Erik Hvas skaffede sig foreløbig Udvei ved den 15 Febr. 1514 at give Biskoppen Pant i sin Andel i Vestergaard i Velys (Vels) i Drum, Sønderlyng Herred, og samme Dag Skjøde paa sin Del af noget Gods i Frær By og Sogn i Høllum Herred, deriblandt to Gaarde, hvoraf den ene hed Kjerregaard. Dette sidste Gods var hans Moders Arvegoods. Søsteren derimod folgte den 23 August Biskoppen al sin Lod og Del i Drmstrup. Erik Raas, der nu havde fast Fod paa Gaarden og var vis paa, at de to Søstende kun kunde henvende sig til ham, lagde sig da imellem dem og Christen Sommer, der som anført, alt havde gjort Indførsel i Gaarden, og efterat Erik Hvas otte Dage senere, den 31 August, havde givet ham Forfkrivning med Pant, dels i fire øde Byggesteder, hørende til Drmstrup, dels i de Skovskifter, som Faderen Jens Hvas fik af Abbeden i Alling Kloster, altsaa i Gods, som ikke var indbefattet under det Pant, hvori Christen Sommer havde gjort Indførsel, betalte han denne Kreditor, der i et Brev af 18 Septbr. erklærede, at han var fyldestgjort for ethvert Krav paa Erik og Anne Hvas, og samtidigt afleverede sine Indførselsbreve til Biskoppen. Det er rimeligt, at Sidstnævnte for sit Tilgodehavende er indtraadt i Christen Sommers Ret. I vort nuværende Forretningsprog vilde det hedde, at Biskoppen efter at have fyldestgjort Kreditor, lod sig give Transport paa hans Pantebreve og dertil hørende Udlæg.⁷

⁷ See saavel herom, som om det Følgende, Bilagene.

Nu stod altsaa Mester Anders Glob, Prælaten i Viborg, tilbage, og med Hensyn til ham var Biskoppens Mellemkomst, efter hvad der allerede forelaae, ligefrem givet. Den 26 Januar 1515 skjøbte Somfru Anne Biskoppen alt sit Gods i Frær og to Gaarde i Blære i Nars Herred, og den 23 Septbr. skjøbte hun ham en Søsterdel i det tidligere navnte Vestergaard. Den 11 Novbr. gav Erik Hvas Biskoppen Brev paa en Løst Korn i Sal (By), det vil sige, Skjøde paa faa meget Gods, at det tilsammen svarede een Løst Korn i Landgilbe, mod at Biskoppen tog ham og hans Søster fri for en Gjeld af 1000 Mk. til Anders Glob. Renten af de 1000 Mk. blev altsaa anseet lig med een Løst Korn og Gjelden blev udtrykt ved Hjælp af Renten. Iøvrigt betalte Biskoppen ikke Mester Anders førend fire Aar efter, da Keye van Anefeld kvitterede for Beløbet paa Anders Glob's Vegne.

Erik og Anne Hvas vare nu befriede for deres to Kreditorer; men de havde faaet Biskoppen istedetfor, og om han end havde taget deres Anliggender i sin ordnende og stærke Haand paa en Maade, der maastee var mere lempelig imod dem, var det Endemaal, hvortil hans Mellemkomst førte, dog ikke mindre tilintetgjørende for Familien; thi efter at have holdt igjen faa længe som muligt, maatte Erik Hvas, utvivlsomt dreven af den haarde Nødvendighed, dog opgive Drmstrup. Han skjøbte den 29 Novbr. 1515 Gaarden (sin Andel i samme) og sit Gods i Sal Sogn til Biskoppen, der dog samtidigt overdrog ham saavel Gaard som Gods i Forpagtning eller til Bestyrelse, hvorom Erik Hvas Dagen efter udstedte sit Vederkjendelsesbrev. Den 16 Decbr. gav Erik Hvas „paa Vormstrupgaard“ endnu Biskoppen et Tillægs-skjøde paa „det Gods i Sal Sogn og beshynderlig de øde Byggesteder.“

Saaledes gif den gamle Eiendom ud af Hvasernes Haand. Der er ikke noget Overraskende deri. En Familie, hvis Formue har været underkastet gjentagne Arvedelinger, uden at der tilføres den ny Forøgelse, maa nødvendig efterhaanden gaae tilbage. Der behøves baade særlig Dhygtighed og gunstige Omstændigheder for at

en Slægt skal kunne holde sig oppe paa et vist Høidepunkt i en Række af Led. Det, der ikke er os klart, er det, om Biskop Erik Raas ved denne Leilighed handlede fuldkommen uegennyttigt, eller om han benyttede de to unge Søfendes Uerfarenhed og Forlegenhed til at skaffe Kirken beleiligt Gods. Vi savne Oplysning om Erik Raas's personlige Karakter og andre Retshandler til at have nogen Mening i denne Henseende.

I det følgende Aar, 1516, i Slutningen af April eller i alt Fald i Mai Maaned, døde Søsteren Anne paa Ormstrup, hvor Broderen jo fremdeles boede. Det er tydeligt, at hun har været svagelig eller i alt Fald har lidt af en saadan Sygdom, at den tillod den agtpaaagivende Biskop at ordne hendes timelige Anliggender inden hendes Bortgang. Den 23 April skjødte hun Biskoppen en Søsterlod i Vestergaard, — altsaa har hendes Skjøde af 23 Septbr. Aaret forud ikke været i god Form — og samme Dag skjænkede hun en Gaard i Gullev til Helligtrefoldigheds Alter i Viborg Domkirke. Disse Handlinger betegne hendes nære Endeligt. Den 6 Juni folgte Erik Hvas Biskoppen det Gods, han havde arvet efter sin Søster, og samme Dag stadfæstede han det Skjøde, hun havde gjort Biskoppen, rimeligvis Skjødet paa Vestergaard af 23 April eller Gavebrevet af samme Dato.

Efter Ormstrups Erhvervelse laae det selvfølgelig i Biskoppens Interesse at befaste sig i Besiddelsen af samme mod Krav fra Familiens eller Andres Side. Vi have nogle hertil sigtende Breve. Den 8 Novbr. 1516 udstedte den tidligere omtalte Hans Skel, Kirsten Hvas's Sønneson, der før havde ment at have en eller anden Ret i Hvasernes Gods, et Brev, hvori han beklæder ingen Tiltale at have til Lang Jens's Søn Erik, eller hans Arvinger, om Arv eller Søfendeskifte. Den 30 Januar 1517 tog Erik Hvas ved sin Foged, Mikkel Jensen, Lavhævd paa Ormstrup til Biskoppen, og den 14 August 1518 udstedte Fru Mette Hansdatter, Erik Hvas's Møster, og hendes Mand, Hartvig Limbek, et Brev, hvori de samtykte Erik og Anne Hvas's Skjøde og Bepligtelse-Breve paa Ormstrup og det til Biskoppen folgte Gods. Det synes at være

en vidtgaende Forsigtighed fra Biskoppens Side at lade Hans Skel og Fru Mette udstede de omtalte Breve; men hin Tids forviklede Medeiendomsforhold og ufuldstændige Skifter retfærdiggjøre enhver Forholdsregel af denne Art.

Fra 1518 tabe vi Erik Hvas paa Drmstrup af Sigte. Drmstrup maa ved Reformationen formentlig strax være gaaet over i Kronens Eie, og hvis Erik Hvas i Tidsrummet fra 1518 til 1536 har haft Gaarden under Bestyrelse, eller i alt Fald er vedbleven at staae i Tjenesteforhold til Biskoppen, er det ikke utroligt, at han har beholdt den samme eller en lignende Stilling under den Lensmand, der forvaltede det nu til Krongods overgaaede Kirkegods. Vi træffe efter 1560 flere Gange en Erik Hvas som Slotsfoged paa Hald og ansee det for sandsynligt, at det har været den samme Erik Hvas, der folgte Drmstrup. En Erik Hvas nævnes saaledes 1565,⁸ idet han paa sin Herres, Hr. Otto Krumpens Vegne tog et Tingsvidne ved Medelsom Herreds Ting angaaende nogle Enge til Kronens Gaarde Tauell og Hiermindt. Han nævnes fremdeles 1568⁹ i Anledning af, at han som Hr. Otto Krumpens Bud havde stævnet en Mand til Viborg Landsting. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt denne Erik Hvas er den samme, som

⁸ 1565 den 7 August, Tirsdag før Laurentii Dag, gjør Anders Griffen i Bering, Foged til Medelsom Herreds Ting, m. Fl., vitterligt, at paa den nævnte Dag var stillet paa Medelsom Ting „Erick Huass, slots fogit paa Hald“, som fik et Tingsvidne af otte Mænd, at de saae og hørte 18 Synsmænd kundgjøre, at de havde synet nogle Enge, som ligge „till kronis grde Tauell och Hiermindt, som thy var loffuelige till tagit fraa tingi, och forn. Erick Huass paa hans herris veygne thennum till vist“. Tingsvidnet findes i Hemmestrup Archiv paa Biskum, Pakken 1550—1600, Nr. 271. Erik Hvas nævnes paa samme Maade i et eller flere Breve i Stiftsarkivet i Viborg, i eller efter Aaret 1560. Meddeelt af Adj. N. Heise i Viborg, med Tilf., at Otte Krumpen ellers lader møde for sig paa Tinge ved Andre.

⁹ I Viborg Landstings Justitsprotokol findes 1568, 20 Marts „Fr. Otte Krumpens Bud Erick Huass kallit...“ (Resten ulæseligt) og samme Aar, Lørdag efter Olai Dag: „Erick Huass kallytt Jens Hanssen“. Medd. af Adj. N. Heise.

havde eiet Drmstrup, maa det erindres, at der samtidigt med Erik Hvas fra Drmstrup levede en anden Erik Hvas, tilhørende den under Frederik den Første i Aaret 1525 ablede Linie¹⁰, og at det ikke er aldeles umuligt at den Slotsfoged paa Hald, der nævnes i Aarene efter 1560, har været den sidstnævnte Erik Hvas. Dog troe vi, at der er overveiende Grunde for indtil videre at fastholde, at det var Erik Hvas fra Drmstrup, der efter at han havde tjent Biskoppen som Foged, derefter fik Tjeneste hos Lensmanden. Hvad var naturligere, end at han, der ikke havde Gaard og Gods, holdt fast paa en Stilling, som uformuende Adelsmænd ofte attraaede og befandt dem vel i, og hvad var naturligere, end at den kongelige Lensmand, der ofte kunde være fraværende, hvilket da ligefrem gjælder om den gamle Rigmarsk Otto Krumpen, der var forlenet

10 Erik Hvas af den yngre Adelslægt med den halvoppringende Bult og den halve Lille havde sikkerlig hjemme paa Mors. Han tjente 1562 Vesper Krafte til Vasnæs og blev bestydt for at have stude Dyr i Kongens og Kronens Stove. Bjørn Kaas fik Ordre til at forfølge Sagen mod ham uden al Undskyldning til Lovens Ende, men han slap dog med, at tre ansete Mænd, Hr. Erik Krabbe til Bustrup, Klaus Daa til Ravnstrup og Eiler Krafte til Egholm gik i Borgen til Hr. Otte Krumpen paa Kongens Begne for, at han strax skulde „indraghe udi Mors och aldrigh sigh ther vd igen begiffue y noget maade thet stunde hand leffuer“. Ordon, Kvartalstr. 1844, S. 151. See de to Breve i Gh. Ark. af 19 Apr. 1562 i Udtaft i danske Saml. II Nr. 635 a og af 9 Septbr. s. A. i Afskrift bl. Dot. til Fam. Hvas i Klev. Saml. Erik Hvas's fædrene og mødrene Vaaben findes i Alsted Kirke paa Mors paa den øverste Kirkestol saavel paa Mandss- som paa Kvindefiden med Aarstalet 1568. Hans fædrene Vaaben er det, der nævnes i Adelslex. under Hvas Nr. 4, hans mødrene er et fra høire straadelt Skjold, hvorved muligvis kan være ment Familiene Brune, maastee ogsaa, da Man neppe tør stole paa at Skraadelingen er paalidelig, Familiene Banner, Stygge eller Høg; see isvrigt ogsaa under Frijs og Suel i Ad. Lex. I et Forlig af 6 April 1594 om Spøttrup Sø og Vadum Enge (Molb. i Hist. Tidsskr. 1. D. om Spøttrup S. 235) nævnes paa den ene Side Henrik Below til Spøttrup, paa den anden Side Eskke Brof til Efttrup og Erik Hvas til Rørgaard i Salling. Om denne Erik Hvas var den samme som Erik Hvas paa Mors, tør vi for Tiden ikke have nogen Mening om. Han er naturligvis en Anden end Erik Hvas fra Drmstrup. Meddelelsen om Vaabnene i Alsted Kirke er fra Hr. Magnus Peteresen.

med Halb i Aarene 1544—1568, beholdt en Mand i sin Tjeneste, der var født i Egnen og efter mange Aars Virksomhed som Biskoppens Foged eller Official jo nøie maatte kjende Personer og Forhold, vedkommende Lenet?

I Aaret 1568 maa isvrigt Erik Hvas have været en gammel Mand, høit oppe i de halvfjerds. Vi have ikke nogen Meddelelse om at han var gift, og endnu mindre om, hvem hans Hustru var. Men der forekommer senere hen i Tiden baade Mænd og Kvinder af Navnet Hvas, der vise hen til, at Slægten har fortsat sig. Uden at kunne paapege en bestemt Forbindelse mellem dem og tidligere Navne i Familien maa Man, naar det sidste bekjendte Led af en Linie forsvinder i Dunkelhed, altid spørge om det dog muligvis netop ikke er fra dette Punkt, at en Fortsættelse er udgaaet.

Bilage.

1.

Hr. **Laurits Hvas** (den Ældre).

1. Æ A II 75 R 58. 4 Oktbr. 1348. Jtem et latins tings vinde, liudendis att Lauritzs Huas opbyggde aff ny en gaard j Sael sogen Helbeck, och ingen klage ther paa wor føre en vj aar ther effther. Datum mcccxlviij^o 5a feria proxima post diem Michaelis archangelj.

2. Æ A II 69 R 14. 12 Marts og 23 Aug. 1354. Jtem thu mageskifte breff paa latin, som gick emellum Lauritzs Huas och thennum aff Allingcloster om en gaard, heder Skiblund, och en gaard vdj Sal met mere godz. Thet ene datum mcccliiij^o die beatj Gregorij papæ, thet andet datum anno mcccliiij^o vigilia beatj Bartholomej apostolj.

3. Dom af 9 Mai 1355, hvorved Salæ dømmes under Kronen.

Findes i Langebeks Diplt. i Gh. Ark. under den nævnte Dat. Trykt (see Reg. dipl.) i Videnskb. Selskabs Skrifter IV 214—15 og Suhms Danmks. Hist. XIII 829—30. Det er dette Dokument, der omtales i Vidnet af 1360 i Æ A I 90. Her meddeles et Uddrag efter Diplt.

... Dominus Valdemarus Stygotum Andersson militem, Johannem Æuær et Suenonem Rusticum, armigeros, legaliter incausavit, dicens eosdem bona infrascripta, videlicet Suenonem Rusticum

ibidem tres parochias, videlicet Gerninge, Gutheluf et Salæ, minus juste ac illegaliter contra coronam Dacie per plures annos tenuisse et similiter occupasse Nos igitur auditis impeticionibus domini nostri regis Valdemari et responsis dictorum domini Stygoti. . . . et similiter tres parochias ibidem, quas Sueno Rusticus tenuit, pro quarum injusta detencione per ipsum per plures annos facta coram nobis legaliter conuictus extitit, dicto domino nostro Regi Valdemaro legaliter adiudicauimus. . . .

4. Hr. Laurits Hvas overdrager Jon Hwiit paa Kong Valdemars Vegne en Gaard, han havde i Pant i Bjerling i Medelsom Herred. 17 Mai 1355.

Orig. i Geh. Ark. med Hr. Laurits Hvas's vedhængende Segl i Vox, afbildet i Klev. Sigilsamling og gjengivet bl. Bil. til dette Skrift. En Afskr. findes i Langebeks Diplt., en anden ved Klevf. Sigilsaml. ad Hvas. Registratur trykt i Æ A I 92, hvor det sees, at Byring er Bjerling (Biringh) i Medelsomherred. Brevet er her trykt efter Orig.

Omnibus presens scriptum cernentibus Laurencius Hwas miles salutem in domino sempiternam. Nouerint universi, quod cuidam Jone Hwiit ex parte domini mei domini Waldemari dei gracia regis Danorum et ad manus ejus bona in Byring sita, in quibus quidam Petrus Ploughson residet (que de domino Petro Wendelbo condam dapifero pro tribus marchis puri in pignore habui) resigno per presentes, recognoscens eundem dominum meum ipsa bona a me veraciter redemisse. Datum sub sigillo meo Anno domini M^o cccl quinto dominica proxima post ascensionem domini.

5. Æ A II 74 R 56. 16 Aug. 1357. Jtem frue Ingers, Suend Bundis efftherleffuerske breff, liudendis att hun vdj koning Woldemars neruerelsze sköder her Lauritz Hvas sit gotz j Gudelöff. Datum mcccvij^o in crastino assumtionis beatæ Mariæ virginis.

6. Tingsvidne, 18 Marts 1363, at Peder Jenson skjødte sin Hovedgaard Od m. m. Gods i Vinkel Sogn til Hr. Christiern Vendelbo.

Orig. i Gh. Ark. — Afskr. i Langebeks Diplt., hvor der ogsaa findes en Vidisse eller Transskript af samme Brev under 15 April 1414. Brevet er her trykt efter Diplt.

Omnibus presens scriptum cernentibus Thordo Dyaconus, auditor

placiti generalis Wibergensis, Hermannus prepositus in claustro beate Marie Wibergis, Laurentius Hwas, miles, Johannes Kaas, Henricus Jacobsson, Nicholaus Kraag, Joonas Hwiid, N. Eriksson de Holm, Henricus Dylmer, Petrus Hwiid de Begh et Johannes Dyaconus in domino salutem sempiternam. Notum facimus vniuersis, nos sub anno domini millesimo ccc^o sexagesimo tercio, in sabbato scientes in placito generali Vibergensi presentes fuisse, audiuisse et (in) vidisse, quod Petrus Jenson de Od ipso die in eodem placito personaliter constitutus exhibitori presencium domino Cristerno Wendelbo militi curiam suam principalem Od et singula omnia sua bona in parrochia Winkil in Mæthelsum herret situata, videlicet agris, pratis, siluis, pascuis, piscaturis et pertinenciis suis vniuersis et singulis, alienauit et scotauit, jure perpetuo possidenda. Insuper obligauit se sibi dicta bona appropriare et liberare ab inpeticione quorumcunque, quod vidimus et audiuimus, hoc in verbo veritatis protestamur per presentes. In cujus rei testimonium sigilla nostra duximus apponenda. Datum anno, die et loco supradictis.

Fru Kirsten.

7. Æ A II 73 R 42. 24 Juni 1371. Jtem et breff aff Palle Nielszen paa latin, att hand bekender seg att haffue sköt frue Kirsten, her Lauritz Huaszis efftherleffuerske ij gaarde vdj Simenstrup vdj Sal sogen mett to toffte vdj Sal. Datum mcccxxj^o in festo beatj Johannis baptistæ.

2.

Jens Hvas.

8. Jens Hvas pantsætter Jens Nielsen Blæsinge en Gaard i Høng. 25 Septbr. 1355.

Orig. i Gh. Ark. med Jens Hvas's vedhængende Segl i Vox. Seglet afbildet i Langebeks Sigilsaml. og gjengivet bl. Bil. til dette Skrift. Topogr. Saml. Sjælland, Løve Hd. Nr. 28.

Omnibus presens scriptum cernentibus Johannes Hwas sa-

lutem in domino perhennalem. Nouerint universi, quod recognosco me latori presentium Johanni Niclæsson¹ in quatuor marchis puri argenti teneri veraciter & esse obligatum, pro quibus sibi unam curiam in Hynghæ sitam mihi per dominum Nicolaum Hasæ militem inpignoratam inpignero per presentes, sibi secundum leges terre appropriandam, in festo beati Martini proximo venturo redimendam, tali condicione, quod si dicta curia termino prenotato non fuerit redempta, ex tunc idem Johannes Niclæsson fructus & redditus de dicta curia annuatim subleuabit in debito principali minime computandos, donec ab ipso legaliter redimatur. Insuper quocunqve anno dictam curiam mihi redimere placuerit, in placito Lygheret proximo ante festum beati Johannis baptiste coram placitantibus intimabo. In cujus rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum. Datum anno domini m^o ccc^o lv^o in sexta feria proxima ante festum beati Michaelis.

· 3. ·

Peder Hvas.

9. Overenskomst i Lyby Kirke om at fremme Kirkens Tarv. 2 Febr. 1375.

Suhm XIII 746. Hvitf. 624—26. Jfr. Note 2 under Peder Hvas. Her trykt efter Suhm.

Alle tro Christne, som denne nærværendes Brev seer eller høre læse, Boe Høg, Jens Lecki, Ridder, Jacob Nielssen, paa Danmarks Riges Vegne Høvedsmænd paa Hald og Skive Slot, Mickel Krabbe, Hendrik Niellsson, Niels Brage, Gaadtskalckus, Peder Bleg, Anders Jenssøn, Peder Neffue, Morthen Jenssøn, Peder Hughatz, Christen Oluffssøn, Væbner, og Salling-Syssels Indbyggere hilser vi udi alle vore Sysler. Efterdi vi have befundet, det arme Danmarks Rige og Indbyggere at have lidt fordærvelig Skade af Rov og Brand, af Jordens Ufrugtsommelighed, af Fjen-

1 Kaldet „Blæsinge” (i et andet Brev).

dernes Grumhed, brat Død og Guds forkommende Vrede, af Fæ-Død, af Fiskens Formindskelse, befrygter vi os, at vores Skabers Trudsel og Grumhed skal endnu faae Overhaand, og daglig opkomme, besynderlig fordi at Guds Kirkes og Kirkens Personer er meget foragt, og skilt ved deres Friheder. Derfor, paa det at Guds Vrede..... maatte barmhjerteligen formildes, sværge vi..... at skulle stadelig og aldeles uden Svig og Skalkhed ligge Vind paa at forfremme Kirkens Personers Friheder..... Til hvis ydermere Vidnesbyrd haver vi ladet hænge vor Indsegl neden for dette Brev. Det er skeet i Lybie Kirke i fornævnte Salling Syssel, udi værdige Faders og Herres udi Christo Broder Jacobs med Guds Naade Biskop udi Viborg hans Nærværelse, og beskeden Hans Hanssens Prioris ordinis sancti Augustini udi Gryndersløv Kloster, Torbens Provst i Salling Syssel, Hans Jordan, Thomes af Hermon, Præsters, end saa mange fromme Mænds Nærværelse, som derhos stod. Under Guds Aar 1375. Den ærefuld Jomfru Kjermis Høitid.

Hos Hvitfeld findes de fremhævede Navne saaledes: —, Hans Lycke, — Mickel Buggi, — Godskalck Skarpenberg — — Peder Høgholt, — Christen Stigssøn.

4.

Hr. Laurits Hvas, den Yngre.

10. Æ A II 74 R 53. 24 Juni 1400. Jtem et breff, att Bugge Nielszen och Jens Laagenkier lader her Lauritzs Huas och her Eylers arffuinge quit och fri for arffue gotzs, thennum emellum wor. Datum mcd^o in 8a corporis Christj.

11. Æ A II 70 R 15. 19 Febr. 1404. Jtem et koningh Erickis dombreff, att hand tildømmer her Lauritz Huas nogett godzs, som er ij gaarde vdj Simmelstrop j Sael sogen och ij toffter j Sal mett theris tilliggelsze. Datum mcdiiij^o feria 3a proxima post dominicam jnuocauit.¹

.1 Jfr. Bil. 7.

12. Orfeidebrev, udstedt Mathæi Apostoli Dag, 21 Septb. 1405, af Jens Nielsen Løvenbalk til Avnsberg.

Hvitf. 627—28.

Jeg Jens Nielssen af Affvendsbierg Riddere bekiender udi denne nærværendis Skriff, oc udi saadan maade, som her efter stander skreffuet, at haffue dagtinget, begrebet oc endt, en evig Sone, imellem Her Jens Anderssen aff Assendrup Riddere, Anders Jenssen, oc Lauge Jenssen, oc deris Venner oc Frender, paa den ene side, oc mig oc mine Venner oc Frender paa den anden side, om Jens Jenssens Død aff Clausholm, hans Søn, oc deris Fader, (hves Siel Gud haffue.) Først skal jeg giøre en evig Messe.

.....
oc loffue med mig, Her Mogens Munck, Her Johan Tomissen, Her Niels Nielssen, Her Woldemar Albretzsøn, Her Claus Hovenskind, Her Lauritz Hvatz, Her Jacob Troelssen, Stygge Anderssen, Stj Munck, Thomis Mogenssøn, Jep Mogenssøn, Niels Anderssen aff Vong, Mogens Kruse, Michel Kruse, Lauge Kraag, Jep Kiørt, oc Palli Kiørt. Oc disse efterskreffne loffuer for Her Jens Anderssen aff Essendrop, Anders Jenssen, oc Lange Jenssen, forneffnde Jens Jenssens Sønner.

13. Æ A I 24. 1406. Item eth breff giffuit pa rettertingh i Aleborgh at alt Powel Globs gotz och andre fleræ koning Waldemars vwenner bleffue dømpte kronen til in perpetuum. Dat. mcdvi.

Item eth breff giffuit pa rettertingh at Karleby och Knwstrop och i mølle som Henrik Prip hadde, bleffue kronen aff Danmark til dømpe.¹ Anno mcdvi.

Item eth breff giffuit pa rettertingh at Salæ som Laurits Hwas hadde, dømptes kronen til.² Datum Aarhus mcdvi.

Brevet om Poul Globs Gods af 24 Mai 1406, der findes i Gh. Ark. i Orig. uden Segl og i tre Afskrifter i Langebeks Diplt., lyder, efter L's egen Afskrift, saaledes:

1 Kallee læen, i Skandeborg læen ligger mellen.

2 I Tordorp læen.

Ericus Dei gratia regnorum Dacie Swecie Norwegie Sclauorum Gothorumque rex et dux Pomeranie omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino. Noueritis quod sub anno domini mcd sexto secunda feria post dominicam asscensionis, coram nobilibus viris et discretis dominis Boecio episcopo Arusiensi, Petro Burglanensi, Lawone Vibergensi episcopis, Petro Nicolai de Agard, Johanne Nicolai de Awendsberg, Elauo Elefson, Erico Nielson, Jacobo Calff, Magno Munk, Jacobo Lawesson, militibus, Stigoto Munk, Pallnone Kirt, Jacobo Kirt, Nicolao Krabbe, Thoma Magni, Johanne Nicolai, Cristerno Nielson et aliis pluribus fidedignis placito nostro justiciario pronunc Aleburgis presidentibus rationabiliter compertum est et sententialiter diffinitum, bona Pauli Glop quocunqve sita et aliorum emulorum illustrissimj domini domini Woldemari quondam regis Danorum clare memorie sub manu et potestate et possessione Regni Dacie esse legaliter diuoluta. Datum anno domini mcd sexto, secunda feria post dominicam asscensionis, nostro ad causas sub sigillo, teste Johanne Suenonis Bryms.

14. Tingsvidne af 12 Juni 1406, at Husfrue Inge Ferkes skjødte Jens Nielsen (Munk)¹ af Visborg Gods.

Af en Vidisse paa Perg. i Gh. Ark. af Aar 1414, indført i Langebeks Diplt. Trykt i Molb. og Pet. Diplt. S. 260—61.

Alle mæn thettæ breff see eller høre læse hælde wy Jæp Kirt, Jon Wifferdsøn, Jes Giedh, Nisse Awesson, Jesse Swan, Jæp Ywersøn, Las Hwas oc Esbern Langmose ewinnelegh meth Gudh. Widæ scule thet alle mæn nærwærendes oc kommæ sculendes, at oss ær øfret witerlecht oc meth sannende, at een husfrwæ Yngæ Færkes, hwes siæll gudh haue, war pa Hyælum hæræths thing oc sciætæ oc vplodh oc vntæ Jæppe Magnussøn pa Jes Nielssons weghnæ aff Wesburgh alt oc hwer hennes gotz j Hælomhæreth oc j Hænsthæreth, som ær etc.

15. Skjøde af 17 Septb. 1406 fra Kætil Mikkell-

¹ Han kaldes andre Steder Jønes og Jesse Niclessøn. Han skjødte det nævnte Gods til Peder Mortensen og denne igjen til Dr. Margrethe.

sen m. Fl. til Dronning Margrethe paa Nedre Hovgaard i Vesterbølle Sogn m. m. Gods.

Orig. i Gh. Ark. Trykt i Molbechs og Petersens Diplt. Under Orig. findes Lasse Hwas's Segl med de to Sparrer i Vaabnet og en svagt læselig Omskrift. See Note 59 under Hr. Laurits Hvas.

Slutningen af Brevet lyder efter Originalen saaledes: Oc til witnesbyrdh haue hetherleghe fæthre meth gudh oc wælborne mæn ladet theres Jncigle hængis fore thettæ breff, Swosom er Bisschopp Bo aff Arws, Bisschopp Laghe aff Wyburgh, Her Jønis Nielssen aff Auentbergh, Her Erik Nielssen, Her Niels Iuersson, Her Lasse Hwas, Riddere, Jønes Swensson Bryms, Jæppe Kyrt oc Cristiern Nielssen, aff wapn. Datum Randers Anno Domini M^o cd^o sexto, feria sexta quatuor temporum post exaltacionem sancte crucis.

16. Tingsvidne af 17 Septb. 1406 om ovennævnte Retshandel.

Afskr. i Langebeks Diplt. Gh. Ark.

Tingsvidnet er udstedt nostro ad causas sub sigillo, teste Johanne Swenonis Bryms; men af Kong Erik, in placito nostro iusticiario — coram nobilibus viris et discretis, dominis Boecio Episcopo Arusiensi, Johanne Nicholai de Awendzbergh, Erico Nielssen, Jacob Kalf, Laurencio Hwas, Svenone Udssøn, Jacobo Lawesson, militibus, et aliis pluribus fidedignis.....

17. Leiekontrakt af 29 April 1407 paa en Gaard i Beistrup, Øster Han Herred, til Niels Nielsen Fynbo.

Efter Orig. i Gh. Ark. Kun 1 utydeligt Segl hænger under. Afskr. bl. Dok. til Fam. Hvas i Klev. Stamt. Findes ogsaa i Diplt.

Omnibus presens scriptum cernentibus Laurencius Hwas armiger salutem in domino sempiternam. Nouerint universi presentes et futuri, quod recognosco me viro discreto exhibitori presentium Nicolao Niclesson dicto Fynbo curiam meam in Hanhæreth in Bysdorp sitam, quam quidam Thomas inhabitat pronunc, cum omnibus et singulis suis adiacenciis videlicet agris, pratis, pascuis et piscaturis nil excepto ad octo annos continuos iam immediate subsequentes ratione conductionis dimisisse per presentes, tali condicione, quod idem Nicolaus predictis octo annis tria

talenta annone in pensione michi dabit de eadem et non ulterius. Obligans me et heredes meos ad appropriandum et ad liberandum dicto Nicolao & suis heredibus predictam curiam cum suis adiacenciis ad prenomatos octo annos pro allocucione quorumcunque, hoc adiecto, quod transactis sepepredictis octo annis idem Nicolaus Fynbo sex talenta anone ratione conductionis ad dies suos michi de eadem curia erogabit annuatim. Insuper obligo me et heredes meos ad appropriandum et disbrigandum sepepredicto Nicolao Niclesson sepepredictam curiam ad dies suos, donec michi satisfecerit ut premisum est. In cuius rei euidenciam sigillum meum vua cum sigillis virorum discretorum videlicet domini Petri Martini militis et domini Andree Niclesson sacerdotis presentibus est appensum. Datum anno domini m^o cd^o vii feria sexta ante festum beatorum apostolorum Philippi et Jacobi.

18. Skjøde af 24 Jan. 1408 fra Niels Mikkelsen (Krabbe) til Dronning Margrethe og Kong Erik paa Gods i Fiskebæk, Nørlyng Herred.

Orig. p. Perg. i Gh. Ark. Trykt i Molbechs og Petersens Diplt.

Slutningen af Brevet lyder saaledes: Oc haue wælborne mæn Swosom er Her Jens Due, Her Magnus Munk oc Her Stygh Munk, brødhre, Her Johan Scarpænbærgh, Her Erik Nielssen, Her Jens Nielssen aff Auendsbergh, Her Pæther Høgh, Her Jacop Trwellsøn, Her Niels Strangessøn, Her Lasse Hwas oc Her Pæther Magnussøn, Riddere, Niels Koos fornæfnde min modherbrodher, Jesse Koos aff Koos gardh oc Jesse Hwall, aff wapn, ladet theres incigle til witnesbyrdh hænge fore thette breff.

Lasse Hwas's Segl mangler.

19. Kong Eriks Dom af 21 Oktb. 1408 mellem Ridderen Hr. Johan Poulsen og Biskop Bo.

Uddrag af Gl. Kgl. Saml. Fol. 844 Blad 356, Kgl. Bibl.

Kong Erik etc. gjør vitterligt, at Aar 1408 Jomfruernes Messedag for vor Kgl. Ret udi velbyrdige Mænds Nærværelse, Hr. Laurits Hvas, Styge Munk, Riddere, Peder Quese, Kannik udi Viborg, Styge Andersøn, Væbner, Laurits Thygesen, Borge-mester i Viborg, Niels Jenson Skadeland, Borger ib. og andre gode Mænd, var skikket Hr. Hans Gylling, Kannik i Aarhus, paa Biskop

Bos Vegne paa den ene Side, og Hr. Johan Poulsen, Ridder, i Holbek, paa den anden Side, ang. Gods i Holbek og Roxø Hd. — Det nævnte Gods blev tildømt Biskoppen i Aarhus.

20. Skjøde af 7 Febr. 1410 paa Gaarden i Beistrup til Palle Kirt. (Jfr. Nr. 17).

Orig. findes i Gh. Ark. Her trykt efter en Afskr. i Langebeks Diplt., paa hvis Fod findes den Bemærkning: Sigilla avulsa sunt.

Omnibus præsens scriptum cernentibus vel audientibus Laurentius Hwas salutem in domino sempiternam. Nouerint universi præsentis & futuri me nobili viro domino Palnæ Kirt militi latori præsentium unam curiam meam in Hanhærith in parochia Beesthorp sitam, in qua pronunc inhabitat quidam Nicholaus Fynboo, cum omnibus suis attinentiis, curiæ ab antiquo annexis, nullis penitus exceptis, vendidisse, scotasse et ad manus assignasse. Item recognosco me a prædicto domino Palno Kirt pro prædicta curia XVII marcas argenti in bono valore et datiuo ad usum meum plenarie recepisse. Insuper obligo me et meos heredes ad appropriandum et disbrigandum sibi et suis heredibus sæpedictam curiam, secundum leges terræ, sine inpetitione quorumcunque. In cujus rei testimonium sigillum meum una cum sigillis virorum discretorum, videlicet Johannis Gunson, Palnæ Krabbæ et Nicholai Asceri, præsentibus est appensum. Datum anno domini m c d x feria sexta proxima ante dominicam inuocavit me.

21. Æ A II 55 O 1. 3 Jan. 1410. Primo et latins pante breff aff Lauritzs Huas paa en gaard vdj Abtrop. Datum mcdx^o 5a feria proxima post circumsitionem dominj.¹

22. Æ A II 56 O 9. 8 Febr. 1459. Jtem et tings vinde, at Jes Thomesen aff Bøsterup skotte och oplod Las Nielszen thet pant, s(om) hans høstrue fader Peder Jenszen haffde j pant aff her Las Huas ridder paa en gaard vdj Abtrop liggendis østen ved bunde gaarden ther vøj byen. Datum mcdlix^o then neste torsdag efter vor frue dag purificationis.²

1 Jfr. 55 O 2, 1471, under Erik Hvas. Jfr. Nr. 26 nedenfor.

2 Jfr. 56 O 10, 1471, under Erik Hvas.

23. Forlig i Kolding, 25 Marts 1411.

Orig. p. Perg. i Gh. Ark. Reg. dipl. Nr. 3254. Hvitf. 638—41. Meddelt efter Hvitf. Findes ogsaa i Diplom. Flensborg. ved Seidelin I 191.

Kong Erik, (Hertuginde) Elisabeth og Biskop Henrik af Osnabrück gjøre vitterligt, at de „en Fred haffue indgaaet og forvissat, som skal vare fra nu oc til S. Johannis Baptistæ Dag Midsommer, offuer fem Aar næst efterfølgendis, huilcken vi skulle oc ville ubrødeligen til Land oc Vand, paa baade sider holdet haffue i saa maade, som efterskreffuet staaer“.....
 Her følger hele Indholdet af Freden Til Slutning lover Kæng Erik, Hertuginde Elisabeth og Grev Henrik ubrødeligen at holde alle de foreskrevne Artikler „Oc vi efterskreffne Forloffuere paa Kong Ericks side:“ Her følger Navnene paa 8 Biskopper, 47 Riddere, 5 Væbnere. Imellem Ridderne er Lauritz Huasz den 28de i Rækken. De Navne, der gaae nærmest forud og efter, ere følgende: Niels Krabbe, Otthe Meinstrup, Joen Litle, Gjord Gjordsson, Lauritz Huasz, Halvord Findsson, Jens Nielsson aff Affvensbiørg, Cresten Skram, Truid Hasse, Den sidste Ridder er Niels Jensson af Thange. Efter Kong Eriks Forlovere følge Forloverne paa den anden Side. Til Slutning tilføies, at Kongen, Hertuginde Elisabeth og Grev Henrik, samt alle Forlovere paa begge Sider med Villie og Vidskab have hængt deres Segl for dette Brev, som givet og skrevet er til Kolding Aar efter Guds Byrd 1411 paa vor Frue Annunciationis Dag.

24. Æ A II 291 J 152. 1415. Tings wittne att Lasz Waasz och Jesz Sawen tilbantt thenum paa Hiellum herrittz ting att hiemle och frij Jeip Kiertt thett guodtz, som ligger j Sönder Tranisz och schylder j øre korn, och ett boell som schyller en løbe smør. Anno 1415.

25. Forbund mellem Kong Erik og Kong Ladislaus af Polen, Kbhvn. 23 Juni 1419.

Hvitf. 677—78.

De Navne, der findes nærmest omkring Hr. Laurits Hvas, ere: Lyder Kamarck aff Aszdal, Lauritz Findsson aff Løgetved, Joen Lille paa Vobeck oc Toveskow, Biørn Svendsson aff Aurum oc

Lauritz Huasz aff Hornstrup, Riddere, Peder Falster Danmarckis Rigis Cantzeler, Johannes Krøpelin Hoffvitzmand paa Baahuus oc Elsborg, Peder Lycke af Stoldrup.

26. Æ A II 70 R 16. 27 Febr. 1420. Jtem et koning Erickis dom, som her Lauritz Huas fick paa gotzs vdj Sael sogen och j Gudeløff och en gaard vdj Abtrop och en gaard j Siøby oc en mølle. Datum mcdxx^o feria 3a proxima post dominicam jnuocavit.

27. Vidnesbyrd af 11 August 1421 at Gottorp ligger i Sønder Jylland m. m.

Orig. i Gh. Ark. p. Plattysk. Reg. dipl. 3365. Uddrag i Videnskb. Selskabs Skrifter X 130—31. Trykt i Slesv. Holst. Fragm.

Af Ridderne er Laurits Hvas den trettende i Ordenen og han omgives af følgende Navne Niels Strangesøn, Joen Litle, Peder Mogenssøn, Voldemar Albretssøn, Lauritz Huasz, Sti Oming, Palle Kirt, Riddere, Erick Ericksen etc. Væbnere.

28. Æ A II 69 R 12. Mandag d. 16 Oktbr. 1430. Jtem et skifte breff emellum Jes Huas och hans medarffuingge och frue Thoris børn paa gotzs, som the arffuet efther theris fader Las Huas, och bepligter for^{ne} Jens Huas och hans mettarffuinge at fri frue Thoris børn all Sael sogen och Wormstrop gaard. Datum mcdxxx^o feria 2a proxima ante festum sanctj Lucæ euangelistæ.

Fru **Elufsdatter.**

A. Hr. Eluf Elufsen.

29. Æ A II 73 R 45. 22 Septbr. 1374. Jtem et latins skifte breff emellum her Elloff Elloffszzen och Niels Ibszens børn. Datum mcccclxxiiij^o die beatorum Ma(u)ricij et sociorum eius.

30. Tre Skjøder af 1406 paa Asædorp (Aastrup) ved Hjørring.

Uddrag efter Molbech og Petersens Diplt. Jfr. Æ A I 22—23.

„Jac Eleff Elefsøn, Riddere, oc jac Kathrinæ, Strangæ Pæthersøns æfterleue, oc wy Buggy oc Henrik Nielssøn,

fornempdæ frwæ Kathrinæs brøthrå, wy fornempdæ firæ kungøræ“..... afstaae og skjøde til Kong Erik og Dr. Margr. deres Retth. ved Arv el. i anden Maade til Gden Asædorp i Vensyssel med till. Gods. Datum Alæborgh 1406, 17 Mai.

„Wy Pæther Nielssøn aff Agardh oc Eric Nielssøn brøthrå, Riddæræ, kungøræ etc.“.... skjøde Asædorp som ovenfor. Alæborgh 15 Mai 1406.

„Jæc Susanna Gotskalk Nielssøns æfterleue, oc wy Jønes Ericssøn aff Langtiine,¹ Nicles Ericssøn aff Skarwe² oc brune Eric, brøthre, for^{de} Susannes søner, ok jæc Stygh Munk pa myn Husfrues weynæ, som for^{de} Frwe Susannes dotter, oc thessæ for^{des} suster ær“ — skjøde Asædorp etc. om de have nogen Ret deri, enten paa forn. Gotskalk Nielsens Vegne el. efter Nicles Gotskalksen, forn. Gotskalk Nielsens og Fru Susannes Søn og vor, forn. Jones Eriksens, Nicles Ericsens og brune Eriks og min forn. Stig Munks Husfrues Broder, el. paa vore egne Vegne.

Datum Lundenæs 20 Aug. 1406.

B. Fru Elufsdatters indbragte Gods.

I Linæa Sogn (Gjern Herred): Lavind, Dyrnæs, Møllerup.

31. Æ A II 44 L 4.³ 1 Novbr. 1401. 8 Decbr. 1423.
Jtem thu breffue tilsammen bunden, thet ene et pante breff paa latin, at her Aage Hase ridder panter her Elloff Elloffszen alt hans godzs j Laffuend och Dyrnes vdj Lennow sogen vdj Giernherrit. Datum

¹ Banner? af Langtind.

² Skaregaard, Seierslev Sogn paa Mors, nu Bondegd, tiendefri 1769. D. Atl. V. S. 588. I et Brev i Diplt. af 6 Aug. 1406 oplader Niels Eriksen Husfoged paa Ripæ g. m. Sofie Pedersdatter, Datter af Peder Høg, Dr. Margr. al deres Ret til Gods i Sønd. Tranders. Jens Eriksen og brune Erik kaldes hans (N. Es.) Brødre.

³ Jfr. Æ A II 44 L 3, 1435, under Fru Thore Mus. Samtlige Adkomster til dette Gods fra 1360, da Kong Valdemar skjødte Dyrnæs og Dyrnæsfang til Ridder Palle Jensen, indtil 1444, da Bispestolen fik endeligt Skjøde derpaa, ere gennemgaaede i Note 28 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

medj^o die omnium sanctorum. Jtem thet andet, att Palle Hase haffuer kendis løsen paa alt thet godzs jnden Laffuend oc Maalerup liggendis. Datum mcdxxij^o paa vor frue afthen nest fore jull.

I Hids Herred og i Them Sogn, Vrads Herred.

32. Æ A II 15 D 14. 29 Januar 1403. Jtem et koning Erickis dom om attskil emellum her Elloff Elloffszzen och her Aage Hase paa godzs vdj Hitzherrit och Hoffuelbiergherrit. Datum mcdij^o then mandagh nest efther sanctj Pouels dag conuersionis.

33. Æ A II 41 J 54. 29 April 1445.¹ Jtem en vidise efther et latins pante breff, som her Elloff Elloffszzen haffde paa Aage Haszis godzs offuer alt Jutland. Och thien thette breff tiil thet gotzs kiercken haffuer vdj Thøm sogen och fick aff her Erick Huas och her Lauritzs Huas. Datum mcdxlv^o then torsdag nest fore sanctæ Wolburgis dag.

34. Æ A 15 D 11. 17 Aug. 1340.² Jtem et latins skifte breff emellum frue Elline her Aage Hasis eftherleffuerske och hindis suager her Elloff Elloffszzen paa alt thet gotz the haffde vdj Jutland. Datum mcccxl^o 5a feria proxima post aszumtionis Mariæ.

35. Æ A II 74 R 55. 1 Mai 1418. Jtem et breff, aff [o: at] Elloff Jenszen giffuer Las Huas ridder affkald och her Elloff Elloffszsens arffuinge fore alle sager och breffue, som thennum emellum wor, vden the breffue paa Hunningdal och en gaard j Røgen och Kraatorp. Datum mcdxviij die beatorum apostolorum Philippj et Jacobj.

¹ Vidissen er, som det sees, af 1445. Selve Pantebrevet er udentviwl udstedt kort før eller efter Kong Eriks Dom af 1403. Skjødet, der slutter sig til Vidissen, er udstedt Aaret efter denne, 1446, see nedenfor Æ A 14 D 6. „Hr.“ Erik Hvas og „Hr.“ Laurits Hvas i Registraturen af Vidissen er en Feiltagelse, der ikke findes i Skjødet. Jfr. Note 36 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

² Aarstallet 1340 er en Forvanskning. See Note 32 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

36. Æ A II 87 T 25. 13 Oktbr. 1418. Jtem et tings winde, at Tord Michelszen aff Matrups kendis seg ingen rettighed att haffue vdi Las Huaszi's godzs. Datum mcdxvii^o then torsdag nest fore sanctj Calixti dag.

37. Æ A II 8 B 25. 13 Febr. 1439. Jtem ett Erick Huaszi's och Anders Skeels pante breff paa tre gaarde j Funder tiil sanctj Johannis closter vdi Wiborgh. Datum mcdxxxix then fredag nest fore fastelauens sendagh.

38. Æ A II 8 B 26. 6 Septbr. 1439. Jtem et broder Clemend Beskes bekendelse breff, att the tre gaarde j Funder er egen løst fraa sanctj Johannis closter vdi Wiborgh aff Lange Ouffe aff Silkeborg. Datum mcdxxxix sabato proximo ante festum natiuitatis Mariæ.

39. Æ A II 10 B 38. 29 Novbr. 1439. Jtem ett her Lang Offues opladelse breff paa iij gaarde j Fundert tiil biscop Ørick. Datum mcdxxxix^o vigilia sanctj Andreæ apostolj.

40. Æ A II 9 B 36. 1 Juni 1406.¹ Jtem et skøde breff som Erick Huas aff Wormstrup skøde her Langge Offue paa biscop Øricks vegne alt thet godzs, som hannum och hans medarffuinge tillfallen vor aff rett arff effther her Elloff Elloffsen ridder, vdi Hitzherri liggendis, øde oc bygd. Datum mcdvj^o² then tisdag nest effther sanctj Vrbanj dag.

41. Æ A II 14 D 4. 19 Apr. 1446. Jtem et tings winde, liudendis att Erick Huas wor tiil tinget och loulig lagbød iij gaarde vdi Resen, en vdi Funder och iij vdi Kragelund. Datum mcdxlvj^o then tisdag nest effther cantate.

42. Æ A II 14 D 6. 25 Mai 1446.³ Jtem et skøde

1 Jfr. Note 3 og 34 under Hr. Laurits Hvas den Yngre, hvor der er gjort opmærksom paa, at Aarstallet 1406 er en Forvanskning.

2 Dette Aarstal, der staaer lige saadan i Haandskriftet B., er aabenbart forkeert; maaskee bør der indskydes xxx.

3 Vidissen af 1445, Æ A II 41 J 54, forbereder dette Skjøde. See under Nr. 33.

breff aff Erick Huas och Las Huas aff Wormstrup och nogen flere gode mend, att the haffue skøtt biskop Ølrick iij gaarde vj Gøduad, jtem en gaard som kallis Huninghdall, jtem iij gaard vj Kragelund, jtem fire gaarde vj Funder mett alt andet theris godzs, øde och bygd, vj Hitzherrit och vj Thøm sogen vj Wratzherrit liggendis. Datum mcdxlvj⁰ die beatj Vrbanj papæ et martyris.

43. Æ A II 14 D 9. 26 Aug. 1483. Jtem en laugheffd paa fire gaarde vj Gøduad, Hunningdal och Huningdals mølle och iij gaarde vj Kragelund. Datum mcdlxxxijj⁰ then tisdag nest fore sanctj Egidij dag.

44. Æ A II 14 D 8. 6 Mai 1488. Jtem en laugheffd paa Huningdal och Huningmølle. Datum mcdlxxxvijj⁰ tisdag nest effther inuentionis sanctæ crucis.

45. Æ A II 13 D 1.¹ 15 Juli 1488. Primo et stocke-neffn aff Hitzherritzing, att Jffuer Skeel eller nogen paa hans vegne haffuer aldrig ther tiil tinge giffuet last eller kiere paa Hunningdal eller kirckens gotzs vj Gøduad, Funder, Kragelund eller andersteds etc. Datum mcdlxxxvijj⁰ tisdagh nest effther sanctæ Margaretæ dag.

46. Æ A II 14 D 3.¹ 6 Juli 1489. Jtem et koning Hanszis dom paa Hunningdall, Hunningmølle, paa thet gotzs j Gøduad, j Kragelund och vj Funder, som Jffuer Skeel paa trette. Datum mcdlxxxix⁰ mandag infra octauas visitationis Mariæ.

47. Æ A II 13 D 2.¹ 4 Mai 1490. Jtem ett biscops och bygdemends dom paa thet gotzs vj Huningdall, Gødwad och Funder, som Jffuer Skeel trette paa. Datum mcdxc⁰ tisdag nest effther sanctæ Volborre dag.

Fru Thore Eriksdatter Mus.

A. Fru Thores indbragte Gods.

48. Æ A II 4 A 6. 25 Januar 1414. Jtem ett breff

¹ Jfr. Note 37 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

som prouesten aff Tuillum met nogere canicker, prester och gode mend haffue vdgiffuit, liudendis att frue Thore anduordet biscop Booe Silkeborg frit tiill Sanctj Clemend. Datum mcdxiii^o sanctj Pouels dag conuersionis.

49. Æ A II 8 B 27. 15 Juli 1414. Jtem et latins breff liudendis, att frue Thore haffuer opladet tiill biscop Boe hindis och hindis bærns godzs vdj Vester Kelstrup och Østerkelstrup. Datum anno mcdxiii die diuisionis apostolorum.

50. Æ A II 4 A 9. 15 Aug. 1418. Jtem et latins mageskifte breff emellum abbeten aff Alling closter och conuent ther sammesteds paa Remstrop, Remstrop fang, och stedit som Silkeborg stander paa, och all theris deel vdi Bond¹. Datum mcdxvii die assumptionis beatæ Mariæ virginis.

51. Æ A II 182 H 3. 1443.² Bisp Boetius aff Aarhus latins skifte breff paa enn gard kaldis Borgegardt och Børregaardt melle, och en gaard jbidem kaldis Brendegaard tiill Alling closter emod gotz kaldis Remstrup och Remstrup fang. 1443.

52. Æ A II 69 R 12. 16 Oktb. 1430. Trykt under Nr. 28 ovenfor.

53. Æ A II 3 A 3. 29 Novb. 1433. Jtem ett mageskifte breff emellem biskop Øllrick och frue Thore, her Anders Huaszis³ efftherleffuerske, saa hun fick thet gotz vdj Gudeløff, Nødelund och Bøgeskouff, oc kircken fick thet gotzs j Haarup, Halduid oc allt hindis gotzs vdj Lenow sogen. Datum mcdxxxiiij^o vigillia beati Andreæ apostolj.

54. Æ A II 3 A 4. 29 Novbr. 1433. Jtem et frue

1 Haandskriftet B. har Baand.

2 Skal formentlig være 1418, see Note 45 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

3 Anders Hvas skal være Laurits, see Note 9 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

Thoris skøde breff paa Haarup och Halduid. Datum mcdxxxiiij^o vigilia beatj Andreæ apostolj.

55. Æ A II 44 L 3.¹ 8 Febr. 1435. Jtem et breff, at Offue Offueszen oplader biscop Ørick all then rett oc rettighed, som hand oc hans hestruer Thore haffue vdj gaarde och godzs vdj Laffuend och Dyrnes vdj Lennow sogen, och ij gaarde vdj Mollerup. Datum mcdxxxv^o feria 3a proxima ante diem beatæ Scholasticæ virginis.

56. Æ A II 3 A 5. 14 Febr. 1436. Jtem et tings vinde tiil Giernherritzsting, at frue Thore Ericks datter haffuer standen inden tinge och bekend, att hun tilforne vdj hindis encke sede haffuer sold och skøtt til bispen allt hindis godzs vdj Haarup, Halduid och alt hindis godzs vdj Lenow sogen, och nw bekender seg att haffue faat fuld wederlag vdj Gudeløff, Nødelund och j rede penninge, desligeste at hun kender seg och sine arffuinge ingen rettighed att haffue vdj Silkeborgh eller nogen hindis tilliggelsze. Och 'waar hindis hosbonde Langge Offue samme tiid self inden tinge och stafestede alt som for^{ne} hans hestruer giort haffde baade tilforne och nw. Datum mcdxxxvj^o then tisdag nest fore fastelauen som vor sanctj Valentinj dagh.

57. Æ A II 39 J 41. 14 Novbr. 1505.² Jtem en vidisze vnder rigens jndsegel, att Erick Huas, Jes Huas, Jffuer Juull och Ficke Lauriszen samtyckede paa theris hestruer vegne thett skøde, som theris moder frue Thore haffde tilforne giordt tiil Aarhus biscopdom. Datum mdv^o then fredag nest efter sanctj B(r)ixii dagh.

58. Æ A II 3 A 2. 25 Mai 1463. Jtem frue Beritte Lauritzs datters och frue Kirsten Lauritz datters magte breff, att the giffue theris broder Erick Huas fuldmagt att selge och skøde theris del vdj Silkeborg och Siilkeborg godzs tiil bispen. Datum mcdlxiiij^o die Vrbanj.

1 Jfr. Bil. Nr. 31 med Note.

2 Originalen er udstedt før 1457, i alt Fald før 1463. See Note 47 under Hr. Laurits Hvas den Yngre.

59. Æ A II 3 A 1. 25 Mai 1463. Primo et tingswinde att Erick Huas haffde alle hans søskends magtebreff tiil att skøde Siilckeborg til biskopdommet. Datum mcdliij^o then onsdag paa sanctj Vrbanj dag.¹

60. Æ A II 4 A 8.² 26 Oktbr. 1465. Jtem et laugheffds breff paa Halduid hos Lenow vdj Giernherrit. Datum mcdlxv^o then leffuerdag nest fore apostolorum Simonis et Judæ.

61. Æ A II 4 A 7. 24 Juli 1489. Jtem koningh Hanszis dombreff, att Siilckeborg er dømt tiill kircken. Datum mcdlxxxix^o then fredag nest efther sanctæ Mariæ Magdalenæ dagh.

62. Æ A II 4 A 10. 11 Juni 1532. Jtem ett breff oc contract, som er en endelig ende och beslutning emellum abbeten aff Allingcloster och conuent jbidem och biskop Offue Bille om Remstrop och Remstrop fang mett mere godzs. Datum mdxxxij^o feria 3a post octauas corporis Christj.

B. Ove Ovesen Daa.

63. Æ A III S. 292 A 527. 1438. Offue Offuesøns skiøde thill bispen i Aars paa Leerbeck gaard och goedz.

64. Æ A II 10 B 38. 29 Novbr. 1439. See ovenfor Bil. Nr. 39.

65. Æ A II 9 B 36. 1 Juni 1406. See ovenfor Bilag Nr. 40.

66. Æ A II 87 T 17. 14 April 1460. Jtem her Lange Offuis bekendelse breff, att hand haffuer Starkier j forlening. Datum anno mcdlx^o 2a paschæ.

1 Ligeledes i Haandskriftet B. Imidlertid faldt Urbani Dag 1453 paa en Fredag, men 1463 faldt den paa en Onsdag, og da A. 1 og A. 2 vistnok ere udstedte samme Dag, bør der her i Aarstallet indskydes et x.

2 Jfr. Bil. Nr. 53—56 ovenfor.

5.

Mathias Hvas.

6.

Niels el. Nis Hvas og Fru — Rostrup.

67. Jacobus Pætherson, armiger et capitaneus prouincie Salingholm, udsteder 30 Novbr. 1390 et Brev, hvori han erkjender paa Livstid at have erholdt overdraget alt Grinderslev Klosters Gods i Jeberg Sogn og en øde Gaard Øxenvad, i Dalby Sogn.

Langeb. Diplt., Gh. Ark., med Paaskrift: Orig. mbr. mutil. penes Dnm. de Klevenfeld 1756. Octo sigilla absunt. Orig. nu i Gh. Ark. Belling Herred Nr. 45.

Dokumentet slutter saaledes: In cujus rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis venerabilis in Cristo patris ac domini fratris Jacobi diuina miseracione episcopi Wybergensis, domini Johannis, sacerdotis de Greninge, Jacobi Laghyson, Tostonis Jensson, Nicholai Crabby, Olauy (?) Kaath et Nicholai Hwaas, armigerorum, presentibus est appensum. Datum anno Domini M^o ccc^o nonagesimo, in die beati Andree apostoli.

68. Johannes Brandsøn, armiger, af Ulstrup, Gjeldsbrev af 13 Januar 1404 til nobili viro Dno Johanni Nielsen de Awendzbergh, militi, for 30 Mark Sølv.

Orig. i Gh. Ark. med Niels Hvas's Segl under. Afskr. i Langb. Diplt. Sstds Vidisse udstedt 15 April 1414 af Claus Grupendale, Ridder, Møleke og Gerith van der Lanken, indeholdende:

- a) det ovennævnte Gjeldsbrev af 13 Jan. 1404.
- b) en Transport fra Johannes Brandsøn til Johannes Nielsen paa to aabne Breve, dat. 2 Mai 1404 og undertegnet til Vitterlighed af de samme Mænd, som Gjeldsbrevet.
- c) En Ratihabition paa disse 2 Breve af Margrethe Jensdatter, Søster til Johannes Brandsøn af Ulstrup, og hendes Svigersønner Jacobus Jernvillær og Nicolaus Matisson, udstedt 9 April 1405 i Form af et Tingsvidne af Middelsom Herred.

Dokumentet slutter saaledes: In cujus rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis virorum discretorum, videlicet Petri Hasæ,

Nicholai Thoderssen, Hwas de Salingh, Johannis Michaelis de Boozholm, Johannis Thordsson, Petri Jenssen, Thome Jenssen et Eskilli Smid presentibus est appensum. Datum anno Domini millesimo quadringentesimo quarto, octava Epiphanie Domini.

69. Peder Hase af Vellum udsteder 11 Mai 1404 et Gjeldsbrev til Nis Hvas.

Dueholm Klosters Breve Nr. 121. Kbhvn. 1872 ved Dr. O. Nielsen.

Omnibus presens scriptum cernentibus Petrus Hasæ, wæpner, helsær alle thær thenne skrefft see ellær høræ læses, ok kwndgiøræ, at iegh Pether Hasæ wetherkiændes megh skyldigh at wære xl lodi marck i godæ sylff pænningh oc giæwæ thenne nærwærendes bref-førære Nis Hwas, for huilkæ iegh sætter hannum myt gotz i pant, thær ligger i Sallingh i Ramsingh soghen, so som ær Andropp oc Grwndwatzgard i thet sammæ soghen oc Trææbengard, som Knwd boor i, oc Blegsbiørgh i thet samme steth met alle there til liggelsæ, agger oc ængh, woth och thyffrt oc fiskæwan oc ænthet wntaghen. Bindher iegh megh til oc mynæ arffwingæ hannum oc hans arwingæ at frij oc frælsæ thet fornæffndæ gotz for alle mentz tiltale, so længi thet wordher loffligh læst, tha skal iegh ellær mynæ arwingæ hannum eller hans arffwingæ atware thry thing for poskæ, oc læses thet thingh næst æfter sancti Michaelis dagh for wthen alle hindher. In cuius rei testimonium sigillum meum vua cum sigillis virorum discretorum, uidelicet fratris Benedicti custodis Wibergensis et Pauli Jenssen presentibus est appensum. Datum anno domini Mcdiiij dominica infra octauam ascensionis domini.

70. Æ A I S. 57. 1406. Jtem eth breff som Goscalc och Jepp Goscalcson som kalles Radzstorp kennes them enghin ret-tigheit at haffue i her Jeip Begers gotz j hwor thet helst ligger i Danmarks rige, thii at the same hans gotz bleff retteligh dømt til kronen for hans brøde skyld, Datum medvi.

Jtem eth koning Eriks breff giffuit pa retterting j Aars at Goscalc Radzstorp och hans husfrv her Jeip Begeres dotter, och Niels Hwas och Jepp Radzstorp kennes them enghin ret at haffue vdi her Jeipp Begers gotz, men all hans gotz e hwor som thet

ligger, bleffue drotning Margrete til dœmpt och kronen til ewig tiidh. Datum mcdvj.

71. Peder Hases og Nis Hvas's Forlig, Mortens-aften 1413.

Dueholms Klosters Breve Nr. 123. Diplt. Flensborgense ved H. C. P. Seidelin. Kbhvn. 1864 S. 227.

Alle men thette breff høræ eller see Pether Haasæ aff Wel-
lom, wabener ær, helsær ewindeligh met guth. Jegh kwndgiøre
alle nærwærendes oc kommæ skullæ, at Nissæ Hwas han delæth
met megh hordeligh i Flensborgh for hærræ Jahan Skarpenbiere,
Cristiern Krabbe, Pabe oc mange fleræ gode men ther hossæ ware,
for eth breff, ther Nis Hwasses incegelæ stoth for, thær brother
Bændæ custos skreff oc ey forwarith hannum oc megh thær i, som
wy troeth hannum til; thær forlicte woræ wener oss so at iegh
soor aff myn cristelig troo, at thet breff, Nis Hwas megh gaff, thet
skuldæ være døth apa stadhet for the gode men oc sithen hwar
the finnæs, oc aldre komme hannum til skade i the pandæ, iegh
hannum satte for xl lœdi marck. Til hwes ydhermere windæ oc
forwarelse ær mith incegelæ hengd for thette breff met hetherligh
dannementz incegelæ, so som ære hærræ Thomes præst oc Powel
Jensen. Giwet i Flensbwrgh oc skrewet vnder wors hærræ aar
Mcdxij sancti Martins affthen.

72. Nis Hvas overdrager 24 Marts 1427 Hr. Lyder Kabel det af Peder Hase pantsatte Gods.

Dueholm Klosters Breve Nr. 120. Findes ogsaa i Afskrift bl. Klev. Dok. til Stamt. ov. Fam. Hvas, e copia Petri Dyrskiet.

Alle men thette breff see eller høræ læses helser iegh Nis
Hwas ewindeligh met guth. Thet skall alle men wetherligt være
nw ære och kommæ skullæ, at iegh haffuer vplath fulkommeligh
thenne hetherligh man och breffærær hærræ Lydher Kabell the
pandæ breffwæ, som iegh haffuer fanghen aff Pether Hase paa
Anthorpp, pa Grwndwatz gordh, pa Blæsebærgh oc pa Træbens-
gardh, som ligge i Ramsingh soghen i Rødinghæret. Thessæ for-
næffnde breffwe hawer iegh lath hærræ Lydell vpp oc hans arwingæ
fraa megh oc minæ arwingæ met alle rætte, som the ære megh pa
kommen, ok kiændes jegh at haffuæ upp borith myn nwuæ oc fult

at haffue fangith aff hærræ Lydell fornæffnde for the fornæffnde breffuæ oc gotz. Item war thet oc so, ath the fornæffndæ breffuæ gaa hærræ Lydher ellær hans arwingh aff met nogher handæ ræt, tha tilbindher iegh megh Nis Hwas oc mynæ arwingæ at giwe fornæffndæ hærræ Lydher æller hans arwingæ sinæ pænningh i gien innen eth halfft aar thær næst æfter. Thil mere stadfæstelsæ oc bewysningh hawer iegh hængd myt inceglæ for thette breff met andher godæ mæntz, som ære hetherligh father biscop Lawe i Wi-borgh, hær Pether priær i Grynnesløff oc hær Pether Kynnicksen præst i Lydbyæ. Giwen æfter wor hærræ war fød Mcdxxvij then mandagh næst for wor fruæ dagh i fastæ.

7.

Jens Hvas og Fru Ingeborg.

73. Æ A III 295 A 574. 1461. Jens Huaszis testamente, bebreffuendis closterett en gaard i Androp.

74. Uddrag af Ellen Gøyes Jordebog.

Ellen (Eline) Gøye, Datter af Danmarks Riges Hofmester Hr. Mogens Gøye og Mette Albretsdatter Bydelsbach, lod i Aaret 1552, da hun sad Enke efter Hr. Mourits Olsen Krognos, forfatte en Jordebog, der indeholder fortrinlige Oplysninger til Personalhistorien, idet den omhyggelig nævner ikke blot Adkomsterne til det Gods, den omhandler, men ogsaa giver en Udsigt over de Slægtskabsforbindelser, der have ført Godset fra den ene Haand til den anden. Den findes i Gh. Ark. i en omhyggelig Afskrift af Hr. Arkivsekr. Plesner, og den omfatter følgende Gods:

1. Alt Godset til Bollerup Hovedgaard i Ingelstad Herred i Skaane, som er Hr. Mourits Olsens Fædrenegaard.
2. Hr. Mourits Olsens jyske og sjællandske Gods, som tilfaldt ham i ret Arv efter hans Moder, Fru Anne Mouritsdatter (Gyldenstjerne) til Aagaard.
3. Fru Ellen Gøyes fædrene og mødrene Gods og hvad hun ellers havde erhvervet:
 - a) Halvdelen af Klavsholm, samt Gods rundt om i Danmark og Skaane.
 - b) Krenkerup, med Gods paa Lolland, Falster, Sjælland, Lavind, Taasind og i Jylland. (Under Jylland findes det her meddelte Stykke, der har Overskrifterne: Tolstrup, Vrindeskovgaard, Gudeløff).

c) Torbernfeld.

d) Levitsmose.

4. Hr. Mogens Geyes Kjøbegods, hvorunder: Avindsbjerg.

Tolstrup.

1406 4 Okt. Først ith breff att Effuert Møltick aff Helssinge pantsetter Knud Gotskalcksen Tolstrup gaard og by en gaard, en gaard i Alsø en gaard i Alueløff en gaard i Reffue en gaard y Ebberup oc j gaard y Humme for ije m^l. Dat. Calundborg anndenn dagenn effter S. Michels dag mcdvi.

1416 23 Apr. Jtem ith breff att Effuertt Møltick fuldmagtt giffuer Jep Herlugsen Bremelle ind att løsze thet gods hand fick mett sinn hustrue Jngeborg y Syndræherritt i Kallø lenn ligenndis som hand tilforne haffde panntsatt Knud Gotskalcksen. Dat. S. Jørgenns dag mcdxvi.

1426 1 Apr. Jtem en vdschrift aff ith breff att her Jenns Grynn rider aff Tolstrup panntsetter Jenns Jennsen¹ aff Hesle sitt gods y Nøriuttland i Opsysell i Synndre herrit Diursz ligenndis, som hand fick till arffue mett sinn hustrue epter Bremmille som er all Tolstrup y Weylebysoyenn en gaard y Alsø en gaard y Aluelo en gaard y Reffue i Weillebysoyenn en gaard y Ebberup for 1 nobille. Dat. S. Mariæ Magdalene dag mcdxxvi.

1436 24 Aug. Jtem en wdschrift aff ith breff att her Jens Grynn rider y Tolstrup panntsetter Jenns Oluffsen aff Hesle sitt gods y Opsysell y Nøriuttland y Synndre herritt, som er enn gaard i Alsø soyenn oc by v gaard i Tolstrup i Weilleby soyenn en gord y Reffue y samme soyenn enn gaard y Ebberup soyenn oc by en gaard y Alueløff y Liengby soyenn for 1 suare engilske nobille oc att thette breff skall ey komme for^{ne} Jenns Oluffsen till skade heller forfanning mod thett andett breff hand tilforne haffde giffuitt Jenns Oluffsen paa samme gods. Dat. Calmarenn S. Bartolomei apostels dag mcdxxxvi.

1479 22 Febr. Jtem ith breff att Kierstine Hertugis dotter aff Hesle och Jes Rud aff Fogilsanng wnde oc oplade her Erick Ottesen thill Biørnholm rider all thenn deell oc rettighed

1 Skal være Olufsen.

som thennem waar tillfaldenn y thenn panntt som Jenns Oluffsen haffde aff her Jenns Grynn. Dat. thenn S. Peders dag som kommer om fastelaffuenns tiid aar mcdlxxix.

Thenn tid Jenns Oluffsen aff Hesle waar død da waar thisze effterschreffne hans arffuinge frwe Mette oc Jenns Ollsens søster sønn van der Oust. For^{ne} frwe Mettis arffuinger waar Jenns Huasz oc frwe Else som waar Chrestenn Ruds moder, frwe Mette Jffuer Juls husfrug oc Margreta Jens Huaszis søster.¹ For^{ne} frwe Elsze Chresten Ruds moders arffuinge waar Chrestenn Rud oc her Jehanne Fickesen. For^{ne} Chresten Ruds arffuinger er for^{ne} frwe Kirstinne Hertugsdotter aff Hesle oc Jenns Rudtt.

1480 3 Okt. Jtem ith vidne aff Synndreherritsting att her Eskill Gøye lod kiende løszenn paa sitt arffuegods y Synndre herritt ligindis som her Jenns Grynn heller andre haffde wdsatt oc att penningen bleff inddømbte y fierdings kyercke. Dat. tisdagenn nest for S. Dioniszi dag mcdlxxx.

1481 12 Juli. Jtem ith breff att her Eskill Gøye rider y Gislefeldtt giffuer her Erick Ottesen till Biørnholm rider fuld-magtt att inddele sitt gods y Synndreherritt y Nøriutland som er en by v gaarde hett Tolstrup y Weileby sogenn en gaard i Alsø oc ith boell ibidem enn gaard y Alueløff oc en gaard y Reffue, en gaard y Ebberup enn tofft wdi Humme huilchet gods her Eske thillfalld wthi rett arff efter frwe Karine Ruds. Datum Gislefeld torsdag efter S. Knud konngis dag mcdlxxxii.

1482 6 Juni. Jtem ith widne aff Synndre herritzting att Nis Jennsen y Drammilstrup lod lese ith tingis widne att hand paa her Eskill Gøyes wegne haffde kønditt løssenn paa for^{ne} her Eskill Gøyes arffue gods ther y herrittett etc. oc att penninge haffue

¹ Jens Hvas og hans tre Søstre: Fru Else, Fru Mette og (Fru) Margrethe, ere her tydeligt betegnede som Helseskende, der med Forbigaaelse af deres Halvsøskende Erik, Las, Peder, Birgitte og Kirsten, arve deres Moders Søster Fru Mette.

leytt miere ennd itt aar oc dag y fierdings kyerecke och att thett waar ner itt aar fra Seuerenn Benntsen bed laugheffd till før ther bleff nogenn laghefd giort. Dat. tisdagenn nest for guds legoms dag mcdlxxxii.

1483 26 Marts. Jtem ith widne aff Molnnherritzting att her Eskill Gøye haffde ladett bryde xv dagis oc v dagis breff offuer Chresternn Huasz for hanns rette arffuegods hand haffuer sold. Datum onnsdagenn y paaske wge mcdlxxxiii.

1483 25 Mai. Jtem xv, x, v oc strax breff Nisz Jennsen y Drammilstrup paa her Eskill Gøyes wegne haffde forfuld offuer Chrestenn Huasz till Molnnherritzting. Dat. i thett strax breff haffuer S. Urbani dag mcdlxxxiii.

1483 17 Dcbr. Jtem ith widne aff Molnnherritzting att rigens steffning bleff lest ther paa tingitt liudendis att her Erick Ottesen oc lonnge Jennsz¹ skulle møde paa retterting om thett gods Erick Huasz oc Chrestenn Huasz haffue sold oc her Eskill Gøye kienddis sig sitt arffue gods att were. Datum onsdagen nest for S. Tommis apostels dag mcdlxxxiii.

1484 25 Febr. Jtem ith tings widne aff Molnnherritz ting att Mattz Pedersen paa her Erick Ottesøns wegne lod læse konnings steffning liudendis att de som deelle er paa rørendis som her Erick Ottesen haffuer paa Chrestenn Huasz for hand haffuer wloulig sold her Eskill Gøyes arffue gods skulle møde i Kiøbenhaffnn nu y sommer naar rigenns rad ther først for samblis. Datum onsdag nest for fastelaffuen mcdlxxxiiij.

1485 26 Dcbr. Jtem ith riide breff her Erick Ottesen haffde tagitt paa her Eskill Gøyes wegne offuer Chrestenn Huasz. Datum Køge S. Staffenns dag mcdlxxxv.

1486 1 Marts. Jtem ith ridemends breff her Erick Ottesen haffuer tagitt liudenndis att the haffue indfødtt Nis Jennsen paa her Eskill Gøyes wegne y Rolsøgaard i Skougaard wdi en

1 Erik Hvas's Søn, der nu efter Faderens Død bliver stævnet for at stande til Rette i hans Sted for den Aflhændelse, han (Erik) som Værge for Christen Hvas har foretaget af sin Myndlings Gods.

gaard y Wrindes oc uti iiii boell y Rollse. Datum onszdagenn nest for mittfaste synndag medlxxxvi.

1483 12 Apr. Jtem enn wdskornne schriffitt beseglett med fire indsegler liudendis att Chrestenn Huasz aff Kaasz haffuer wdlagtt her Erick Ottesen paa her Eskell Gøyes wegne Skougaard y Molnnherrit i Roelsze sogenn y Kallø lenn ligenndis oc en gaard y Gudeløff i Holbergherrit oc quitte iij^e m^l som han^m tillfald y penning aff for^{ne} panntt. Thette for^{ne} haffuer hand wdlagtt for denn deell y Tolstrup gods hannem tilkom aff thett her Jenns Gryn haffde panntsatt Jenns Olsen i Hesle, dog saa nøffuis her Eskeell Gøye icke her mett, tha skall thenne datinging aldellis were wgiortt oc ingen macht haffue. Dat. leffuerdagenn effther quasimodogeniti syndag medlxxxiii.

1488 21 Okt. Jtem ith widnne aff Søndreherrittz ting att Nis Jennsen aff Trudstrup bød sig y rette med alle som kiendis sig att haffue lod oc deell i Tolstrup gods wdenn Chrestenn Huasz oc kienndis lessenn oc bød guld oc penning op for samme gods oc at penningenn bleff inddømtt y fierdings kyerche. Dat. tisdagenn nest efter S. Calixti dag medlxxxviii.

1489 20 Jan. Jtem ith widnne aff Synndreherrittz tinng att sidenn Nisz Jennsen haffde paa her Eskell Gøyes wegne kiennd løszenn paa Tolstrup gods oc penningenn waar indfert y fierdings kyercke, tha kam her Morthen aff Aarsz ther inndenn tinngitt oc kienndis wed Tolstrup gods paa bispens wegne for eigendom oc icke for panntt vdenn en gaard. Dat. tisdagenn S. Fabiani oc Sebastiani dag medlxxxix.

1489 1 Aug. Jtem xv, x, v oc strax breff her Eskell Gøye haffde laditt forfuld offuer biscop Eiler y Aars paa Tolstrup gods. Datum y thett strax-breff Roskilde S. Peders dag om høsten Anno medlxxxix.

1490 4 Sptb. Jtem enn rigenns steffning her Eskell Gøye haffuer tagitt offuer biscop Eiler i Aarsz for Tolstrup godz. Datum Korszøer leffuerdagen nest efter S. Egidii dag medxc.

Wrinndezskogaard och Gudeløff.

1489 15 Juli. Jtem ith breff att Chrestenn Huasz i Kaas skøder her Eskill Gøye Wrinnde Skougaard i Molnnherrit

y Roelszø sogen y Calløenn oc enn gaard y Gudeløff y Holbierge-
herritt till gienngiæld oc wederligelsze for eydommenn aff Tolstrup
godz som waar her Eskell Gøyes arffuegods for^{ne} Chrestenn
Huasz¹ haffde sold huilchett gods her Jenns Grynn haffde pant
satt Jenns Oluffsen aff Hesle for c suare enngilske nobille oc att
for^{ne} Chrestenn Huasz skall quitte oc offuergiffue iii^e marck danske
penning som hand till arff fald y samme pantt. Datum Haffn
onsdag effter S. Knud kongis dag mcdlxxxix.

1489 28 Juli. Jtem ith widne aff Sønnderherritzting
att Nis Jenusen y Trudstrup paa her Eskell Gøyes wegne lod bryde
iiii lagdagis breff offuer biscop Eyler for Tolstrup gods her Jenns
Grynn haffde panntsaatt Jens Olszønn aff Hesle. Datum tisdagenn
nest for S. Oluff kongis dag mcdlxxxix.

1491 12 Apr. Jtem ith widne aff Synndreherritzting att
Nis Jennsen aff Trudstrup lod lesze rigenns steffning offuer biscop
Eyler for Tolstrup gods. Datum denn andenn tisdag efter paaske
mcdxci.

1491 19 Mai. Jtem ith breff att rigens canticeller haffuer
vdgiffuit att biscop Niels Clausen aff Aarsze oc her Erick Ottsen
rider toge wed ith wennligtt mode wthi Randers effter sancti Hansz-
dag mittsommer om Tolstrup gods som her Erick haffde paa tallitt
paa her Eskell Gøyes wegne. Datum Kiøbnehaffn torsdagenn nest
effter S. Erickis konngis dag mcdxci.

1491 1 Juli. Jtem enn dom Annders Chrestensen med
flere gode mennd haffue vdgiffuit emellom biscop Niels Clausen oc
her Erick Ottesen rider till Biørnholm paa her Eskell Gøyes
vegne liudendis att Tolstrup oc allt thett gods som staaar beneffnd
wdi de ii gammell panntbreffue som her Jenns Grynn haffde giffuit
Jenns Oluffsen aff Hesle paa for^{ne} gods thett (er) Eskill Gøyes rette
arffue oc eyndoms gods oc till dømme hannem samme gods y huo
som the gods y were haffuer. Oc haffuer nogenn aff thennem thett
som arffuinge er till dett samme panntt thett fremdelis wdsatt heller

1 Det var hans Farbroder og Værge Erik, der havde solgt det, maaskee dog i Forening med Christen Hvas. Jfr. foran, see ogsaa sidste Brev af 1492.

oc borttskett, tha haffue the som thett saa haffue faaett icke her Eskill eller hanns arffuinge ther for till att sige, menn the som rette arffuinge er till dett panntt, the tale ther effter som low er. Datum y graabrør closter y Randers then wor frwe aftenn som kommer nest effter mittsommer mcdxci.

1492 28 Mai. Jtem ith breff att her Erick Ottsen till Biørnholm gjør witterligtt, att hanns fader kjøffte Tolstrup gods att (!) her Anders Nielsen aff Drotningholm oc hanns husfrue frwe Margrete Hennick Beckmands dotther oc aff Erick Huasz¹ oc att her Eskill Gøye haffuer vunditt hannem thenn eyndom aff mett rette oc att her Eskill Gøye haffuer giort² hannem eynddommen paa enn aff the samme gaarde y Eberup ligendis for the penninge hannem burde att giffue hannem aff thett pant som godzitt stod fore. Datum mandagenn nest for wor herris himmelfars dag mcdxcii.

8.

Fru Else Hvas

og hendes Mænd, Mikkel Rud og Fikke Lauritsen.

75. Æ A II 74 R 50. 16 Mai 1461. Jtem et tings vinde aff Wiborg landsting, att frue Elsze, Ficke Lauritzens høstrue

1 Paa Christen Hvas's Vegne, see de tidligere Noter. Afhændelsen fandt Sted efter at Christen Hvas's Fader, Jens til Pebringe, var død i Aaret 1461 og inden Christen samme Aar, d. 10 Novb. gav sin Farbroder Erik Afkald for hans Værgemaal og Oppebørsel. Afhændelsen falder — maa falde — mellem disse to Tidspunkter, og da det er vist, at Jens Hvas endnu levede i 1461 (han gjorde Testament i dette Aar), kan Man altsaa komme Tiden for hans Død meget nær, idet det er rimeligt, at den har fundet Sted tidlig paa Aaret, eftersom hans Broder Erik har havt Leilighed til inden 10 Novb. at ordne hans Søns Anliggender.

2 givet?

wor føre død en frue Margrete Lauritz dater. Datum mcdlxj^o then løffuerdag nest efther vor herris himmelfert dag.

76. Tingsvidne af 11 Juni 1481. (Jfr. Note 10 under Fru Else.)

Orig. p. Papir i topogr. Saml. Gh. Ark. Kragerup Nr. 1.

Udstedt af Jep Persen, Byfoged i Grindw, Troels Jeipsen, Borgermester ibd., Jes Hwas,¹ Foged til Bjørnholm, og fem Borgere i Grenaa, indeholdende, at velb. Jens Rud af Hesle lod læse et aabent beseglet Pergamentsbrev om Mageskifte mellem Oluf Mortensen (Gjersting) paa Hastrup, Landsdommer, og Fru Kirstine Hartvigsdatter i Hesle, Christen Ruds Efterleverske, dat. 1479 crastino die St. Marie Magdalene. Til Vitterlighed trykke de deres Segl derunder. Datum Grindw feria 2da pentecostes 1481.

9.

Fru **Mette Lauritsdatter Hvas**
og **Iver Juel** til Øgelstrup.

10.

Fru **Margrethe Hvas.**

77. Æ A II 73 R 41. 28 Septbr. 1489. Jtem et breff, at frue Margarete wor død føre Erick Huas gjorde skifte met sin søster fru Berite. Datum mcdlxxxix^o then mandag nest føre sanctj Michels dag.

¹ Under Originalen findes otte Segl i Vox, af hvilke det tredie formentlig tilhører Jens Hvas. Det er umuligt at tyde Indholdet, men det er neppe mere end et Bomærke. Jens Hvas vil blive nævnt i en følgende Del.

Erik Lauritsen Hvas og Fru Kirsten.

78. Æ A II 9 B 36. 1406.¹ Trykt under Nr. 40
ovenfor.
79. Æ A II 8 B 25. 13 Fbr. 1439. Trykt under
Nr. 37 ovenfor.
80. Æ A II 41 J 54. 29 Apr. 1445. Trykt under
Nr. 33 ovenfor.
81. Æ A II 14 D 4. 19 Apr. 1446. Trykt under
Nr. 41 ovenfor. •
82. Æ A II 14 D 6. 25 Mai 1446. Trykt under
Nr. 42 ovenfor.
83. Æ A II 39 J 41. 14 Novb. 1505. Trykt under
Nr. 60 ovenfor.

84. Tingsvidne 11 Juni 1453 at Debel Mark er
Hr. Svend Udsøns Arvingers rette Mark.

Langeb. Diplt. Gh. Ark.

Allæ mæn thætte breff see æller høre, helsæ wy Anders
Skytte hærtsfoghæt j Nørre hærít, Marqwart Skyærnow ærkædyeghn
i Arws, Laurens Symonsøn soghneprest j Ørum, Thorkild Jenssen
soghen prest j Glæssborgh, Erik Hwas aff Ormestorp gardh

1 Aarstallet og maaskee tillige Dagen er forvansket, see Note 34
under Hr. Laurits Hvas den Yngre. Tirsdag efter Urbani Dag 1436 er d.
29 Mai, der er tredie Pintsedag, og derfor snarest maatte ventes betegnet
efter Pintsen og ikke efter Urbani Dag. I 1446 er Tirsdag efter Urbani
Dag (25 Mai) tillige Tirsdag efter Christi Himmelfartsdag (26 Mai), som
derfor snarest maatte ventes brugt som Udgangspunkt. Man tør derfor
ikke med Sikkerhed læse 1436 eller 1446 istedetfor 1406. Sammenhængen
med de øvrige Dokumenter, see Side 26 og 27, leder til at antage, at
Dokumentet er udstedt kort Tid før det endelige Skjøde af 25de Mai
1446, hvad enten saa Udstedelsen falder i selve 1446 eller noget før.

wæpnær, Ingwar Bassy foghet paa Byørnholm, Therkel Tokky, borghemester i Grindw oc Mawens Wofnsen j Kaxstrop ewinnelige meth gudh. Alle mæn skal thet witerlicht ware nær^{dis} oc komesco^{dis}, at aar æfter gudz byrdh mcdliii^o then mandagh næst fore sancti Viti et Modesti dagh, tha war skikket fore oss oc fore andre flere gothæ mæn pa Nørrehærit Dywrs thing en hetherlich oc vælbørdhic man her Nyels Munk j Brusegardh ridder, huilken som vpkraffthæ, fik oc framleddæ eth fult standendes things witne aff viii skællighe vberychtethe dande mæn, swasom ære Esbern Nyælsen j Sællekyær, Therkel Klint j Stokkebro gardh, Michel Jensen j Lande, Knut Tyghessen j Dolmer, Pæther Jæppsen j Karleby, Pæther Kaagh j Weghersløff, Nisse Jensen j Hammetløff och Gundhye Olæffsen, huilke viii skiællighe dande mæn the witnethe pa theres tro oc rætte sannende, at the aldry kunnæ annet høre æller spørøye, om Døbil mark ær her Swen Utssen arfuinges rætte mark oc jordh, oc aldry the hørðhe noghen gifue kære æller last pa for^{de} mark oc jordh. Jtem witnethe the for^{de} viii dande mæn, at then for^{de} jordh aldrij wort aardh sithen her Swen Vtsøn¹ lot then æryæ meth sin eyæn plow ther han sat j Kilal.² Huilket swar ær ganget oc faret som tilforen stander screuet, thet hørðhæ wy oc hawe wy thet witne wy meth ware ingsilæ hængde fore thette breff. Gifuet aar oc dagh oc stædh som til foren stander screueth.

85. Æ·A II 70 R 17. 29 Septb. 1454. Jtem et frue Kirsten Lauritz datters skiffte oc affkals breff emellum hinde och hindis broder Erick Huas. Datum mcdliii^o paa sanctj Michels dag.

86. Æ A II 74 R 52. 3 Aug. 1455. Jtem et skøde breff, som Suend Torbenszen aff Rimsøøe gaff Erick Huas paa gotzs,

1 Døbbil el. Debelmark i Enslev Sogn blev 1329 af Ridder Peder Gødesen solgt til Ut Ebbesen (Ann. for nord. Oldk. og Hist. 1846 S. 322; det ældste bekendte Diplom paa Dansk). Den udgjorde en Tid lang en Del af Sostrup Hovedgaards Mark, men ligger nu under Avls-gaarden Christiansminde. Trap 1 Udg. II 522.

2 Kirial, en Gaard i Enslev Sogn paa 11½ Td. Htk. Trap 1 Udg. II 521.

som hanum tilfal effther hans hœstru och hindis ij brødre. Datum mcdlv^o die Olauj regis.

87. Æ A II 72 R 38. 22 Januar 1457. Jtem et breff, att frue Birgitte giffuer sin broder Erick Huas afkald. Datum mcdlvij^o ipso die Vincentij martyris.

88. Æ A II 71 R 22. Februarij Dag (?) 1457. Jtem et skøde breff, att frue Birgitte Lauritzs datter skøder Erick Huas all then del hinde tilfald effther Peder Huas och Las Huas och sin søster Margrete. Datum mcdlvij^o Februarij dag¹.

89. Æ A II 69 R 9. 13 Aug. 1457. Jtem en dom aff landzting paa then affkald, som Erick Huas, beggis hans søstre ffue Birgitte och frue Kirstin och theris broder Peder Huas gjorde huer andre. Datum mcdlvij^o then løffuerdag nest effther sanctj Laurentij dag martyris.

90. Æ A II 54 N 47. 28 Juli 1458. Jtem et Erick Huaszis eyendoms breff paa ij gaarde j Sørup j Sall sogen och all hans rettighed vdj Naarup och Naarup marck och et møllested, som kallis Vestermølle, som hand haffuer giffuet tiil Thuillum closter. Datum mcdlvij^o in profesto sanctj Olauj martyris.

91. Æ A II 72 R 37. 17 Novb. 1461. Jtem et breff, at Chresten Huas giffuer Erick Huas affkald for sit veremaal och opberszel. Datum mcdlxj^o feria 3a infra 8as beatj Martinj confessoris.

92. Æ A II 70 R 19. 1 Mai 1463. Jtem et skøde breff, att frue Kirsten, Langgeskels effterleffuerske, skøtte och afhende fraa seg och sine arffuinge och tiil Erick Huas alt thet gotzs, som hun arffuit effther hindis tho brødre, Peder Huas och Las Huas. Datum mcdlxij^o paa sanctæ Volborgis dag.

93. Æ A II 3 A 1 og 2. 25 Mai 1463. Trykt under Nr. 57, 58 ovenfor.

94. Opladelsesbrev af 11 Novbr. 1463 fra Erik Hvas til Lave Brok paa en Gaard i Avning.

1 Haandskriftet B. har ligeledes Februari dag.

Langb. Diplt. Gh. Ark. Orig. p. Perg. i Gl. Estrups Ark. Det vedhængende Sigil viser et Skjold med to Sparrer. I Gl. Estrups Arkiv findes ogsaa det af Fru Kirsten til Broderen Erik samme Aar udstedte Pantebrev.

Alle men thettæ breff seer æller hørre læse helser iæk Erych Hwass wæbner kyærlygh met gwdh. Kwndgør iæk allæ godhæ mæn ath iæk wetherkyendes mek ok myne arwyghe met thette myth wpnæ breff, dhæt iæk haver vnth och op ladhet wælberdygh man thenne breffwyser Lawæ Brok af Æstrop wæbner dhæt panth och pantæ breff, som iæk hawer aff myn syster frwæ Kyrstyn pa en gardh lyggyndys i Anyng, hwylykyn gardh som Jes Mænyk ibor, met allæ renthæ och rætygh hedh som han mæk pa komyn ær. Kyendess iæk mæk ingen dell æller ræthæ ath hawæ i for^{de} gardh ydher meræ at havæ æffther tennæ dagh fœrn æn han wordher for^{de} Lawæ Brak lowligh aff læsth æller hans arwinghæ. Til ydhermer forwaryng och bewysnyng henger iæk mjth insegell nedhen for thettæ breff. Gywet och skrewet pa sancte Morthen dagh ar wndher gwts byrdh mcdlxiii.

95. Æ A II 69 R 8. 17 Novbr. 1463. Jtem en Erick Huaszis laugheffd paa alt thet godzs vdj Sael sogen, skouff och marck oc andersteds ther omkring vdj Gudeløff sogen. Datum mcdlxij^o then torsdag nest efter sanctj Martinj dag.

96. Æ A II 61 O 47. 19 Juni 1465.¹ Jtem et tings vinde, at Erick Huas kender seg at haffue lod och del vdj Selloff Skouffgaard. Datum mcdlxv^o then onsdag nest fore sanctj Johannis dag.

97. Tingsvidne af 31 Marts 1466, den Mandag næst for St. Marie Magdalene Dag.

Orig. i Ark. p. Benzon Nr. 584, Afskr. i hist. geneal. Ark. i Gh. Ark., registr. af T. A. Becker. Orig. slet skrevet og, som det synes, raderet. Erik Hvas's Segl mangler tilligemed to andre.

¹ Til hvad der under Erik Hvas, Side 62, er anført om Grunden til at han havde Lod og Del i Sjellekovgaard, maa endnu føies, ikke som en Grund, men som en Bemærkning, at hans Søster Birgitte var gift med med en Rostrup og at hun muligvis var død det nævnte Aar. See under Bilagene til Fru Birgitte.

Tingsvidnet er taget ved Nørre Herred Dyrs Ting af Hr. Otte Nielsen Rosenkrants og indeholder, at Sandemænd have gjort Markeskjel mellem Ørbæk Mark og Ørum, Dystrup og Ramten Marker. Det er udstedt af: „Anders Skøtte, Foget paa Nør Heret Dyrstingh, Erich Huass aff Wormstrup, Jep Vongssen i Koustrup, Syuorth i Karlby, Per Barch i Skinberrigh, Per Kidt i Vegersløff, Jep Perssen i Soustrup oc Nis Smedt Syuistet.“

98. Æ A II 74 R 54.¹ 23 Okt. 1466. Jtem et affkals breff emellum Erick Huas oc Thomes Jenszen aff Kaas. Datum mcdlxvj^o die sanctj Seuerinj confessoris.

99. Tingsvidne af Hovlberg Herreds Ting af 2 April 1467.

Orig. p. Perg. i Bistrups Ark. Afskr. i hist. geneal. Ark. i Gh. Ark., registr. af T. A. Becker.

Alle mæn thette breff see eller hør læsset, helssæ wii Mourits Æskelssen foghet i Howelberghæret, Jeyb Magnussen præst i Hawelbergh, Anders Olssen præst i Hall, Eric Hwas, Eric Jwl, wepnere, Mattis Michellsen i Boræs oc Nis Bonde i Hosløff ewinneligh met gudh. Kungere wii, at aar efter gutzs byrdh mcdlxvii then torsdag nest æfter sancte Marie Magdalene dagh tha war skicket for oss oc for flere gode danne mæn som tha neruerendes hoss ware vpa for^{ne} Hawelberghærets thing thenne nerverendes breffuissær wælbyrdigh swen Kelt Perssen hwilken ther loghlighe æskit, fich oc fræmledde et fult stannende things witne aff viii beskethene danne mæn, som ware etc.... Tingsvidnet er ført af den nævnte Kjeld Pedersen til Lille Tordorp til Vidnesbyrd om, at han havde gjort Lavhævd paa den Jord ved Rævdal Skov, Tordorp Skov og Jonstrup Skov, som Eggert Vestenij til Østergaard paatalte, og paa alt det, som han havde i Hovelberg Herred og som hans Forældre havde havt ulast og ukært i 40 Aar og mere til Lille Tordorp.

100. Afkald 6 April 1468 fra Hans Eriksen af Bistrup² og Marine Henningsdatter til Lasse Jonsen

¹ Jfr. 71 R 28, 1516, under Erik Hvas.

² Det sees heraf, at Bistrup er ældre end T. A. Becker har villet

(Petz) af Viskumø¹ og hans Hustru Karine Henningsdatter for at de rigtigt have holdt Skifte med hinanden.

Langeb. Diplt. Gh. Ark. i to Afskrifter, med Bemærkning at de ere tagne 1759 efter et orig. Perg. Brev, tilhørende Hfgd Christen Sørensen Testrup. Alle 6 Segl borte.

Erik Hvas, Oluf Sommer og Pors, Væbnere, Steffen Nielsen Borgermester i Randers og Anders Nielsen Raadmand ibid. have hængt deres Segl til Vitterlighed under dette Brev, der iøvrigt ikke indeholder Andet end dette Afkald.

101. Tingsvidne af Viborg Landsting, udstedt 7 Mai 1468.

Diplt. Christierni Primi, 1856 S. 194.

Kongen havde tilskrevet Biskop Knud i Viborg og Hr. Niels Kaas og bedet dem at æske Landstingets Mening om forskellige Spørgsmaal, vedkommende hans Regering, navnlig 1) om Nogen havde hørt, at han havde budt sig i Rette paa Landstinget, om Nogen havde Noget at klage paa ham, 2) om Nogen havde hørt, at Hr. Iver Axelsen eller nogen Anden havde havt nogen Klage eller Forfølgning imod ham, førend han fik Hr. Ivers Undsigelsesbrev eller siden, 3) Jtem om han havde borttaget Breve, Ridder-skabet til Forfang osv. De Væbnere, der nævnes umiddelbart før og efter Erik Hvas ere: Bertel Kaas, Boo Høk, Olæff Mwnk, Erick Crestenssøn, Swen Therbenssøn, Erick Hwas, Jon Weffirssøn, Las Jonssøn Petz, Thames Jenssøn, Jepp Moghenssøn, Per Erickssøn aff Winnesløff osv.

102. Mageskifte 10 Mai 1468 mellem Kong Chr. I og Lage Brok.

Original i Gh. Ark. Afskr. i Langeb. Diplt. Erik Hvas's Segl hænger unde: det orig. Dok. i gult Vox; men er nu neppe saa tydeligt som for hundrede Aar siden, da Tegningen blev taget til Klev. Sigilsamling.

gjøre det i Danske Herregaarde. Hans Eriksen nævnes af Bistrup allerede 1461 og siden haves Sandemændstog om Markeskjel mel. Bistrup og Granslev af 1486. See Æ A II.

1 Der staaer i Afskriften Visknø.

Allæ men thette breff seer eller høre lese kungjører Niels Kaas ridder i Taaropgardh, Morthen Krabbe i Bwstrop, Erich Hwas aff Ormstorp, Eggert Westenij aff Østergardh, Swen Torbenssøn aff Soliskowgardh, Erik Perssøn aff Fjællerorp, och Pors aff Thwede, wepnære, met thette wort opne breff, ath aar effther gutz burdh mcdlx octauo, then tysdagh næsth efter S^u Joh^{is} Ewan^{te} dagh ante Portam Latinam i welbyrdigh mantz gardh Lage Brocs Esedorp, ware wii alle ner^{dis} till stheffndhe meth wor nadighe Herre koningh Cristierns opne breff, efter thy som hans nathe oss befalledhe oc fulmacht giffuet hadde meth thet same breff, ath owersyddhe, owerweye och at grantzke eet mageskiffte, som hans nathe giorth haffde meth for^{ne} Lage Broc om noghet hans nades och kronens bøndhergotz lyggendes i Hallehærret i Kallø len, i Faxinghesokn (her følger Dokumentets vidtløftige Indhold). Oc ther wpa til ydhermere forwaring haffue ladhet giørt oc giffuet ther wpa ii opne besegelt perments breffue ludendis bode eens ordh widh ordh. Thet ene som wor nathige herre koningh och kronen beeholdhe skall, om hans nathe thet saa giort behaffuer, oc thet anth, som for^{ne} Lage Broc oc hans arffuinghe beholde skulle til ewindelig eyghe, som forstander skreffuen. Dat. anno, die & loco supradictis nostris sub sigillis presentibus appensis.

103. Æ A II 55 O 2.¹ 2 Mai 1471. Jtem et skøde breff aff Erick Huas paa en gaard vdj Abtrop. Datum mcdlxxj^o in profesto inuentionis sanctæ crucis.

104. Æ A II 56 O 10.² 2 Mai 1471. Jtem et Erick Huaszis aff Wormstrop skøde breff paa en gaard vdj Abtrop tiil Thuillum closter. Datum mcdlxxj^o in profesto inuentionis sanctæ crucis.

105. Æ A II 72 R 39. 31 August³ 1471. Jtem et breff, (att) Mogens Eskilszen oc Peder Eskilszen vdj Bøgeskouff

1 Jfr. Æ A II 55 O 1. Bil. Nr. 21.

2 Jfr. Æ A II 55 O 9. Bil. Nr. 22.

Der er flere Augustini Dage, saa den 31 Aug. er maaskee ikke den rette Datum.

skøder fraa thennum och til Erick Huas al then del, som the haffde vdj Karte eng och Skiden eng ved Guden, och liuder paa en tolfthing vdj Bøgeskouff marck. Datum mcdlxxj^o then løffuerdag nest efther sanctj Augustinj dag.

106. Æ A II 81 S 35.¹ 16 Septbr. 1472. Jtem et pante breff aff Erick Huas paa en gaard j Hodsløffbye. Datum mcdlxxij^o feria 4a infra 8as natiuitatis beatæ Mariæ virginis.

107. Æ A II 74 R 51. 22 Septb. 1472. Jtem en Oluff Sommers quitans paa xx rinske gylden, som Erick Huas hagde lont hanum. Datum mcdlxxij^o die sanctj Mauricij et socio-rum eius.

108. Æ A II 81 S 36. 16 April 1475. Jtem et skøde breff aff Erick Huas paa en gaard j Hodsløff och hindis eyendom. Datum mcdlxxv^o dominica jubilate.

109. Æ A II 73 R 40. 29 Septb. 1479. Jtem et breff, att Erick Westeni kendis att haffue opborid peninge aff biscop Jens paa Erick Huaszis vegne for thet pant vdj en gaard Gudeløff. Datum mcdlxxix^o die beatj Michaelis archangelj.

110. Æ A II 75 R 59. 30 Septb. 1479. Jtem Erick Huaszis aff Wormstrup skøde breff paa en gaard vdj Guløff bye oc sogen. Datum mcdlxxix^o die beatj Hieronimj confessoris.

111. Æ A II 72 R 33. 21 Januar 1492. Jtem et breff, att Ebbe Munck bestod for koning Hans att Langge Jens haffde giort hannum fyllest for the breff, Erick Huas, Langge Jenszis fader, hagde giffuit Michel Munck, Ebbe Munckis fader, paa Vestergaard vdj Røduig. Datum mcdxcij^o then løffuerdag sanctæ Agnetis dag. .

112. Æ A II 73 R 47. 26 April 1492. Jtem et tings vinde, att ther er aldrig giffuen last eller kiere paa thet skifte, som wor giort emellum Erick Huas, Peder Huas och flere. Datum mcdxcij^o then torsdag nest fore apostolorum Philippj et Jacobj.

¹ Jfr. Bilag Nr. 108.

Fru Kirsten.

113. Lavhævd af 20 Juni 1487 af Hr. Erik Erikssen paa Fru Kirstens Vegne.

Orig. i Gh. Ark. Voss. Saml. Jylland. Mols Hd.

Alle men som thetthe breffh seer eller høre lessæ helse vij Oluff Frijs slotzfogeth paa Kallø, Anders Crestensson i Kuelstrop lantzdomer i Nørræ Julandh, Throgels Suensson hæresfogeth i Mols herreth, Nicles Eriksson i Agrij, Nicles Niclesson i Tuedh, Jens Gladh i Lyungsbæk och Knudh Andersson i Knudhøl euinnæligh meth gudh. Kungioræ vij meth thetthe vorth opnæ breffh for alle them, som nu er och her efter kommæ skal, at ar efter ghus byrdh mcdlxxx septimo then odensdagh nesth for sanctæ Johannis Baptiste dagh tha var skikieth for os och for flere manigh dannæmen, som then dagh for^{de} tingh søkthæ, beskiedhen man Søren Niclesson i Strankier, huilken som ther louligh eskieth, beddis och fek jeth fuldh tings vinnæ aff viij dannæ men vvylligh, som er Nis Persson i Knudbøl, Stij Andersson ibidem, Jep Micelson ibidem, Jens Suder ibidem, Bondh i Grænsel, Jens Niclesson i Lyungbæk, Æby Niclesson ibidem och Nicles Jensson i Kielstrop, huilkie forscrefne viij vvylligh dannæmen samdræktæligh paa theris godæ thro, syel och rættæ sannæ och thenom fuluiterlikth er i sanhedh the soa och hêrdæ sama dagh pa for^{de} tingh innen allæ firæ stockiæ tho beskieden dannæmen, som war Jes Glad i Lyungbæk och Tordh Matsson i Grinnæ, som vare rættæ lauhêringh til then lauheudhs, som for^{de} her Erik Eriksson giordh i for^{de} Molshærret pa velbyrdugh quinnes fro Kierstens vegnæ aff Vormstrop, the for^{de} loffhêringh kungiordhæ och vinnet fore os pa theris godæ thro, siel och sannæ, ath then eruærendes hos vare, hêrdhæ och sawæ, theth for^{de} her Erik Eriksson giorda syn lauhæudh och gaff syn loffh sel toltthæ meth ridher och ridermens men och godæ iordeyers men gillæ och gieuæ och i lawæ tidhæ, som theth segh hêrdæ, efter thy som ter var louligh til foren tilbodeth loff for loubæudh i tre samfel tingh til hærrestingh och eftertij som fogeth, hæritz men och tingsdom haudæ hanom lough til funnen aff tynggy ath giøre lauhæudh paa for^{de} fro Kierstins vegnæ pa hendis egeth och ey pa andre mens, ta invordæ han meth loffh och loubæud førsth Strankier

gordh och Sæysgord, som ligger i Strankier mark meth allæ sinæ tilhørelssæ och invordæ han Essendrop gordh och mark til ten gamel mællæ, som leber nesth vyth Lyngsbæk mark och Essendrop mællæ meth al teres til lægelssæ. Item och invorde han iij gordæ i Lyngsbæk meth allæ teris rættæ tillægelssæ, som ther nw tilligger, til for^{de} fro Kierstin och hendes arffuinggæ til for teres rættæ aruæ och eyædoms gots ath vare. Ther ouer meltæ for^{de} louhøringh for^{de} louhæudh vith macht at bliuæ til sa lengi hun louligh riggis efter logen. Thet sa gik och for som forskreuet stor, thet vinnæ vij meth vore inseglæ næden for thette breff. Datum anno, die, loco vt supra.

114. Obligation af 13 Marts 1499 fra Fru Kirsten til Kersten Jude, Slotsfoged paa Skanderborg.

Orig. i Gh. Ark. Segl findes ikke. Afskr. i Langeb. Diplt. og bl. Dok. til Fam. Hvas i Klev. Stamtavler.

Alle men thette breff seer eller here læses kungiere jegh Kerstine aff Wonstrop, Erick Hwassæs æfftherleuerske meth thette myth opne breff och wedherkendes megh och myne arffuinghe aff reth vittherligh giældh och kierlighe lon skyldugh ath være hedherligh och welbærdigh swen Kersten Jwdhe slotz-foweth paa Skandherborigh och hans arwinghe tredhu marck lubeske godhe hele danske hwidhe penningh soo som gyeffwe och giænghe ere vdi Nøreintlandh sølmønth och jen hall thønne smør klarligh och wel ath betale indhen midsomer nw nesth komendis, skier thet saa ath for^{de} penninghe och for^{de} smør ey tha redeligh betalne wordhe, tha panter jegh och til panth sether for^{de} Crestern Jwdhe en myn gordh och gotz lyggendis vdi Lyngsbech vdi Mollsherreth, som Per Høgh vdi boer och giffwer til orligh skildh vi ærther korn en skyp smør eth swin hwerth aar meth gesteri och indyngh meth alt for^{de} gordzens tilhørelse, som ær agher och ænggh, skoff och marck, fyskewan, fægangh, woth och tyurth rørendhe och vrørendhe indhen alle fyre marcke modh eller vdhen, inthet vnder-taghet i hwar thet helsth lygghe eller neffnes kan, och skal for^{de} Kresteren Jwdhe och hans arwinghe haffwe fwlmacth wordhnedhe och thienere ther vdi och aff ath setthe, skylt och renthe ther aff op ath bære æffther theris neffwe och willy, och nar for^{de} gotz eller gordh ighen løses skall, tha skall kyndis løsingh try tyngh for

Sancti Johannis dagh baptysthe mydsomer och løses sancte Mekelsdagh ther nesth æfther komendes i Aars vdi for^{de} Kerstern Jwdess hws eller hans arwingis, och ther skal skylten och renthe som ey til forne fremkomendes ær, følghe hoidpenninghen och ey aff rengness i nogher hondhe modhe i hovedsomen; skedhe thet saa ath gudh forbywdhe for^{de} gordh eller gotz wordher for^{de} Kerstern eller hans arwinghe fraa eller aff wondhen i nogher handhe modhe anthen meth kercky loff eller meth lantz loff, tha til plicther jegh megh for^{de} Kerstine megh och myne arwinghe paa godhe tro och loffwe vdhen alle modsegelsæ ath wedherlegghe for^{de} Kerstern Jwdhe och hantz arwinghe saa godhen gordh och gotz ighen meth skyldh och renthe och saa wel beleydh i alle modhe, at fry, stadfesthe och hemle for^{de} Kerstern Jwdhe och hans arwingh then for^{de} gordh och gotz meth alle syne tilhørelse, ordh och artyclæ hwarth besønderligh wydh sygh som forskreffwet stor fore jeth fryth brugelich panth foræ alle mæntz tiltale, hyndher eller gienkal i nogher modhe saa lenghi han wordher loffligh ighen løysth. Och skal for^{de} gordh ey pantess borth fra for^{de} Kerstern Jwdhe i nogher modhe. Och ære thet saa ath for^{de} gordh skall seelles, tha skall for^{de} Kerstern Jwdhe være for^{de} gordh nesth fore lyghe werdh. Tijl tess ydermere stadfestelse och bedhre wynnesbyrdh tha haffwer jegh for^{de} Kerstin mith incegle meth willy och wenskab hengdh nedhen fore thette myth opne breff och bedher jegh hedherligh men, athi besegle meth mych, som ære prowesth Hermyn i Aars, Jes Symensen i Twlstrop, Jens Ericson kanick i Aars, Andhers Franssen i Stillyngh och Jes Symenssen i Hoffwenne, vndher gutz aar M^o c^od^o xc^o nono andhen sancte Gregorii dagh i fasthe.

12.

Las eller Lasse Hvas.

115, Niels Boomøwes Skjøde af 24 Decbr. 1430 til Dueholm Kloster paa en Gaard i Lørslev.

Trykt i Dueholm Klosters Breve under Nr. 86.

Alle men thette breff see eller høræ læses helser iegh Las Nielsen¹ Boom øwe, wæpner, ewindeligh met guth ok kwndgiere iegh alle men met thette myt opne breff, at iegh wetherkiændis megh at hawe affhendh och skieth sancti Johannis closter i Dw-holm i Morsæ een gardh i Lørsløff, then sammæ jegh fæk aff priær och brøther i thet samme closter til fornæ, met alle then samme ræthedh och tilliggelse, ager och ængh och fiskwandh, inthet wntaghen. Och kiønnes iegh megh op at hawe boryt pænningh och fult werdh æfter myn nøwe aff Lasse Hwas och hans brother for then fornæffnde gordh och hynnær tilliggelsæ. In cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis discretorum virorum, videlicet Trugilli Johannis de Sæbygard, armigeri, et Nicolai Meynicksen consulis Nycopensis, presentibus est appensum. Datum anno domini mcdxxx vigilia natiuitatis domini.

116. Tingsvidne af 11 Marts 1444, ført paa Hads Herreds Ting af Las Jensen af Hovedstrup.

Dokum. findes i Aarhus Stiftsarkiv. Afskr. af Klev. ved Fam. Rostrup. Trykt i Orion, hist. Kv.skr., 2 B. 1 H. 1844, S. 153, efter en Meddel. af Hübertz. Her trykt efter Orion.

Alle men thette Breff see eller høre Helsse wij Matis Jeipssen koningens foghit pa Hartzherrits thingh Michild Petherssen Canik j Arws Gundij Jenszen prouest j Hartzherit Jes Palnessen aff Rudhe Pether Krabbe David Saxesszen aff Gasmerholm Jahan Nielssen i Beragher Matis Bunde Stigh Jenszen Lass Hwas² oc Esbern Hoffman Wæbnere ewindeligh med wor Herre ok kungøre wij thet alle men the nw ære som komme skule at aar efter gutz Burdh mcdxliiii then Mandagh næst efter dominica Invocavit war skicket for oss oc for manghe flere gothe mæn som da nærwæringes ware pa for^{no} Hartzherrits Thing thenæ Breffuisere wælborn Lass Jenszen aff Howitstrupp hwilken ther opstodh lofflighe opkraffde fik oc fræmlede eet fuldkommit Things Witne,“ — der vidnede at for-

1 I Overskriften og det forudgaaende Brev kaldes han Niels.

2 Vi træffe her Las Hvas paa Tinge i et Anliggende, der vedkommer hans Svoger Hans Rostrups Slægt. See under Fru Birgitte.

nævnte Las Jensen var skikket for dem samme Dag og spurgte menige Herredsmænd, som vare samlede paa Tinget, om det ikke var dem vitterligt at „Hr. Lauritz thrwitssen riddere aff Gyllingh gaff Hr. Marquard Ratstrup ridder sin Dætter oc thet gotz j Hundslund soghn som er Kersgardh Swineballigh oc then grund som Aker staa vppa.“ Da opkrævede Kongens Foged et fuldt Stokkenævn af 12 Mænd, der vidnede udførligt om hvor mange og hvilke Børn Marquard Rostrup havde med Laurits Thrwitssens Datter Cecilie, og af sit andet Ægteskab med en tysk Frue ved Navn Grete. Han havde saaledes af første Ægteskab Godske, Fru Kirstine, Fru Ælsøby og Fru Silæ. Fru Ælsøby var gift med Jens Alliszen af Hovedstrup og deres Sen var Las Jensen. Af andet Ægteskab Claus, (der døde omtrent samtidigt med Faderen), Beneditz (der nævnes 1420, Klev.), Fru Margrete og Fru Beate.

13.

Peder Hvas.

Aktstykkerne findes under Erik Hvas.

14.

Fru **Birgitte Hvas** og hendes Mand, **Hans Rostrup**
af Sjellevskovgaard.

117. Navnet Hvas paa det af Fru Sofie Rostrup i Laurberg Kirke opreiste Mindesmærke.

I Laurberg Kirke (Galten Herred), der iøvrigt fortjener Opmærksomhed i flere Henseender, findes paa nordre Væg i Koret et pragtfuldt Mindesmærke, udarbejdet med stor Dygtighed og i enkelte Dele med Finhed. Mindesmærket har i Midten en blanksleben Plade af sort Marmor, øiensynlig bestemt til at optage en Indskrift, der af en eller anden Grund mangler. Paa hver Side af denne

Plade findes parvis 16 smukke Vaabner i ophøiet Arbeide i Sandsten, med Familienavn under hvert enkelt Vaaben. To smukke Søiler af sleben Porfyr bære Epitafiets øverste Ornament; men Opstillingen er skeet af saa ukyndig en Haand, at Kapitælerne ere satte til Fodstykker og disse sidste som Følge heraf anbragte i Kapitælernes Sted. Ved hver Side af Epitafiet findes Figurer, og dets øverste Ornament omfatte en Sten, hvorpaa er udhugget en billedlig Fremstilling af Dommens Dag. Det hele Monument er af betydelig Størrelse og naaer omtrent fra Gulvet til Murens øverste Kant. Ved Foden deraf findes i Gulvet, tæt ind til Væggen, en særdeles vel bevaret smuk blaa Sandsten, der fremstiller en meget fint og omhyggeligt udhuggen Dame i Dragt fra det 16de Aarhundrede, rimeligvis Portrætfigur, og i Randen af Stenen, der i Hjørnerne har de fire Evangelisters Mærke, læses følgende Indskrift: „her ligger erlig oc welberdvg fru anna somers datter cresten anderssē aff qvelstrop efterleverske som døde y genērop MD“. Ved Damens Fod findes to Vaabner; tilheire (heraldisk) Sommernes, tilvenstre Rosenkrandsernes.

Under Vaabnerne paa Epitafiet findes i nedenstaaende Orden følgende Navne:¹

Paa heraldisk hoire Side.		Paa heraldisk venstre Side.	
Nr. 1.	Nr. 2.	Nr. 3.	Nr. 4.
1. Sandberger	Krabber	1. Rostrupper	Skeler
2. Sommer	Rosenkrandser	2. Kaasser	Flemminger
3. Stangeberger	Lunger	3. Hvasser	Danner
4. Rosenkrantser	Rantzover	4. Skrammer	Bjørner
5. Skinckeler	Hvider	5. Vestenier	Kragger
6. Rønover	Totter	6. Løvenbalker	Rantzover
7. Pigger	Krognoiser	7. Musser	Kaller
8. Krognoiser	Presenter	8. Bigger	Krompener

Skjønt Indskrift paa den omtalte Marmorplade mangler, er der ikke nogen Tvivl om, at Epitafiet er opsat over Eieren af Løy-

¹ Navnene ere Ff. meddelte fra paalidelig Haand. Derimod savnes en Tegning af de over dem staaende Vaabner, der vilde have været ønskelig for at jevnføre Overensstemmelsen med Navnene.

strup, Mads Sandberg, der, efter Klevenfeld, den 27 Juli 1589 paa Isgaard havde Bryllup med Sofie Rostrup. Han blev den 17 Juni 1594 (Klev. Norske Reg. 2) forlenet med Romsdalens Len i Norge og døde 1597; den 4 Dechr. s. A., første Søndag i Advent, blev han jordet i sin Sognekirke, det er, Laurberg Kirke. Hans Enke, Sofie Rostrup, der fik Kvittants for Romsdalens Len 18 Decbr. 1598, Norske R. Nr. 3, ægtede fem Aar efter, 1602, Sten Brahe Ottesen til Knudstrup, og heri maa vel Grunden søges til, at det rimeligvis i Udlandet forarbejdede Mindesmærke ikke har faaet nogen Indskrift, idet Sofie Rostrup oprindelig har tænkt paa at lade sig jorde ved sin Mands Side, saaledes at Indskriften skulde tilføies efter hendes Død og omfatte dem begge, hvilket hendes Giftermaal og Bortreise til en anden Provinds har forhindret. Denne oprindelige Hensigt fremgaaer endnu tydeligere deraf, at Vaabenrækkerne paa (heraldisk) venstre Side indeholde hendes Aner.

Mellem disse Aner findes, paa hendes fædrene Side, Navnet Hvas og det i Texten, Side 77, nævnte Vaaben med de to Sparrer i Skjoldet og en flyvefærdig Fugl paa Hjelmen. Vi have en Tid lang staaet i den Formening, at der her sigtedes til Fru Kirsten, Lange Anders Skels, see Texten Side 77. Men dette forholder sig ikke saa. Anførelsen af Navnet Hvas paa dette Sted passer ganske vist neie paa en Datter af Hr. Laurits Hvas og Fru Thore Mus; men da det er givet, at den Datter, der her nævnes, var gift med en Rostrup, kan det ikke være Fru Kirsten; det maa være hendes (eneste) Søster, Fru Birgitte. Denne Meddelelse, som vi altsaa skyldte Fru Sofie Rostrup, bekræftes af de Biomstændigheder, vi nedenfor skulle fremdrage.

Først maae vi dog til Veiledning for den Læser, der kunde ønske at dvæle ved de fire Vaabenrækker, bemærke, at hver maa læses for sig. Det er det samme System, der er tilsigtet i dem alle fire; men deres Meddelelser ere ikke alle lige rigtige. Det er klart, at Fru Sofie kun ufuldkomment har kjendt sin Mands fædrene Slægt (Rækken Nr. 1) og endnu mindre hans mødrene (Rækken Nr. 2).² Derimod har hun været ret fast og sikker i sin egen

² Det indskrænkede Formaal for denne Bog tillader os ikke at dvæle længere ved de to første Rækker. Under Benyttelse af alle de Hjelpe-

fædrene og mødrene Slægt (Rækkerne Nr. 3 og 4). Det var jo ogsaa naturligt. Vel findes der et Par Navneforvexlinger; men disse ere snarere Misforstaaelser af det Rette, som saaledes dog i Virkeligheden har foreligget. See Noterne 3, 4, 5.

Til Oplysning meddeles de to til Rækkerne 3 og 4 svarende Stamtavler. Af de Tal, der ere satte over de enkelte Personer, svarende til deres Plads i Vaabenrækkerne, vil det let sees, hvilket System disse have fulgt i deres Opstilling.

midler, der uden selvstændige Undersøgelser have staaet til vor Raadighed (1, Klev. Stamtavler paa flere Steder, 2. Lucopp. Collect., Kgl. Bib. Tott, 1869, 4°, 113: Ulrik Sandbergs Aner, 3. flere forskj. Ligprædikener) ere vi komne til det Resultat, at den første Rækkes Opstilling bør være følgende: Sandberg, Sommer, Skinkel, Rosenkrands, Stangeberg, Pig, Present, Rønnov. Vaabenrækken har Krognos istedetfor Present; der menes Jørgen Skinkels Frue (af Egeskov). Om hun hed Present eller Krognos skulle vi lade uafgjort. Den anden Række, i hvilken de tre første Navne ere rigtige og rigtigt stillede, kan ikke være meget vanskelig at rette; den fører gennem DRR Tyge Krabbe af Bustrup † 1541 og Anne Rosenkrands † 1564, hvilket Ægtepars Aner netop findes i en af Resenii Vaabenbøger, Hist. Mus. S. 46, op til Forbindelser, der nu maae kunne paavises. I Vaabenrækken ere sikkert de fem sidste Navne meget upaalidelige og kun „for Frue Slægtebøgers Snak at regne,” som Klev. vilde sige.

3 Udentvilt den gamle Jens Kaas, der paa Stamtavlen over Løvenbalkerne anføres som gift med Maren Løvenbalk, Hr. Jens Niensens Datter af Avnsberg.

4 Vaabenrækken har her et Navn, der paa Grund af Overkalkning er saa utydeligt, at det kan læses som Bigger, Pigger, Rigger og desl. I Skjoldet ere to jevnside sattede Figurer, der ligne Spande eller Bøgere og paa Hjelmene en tilsvarende. Maaskee er der ment Familien Beger. Klev. har i Stamtavlen over Skrammerne givet Peder Skram til Hammergaard to Hustruer, den ene Anne Banner af Asdal, den anden Ellen Krabbe. Men dette Krabbe, der skal kunne godtgøres af tydelige Skiftebreve, retter han dog til Krag, med Bemærkning, at det „af et Monument” er erfaret, at Navnet er Krag. Vi henstille, at enten Fru Sofie Rostrup selv eller Stenhuggeren kan have mistydet en daarlig udført Tegning af Vaaben og Navn, og tilføie blot, at det saaledes ikke er afgjort, hvilket Navn er det rette.

5 Der kan ikke være Tvivl om, at her maa læses Mus istedetfor

Rostrup.	Hr. Laurits Hvas † 1430 af Ormstrup.	(Jens) Kaas ¹)	Peder Skram af Hammergaard
5	7	6	8
Vesteni	Fru Thore Mus lev. 1435.	(Maren) Løvenbalk	Ellen Krag ⁴)
	3		4
Hans Rostrup 1449 til Sjellevskovgaard	Fru Birgitte Hvas lev. 1463	Niels Kaas af Taarupgaard	Else Skram
	1		2
Laurits Rostrup, 1487, til Sjellevskovgaard		Ellen Kaas	
Jørgen Rostrup, Fru Sofies Fader, † før 1565, (see Opt. om Fam. Skel, 78), til Sjellevskovgaard, begr. i Sjellev Kirke.			
Anders Skel † c. 1459 g. efter 1407 med	Laurits Dan, 1462 til Alsbjerg og Faddersbøl.	Jakob Flemming	Anders Bjørn Jakobsen, af Stenalt
5	7	6	8
Fru Kirsten Krag af Hegnet, Enke eft. Per Hase af Vellungd.	Anne Kalv, Datter af Niels Kalv † før 1427 og Abel Tygesdatter	Karen Rantzov	Anne Mus ⁴), (Vaabenrækken har her: Krumpen)
	3		4
*10 Albert Skel † 1499, af Hegnet og Jungetgaard	Abel Dan af Nygaard	Herman Flemming af Bavelse	Sofie Bjørn
	1		2
Anders Skel † efter 1552, af Hegnet og Jungetgaard		Karen Flemming af Bavelse	
Margrethe Skel, Fru Sofies Moder, var Enke 24de Juli 1565.			

Det fremgaaer altsaa af Vaabenrækken, at en Jomfru Hvas, hvis Moder hed Mus, var gift med en Rostrup. Denne Jomfru Hvas var efter det ovenfor Anførte ingen Anden end Birgitte Hvas. Rostrups Fornavn erfares af Æ A II 142 B 254, der indeholder, at Hans Rostrup og Anders Skel afhændede en Gaard i Skjold Sogn til Hr. Henrik Sandberg. Det er klart, at det er de to Svogre, der her afhænde en af deres Hustruer i Forening arvet Gaard. Navnene Hans og Birgitte gjenfindes hos Hans Rostrups og Birgitte Hvas's Børnebørn. Erik Hvas's 1465 afgivne Erklæring, at han kjendte sig at have Lod og Del i Sjellevskovgaard, træder nu noget tydeligere frem. Det er vel ikke rimeligt, at han har taget Arv efter sin Søster, der havde en Søn; men Spørgsmaalet om den Andel han — og hans Søster — kunne have arvet efter Niels Hvas, der jo ogsaa var gift Rostrup, kan netop let være fremkommen ved Fru Birgittes Død. I denne Henseende indeholder Aaret 1465 et Vink.

Hans Rostrups og Birgitte Hvas's Søn var den paa ovenanførte Stamtavle nævnte Laurits Rostrup, uden Tvivl opkaldt efter Fru Birgittes Fader, Hr. Laurits Hvas's. Med ham begynder Klevfeld sin Stamtavle. Laurits Rostrup havde igjen to Sønner Jørgen til Sjellevskovgaard, g. m. Margrethe Skel, see Stamtavlen ovenfor, og Hans til Ristrup, g. m. Anne Høg fra Vang; desuden efter Klev. fire Børn, der døde som smaa, og to Døttre Birgitte og Begge. Jørgen Rostrup og Margrethe Skel havde foruden Mads Sandbergs Hustru, Fru Sofie, en Søn Hans og to Døttre, af hvilke Karen Rostrup ægtede Peder Retz til Tyrestrup, fra hvem alle Redtzerne her i Landet stamme.

Kruppen. Grunden til Navneforvexlingen er let at opdage, idet Muserne og Krumpenerne føre det samme Vaaben, et Møllehjul. Dette Møllehjul findes uden Forskjel i de to Vaabner, Nr. 7 i tredie Række og Nr. 8 i fjerde.

Fru Kirsten Hvas og Anders Skel.

118. Oluf Persen Globs Skjøde af 3 April 1467 til Lars Brok paa en Gaard i Auning.¹

Langeb. Diplt., Gh. Ark. Orig. paa Perg. i Gl. Estrups Arkiv. Af Seglene er kun Nr. 6 (et Bomærke) og et ukjendeligt Brudstykke af Nr. 3 tilbage.

Alle men thette breff se eller horer læsis hielsser jegh Oleff Person i Borleff vebner ewynneligæ met guth oc gør vittelieth met thette myth obne breff, ath jeg met myn kere husfrw Annæ Andersdoter hennes jaa oc frii villiæ hawer soldh oc skøth oc sæler oc skødher met thette myth obue bref en hederlich oc welborn man Lawe Brok pa Esdrup oc hanss arfuinge fra myg oc minæ arfuinge oc til hanum oc hans arfuinge til ewynnelich eyndom aldh then deel oc lodh oc retteheyth, som mygh kan til fallæ met rettæ pa fornefnde myn kere husfrwes wegnæ Anne Andersdother, saa som er en gardh i Awning ligendis i Haldherith i Opsysel, som Lawe Brok nw i pant hawer af myn kere husfrw modher frw Kirsten Skeelss, guth henne siell hawe, met alle sin rettæ tilliggilssæ, sa som er agher oc engh, skow oc mark, fiskwandh, forthæ oc fægangh, vott oc tywrftth, rørende oc vrørendæ, enthet vntaghen. Oc kendis jegh migh ath hawe vpborith penningh oc fulth werdth til myne fulle neyæ fore then fornefnde lodh och deel, sa ath jeg tacker hanum fore godh betalingh. Item tilbindher jeg fornefnde Olef Person mygh oc mynæ arfuingæ osv.

Til ydermere beuising oc betræ foruaring hauer jeg Olef Person fornefnde leth henghe myth ingsegle nethen for thette bref met andræ gothe hederlic dannemen, som jeg hauer bedhen beseylæ met mig til vindesbyrdh, sa som ære her Eric Jenson officialis i Kolding, Jes Person Glambec i Starup, Cristern Person i Ogisui, Per Rale i Velling, som vebner ære, oc Matis Skodborg borgmester i Kolding. Datum anno domini mcdlx septimo feria sexta pasche.

¹ Jfr. Bilag 94.

119. Kirsten Hvas's Vaaben paa Mette Urnes Ligsten i Aarhus Domkirke.

I Aarhus Domkirkes søndre Koromgang ligger en smuk blaa Sten over Mette Urne, der efter Indskriften paa Foden døde 1587, efter at have levet i et lykkeligt men kort Ægteskab med Knud Hardenberg, som døde langt fra Hjemmet i Fangenskab. Paa Stenen er Mette Urne selv udhugget i Legemsstørrelse med otte (fædrene) Vaabner paa høire og otte (mødrene) paa venstre Side. Hendes Figur er stærkt ophøiet og stivt modelleret; men selve Arbejdet paa Dragten, paa Vaabnerne og paa Stenens øvrige Udsmykelse er af beundringsværdig Finhed og Nøiagtighed.

Paa Mette Urnes venstre Side er Hvassernes Vaaben det syvende i Ordenen fra oven og antyder saaledes ved sin Plads, at en Hvas var Mette Urnes Morfaders Mormoder. Dette er fuldkommen rigtigt. Fru Kirsten Hvas's Datter, Anne Skel, gift med Oluf Persen Glob af Vellumgaard, havde en Søn Albert Glob, hvis Datter Anne var Mette Urnes Moder. Hvassernes Vaaben har, uden Angivelse af Farve, to Sparrer i Skjoldet og paa Hjelman to Vesselhorn. Omkring Skjoldet — ligesom om de øvrige paa Stenen — findes smukt Løvværk.

Paa Fædrenesiden staae Vaabnerne saaledes: 1. Urnes. 2. Oxes. 3. Krumstrups, Ad. Lex. 172. 4. Billes. 5. I Skjoldet en gaaende, paa Hjelman en opspringende Løve, begge med udrakt Tunge og vendte tilvenstre. 6. Godows, Ad. Lex. 99. 7. I Skjoldet en Rose og dertil stødende tre Hjerter (Søblade?) med Spidsen mod Rosen. Paa Hjelman tre Strudsfer. 8. Lunges. Paa Mødrenesiden staae Vaabnerne saaledes: 1. Glob's, Ad. Lex. 83. 2. Rosenkrands's. 3. Skels. 4. Meinstrups. 5. I Skjoldet en høire treradskaktavlet Skraabjelke, paa Hjelman to Vesselhorn. 6. Gyldenstjernes. 7. Hvas's. 8. Et venstre skraadelt Skjold med tre trappeformigt dannede tretrinede Murstenshobe paa Skraadelingen. Paa Hjelman sex Strudsfer.

Det vil være meget let, endog blot med Hoffm. Stamtavler i Haanden, at opstille Mette Urnes Aner. Med Hensyn til Vaabnet Nr. 5 paa Fædrenesiden bemærkes, at det etter Ordenen staaer for Mette Urnes F. F. F. M., Jep Urne den Stærkes Hustru, der af Hoffm. kaldes Margrethe Nye. Men Vaabnet er ikke Nyernes. Det kan

være Nypertsens, Stangenbergs eller Sandbergs, see Ad. L. — Nr. 7 staaer for M. Us. FF. M M., Eggert Krumstrups Hustru, der af Hoffm. kaldes Ursula Breide. Men Vaabnet er ikke Breidernes. Det har nogen Lighed med Brems's el. Glambeks. Nr. 5 paa mødrene Side staaer for Oluf Persen Globs Moder, der er Ff. ubekjendt. Det kan være Familien Bleks, maaskee Bloks. Familien Skaktavl havde kun en toradskaktavlet Skraabjelke. See Ad L. Nr. 8 staaer for Anne Meinstrups Moder, der af Hoffm. kaldes Anne Daa. Maaskee er det ogsaa hendes Vaaben, der er ment. Men Daaerne havde ellers et høire skraadelt Skjold med Mursnit. Dog kan det bemærkes, at næsten alle de øvrige kjendte Vaaben paa Stenen i en eller anden mindre væsenlig Henseende afvige fra dem, Ad. Lex. indeholder.

16.

Jens Hvas og Fru Johanne Hansdatter.

120. Æ A II 72 R 33. 21 Januar 1492. Trykt
under Erik Hvas.

De tre Skovskifter.

121. Æ A II 187 J 17. 1421. Pergmetz tingswintne
aff Holbergherritzting abbedenn aff Alling closter haffuer giffuitt
last och kiere, att hannom war giortt wrett paa for^{ne} iij eyendomme
j Sale schouff. 1421.

122. Æ A II 186 J 8. 1429. Pergmetz siønsbreff aff
Holbergherritzting att enn eyendomme, kaldis Munkehaffue, och tho
schoffskiffther hosz Languad hører till Alling closter. Datum 1429.

123. Æ A II 186 J 9. 1429. Pergmetz tingswintne
aff Holbergherritzting att ther er giffuen kiere paa att Munkehaffue
er med wrette kommen fran closteritt och haffuer weritt
closters rette eyendomme. 1429.

124. Æ A II 186 J 4. 1432. Pergmetz tingswintne

paa thre schoffskiffther som ligger till Alling closter vj Sale sogen och thennd enne kaldis Muncke haffue. 1432.

125. Æ A II 187 J 15. 1468. Pergmetz tingswintne aff Holbergherritzting att abbed Anders haffuer giffuitt last och kiere att Alling closter er wrett giortt paa sin eyendomme som er thuende schoffskiffther liggindis hosz Languad och ett, som heder Munckehaffue, huilche for^{ne} thre eyendomme closter haffuer j Sale schouff med rette. Datum 1468.

126. Æ A II 187 J 16. 1489. Pergmetz tingswintne aff Holbergherritzting att abbedenn aff Alling closter haffuer giffuitt last och kiere till for^{ne} ting, att closteritt war giortt wrett paa closters eyendomme j Sale skouff, som er thuende skoffskiffther wed Languad och ett kaldis Munckehaffue. 1489.

127. Æ A II 186 J 7. 1493. Pergmetz sandmendtz breff aff Holbergherritzting liudindis om marckeskiell paa enn skouff, kaldis Munckehaffue, emellem abbed Peder aff Alling och Lang Jenns j Ormstrup paa thend wester siide wed Munckehaffue. Datum 1493.

128. Æ A II 188 J 20. 1493. Papirs tingswintne aff Holbergherritzting att abbed Peder j Alling closter ber att niude Munckehaffue som sandmend suore till closteritt thennd stund sandmendtz breff stod wed magtt. 1493.

129. Æ A II 186 J 6. 1493. Tingswintne paa pergmett aff Hitzherritzting att Alling closter fick aldrig wederlag, enthenn kalck, disk eller anden kirkens ornamentt eller anditt aff thennom j Ormstrup for the thre skoffskiffther abbed Peder paa tretter. 1493.

130. Æ A II 186 J 3. 1494. Pergmetz sogen wintne att Alling closter jcke haffuer faaitt wederleg aff thennom som haffuer boed j Ormstrup for tho skoffskiffther liggindis hosz Languad j Sale schouff och ett som kaldis Munckehaffue. 1494.

131. Æ A II 175 E 4. 1494. Lannng Jenszis pergmetz beplichtelsze att will giere abbeden j Alling closter tulü wederleg med beleylig schouff for thrende schouffskiffther liggindis j

Sale sogn, the tho hosz Langeuad, och thennd thredie, som kaldis Munckehaffue. 1494.

132. Æ A II 70 R 18. 1494, 27 Novbr. Jtem et mageskifte emellum Lange Jens och thennum aff Alling closter paa tre skouffskifte j Saell skouff och en gaard vdj Bering vdj Melsomherrit. Datum mcdxciiij^o feria 5a post festum Katharinæ virginis.

133. Æ A II 175 E 6. 1494. Lang Jens j Wormstrup och hans høstruis pergmetz breff att the tilskifter Alling closter en gaard j Bering. Datum 1494.

134. Æ A II 175 E 1. 1494. Pergmetz tingswintne aff Medelsomherritzting att Lang Jens skiethe till Alling closter en gard j Bering. Datum 1494.

Ormstrup.

135. Æ A II 69 R 11. 12 Novbr. 1495. Jtem et stockeneffn aff Hoffuelbjerg herritzting aff xxiiij mend, att ther haffuer jcke werit giffuit last oc kiere paa Wormstrop eller noget ther tilligger vdj xl aar. Datum mcdxcv^o then torsdag nest efther sanctj Mortens dag.

Gods i Hatting Herred.

136. Æ A II 156 B 385.¹ 1499. Et pergamentz breff, at Jens Huaszes loughs høringh haffuer meeldt hans lough wed magt². 1499.

Arvetvisten.

137. Æ A II 72 R 34. 18 Febr. 1503. Jtem et

1 Denne Meddelelse peger, især i den Forbindelse, hvori den findes i Æ A sammen med andre Dokum. fra Hatting Hd., stærkt henimod Merringgaard, som Hartvig Limbek siges at have faaet med sin Frue Mette Hansdatter. Er dette Sidste rigtigt, maa altsaa Johanne Hansdatters Fader formodes at have været Eier af Merringgaard.

2 A: vdtgiffit paa Hatting herritz thing.

koningens dom, som gick emellum frue Jahan, Langge Jenszis efftherleffuerske, och frue Thore effther Erick Huas, och bleff indsat for theris fellis venner. Datum mdiij then leffuerdag nest effther sanctæ Julianæ dag.

138. Æ A II 72 R 35. 8 Mai 1505. Jtem en dom aff samfrender, som gick emellum frue Thore, frue Jahan, her Albret Glob og Hans Skel. Datum mdv^o torsdag nest fore pins dag.

139. Skjøde af 19 Mai 1511 fra Fru Johanne Hansdatter og Erik Hvas til Niels Klemensen paa Hemestrup Gaarde m. m. Gods.

Trykt i Saml. til jydsk Hist. og Topografi for 1868, Side 179.

Jegh Jehanne Hansdatther lange Jensses efftherleffwerske i Vormstrup och Jegh Erik Hwas i for^{de} Vormstrup Giere alle vittherlighth meth thette vorth opne breff at wij sandrecthelighe meth well berad how frij Jaa och gode Vilie haffwer sketh affhendh oc wpladhet och meth thette worth opne breff nw gensten skæther affhender och wpladher fraa oss och vore arffwinge och till Niels Clemmetszen landzdommer i Nøriwtilandh och hans arffwinge till ewindelige eyæ thette efftherschreffne vorth godz liggendis i medelsomherret, och wtj Kallø læn i Molsherret och paa Hasszens som ere two garde i Medelsomherret kallis Hemestrup i Leedh sogen som Jep Biernszen och Nis Hardbo nw wti boer och skyller viij ørter korn och two skipper smør meth andre bethe, ien gardh i Leedh Las Sywortsszen nw wti boer skyller iij ørter korn ien skpe smør meth andre bethe, ieth booll ibidem Oluff Tavle nw wti boer skyller ij ørter korn ien skpe smør, ien gardh i Hiorthede Jes Magensszen nw wtj boer skyller iij ørter korn i skpe smør meth andre bethe, ien gardh i Beringh sogen och by Iosth Nielsszen nw wti boer skyller iiij ørter korn ieth fierdeell smør meth andre bethe, ien gardh i for^{de} Beringh sogen kallis Serup som Knwt Thameszen nw wti boer skyller iij ørter korn i skpe smør meth andre bethe item the two deelæ i thette efftherschreffne godz som vij haffuer i Kallø læn paa Molss och Hasszens som er the two diele i Strandkier gardh, the two dielæ i Essendrup gardh och two dielæ i Essendrup mølle meth dam och damsbandh och the two dielæ i two garde och ieth booll Lyøngsbeck meth alle for^{de} garde och godzes tilleggelse i

for^{de} Medelsomherret och meth the two diele aff alle for^{de} garde och godzes tilleggsse i for^{de} Kallø læn som ere ager och enge skowe och marcke fiskewandh och fægangh inden marck och wthen marck ehwadh thet helsth er eller neffnes kan inthet ther aff wndthaget i nogre madhe som nw och aff langh tiidh haffwer tilliget for^{de} garde och godz Skall for^{de} Niels Clemmetssøn och hans arffwinge haffwe nyde brwge och beholde till ewinnelige eyæ och kiendes wij oss och vore arffwinge inghen deell eller rettighet at haffwe i for^{de} garde och godz effther thenne dagh i nogre madhe, item tilbyuder wij oss for^{de} Jehanne Hansdatther och Erich Hwas och vore arffwinge at frij och frelsse for^{de} Niels Clemmetsszen och hans arffwinge for^{de} garde och godz meth alle syne tilleggsse som forscreffuet staar till ewinnelig eyæ for hwer mandtz tilthall och kiendes wij oss at haffue fanget och wpboret fulth verdh och vederlegge aff for^{de} Niels Clemmetsszen for for^{de} garde och godz effther vore egne fulkommelige nøge och vilie. Till vindisbyrdh henger wij meth vilie och vetskaff vore intszegle næthen for thette breff och haffwer wij kierligenn bedet och meth thette vorth opne breff bethe hiederlige och beskedne menn beszele meth oss till vindisbyrdh som ere herre Pether Magenszen prowesth i Twylom herre Kieldt Owesszen cantor till vor frwe domkiircke i Wiburge herre Michell Nielsszen prior i sancti Johannis Closther Jacob Offesszen till Vingegardh webner Jøp Lyøng og Cristiern Lybbertsszønn borgemesthere i Wiborge och Michell Lawrentzsszen radmann och byfoget ibidem. Datum anno dni millesimo quingentesimo undecimo mandagen nesth effther sancti Erics regis dagh.

140. Fru Johanne og Erik Hvas ansættes ved Udskrivningen 1511 til 2 Karle.

D. M. 4 R. II. 298.

Riddermendzmen: Manderop ij. Offue Vincencius ij. Erick Stygge iij. Cristiern Skram ij. Offue Skram j. Hinrick Steen j. Jahan Lenno, Jenss Symenssen, bode j. Erick Henrickssen j. Knudt Sten j. Erick Westeny¹ iij. Oluff Morthenssen ij. Erick Hwas oc hans moder ij karlle. Niels Cristiernssen i Nielstrop oc Peder

¹ Foran Erick er der i Margen tilføiet: Her Jenss.

Krabbe i Holme, bode j. Jens Symenssen i Eskerode j. Cristiern Anderssen i Qwellstrop ij. Gwnde Nielssen i Bølsegardt j. Michell Dwe iij. Eyler Stygge viij. Cristiern Anderssen j. Jachim Lycke iij. Erick Lycke j. Otte Mwnck ij. Lasse Mwnck j. Jep Binderop j. Two brødere i Assens bode j. Cristoffer i Kiølderop j. Jep Powellssen i Kartrop j. Marqwart Lagessen i Sørop j. Abram Erickssen ij. Her Jacop Anderssen vj. Her Lage Brocks børn iij. Søueren Jwl i Hedegardt j. Frwe Anne i Føglinge j. Frwe Inger i Steensballig ij. Frwe Elnæ i Skoffgardt j. Frwe Inger i Mwllderop j. Frwe Marine i Rudgardt oc frwe Anne i Medølgardt, bode j. Frwe Anne paa Roxsø iij. ij^c xlj.

17.

Fru Thore Hvas
og
Hr. Erik Eriksen Løvenbalk.

141. Æ A II 71 R 23. 12 Oktbr. 1508. Jtem fire frue Thoris aff Auffuensberg breffue, liudendis paa nogen peninge, som hun vor Niels Cletmintzen skyllig, vnder atskillige datum. — Jtem ther hos tilsamen er bunden et Niels Clemiszens jndfødsels breff for samme peninge vdj hindis part vdj Wormstrup vdj Sæl sogen mett mere godz, vnder datum mdviiij^o then torsdag næst øfther sanctj Dionisij dag.

142. Æ A II 71 R 25. 28 Novbr. 1512. Jtem et skøde breff aff frue Thore paa the iij gaarde vdj Nødelund. Datum mdxij^o dominica prima aduentus.

143. Æ A II 71 R 26. 17 Aug. 1513. Jtem et Gert Ericszens bekendelsø breff, att hand samtycker det skøde, som hans moder gaff bispen paa Nødelund. Datum mdxiij feria 4a infra 8as assumsionis Mariæ.

144. Æ A II 71 R 24. 23 Aug. 1514. Jtem en quitantz aff Niels Clemiszen paa nogen peninge, som hand hæfde

Nødelund j pant fore aff frue Thore. Datum mdxiiij vigilia Bartholomej.

145. Æ A II 71 R 27. 20 Marts 1515. Jtem et frue Thoris breff, att bispen haffuer fuldgiort then contract, thennum emellum gick om Nødelund, vndertaget noget peninge¹, som egienstod. Datum mdxv feria 3a post Gertrudis virginis.

146 Tilføielse til Niels Klemensen.

Niels Klemensens Hustru (Enke) kaldes i Birgitte Gøyes Jordebog Birgitte Jensdatter; men hendes Navn var Ane Mikkelssdatter, (Rosenv. Gl. D. I 18 og fl. andre Steder). Efter at have meddelt de Retshandler, der vedkomme Avnsberg, idet den gik ud af Fru Thore Hvas's og hendes Børns Hænder, vedkomme alle de øvrige forviklede Forhold, der bleve en Følge af Niels Klemensens Godskjøb os ikke. Vi have blot et Par Ord at tilføie om de Skjøder, Pernille Eriksdatter udstedte til Niels Klemensen den 7 Jan. 1512 og hendes Søster Gjertrud til Predbjørn Podebusk 1514. See nedenfor.

147. Berigtigelse til Jomfruerne Pernille og Gjertrud Eriksdatter. Jfr. Side 91.

Disse Damer synes at have gjort mere end eet Forsøg paa at drive Handel med de Andele i Avnsberg, de engang havde solgt. 1519 vare de saaledes, gennem Lensmanden paa Aalborghus, Carl Bryske, at faae tilkjøbs for Kongen, der dog ikke indlod sig videre paa Sagen. Senere overdrog Jomfru Pernille sin (til Niels Klemensen solgte) Del til Predbjørn Podebusk eller hun tillod ham idetmindste at gjøre et Forsøg paa at faae den ud af Rasmus Klemensens Hænder. Sidstnævnte fik dog Dom (1524) for at denne Andel (og Fru Sofies, som Hr. Predbjørn ogsaa talte paa) med Rette tilhørte ham. Da Mogens Gøye var bleven Eneejer af Avnsberg, maatte Søstrenes Bestræbelser vende sig mod ham. Karen eller Karine træder ikke op. Hun er vel altsaa død. Fru Sofie døde jo allerede 1512. Der er altsaa kun de to Søstre Pernille og

¹ I B rettet til iije marck.

Gjertrud tilbage. Det lader sig ikke see, om de virkelig vare blevne forurettede, da de solgte deres Andele i Avnsberg og om det er retfærdig og billig Harme herover, der holder dem oppe i deres Anstrængelser for at gjenvinde det Tabte, eller om der her kun foreligger et under hin Tids Skifte- og Godsforhold dog ikke ganske sjældent Exempel paa en trættekjør og havesyg Forfølgelse af en idetmindste i moralsk Henseende tvivlsom Ret. Saameget er vist, at Man maa forbauses over at see Søstrene efter nogle og tredive Aars Forløb ved Dom faae de af dem solgte Andele i Avnsberg tilbage. Rosenv. Gl. D. I 101 ff.

Mest Besvær synes det at have kostet dem at finde en Væрге. Broderen Gert, der havde samtykket deres Skjøder, kunde jo ikke godt optræde som Sagsøger, om han forresten endnu levede, hvilket ikke sees. Niels Skel til Nygaard og Vinderslev, deres Kousine Ellens Søn, maatte derfor — som det synes — formelig ved Dom af 1542 tilpligtes at være deres Væрге for at tale paa deres Sag, et Hverv, der ganske vist ikke var behageligt. Thi foruden at Søstrenes Sag neppe var klar, maatte den ogsaa føres mod Rigens Hofmester, Hr. Mogens Gøye, Avnsbergs Eier. Niels Skel gjorde imidlertid sin Pligt. Han foretog strax Indførsel i Avnsberg og erholdt Indførselen stadfæstet af Rigens Kantsler 1543. Hr. Mogens Gøye fik ikke Leilighed til at appellere denne Indførsel; han døde Aaret efter, 1544. Men hans Arvinger indankede Sagen for Kongens Retterting, og der faldt da den endelige Dom, den 2 April 1547, der godkjendte Værgens Bevisførelse, hentet fra Jydske Lovs I 36, som forbyder Møbarn at sælge sin Jord, uden hun vorder saa fattig, at hun sælger for sit Livs Ophold (for livs føzlæ). Da skal Jorden sælges med næste Frænders Raad, dog ei mere ad Gangen end for en halv Mark Sølv om Aaret. Denne sidste Betingelse var ikke opfyldt, derfor kjendtes Søstrenes Skjøder af 1512 og 1514 for magtesløse, uagtet Broderen Gert Eriksen havde billiget dem. Begge Søstre skulde nyde, bruge og beholde deres Søsterdele i Avnsberg, dog undtagen, „hvis Lougen kand thilfinde forsk^{ne} Hr. Mogens Gøyes Arffuinger der selgis maatte for 1/2 Mark Sølv huertt Aar, och for^{ne} Niels Scheell ber igien att giffue och betalle Hr. Mogens Gøyes Arffuinger huis for^{ne} Jomfruer derforre oppeborid haffuer.“

Den sidste Tilfælde er uklar, i alt Fald uklart affattet, og formindsker for en Del Betydningen af Dommens Hovedindhold; men herved skulle vi ikke dvæle. Saavidt sees, indgik Niels Skel senere et Forlig med Christoffer Gøye og Hr. Mogens's øvrige Arvinger, hvorved han afstod dem den de to Søstre tilkjendte tredje Del i Avnsberg mod Vederlag af andet Gods; dette andet Gods beholdt nok Niels Skel, der vel har fyldestgjort Søstrene paa anden Maade; hans Enke Fru Karine Krabbe maatte i 1573 forsvare det mod Christoffer Gøye. Beck. Hgd. under Avnsberg. Vi bemærke endnu, at Dommen af 1542, der synes afsagt af dertil af Kongen beskikkede gode Mænd og som formentlig tillige har behandlet Spørgsmaalet i Realiteten, udentvivel viser, om Gert Eriksen endnu dengang var ilive og om Værgemaalet er ham fradømt, samtidigt med at det blev paalagt Niels Skel. Maaskee dog denne Dom eller Forakterne ere bevarede et eller andet Sted.

18—19.

Erik (Jensen) Hvas og Jomfru Anne Hvas.

148. Æ A II 208 B 2. 15 Febr. 1514. Jtem Erick Huassis pantbreff paa Vestergard i Velyss i Ørum soghen till biscop Erick Koiss. Datum anno mdxiiij altera die Valentinj.

149. Æ A II 286 J 113. 15 Febr. 1514. Jtem Erick Huassis skødbreff paa thet gotz som liger y Frer for¹ enn gard som kaldis Kyrsgard², en gard som Per Terckilsszen ibor, met mere gotz i for^{ne} bøj. Datum mdxiiij altera die post Valentinj martiris.

150. Æ A II 68 R 3. 23 Aug. 1514. Jtem et skøde breff aff jomfrue Anne, Erick Huassis søster, paa all hindis laad och del j Wormstrup. Datum mdxiiij vigilia beatj Bartholomej apostolj.

¹ bør vist rettes til først.

² B: Kierszgaard.

151. Æ A II 70 R 20 31 Aug. 1514. Jtem et forhøgselsze breff aff Erick Huas paa Wormstrup vdj fire øde byggested, som ther nw tilligge, och the skouffskifte, som for^{ne} Erick Huaszis fader fick aff abbeden aff Alling closter. Datum mdxiiij 5a feria post decollationis sanctj Johannis baptistæ.

152. Æ A II 69 R 7. 18 Septbr. 1514. Jtem Chresten Sommers breff, att bispen haffuer fuldgiort hannum paa Erick Huaszis wegne for alle the tiltale som hand haffde tiil hannum och jomfrue Anne, hans søster, om alle inførelsze. Datum mdxiiij^o in crastino sanctj Lambertj. — Jtem try Chresten Sommers inførssels breff paa alt Erick Huaszis och hans metarffuinggis godzs vdj Sael sogen mett mere godzs, vnder atskillige datum.

153. Æ A II 288 J 122. 26 Jan. 1515. Jtem Anne Jensdatters, Lang Jenssis datter aff Orumstrup¹, affhendis breff paa alle hindis gotz i Freger oc y ij garde y Blere y Arsherrit. Datum mdxv altera die conuersionis sti Paulj.

154. Æ A II 208 B 4. 23 Septbr. 1515. Jtem ith andit skøtbreff Anne Jensdatter Langh Jenssis² haffuer giord paa same gard. Datum mdxv dominica proxima post Mauricij³.

155. Æ A II 70 R 21. 11 Novbr. 1515. Jtem et Erick Huaszis breff paa en lest korn vdj Sale for eyendom, for huilcken bispen skal tage hanum och hans søster quit for en lest korn tiil mester Anders Glob. Datum mdxv^o ipso die beatj Martinj episcopj.

156. Æ A II 68 R 1. 29 Novbr. 1515. Primo et skøde breff aff Erick Huas paa Wormstrup och hans gotz vdj Sael sogen. Datum anno mdxv^o vigilia beatj Andreæ apostolj.

157. Æ A II 68 R 5. 30 Novbr. 1515. Jtem Erick Huaszis vederkendelsze breff, at hand kender seg att haffue Worm-

1 B: schøder bisp Erich Kaasz.

2 B: Lang Jenssis dotther.

3 B: War muszedt.

strop gaard och hindis tilliggelsze aff bispen, och thet godz vdi Sael sogen. Datum mdxv^o die beatj Andreae apostolj.

158. Æ A II 68 R 2. 16 Decbr. 1515. Jtem et skøde breff aff Erick Huas paa Wormstrop gaard och thet gotzs vdi Sael sogen och besynderlig the øde byggesteder. Datum mdxv^o dominica post Luciae virginis.

159. Æ A II 208 B 3. 23 Apr. 1516. Jtem et skotbreff Anne Jensdatter Langienssis datter haffuer skot biscop Erick en søster dell i Westergard i Veylis. Datum anno mdxvj die beati Georgij.

160. Æ A II 208 B 5. 23 Apr. 1516. Jtem Langh Jenssis datthers skotbreff paa en gard i Guldeø¹ soghen i Holberingherit ludindis paa helig trefoldigh alther i then heligantz capell i Viburg domkyrcke. Datum mdxvj die beati Georgij.

161. Æ A II 68 R 4. 6 Juni 1516. Jtem et skøde breff aff Erick Huas paa alt thet jordegodzs hand erffuet effther sin søster jomfrue Anne Jens datter, ehuor thet helst liggendis er. Datum mdxvj^o 6a feria proxima post festum sanctj Erasmj martyris.

162. Æ A II 68 R 6. 6 Juni 1516. Jtem ett Erick Huaszs stafestelsze breff paa thet skøde, hans søster gjorde bispen. Datum mdxvj^o feria 6a proxima post festum Erasmj martyris.

163. Æ A II 72 R 36. 8 Novbr. 1516. Jtem et Hans Skels breff, at hand bekender seg ingen rette tiltale athaffue tiil Erick Huas eller hans arffuinge om arff eller søskend skifte. Datum mdxvj die beatj Vilhadj confessoris.

164. Æ A II 69 R 10. 30 Jan. 1517. Jtem et laugheffd paa Wormstrup och all Sael sogen, som Michel Jenszen gjorde paa Erick Huaszs vegne. Datum mdxvij then torsdag nest fore vor frue dag purificationis.

165. A Æ II 71 R 29. 27 Febr. 1518. Jtem et breff emellum bispen och frue Mette, Erick Huaszs moder søster, paa

¹ B: Gulde.

nogen penninge och guld, som hun lonte aff hannum. Datum anno mdxviij feria 6a ante reminiscere.

166. Æ A II 74 R 49. 14 Aug. 1518. Jtem et Her(t)uig Lembeckis och frue Mettes samtyckee breff paa Erick Huaszis och jomfrue Annis skøde breffue och bepligtelsze breffue paa Wormstrop och alt thet gotz, som the solde biskoppen. Datum mdxviij vigilia aszumsionis Mariæ.

167. Æ A II 71 R 30. 1 Septbr. 1519. Jtem et mester Anders Glob's breff om the peninge¹, som bispen skulle giffue hanum for then lest korn hand skulle haffue til vederlag for Wormstrup. Datum mdxix sanctj Egidij abbatis dag.

168. Æ A II 72 R 31. 31 Oktbr. 1519. Jtem et Keye van Anefelds breff, att hand haffuer opboret the peninge², som bispen skulle giffue mester Anders Glob for en lest korn paa Erick Huaszis wegne. Datum mdxix⁰ alle guds helgen afthen.

1 I B rettet til tusind marck.

2 I B rettet til tusind marck.

Tillæg.

Ormstrup efter Reformationen.¹

Ormstrup blev efter det tidligere Meddelte Bispestolens Eien-
dom i Aarene 1514 og 1515, men gik, som det øvrige Bispegods,
ved Reformationen over til Kronen og forblev, med en kort Af-
brydelse, under samme i omtrent 120 Aar.

1579 bortmageskiftedes Gaarden vel til Hans Johansen Linde-
nov for to Gaarde i Tyrstrup Herred i Sønderjylland; men 1581
gik dette Mageskifte tilbage og Kronen fik Ormstrup og Østergaard
igjen mod at afstaae Hundslund Kloster.² 1639 gav Christian IV
Gaarden til sin Hoffourer, Maturin du Pont, sandsynligvis som For-
lening. Om denne du Pont nogensinde har beboet Gaarden, vides
ikke; han nævnes siden som Toldforvalter i Varde.

Under Frederik III, Aarstallet haves ikke paa rede Haand,
blev Gaard og Gods overdraget til Rentemester Mogens Frijs,

1 Det her Meddelte skyldes i det Væsentlige Josef Christensen,
see foran under Runestene. Paa Frijsholt selv findes ingen Doku-
menter fra de tidligere Eieres Tid. Der opbevares kun en gammel
Tingbog fra Birketingets Tid. Naar og hvorlænge havde Frijsholt denne
Birkeret?

2 I Sal Kirke findes en Ligsten over „ærlig Mand Niels Mickelsen
som boede i Vormstrup og døde den 23 Januar Anno 1622 med sin
kjære Hustru Dorthe Ibsdatter, som døde den 10 Juli 1658.“ Der kan
ikke være Tvivl om, at denne Niels Mickelsen har været Forvalter eller
Foged paa Gaarden under den Kgl. Lensmand.

Søn af Niels Frijs til Faurskov; men han afstod, udentvivel samtidigt med at han selv d. 25 Mai 1671 blev ophøiet i Grevestanden og Grevskabet Frijsenborg d. 6 April 1672 oprettedes, Gaarden til sin Datter Mette Frijs, der blev gift med Etatsraad, Landsdommer Christoffer Lindenov. Ved denne Leilighed fik Ormstrup, der endnu hed saaledes i Aaret 1666³, efter al Rimelighed sit nye Navn Frijsholt. Det Gods, der laae under Gaarden, bestod dengang, ligesom senere i Tiden, af Sal Byes 12 Helgaarde, Skibelund 1 Helgaard, Vinkelholm 1 Helgaard, Skibelunds Mølle, Tange Færgehuse og 12 Gadehuse i Sal By; Gullev Byes 11 Halvgaarde (den 12te forblev under Grevskabet) og nogle Gadehuse sammesteds; i Gjærning Sogn: 1 Helgaard i Hesselbjerg, 1 Helgaard i Stærkjær og 1 Helgaard i Gjærning By. Etatsraad Lindenov døde 1697 og hans Enke solgte efter længere Tids Forløb Gaard og Gods til Høiesteretsadvokat Lovson, som snart afhændede den ved Auktion til Hans Rosborg fra Rosborggaard i Mønsted Sogn. Dette sidste Salg fandt Sted i Tidsrummet mellem 1720—30 og der fortælles i Anledning af samme en lignende Historie om Hans Rosborg, som den, der fortælles om Herredsfoged Christen Sørensen Thestrup, da han købte Viffertsholm. Hans Rosborg var en karrig og haard Mand, der af sine Samtidige skildres som eu Bondeplager. Han afstod 1750 Gaard og Gods til sin ældste Søn Hans Tavsen Rosborg og flyttede tilbage til sin Fædrenegaard, Rosborggaard, hvor han døde 1757.

Hans Tavsen Rosborg, der erhvervede sig Titel af Krigsraad, var gift 1, med Else Kirstine Adler, Datter af Krigsraad Jakob Adler, † 1765, 2, Ane Wassard fra Hobro. Hans første Kone overtalte ham til at lade sætte et lidet Klokkespjir paa Sal Kirke; hans anden Kone udvirkede det Samme med Hensyn til Gullev Kirke. Han var, som sin Fader, en Bondeplager og Godsets

3 Præsten Ole Pind i Sal frasagde sig den 25 Mai 1666, „paa Grund af, at det naadige Herskab har kaldet mig til Præst her paa Stedet, al Ret og Rettighed til det i Vormstrup Enemærke beliggende Kapeljord; dog forhaaber jeg, at det naadige Herskab som Vederlag vil forunde Kaldet 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg og 2 Ørter Havre“.

Forfatning var under ham høist ringe. Der var kun to Ting, han holdt i Orden, sit Pengevæsen og sine Strafferedskaber, som han jevnlig brugte mod Bønderne. Han døde 1779.

Hans anden Hustru overlevede ham og ægtede Kammerraad Niels Førslev, en Præstesøn fra Taasing, en udpræget Modsætning til Rosborgerne. Gjennemtrængt af hin Tids Humanitets Ideer stræbte han at lette Bøndernes tunge Aag og Strafferedskaberne forsvandt. Førslev lod 1785—86 Godsets Marker udskifte, men, som det dengang ofte skete, ikke paa nogen heldig Maade; han blev 1794 beskikket til Amtmand over Thisted Amt, solgte 1798 Gaard og Gods til Ritmester Halling, og døde pludselig i Viborg i Snaps-tingstiden 1804. Hans Pengesager vare i Uorden og han saae sig forladt af sine formentlige Venner.

Ritmester Hans Henrik Georg Halling, en Søn af den bekendte Brigader Vitus eller Villiam Halling og Christence Hvas de Lindenpalm, viste Sal By en Velgjerning ved at lade Markerne inddele paa en bedre Maade, end forhen, og solgte derefter Gaarden til Fæsterne paa ganske billige Vilkaar. Han oprettede Parcelgaardene Bredholt, Gudenlund, Tinggaard og Søholt, men lod paa den anden Side Frijsholts betydelige Skove omhugge, endogsaa Ellekjerne i Dalene rydde. En særegen Forkjærlighed havde han for at reise Stendiger. Den Rosborgske Familiebegravelse, der befandt sig i et til Sal Kirke stødende Kapel, lod han tømme og Kisterne nedsætte paa Kirkegaarden. Vidt bekjendt paa Grund af sine Besynderligheder, bl. Andet ogsaa paa Grund af sit Oplag af Klædningsstykker, Stokke og Pidske, døde han i Novbr. 1839. Efter at hans Varelager i 1840 var bortsolgt, blev Frijsholt Gaard med Sal og Gullev Kirker samt Parcelgaardene ved Auktion solgt til cand. phil. Ibsen fra Kjøbenhavn for omtrent 80,000 Rd. 1844 solgtes Gaarden til Johannes Bruns Enke fra Brunshaab, der 1845 afhændede den til G. Barner for 75,000 Rd., dog med Forbehold af begge Kirkerne. Husene solgtes til Fæsterne. I 1855 solgte Barner Gaarden for 115,000 Rd. til cand. med. & chir. Sandholt, af hvem den i Aaret 1865 bortmageskiftedes til sin nuværende Eier, v. Buchwald, der overtog den for 128,000 Rd. Af de ovennævnte Parcelgaarde hører endnu kun Forpagtergaarden Gudenlund under Frijsholt, samt desuden 7 Huse

med Jord. Af Gaardens Bygninger er den smukke grundmurede Hovedbygning i een Længde med fremspringende Endepartier opført i 1867 af den nuværende Eier. Indtil hans Tid stod en trefleiet enetages Bindingsværksbygning, sikkerlig indeholdende Tømmeret fra gammel Tid, maaskee endog fra Hvassernes. Den store anseelige Lade med den Masse Egetømmer i, som Man saa ofte finder i ældre Bygninger af denne Art, er opført af Mogens Frijs i Aaret 1664. De øvrige Bygninger ere tildels ombyggede eller nyt opførte siden 1863.

Marken er efterhaanden udvidet. Saaledes frasagde Præsten i Sal 1666 Kaldet al Ret til den i Gaardens Enemærke liggende saakaldte Kapeljord. Den sydlige Del af Sal Bymark blev lagt ind under Gaarden før Rosborgs Tid. De heiryggede Agre have hidtil været synlige paa begge Sider af Skjellet mod Sal By. Som Erstatning for den tabte Tiende skulde Præsten i Sal have Ret til at græsse et Par Heste paa den indtagne Jord, en Ret, der respekteredes i Rosborgernes Tid, men derefter bortfaldt tilligemed Præstekaldets Ret til 16 Favne Brænde om Aaret af Frijsholt Skov. Sidstnævnte Ret blev Præstekaldet frakjendt ved Dom paa Grund af manglende Bevis. Fra Nøddelund By er, vistnok endnu før Jorden fra Sal By blev lagt under Gaarden, indtaget et Stykke Mark, der kaldes „det forsorne Fald“ og nu ligger under Parcelgaarden Bredholt. I Barners Tid blev Parcelgaarden Tinggaard mageskiftet bort mod en tilstødende Gaards Jorder, hvorved Frijsholts Mark vandt, om ikke i Udstrækning, saa dog i Godhed og heldig Beliggenhed. Frijsholt Gaard har nu 480 Tdr. Land Ager, 50 Tdr. Land Eng og 80 Tdr. Land Skov og Plantning. Hartkornet udgjør 42 Tdr. og Besætningen 17 Heste, 115 Køer og 200 Faar.

Nogle Rettelser og Tilføielser.

- Side 5. Note 12. Mstr. fra Stensballegaard er ikke meddelst bl. Bil. Fru Kirstens Baaben, læs Fru Birgittes.
- 7. Note 1. En Afbildning af de paa flere Steder nævnte Sigiller er undladt, da de dog ikke frembyde noget særligt Mærkeligt.
- 22. Lin. 4—8. Bemærkningen om den eiendommelige Hjemmelspligt er urigtig og hidrører fra en slet Afskrift af Dokumentet, hvori der, see S. 109 øverst, stod ulterius obligans istedetfor: ulterius. Obligans etc.
- 29. De stedlige Forhold, der efter Hr. Fabrikeier M. Drewsens Meddelelse ere meget forandrede ved Havens Anlæg, men dog vel endnu bestemt kunne oplyses f. Ex. ved Matrikulskortet, tyde mest hen paa, at Slottet har ligget paa Spidsen af den i Søen udstykende Odde, der paa vestre Side begrændses af Kemstrup La (Gudenaen), og at der tværsøver denne Odde har været draget en Grav. Der staaer endnu i Haven et mægtigt gammelt Lindetræ, som det synes Syd for den nævnte Grav. Dette Træ har maaskee seet Borgens i sin Belmagt, i alt Fald i dens Forsald. Grundstenene til Borgens Bygninger bleve opgravede af Fabrikeier M. Drewsen og anvendte til Fabrikbygningerne. En Rest ligger endnu samlet paa Pladsen og mellem dem en Sten, prydet med eiendommelige Slyngninger.
- 45. Note 9. 1742, læs 1442.
- 49. Lin. 12. Jens Svæs døde i selve Aaret 1461, see Note 1, Side 129.
- 50. Lin. 7. 1466, læs 1461.
- 53. Lin. 6. Oluf Agelsen Gøye. Maa dog nok være Thott. See Side 47, Note 2.
- 56. Dølsstrup er det Ulstrup, der ligger i Raasted Sogn, Ulvborg Herred, Ringb. Amt, jfr. D. Saml. I 1865 Side 47.
- 69. Lin. 2 fra neden. Fays Gaard, læs Søys Od. Fm. den jydste Udtale af Sig.

- Side 73. Fru Birgittes Mand var Hans Koftrup af Sjellestovgaard, see Side 143 ff.
- 77. Lin. 6. Det er Fru Birgitte Hoas's Baaben. Fru Kirstens findes paa Mette Urnes Eigten, see Side 150, 151.
- 86. Note 7. Stamtablen over Løvenballeerne er udeladt.
- 88. Niels Klemensens Enke hed Ane Mikkelsdatter, see Side 157, Bilag 146.
- 91. Pernille og Gjertrud Eriksdatters Processer, see Side 157, Bilag 147.
-

Stamtavle over Ormstruplinien.

Jens (Johannes) Hvas, 1355, samtidig med

Hr. Laurits Hvas, den Ældre, af Ormstrup,
 Ridder, 1348—63, † før 24 Juni 1371.
 * Fru Kirsten (Mathisdatter?), hans Efterlv. 24 Juni 1371.

og med Peder Hvas i Salling, 1375—77.

Mathias Hvas, 1405—26, samtidig med

Hr. Laurits Hvas, den Yngre, af Ormstrup,
 Ridder 1400, født før 1371, † 1430, Skifte 16 Okt. 1430.
 Gift 2 Gange.

og med Niels (Nis, Nicolaus) Hvas de Saling,
 1390—1427, † før 1442.
 * Fru — Rostrup, Godskalksdatter.

* 1. Fru — Elufsdatter, † før 1410—12, der bragte Dyrnæs og Laven og var Datter af Hr. Eluf Elufsen.
 Af dette Ægteskab var een Søn og tre Døttre.

* 2. før 1412 med Fru Thore Eriksdatter Mus, der bragte Silkeborg og fm. † 1454 el. 57.
 Hun g. 2 G. (1433—35) med Lange Ove Ovesen Daa af Lerbek, der † efter 1460.
 Af hendes Ægteskab med Hr. Laurits Hvas var tre Sønner og to Døttre.

<p>Jens Hvas, af Pøbringe (Falkenstein), født c. 1400 eller før, † i Aaret 1461, før 17 Novbr. * Fru Ingeborg, Sjølemesse i St. Peders Kloster ved Nestved.</p>	<p>Else Hvas, * 1. Mikkel Rud. * 2. Fikke Lauritsen.</p>	<p>Fru Margrethe, † før 1457.</p>	<p>Mette Hvas, begr. i Viborg Domkirke med sin Mand * Iver Jensen Juel til Øgelstrup og Astrup † 1468, der 2. G. var g. m. Karen Vesteni, med hvem 9 Børn.</p>	<p>Erik Hvas af Ormstrup, født senest 1410—12, † 1483. * Fru Kirsten, † efter 1499.</p>	<p>Las el. Lasse Hvas, lev. 1444, † 1457 el. før, ugift.</p>	<p>Peder Hvas, † 1457, el. før, ugift.</p>	<p>Fru Birgitte Hvas, 1457 - 63. * Hans Rostrup til Sjellevskovgaard, 1449.</p>	<p>Fru Kirsten Hvas, † 1467. * Lange Anders Skel, † 1459 el. kort før, til Møgtved og Hegnet. Han gift 2 Gange før med Fru Kirsten Krag og Lucie Munk.</p>				
<p>Fru Mette Hvas's Børn:</p>												
<p>Christen Hvas, født 1443, 1483 af Kaas. * Fru — Kaas Mogensdatter.</p>	<p>1. Christen Rud, til Hessel 1453—70, † 1475 el. før 1479. * Fru Kirsten Hart- vigsdatter Bryske.</p>	<p>1. 2 Døttre.</p>	<p>2. Johan Fikkosen, Hevidsm. paa Haraldsborg 1473. * Margrethe Andersdatter af Broholm.</p>	<p>Hartvig Juel, Biskop i Ribe, † 17 Marts 1500.</p>	<p>Palle Juel, til Øgelstrup, Befalmd. paa Bøvling, † 1485. * Ellen Spend. 5 Børn.</p>	<p>Ido Juel, * 1 Lave Ipsen Saltensee af Staarupgd. * 2 Oluf Munk Maltson, Bi- skoppens Foged paa Silkeborg.</p>	<p>Johanne Juel, * Christen Stenfeld af Bekmark.</p>	<p>Jens (Lang Jens) Hvas, af Ormstrup, † 1503. * Fru Johanne Hansdatter, lev. 1511 † 1514 el. kort før (fra Merringgaard?)</p>				
<p>Jens Hvas til Kaas og Sostrup, Landsdommer, † 1536, * Gjertrud Andersdatter Munk † 1541 (?)</p>	<p>Jens Rud, til Hessel 1475—83.</p>	<p>Laurits Johansen Fikkosen, 1515. * Maren Gris Niels- datter af Nordrup.</p>	<p>Anne Fikkosen, * Hr. Oluf Holger- sen Ulfstand af Bennet.</p>	<p>Mogens Munk til Volstrup, Pal- strup etc. DRR † 3 Decbr. 1558.</p>	<p>Erik Hvas, af Ormstrup, solgte sin Andel d. 29 Nov. 1515.</p>	<p>Anne Hvas solgte sin Andel i Ormstrup d. 23 Aug. 1514, † ugift imellem 23 Apr. og 6 Juni 1516.</p>	<p>Gert Eriksen, 1505—17. Sofie, † 1512, g.m. Lyder Olsen † 1509.</p>	<p>Karine, fm. † før 1542.</p>	<p>Pernille og Gjertrud, der lev. endnu 1547.</p>	<p>1. Jørgen Rostrup til Sjellevskovgaard. * Margrethe Skel. til Ristrup. * Anne Høg fra Vang. 3. Birgitte og (eller?) 4. Bøgge, samt 4 Børn, der døde som smaa.</p>	<p>Hans Skel til Nygaard og Vin- derslev † 1539. * 1. Ellen Pe- dersdatter Lø- venbalk, Hr. Erik Eriksens Broderdatter. * 2. Gjertrud Rosenkrands Lucvigsdatter af Palsgaard † før 1525.</p>	<p>Mester Anders Glob.</p>
<p>Just Hvas, til Sostrup, lev. 1554 † før 1559.</p>	<p>Christen Hvas, til Kaas, siden tillige til Sostrup, lev. 1564 † før 1571.</p>								<p>1. Jørgen Rostrup til Sjellevskovgaard. * Margrethe Skel. til Ristrup. * Anne Høg fra Vang. 3. Birgitte og (eller?) 4. Bøgge, samt 4 Børn, der døde som smaa.</p>			